

Vani Nilaya Series No. 2

Sri

DEVATA PITHANAM

DEVANGA PANSODDHARAKA

Samajam, Madras.

Published

By

THE KARLAS PRINTING HOUSE

PERIYAR NO. 195

MADRAS

FIRST EDITION.

PRINTED AT

THE VANI NILAYAM PRESS

1913

Registered Copy Right.

Price Rupees 8.]

[Postage Extra.

శ్రీ రస్తు.
ఓం నమ శ్చౌవేంకటేశాయ.

125

శ్రీ దేవాంగపురాణము.

లేక

దేవాంగచరిత్రము.

ఇది

బ్రహ్మశ్రీ

పండిత పురాణం - సూర్యనారాయణతీర్థలవారచే
కరిగింపించి

శ్రీవాణీనిలయ ముద్రాక్షరశాలాధికారిచే
ముద్రించి ప్రకటింపబడినది.

చెన్నపురి.

[కయము ఆ. 8.]

1913

[ప్రకటిత ప్రత్యేకము.

Registered Copy Right.

దేవాంగపులగురు
శ్రీ కుమారస్వామి నాథులు

THE VANI NILAYAM PRESS, MADRAS-1913.

- శ్రీ. శ్రీదేవీ జగతాం ధాత్రీ చతుర్భుజప్రదాయినీ,
దేయా నామనూష మానస మథవా యోగభావితమ్.
యతో జాతాని భూతాని యయా వృద్ధిం ప్రయాన్తి చ,
యత్యైవాన్తే వీరీయన్తే సా మే కామేశ్వరీ గతిః.
- శా. శ్రీమంతం బగునాసుభాబిని మఃశిశ్రీ శైలునాదీవిలో,
బ్రాముఖ్యమ్మును గాంచి యెల్లజగముల్ పాలించుచున్ సర్వధా
కామి శ్రేణిః గల్గున్వత్. మగుమాకామేశ్వరీదేవి యీ
నామాకారత సున్నయాత్మును మహానందంబు నొందించుతన్.
చ. తిరుపతికొండకు న్నుతి; విధేయవిధేయత నొప్ప వేంకటేశ్వరుని దలంతు, నల్లభగవానుడ నాకులదైవ మాటనీ;
చరితను శైలడించినప్రశాంతుడు శ్రీతులసింగునెట్టి దా
సిరి కిగ్గనై పదింబదిగ నేమము నొందుచు నుండు గావుతన్.
ఉ. భూతదయావరుం డని ప్రభూతయశమ్మును గొన్నవాడు నం
పూతచక్రేతుఁ డాపయిని భూసురశిక్షేతుఁ డై నవాడు స
త్యాతిశయమ్ముకై హృదయ మప్పనసేసినవాడు ప్రస్తుతా
జాతరిపుండు నాఁ దగినశాంతుడు దాంతుడు నీతిమంతుఁడున్.
- క. దేవాంగకులధురీణుడు,
దేవబ్రాహ్మణులయెడల స్థిరభక్తుండున్
శ్రీ “వాణీనిలయము” ము,
ద్రావేశ్యమునొడయడును సుదారుడుఁ గృతియన్.
- నీ. శ్రీమంత మయి యొప్పుచెప్పి పట్టణములో
గుణవంతుఁ డని వేరు గొన్నవాడు,
బాల్యమ్మునుండి విద్వాంసుల సేవించి
మరియూద సెడకుండ మన్నవాడు,
రహి మీఱ నానందరామాయణము తెల్లు
మున్నుగాఁ బ్రకటించియున్నవాడు,
అచ్చుకూటము నిల్చి యందుఁ జేరినవారి
నొప్పగాఁ బోషించుచున్నవాడు,

స. శ్రీకృష్ణుల లయ ముదముల పలుచునాట

အိမ်ထောင်ရေးနှင့် ကိုယ်ဝန်ဆောင်မှု

ప్రతి బౌద్ధయోజుంగని ప్రాధుడై న
యస్మి తిరువతి - తులసింగు సుప్రజ్ఞైః.

మ. చన వొప్పం బరమేశ్వరీచరణకంజాత్వయోద్యోగం

దని మజ్జన్మధుపన్వసన్కునిఁ బురాణం-సూర్యనారాయణం
 ఉనునీర్-విడితుండ నె సనన్కు దా నర్కి-సమోషించి య
 ట్టనియె-శాంతము రూప మూనినవిధం బై యట్లై కన్

“క. స్వామీయలకుఁ గుఱలమే కద, నేనుమ్మే కాదె యెల్ల శిష్యుల ; కథవా
కామేశ్వరీకటాక్ష, (ప్ర) మహిమలఁ కెందుఁ గొడఁచు నేకూరెడినే ?

మ. తనచేతకాక నెలుంగొందులేని సుభాధారాత్రిస్కర్తుకా
మ మటంచుకొనినచుచుగడునెలయభ్రమన్ మాన్యుల్వచింపంగఁగా
న. పదీయం బగుప్రాశ్నా బాసటి స్వాంతంబుదు మన్నించి మో
ఘము గాకుండగఁ జేతరంచును నిరాఘటంబుగా నమృదన్ .
క. మానంశకర్తయగుశ్రీ, దేవాంగమునంద్రుచరిత జేవర జెనుంగుం
గ్రానించి యితుచేదియు, నే వెండిసిగొందు నెంతయు భక్తిన్.

క. పండితహృదయాబుజ్జవహా,
 రంతుం జగన్మానసకాని ప్రాసినయలబ
 హ్యంజపురాణమును త్తర,
 ఖండమున నున్న దివిగా కనుగొనుట." డంతున్.

మ. మును "పెవ్వారలో నాంధ్రసంస్కృతముగా మోదముమైసచ్చునూ
 ర్చనదేవాంగచరిత్రపు సక్తిము నడిం జెచ్చి యాయంగ నా
 త్రియాజ్ఞ శిరసావహించి చడి దద్యంశాద్యుచారిత్రముం
 జెనుంగుంబాసను వ్రాసినాడఁ గనుఁ జెంతే దేటతైలంబుగన్.

క. సిరిచే నలయంగాపుత్రఁ, దిరుపతి-తులసింగున్మట్టి; దీనిని జడువఁ
 దొరఁగొనునజ్జనుండటి, పరమేశ్వరికరణ కృపుఁబాత్రమ్మగుతన్.

၂၃၇
၁၀
၁၈၇

கி. பி. 1850

၇၃၀၂၆၆၆၆

మొదటి భాగము.

శ్లో. నమః శ్రీరామలింగాయ చౌడాంబాయై నమోనమః,
దేవలూయ, నమో యేన కృతం దేవాంగగౌరవమ్.

పూర్వ మొకప్పుడు నారదుడు లోకుల ననుగ్రహించుతలంపు
లో సత్సర్వాకమునకూ బోయి బ్రహ్మకు నమస్కరించి యిట్లనియె
నారదునివినియజ్ఞచో బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరులు లోకముల
ను సృజించును, వాలించును, సంహరించును గర్తలుచున్నారో అట్టి
పురాణపురుషునకు నమస్కరించుచున్నాను. వీతామహా! ఏది సమస్త
పాపములను బోగొట్టి పుణ్యమును శుభములను గలిగించి లోకులను
గృతార్థులను జేయునో అట్టికథ చెప్పుమనగా బ్రహ్మ యిట్లనియె.

బ్రహ్మచారిహా! రహస్యమును, సరతోవ్రమును గలిగియున్నదియు, పాపములను భోగ్యమును గలిగించునదియు, ప్రాచీనముయినదియు, శివునిమాఘత్యమును దెలుపునదియు, విన్నవార్చి కృతార్థమున జేయునదియు నగుదేవార్చనమును జెప్పెదను వినుము. సద్విదానందస్వరూపుడను శాశ్వతమును సర్వలోకములకల బ్రభువును, సర్వవ్యాధియు, పరాత్పరుడను, అప్రమేయుడను, నిర్గుణుడను నగుపరమేశ్వర షోడశస్థు స్తుతి చేయవలయు నని తలంచెను. ఉత్తరయిస్థులనక, ద్విగుణాత్మికులగు శక్తికృతునిది. ఆమె దివ్యజ్యోతియై వెలుగించుచుండగా శివుడనుచూచెను. అదిశక్తియు లోకముల కాధారరహితురాలనునగు నామెను శివుడుచూడగానే రజోమూర్తియగు నామెవలన నేను బుట్టిని. నా తిగ్గము దివలన విష్ణుడుపుట్టెను. తా

మనమూ రివలన మహాబలుడగు కాలరుద్రుడు పుట్టెను. అనిచెప్పగా విని నారదుఁ డిట్లనియె.

నారదేవా! ఆ ప్రకృతివలనఁ బుట్టి నీవేమేమిచేసితివి. నీయిచ్చయెట్లుండెను. నీజెట్లు సృష్టికర్తనైతివి? ఆయాసంగతులు విస్తరించి చెప్పమనగా బ్రహ్మయిట్లనియె.

బ్రహ్మ—నారదా! బాగుగా నడిగితివి. చెప్పెదను వినుము. అట్లుపుట్టి నేను శివునిగూర్చి తపస్సుచేసితిని. నాతపస్సునకు సంతోషించి శివుఁడు ప్రత్యక్షమాయెను. నేనతనిని పెక్కువిధముల స్తుతిచేసితిని. నానుతికి శివుఁడు సంతోషించి యిట్లనియె.

శివు—చతుర్భుజా! నీతపస్సునకు మెచ్చితిని. నీయిచ్చమొనవరమువేడుము. ఇచ్చెదను. అని యనగానే సంతోషించి యిట్లంటిని. దేవా! నీదయాజ్ఞాప్రకారము నేను లోకములను సృజింపఁదలంచుచున్నాను. అనగానే విని యతఁ డప్రేయగుగాకయనెను. మఱియు. చతురాశ్రనా! ఇట్టిమొదలు నీవు చరాచరప్రపంచమును సృజింపుము. అని యాశిర్వాదదత్తశృంగమామెను. నేనాతనియనుగ్రహమువలన నీచరాచరప్రపంచమును సృజించితిని. దేవతలు మనుష్యులు మొదలగు నాస్తిలోగనివారందఱును. పశువులవలె వస్త్రములు లేక దిగంబరులై తిరుగుచుండిరి. స్త్రీలకుఁ గాని పురుషులకుఁ గాని. మానసంరక్షణము లేకబోయినవారు. గొండలు. సర్పములు, ఆకులు. మొదలగువానిచే మానసమును. గాపాడుకో మొదలిడిరి. ఇట్టిప్రజలను. జూచి నేను జూలసిగుఱి. యందఱకును. ముఖ్యాలంకారమగు. వస్త్రములను నీదముచేయునీతిని. దెలిసికొనుటకై లాసమునకుఁ బోతిని. అన్నట్ల దేవతలు. మొదలగువారు. ఆకులు మొదలయినవి కష్టకొని నేనించుచుండఁ గా. వస్త్రహింహాపరమునైన. గూర్చున్న శివుని దర్శించి యనేకవిధములుగా స్తుతిచేసితిని. నాస్తుతులకు సంతోషించి శివుఁడిట్లనియె. బ్రహ్మా! నీకును నీవు సృజించినప్రపంచమునకును జేచుమేకదా! నీవు చరాచరప్రపంచమును. సృజించితివిగాని. వారు. వస్త్రములు లేనికారణమునుబట్టి దిగంబరులై. మాఱుట కసహ్యముగాఁ గనుపట్టుచున్నారు కావున వారి

అధ్యాయము.] దేవాంగపురాణము.

యలంకారమునకును మానసంరక్షణమునకును వస్త్రములను నిర్మించు హానిని సృజింపుము. లోకము మిక్కిలి యనఘ్యముగా నున్నది. నీబుడచేతనే యాలోచించుము. అనుశివునిమాటలు విని చేతులుజోడించు కొని. యిట్లంటిని. దేవా! దేవరయాజ్ఞాప్రకారము. లోకమును సృజించి తినిగాని. వస్త్రములను. నీదముచేయువానిని సృజింపఁజాలను. పుట్టించు వాడవును. పెంచువాడవును సంహరించువాడవును నీవేకదా! నీకింక రుడవగు నాశిటియసాధ్యమైనపని యేల చెప్పెదవు? అనినేనగానే శివుఁ డిట్లనియె. బ్రహ్మా! ఏమి అశ్వర్యమొనరిగతి చెప్పుచున్నావు? లోకమును సృజించిన నీ కిదియేమాత్రపుకష్టము? అని యాయనయన్నాడు. అపుడు నేను. మరల నిట్లంటిని. సర్వజ్ఞుడవగు నీతో నేమి చెప్పవలయును? నా. కేదిశిశ్యమో యేదిశిశ్యముగాదో. నీకేతెలియును. పూర్వపునస్సిలో దేవతలు. మొదలగువారికి వస్త్రములను నిర్మింపను. మను. పుండ్రుడేవాఁడు. అతఁడు నీసాయజ్యమును బొందియున్నాడు. అతఁడేతప్ప మఱి యెవ్వరును నీవనిచేయఁజాలరు. కావున. నాయందను. దేవాదులయందును ధయయందు. వస్త్రములను నీదముచేయువానిని నీవే. సృజింపుము. అని యాయనయంటిని. తరువాత శివుఁడు సంతోషించి. మనసులో. నా లోచింపఁదొడఁగెను. తనకాల మన్నట్ల నిశ్శబ్దముగా నుండెను. ఇట్లు శివుఁడు మనసులో. నాలోచింపగానే. యొక్కానొక మహాజ్యోతి. ప్రత్యక్షమై. వెంటనే. పురుషాకారమును ధరించెను. అతఁడు జటావల్మలము లును. దండజనకమండలుపుత్రుగఁ దెలిచి. ప్రవేశ్యకు. దర్శులు. వెంటకొని రుద్రాక్ష కేయూనములను. హరిమూలును. కంఠములను. శరీరమున నలంకరించుకొని. సర్వకర్మములకును పాధకమయిన. యజ్ఞపవీతముతో. గోటి సూర్యప్రకాశమానుడై. యింద్రియనిగ్రహము. గలిగి. నీతిమంతుడను. బుద్ధిమంతుడను. జ్ఞానవంతుడనునయి. యగవడెను. మఱియు. సత. కుదారమైనగుణములు. గలవాడను. సత్యమే. పలుకువాడును, దృఢ. ప్రతీతియును. చాతుర్యము. యుక్తి. గలవాడును. కుశలియు. కీర్తియలంకారములుగా. గలవాడును. యందఱకును. నాశ్వర్యమును. గలిగించెను. తరువాత శివుఁడందఱును. నీనుపట్టుగా. నితఁడు దేవలుడని నాచే. నామ

కరణము చేయబడినవాడనైనను, తరువాతను దేవలకు చెతులు జోడించుకొని శివునియొడుట నిలువఁబడి యనేకవిధములుగా నాయనను స్తుతిచేసి దేహా! నన్నెందులకు సృజించితివి. నేను జేయఁదగిన దేదియొన నున్నదో నెలవిముక్తి పడఁగొప్పకార్యము లేనిదో నశించునట్లు నాముగల యీనానాదేహమును సృజింపపు. దేహధారులకు నదాదుభిమేకాని సుఖమున్నమాట కలలో దొరకినమాటయేకదా! ఈదేహము పంచభూతాత్మకము. ఇందుఁ బంచప్రాణము లున్నవి. పదియింద్రియములు గలవు. మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారములతోఁ గూడినది. ఇద్రుదినాలుగు తత్త్వములు గలసి దేహమని చెప్పఁబడుచున్నది. నిత్యుడగు జీవుడే శరీరములో నున్నాడు. దేహసంబంధమునబట్టి జీవుడు సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచుండును. అజ్ఞానమనుత్రాటితోఁ గలుగుడి దుఃఖమే యనుభవింపుచున్నాడు. ఇట్టిదియని చెప్పరాని యజ్ఞానమునలన నవివేకము, అవివేకమునలన అభిమానము దానివలనఁ గావము క్రోధము లోభము ముదము మత్సరము అనునంత శృత్రువులును, ఈర్ష్యాదులును బుట్టుచుండును. అందు మనస్సు వాక్కు శరీరము కర్తృత్వమును బొంది మూఁడువిధములయన కర్మమునుజేయును. అది ముగియువఱకును అనుభవించి తీరవలసియే యుండును. సంసారసముద్రములో మునిగియున్న జీవునకు నివారించరానికర్మమునలన నొడువొరకుట యసంభవము. దుష్కర్మమైన కర్మముల ననుభవించుజీవునకు సుఖమొక్కడిది? కాపున నిందితమైన యీదేహమును నేనెట్లు భరింపఁగలను? నన్నెందులకుఁ బుట్టించితివి? నే నేమిచేయవలయును? అని యిట్లు దేవలకు విన్నవించుటగా శివుఁ డిట్లనియె. సాయనా! నీవు విచారింపకుము. నీన్ను లోకోపకారమునకై సృజించితివి. నీ పాటుజన్మములవఱకును లోకములోఁ గిర్దిని ప్యాపింపఁజేసి యేడవజన్మమున నాసాయజన్మమునుబొందెదవు. ప్రకృతియు నేను జెప్పబోవుదానిని వినుము. పూర్వము నావలన జేదములు పుట్టినవృక్ష వానితోఁగూడ సున్యలోకాలౌకాతములగు దారములు గూడఁ బుట్టినవి. అదిమొదల వి విషునినాభీకమలమునం దున్నవి. నీ వావిషునియొద్దకుఁ బోయి యాతంత్రువులను సంగ్రహించి నీ నేర్పుకొ

అధ్యాయము.] దేవాంగపురాణము.

5

లఁదిని వానిని దివ్యవస్త్రములుగాఁజేసి మానసరథుఁడార మండఱకును నీవు యా దేవాలయముల నలంకరింపుము. దానివలన నీకుఁ గీర్తియు దేవాంగుఁ డనునామమును గలుగును. అని యిట్లు శివభగవానుఁడు చెప్పినమాటలువిని యాదేవలకుడు తనవ ర్తనమునుగూర్చి యిట్లుడిగెను. దేవా! దేవా! ఇటువంటిని నాప్రవ ర్తనవిషయమే చెప్పము. నే నెచ్చటికిఁ బోయియుండవలయును? మహేశ్వరా! నావంశమందెట్టి వారు పుట్టుదురు? వారెవ్వరైన యెట్లుండును? అయినంగతులన్నియుఁ జెప్పమన శివుఁ డిట్లనెను.

శివు—దేవలా! ముందుసంగతి వినుము. సర్వరత్నమయము, భోగాయతనము, టవధులతోఁ బండినది, సానావృక్షములుగలది, అనేకవర్తనములు మొదలగువానితోఁ గండి యేడుదీప్తివములు తొమ్మిదిఖంములుగలభూమి యున్నది గదా! అందు జంబూద్వీపము గలదు. అందు దేవతలందఱకును వాసయోగ్యమయిన మేరుపర్వతముగలదు. అది యమెత్తుతపువ్వువలె బంగారువీకారముగా నున్నది. దాని యేకాత్మ్యము ముప్పది రెండులక్షలయోజనములు. పాతాళములో బడి యాఱులక్షలయోజనములవఱకును పాతాళము యున్నది. అపర్వతమునకు డక్షిణాభాగమున భరతఖండము గలదు. అందు సర్వసాఖ్య నిధానమగు సగరదేశ మున్నది. అదేశములో బహు విస్తారముగల యూయోదచట్రాణము గలదు. అది స్వర్గమును మించి యున్నవృక్ష దానిని వేటుగా వ్రేంపవలె? నీవాపట్రాణమునకుఁ గాజువై రాజ్యమేలుచుండుము. ఇతఁ నీవంశమువారిసంగతి యడిగితివి వినుము. నీవారందఱును ఉదారులు, సత్యము లేవనివారు, పరోపకరభవరాధులు, బుద్ధిశాలులు, సహాచారసంపన్నులు దేవతలయందును బ్రాహ్మణులందును భక్తి గలవారు, పరాక్రమవంతులు, నేర్పరులు, అయి యుండురు. ఇతఁ నీవు వేగముగా విష్ణునియొద్దకుఁ బోయి ముందుపని చూడుము. బ్రహ్మ—ఇట్లు శివుఁ డజ్ఞాభించినతోడనే మంచిదే యని యంగీకరించి సంవత్సరముతో నతనికి నమస్కరించి విష్ణుని జూచుటకై పాలన ముద్రమునకుఁ బోయెను.

ఇట్లు బ్రంహ్మణ్యపురాణములోనియు, త్తరఖండమున బ్రహ్మనారద సంవాదమున దేవాంగసంభవ. మనునది మొదటియధ్యాయము:

రెండవ అధ్యాయము. బ్రహ్మనారదా! దేవలుడు పోవునపుడు పార్వతికి నమ స్కరించి యిట్లు నెను. దేవీ! నన్ను సాదరముగాఁ జూడుము. నీవు లోకముల కీర్త్యవి. నేను శివునియాజ్ఞాప్రకారము సంతోషముగాఁ బాలనము ద్రమునకుఁ బోవుచున్నాను. నాయం దనుగ్రహదృష్టి యుంచుము. లోకము లన్నియు నీయధీనములు. అనియనఁగానే పార్వతి యిట్లనియె. నాయనా! దేవలా! నీవు పూము. అవసరము లేటప్పించునపుడు సాయము చేసెదను. నిన్ను శత్రువులు బాధించినపుడు నన్ను స్మరింపుము. నేను బ్రత్యక్షమై నీశత్రువులను సహరింతును. అని దేవి చెప్పఁగానే సంతోషించి దేవబృహస్పతి పాలనముద్రమునకుఁ బోయి దానియొడువ నొకచక్కని సువర్ణాక్షమమున నుండెను. నక్కింపుటకు వాక్కులు చాలని యాయాశ్రమములలోనుండి విష్ణుమూర్తిని బ్రసన్నుని జేసికొనుటకై యథావిధిగా నియమమవలంబించి తపస్సుచేసెను. అతనితపస్సనకు మెచ్చి విష్ణు షుప్రసన్న మాయెను. దేవలుడు విష్ణున నేకవిధములుగ్గా నుచిచేసెను. అతనిసృతికి సంతోషించి మండస్మితసుందరవదనారవిందుడై గోవిందుఁ డిట్లనియె. మహాభాగా! భాగ! నీతపస్సనకు సంతోషించి తిని. నీయిష్టమయిన వరమడుగుము, ఇచ్చెదను. అనిచెప్పఁగానే దేవలుఁ డిట్లనెను. దేవదేవా! నీవుసంతోషించుటవలన నేను గృతార్థుడ నయి తిని శివుఁడు నన్ను వత్త్రుములను నిర్మింపు మన్నాడు. నీయొద్ద నున్న తండ్రువులు నా కిష్టు. నే నందులకై వచ్చితిని. నీదర్శనమువలన నాకోరిక నెఱవేఱినది. అనఁగానే మంచిదే యని తంతువుల నాదేవలుని కిచ్చెను. ఇట్లు చిరకాలమునుండి భవనాభీషద్యములతో నుంచుకొనియున్న దాసముల నిచ్చి యచ్చక్రధరుఁడు దేవలునితో నిట్లనియె. ఓదేవలమునీ! కవి పూర్వము సృష్టినమయమున నే పుట్టినవి. అదిమొదలు నేను వీనిని నానాభిషద్యముసంధించి దాచుచుంటిని. నీవలన నిన్ను శ్లీకు వీనికి విని

యోగముగలిగినది. ఇవి పట్టుకొనిపోయి నీనేర్పుకొలదిని విలువలేని వత్త్రములను నీదడుచేసి దేవతలు మొదలగువారి నలంకరించి వారిమా నము గాపాడుము. నీవుపోవునపుడు దారిలో రాక్షసులు మునివేషముల తో వచ్చి నిన్ను పంచించి దొంగిలించగలరు. నీవానివయమై బాగ్రత్త గలిగి నీవరాక్రమమంతయుఁ బాపి యుదముచేసి వాండ్రను జంపుము. ఇట్లు చెప్పి వెంటనే తనచక్రమునుండి చక్రమును సృజించి యాతనికిచ్చెను. చక్రముపుచ్చుకొని సంతోషించుచుఁ జేతులుజోడించి దేవలుఁ డిటనియె. ప్రభూ! నీవు నాయంధునిగ్రహించి యంతయుఁ జెప్పితివి. నీదయవలన నీక వత్త్రములను నేసెదను. నీయాజ్ఞను శిరసావహించి దేవతలందఱు కను నవత్త్రము లిచ్చెదను. అని చెప్పి దేవలుఁడు భక్తిగా నారాయణు నిట్లు నిలువబడి చిత్తము స్థామి! యని నమస్కరించెను. భగవంతుఁడవ్వడే యంతరాస్థమాయెను. అక్కడనుండి తిన్నఁగా దేవలకు హామీని జంబూక్రీడమునకు వచ్చెను. ఉప్పనముద్రమునొడ్డున నొకా నొక శక్తిమమయిన యాశ్రమమును జూచెను. మాయచే జేయఁబడిన యాయాశ్రమముసంగతి యెంతవంతగా నుండునో చదువరులే పోల్చుకొనగలరు. అట్టి యాశ్రమమునుజూచి ఈయాశ్రమ మెవరిదొక్కదా! ఇది నామనస్సును హరించినది. ఈయాశ్రమముయొక్క యజమానుని తపోమహిమ యెటువంటిదయి యుండునోకదా! చనుని. యనుగొనుచు మెలఁగా నందులోనికిబోయెను. అందొక్కోగ పటమంతయు శరీరమునుభరించి కూర్చుండియున్నదో యన్నట్లు మునియొక్క డక్కడ నున్నాడు. తన్ను మించినవిష్ణులు పరివేషించియున్నారు. కపటమంత్రములను జపము చేయుచున్నాడు. చూచుటకు మహాశుభివలెను. స్వాఽడు. ఇతనిజూచి న్నాయనా! నీవెవరు? నీచేమి? నీనిచ్చటికి వచ్చినవనియేమి? అని యల్లివేమగానడుగఁగా దేవలుఁడన్నాడు. స్తుతాభాగా! నేను దేవలుడనువేరుగలవాఁడను. ఈశ్వరునిమానసపు త్రుఁడను. శివభగవానుఁడు వాకు. వత్త్రములు నేయుమని యాజ్ఞాపిత ము. విష్ణునిదగఁజూచి యి దారములు దెచ్చుచున్నాను. అనునతని మాటలు విని కపటముని యిట్లనియె. నాయనా! నిన్ను జూచి చాల

సంతోషించితిని. నీవు మార్గారాధనము తగించుకొని రేపొయ్యెలుండియో పోవుచున్నావని యనెను. మంచిదేయని యారాత్రి దేవబంధుకృతాతి ఘృణైశ్చయనించెను. రాత్రిగురువుగారు శిష్యులు రాత్రినంత దేవలని జంప నుద్యుక్తులై వీరికుటిలము జెలిసికొని విషమూర్తియిచ్చినచక్రమును వాండ్లవలె బ్రయోగించెను. కోటిసూర్యప్రకాశమానమగు నారాధనము కొందఱురాక్షసులను సంహరించినది. కొందఱు పదిదిక్కులకును ముందేపాతిపోయిరి. ఎక్కువల్లించుకొని తరవాతను పోజమువై ధూమ్రవస్త్రము, ధూమ్రానుష్ఠము, చిత్రసేనుఁడు, పంచసేనుఁడు అను నైదుగురు రాక్షసులేక మయి యితోయడముచేయమొదలిడిరి. రాక్షసులు బాణవర్షముగురిపించి తోకమంతయుఁ జీకటివయము చేయుచున్నారు. కోపించి దేవలని భిన్నభిన్నముగఁ జేయుచున్నారు. చక్రము వాండ్ల నేమియుఁ జేయఁజాలకపోయినది. వాండ్లదెబ్బలకు దేవలుఁడు తాళఁజాలకపోయినాఁడు. ఈ చరాచరప్రపంచమున కీశ్వరి యగు చండికను మనస్ఫూర్తిగాఁ దలచుకొన్నాఁడు. అనేకవిధములు గా నాయమృత్యును సుతిచేసినవాఁడు. భక్తపరాధీనరాలు పాపము! దేవి కూతాత్మగ నావిర్భవించినది. ఇట్లు ప్రసన్నురాలయిన యాయంబతో సవియముగా నిట్టి విన్నవించెను. అమ్మా! చండికా! నీకొక్క నమస్కారము. అమ్మా! నేను నేడు నీవుణ్ణముమూర్తిని గనులారఁ జూడఁజాలితిని. నాదికదా! అదృష్టము. అంభా! యారాక్షసులు చూచితివిగదా! నన్నెట్లు బాధించుచున్నారో! ఈ మాటలువిని యెంత యిత్తరాజపుత్రియయినను, ఆడుదిగనుకఁ జటుక్కున మనసుకరంగినది. ప్రసన్నురాలై దేవలనితో బరమేశ్వరి యిట్లున్నది. వత్సా! భయపడకు. నీకు నేమేయగును. ముహూర్తమాత్రము. నా బలముచూడు. ఈ రాక్షసులను శరాలముతో బాడిచిచంపెదను. నేడు వీండ్ల రక్తము భోటు పెట్టుకొనియెదను. అని చండిక యొక్క సారీ పెదనపుష్పవర్షింపడి. నాలుగుభుజములు, పెద్దనాలుక, ఎఱ్ఱనికన్నులు, మహాబలముగలదై దేతులతో శరాలము, చక్రము, గద మొదలగు నాయుధములు ధరించి కోటిసూర్య ప్రకాశమానమగు కిరీటము శిరోభాగమున వెలుఁ

గుమండగాఁ గలుకబొమ్మనలె నాయమృత్యు ప్రత్యక్షమై యొక్క దెబ్బతో రాక్షసులు, తమ యబ్బులదగ్గఱకుఁ బోవునట్లు చేయఁగల నిబ్బరముగల శరాలమును గొబ్బనఁ దిప్ప మొదలిడినది. దేవి వచ్చియుండుట మాన్యులు గారు. ఇట్లు భయంకరాకారముతో దేవి వచ్చియుండుట మాచి యెటుయినను దేవిని జంపుదమను తంపుతో యుద్ధమునకు సన్నద్ధులయిరి. దేవిదివ్యకిరీటపుఁ గాంతలచేతనే స్తంభించిపోయిరి. ఒక్కనాఁడు కారము చేయునప్పటికి మూర్ఛపోయిరి. అప్పుడు ధూళిరూపిణి యగు భీరమాతః తనయాయుధముల నన్నింటిని వాండ్లవలెని బ్రయోగింపవలసి వచ్చినది. కొందఱు కాండ్లికలలయిరి. ఎట్లో ఆయెమగురుగడ్డ రాక్షసులను యమవనియంటికిఁ బంపితివనది. దేవలుఁడవు డై దురంగులు గల వాండ్లరక్తములతో దనయొద్దనున్న ధారములు దడిపి యయి దురంగులనూలు. సిద్ధము చేసికొనెను. చూడమనఁగాఁ గిరీటము కిరీటమునుండి ఖయటల దేహిని కాంతులచే రాక్షసులందఱును స్తంభించిరి. గనుకఁ జొదోదేశ్వరియని యాత్రిభువనేశ్వరి. పెద్దదది. ఆమె ప్రసన్నచిత్తు. తాలై దేవలునితో నిట్లున్నది. వత్సా! ఇక్క నీయిష్టమువచ్చినచోటికిఁ బోము. నీవునన్నుఁ దలంచినంతోడనే ప్రత్యక్షమగుచుందును. అని చెప్పి యాయంబు వెంటనే యుత్తరావనయిపోయినది. దేవలమహాముని. తిన్నగఁగు నూలుపట్టుకొని శివునిపెలుపుప్రకారముగా నామోదపట్టణమునకుఁ బోయెను.

సార్వజ్ఞతాజ్ఞ! ఆవజ్రమున్ మొదలయిన యయిదుగురు రాక్షసులును ఎవరికొడుకులు? విషుచక్రముగూడ వారి నెందులకుఁ జంపఁజాలకపోయినది! వారెక్కడివారో కాని యసామాన్యులవలె నున్నారు. మోరినంగతికొరచెము విస్తరించి చెప్పము.

బ్రహ్మ—సార్వజ్ఞ! దేవి యుగ్రరూపముతోఁ బ్రత్యక్షముగాఁ గానే యూపెను జూచి “మనము చాలమందిమి గునిగాఁ గూడితిమేని జయింపవచ్చును” అని తెలిపేమాటోచన నిర్ణయించుకొని చతురంగబలముతోడను బయలు దేరిరి. వారియాటోడము వ్రాయఁదరముగాదు. దేవి తో యుద్ధముగదా! వాండ్లు దేవిని సామాన్య మయినయూపెడి యనియే తలచి పోయెను. గాలి కెగురుజెలదాగడదలచవచ్చును, కామాళము

అట్లు వాద్యముల చుట్టూ, గుఱుముల ప్రేమలను, ఏనుగుల ధీమంతులను, రాక్షసుల మేధులను, పక్షులను, పిడుగుల వంటి ధనుర్వంతులను, కారములు, దిక్కులు, జై నృజై తిరిగినవి, అయ్యో! రాక్షసుల ములను జూచినది, మత్తెంత ప్రళోపము దెచ్చుకొన్నది. గద చేతితో గిరిగొరిగి, రాక్షసులను మొత్త మొదలు పెట్టినది. బక్కోక్క చెట్లకు, బలుమందిగా, జచ్చిరి. వాండ్రందఱును దిలలనలె ఖండించినది. కొన్ని యేనుగులు గదాఘాతములచే దంతములు విట్టిగెయ్యును. గుంభసలములు పగిలియు నేల్లగులినవి. కుంభములనుండి జలుగు ముక్తములు రాల్సినవి. గదచే నెముకలవిట్టి గుఱుములు చచ్చి నవి. శక్తములు పొడ్డిపోడియయిపోయినవి. రాక్షసుల శివులు బ్రదలయి నవి. బలసంతుండగు మానసి కత్తితో గుండలదొంగిలిన బులగోటికలు రాక్షసుల శివులు దేవి గదతో గొట్టుచున్నది. సారథులు చచ్చిరి. అవ్వడు కత్తి చేత బలహీని యేనుగులతో గుండములు కంఠములు ఖండింప మొదలైనవి. చేనేంద్రుడు వజ్రాయుధముతో గుండల తెక్కులు నత్తికి పడగొట్టినట్లు రాక్షసులను బ్రడగొట్టినది. ప్రళయకాలమున యముడు దండపాణియై ప్రజలను సంహరించులాగున నాలుగు చేతులతోను శూలము, కత్తి, గద, చక్రము, పలుకొని యొక్క మూడు గో రాక్షసులను జంప మొదలైనది. బక్కోక్క సారి కత్తి పట్టుకొని వజ్రపాణియగు నింద్రునినలె రాక్షసులను వెంటాడించినది. ప్రళయమున థేరపునివె శూలముతో రాక్షసులను జిల్పినది. చక్రముతో గుండలనేక లను ఖండించి యమునియంటికి విందుగకుం బంపినది. ఘోరరూపిని యగు చండిక యూరితిగా జూలమంది రాక్షసులను జంపి మిగిలినవా రిని బరుగై తిరిగించినది. రాక్షసుల క్షమ నఱవలె వెలువలె ప్రవహించు చున్నది. ఆర క్షమతయై ద్రావినది. వాండ్రప్రేమగులు మెడలో వైచు కొన్నది. చూడక కృష్ణులు గుండల ఘోరరూపియై ప్రళయకాల మేపు ములవలె గరించినది. ఛాపగా మిగిలిన రాక్షసు లందఱును నాలుగు దిక్కులకు బాణిపోయిరి. ఇట్లు రాక్షసు లందఱును జచ్చినదియుం ముట చూచి భూతభూతాళ ఛాకినీ శాకినీ గణములు చచ్చి పడినవి. మాం సమును దినర క్షమును ద్రావి సంతుష్టిని బొందుచున్నవి. దేవి ననేక విధములుగా స్తుతిచేయుచు విచ్చి పడినట్లు తాండవముచేసినవి. పోటి

పోయిన రాక్షసు లిందుగతియంతయు, దనువారగు నితర రాక్షసుల తోడను జెప్పిరి. పూర్వము ప్రళయము దట్టించినపుడు ప్రపంచమంతయు జలమయమండగా భగవంతుడగు విష్ణుమూర్తి శేషశయ్యపై నితెంగానిద్ర ననుభవించుచుండగా నాయన చేహమున జెనుట పట్టి నది అప్పుడా చెమటవలన పజ్రమున మొదలగు నాయుదుగురు రాక్షసులును బుట్టిరి. గోపిందుడు నిద్రపోవుచుండుట చూచి యతనినే చంప నుద్ద్యక్తులయిరి. తరువాతను విష్ణుడు మేల్కొని వారితో ఘోర ధముగ యుద్ధము చేసెను. అప్పుడు వారు చేసిన బాహుయుద్ధమునకు సం తోషించి శేషరావారితో నిట్లనియె. రాక్షసులారా! మీరు చేసిన యుద్ధ మునకు జాల నంతోషించితిని. మీ యుద్ధమయిన వరము వేరగుడు. అనగానే యారాక్షసు లతనితో నిట్లనిరి. దేవా! నీకు మాయందు దయయున్నచో మాకు నీచక్రముచే జూపులేకుండ వరమిమ్ము. అని యడుగగానే విష్ణు డట్లే యిచ్చితి ననెను. అది మొదలు వజ్ర మున మొదలగు వారు నిర్భయులై తమ పౌరుషము నాశ్రయించి పోతాళమునకు జూచి యందును సుఖముగానుండిరి. తరువాత నొక శుక్ల రాక్షసులు భారవాశ్రమస్థునకు పచ్చిరి. ఆత్రావాద్యుని యాశ్రమములో సాతనికూర్చున్న దేవయానయనుదానిని జూచిరి. సర్వంగనుండరియగు నాసుందరినిజూచి వారందఱును మోహమునొందిరి. ప్రేమపూర్వకముగా నా మెయొదకు బోయి వినయముగా నిట్లనిరి. సుందరీ! నీకు మేలగుగాక. పోతాళమయిన వరాపలుకాలింపుము. మేము ములోకములందును భేర్మడైన రాక్షసులము. మాయయందుగురిలో నీ యిచ్చకు బచ్చి నవానిని వకింపుము. అనియట్లు వారు చెప్పినవారల ట్లని యారముకి మిక్కిలిని గోపించి యిట్లున్నది. ఓరిదురాత్ములారా! గురువు త్రియన్తునంగతి యయినను నాలోచింపక యిట్లు జూచ్చితిరా! బలము చేగర్పించి మీరు మత్తెక్కి నోరకివచ్చిన మచ్చున బ్రేలుచున్నా రుగా! ననబ్బకుగులకు మీకు నోరెట్లువచ్చినది? దుర్బుద్ధులారా! నా బోటి బోటి తేలి మీరొకటా పము నణగించును. నాశాపము దప్పనిది. మీ బల తేజము లాయబలవలన నశించుగాత. అనియట్లు వారిని శపించి తనయింటికి బోయినది. ఇట్లు గురువు త్రిచే శపింపబడి యారాక్ష

నులు శమదహాదిసంపన్నులయి శివుని దశస్సుచే సంతోషింపజేసిరి. శివుడు పృథ్వీక్షయమును ముట్ట నాత్మకరించెను. వారాయన నిట్లు యుచుండెను. దేవా! హూయందు దయముంచి మారత్తమునందఱును ధరించులగాన పరమదయచేయుము, అని కోరగానే యక్షయగునని హాసించి పరమచియ్యపుటనే యంతకానమాయెను. వారే కాలము నమోశించియుండుటచే నిష్కలీలాగున దేవలమహామునిని జంపవచ్చిరి. చాడేశ్వరచే మహాబలవంతులగునారాక్షసులు చంపబడిరి. దేవలులు హరిరక్షమహో! నారాక్షసులు ముంచి యయిదువందలగులు గలవానినిగాఁ జేసెను. వారి కీశ్వరుఁ డెచ్చిన. పరమ సఫల మయినది.

ఇది బ్రహ్మాండపురాణములోని యుత్తరఖండమున బ్రహ్మనారద సంవాదమున దేవాంగచరిత్రమునఁ జాడేశ్వరీచరిత్రము, రాక్షసాపహర్యమున నన్నది రెండవ యధ్యాయము.

తరువాత నాదేవలుఁ డతిసంతోషముగా నామోదపట్టణమునకుఁ బోవుటకు బయలు దేక్షి మార్గమధ్యమున ననేకదేశములను దుర్గములు లగు నడవులను కొండలను పుణ్యపుణ్యములగు నదలనుదాటి కొన్ని శృంఖలాదపట్టణము ప్రవేశించెను. మహాతుండగు దేవలనిరాక్షసైవని కొని శివునియాజ్ఞప్తకార ముచ్చటికి సంతోషముగా నందఱును సమాగతులయిరి. రాజులు మంత్రపుత్రులు, మహాబలులగు భటులును నదేవలును గాయకులు న శకులు గొప్పవాద్యకౌపములతో నాదేవలని పురోహితపురస్కారముగా నెదుర్కొనిరి. వారందఱు నెదుర్కొని విందుటచే దేవలులకు మిక్కిలి సంతోషించెను. దేవ! యీపట్టణము తమది. ముమ్మలనందఱును యథాన్యాయముగాఁ బరిసోలింపుము. మేమునుపట్టణమున నీహారము ఇంక సంతోషముగాఁ బట్టణములోఁ బ్రవేశించి యేలుకొనుము. దేవదేవుండగు శివునియాజ్ఞ యిట్టిది. ఇటుండఱును విన్నవించినతోడనే దేవలులు సంతోషపూర్వకముగాఁ బట్టణములోఁ బ్రవేశించుట కంగీకరించెను. అప్పుడు శంఖములు మొదలగు నాద్యములు మ్రోగించిరి. ఆచప్పడు దశదిశలను వ్యాపించినది.

అతఁడొకాడాయకమగు నాయామోదపట్టణములోఁ బ్రవేశించెను. ఆపట్టణమునకు బరిగారుప్రక్కాకరము కలదు. బంగారుగోపురములతో నలంకరింపబడినది. కందకములు స్పాతాశలోకమువలెను ను వ్యాపించియున్నవి. మణియు నాపురిలోనిజెండా లాకాశమునంటుచున్నవి. నదులతో బంగారుపద్మములు విరాజిల్లుచున్నవి. నానావిధములయిన యద్యావసరములతో నలరారుచు నాకాశమున నంశరించు సూర్యచంద్రాదులకు విజ్రాంతిని గలిగించుచు మేడలతో నొప్పచున్నది. అందలి యద్యావసరములందనవసముతో స్వర్ణచేయుచున్న పన్నజాలదా యింకవాని రామశీయకమేమని వరింపనగును. అచ్చటి వేశ్యల లావణ్యమునకు బరాజితలే యున్నటికిని భూమియందచ్చురలు దిరుగమానిరి. ఆపట్టణముసొంపు మాచి దేవగంధర్వాదులు స్వర్ణమును విడిచి నర్మభాగములతో గూడియున్న యాపట్టణముననే వాసముచేయుచుందురు. ఏవేదిజూచినను క్రొండలపంటియేనుగగున్నతే. ఇట్లు సర్వాంగమందరమైన యాపట్టణములో ప్రవేశించగానే దేవలులకు బ్రాహ్మకాస్త్రీలు సీరాజనమువలె కి: మంగళకరమైన పాటలు పాడిరి. ఆయా మేడలయందఱు నిలువఁబడి పూవులు పేలాలు పల్లిరి. వేత్రహస్తతే. పరిచారకులు ముందునుచుచున్నారు. బ్రాహ్మణులందఱును స్వస్థపాశములతో మెంటునుమమదలిడిరి. ఇట్లు పురస్త్రీల నేత్రోత్పలములతో బూజింపబడుచు దేవలులంతా పురములోఁ బ్రవేశించెను. తరువాతను మంత్రులు మొదలగువారు బ్రహ్మశ్రీర ములజలము దెప్పించి మంగళవాద్యపూషములతో మంచిదినమున మంచిముహూర్తమున నభిషేకించిరి. తరువాత నిభిషిక్తుడైన యాదేవలులు మంత్రులు మొదలగు పౌరులతో గూడి సంతోషించుచు దేవతలతో గూడిన దేవేంద్రునినలె సలరారుచుండెను. మంత్రులకు రాజపుత్రులు మొదలగువారు దేవలుని రాజునుగా నభిషిక్తుడైన సంతోషపూర్వకముగా నమన్వరించి రాజము ప్రతి యాచరించేతి కల్పిరి. అట్లుకొట్టునర్మముగా నమన్వరించి రాజము లిడిరి. ఆదేశపునర్వాద లన్నియు విన్నవించిరి. ఆయుత్యవసందర్భమున నూటగవళములు శివభాక్తుల కిచ్చెను. ఉత్సవార్థము పచ్చినబ్రాహ్మ

జులు మొదలగువారికి ధనము కొట్టుపగులగొట్టి పంచిపెట్టిం చెను. ఇతరులను త్యంధులు. మొదలగువారిని జైక్కునీతుల సంతోషపఱిపించెను. తరువాతను పరిచారకులను రాజకీయపురుషులను విలిపించి వారివారిని దగులీతి ని గావించి యుండకుండునను. అదేవలనకు నలుగురు మంత్రులుండిరి. సుబుద్ధి, కార్యదక్షుడు, నీతిమంతయు, దీర్ఘదర్శనుడు, నని వారిపేర్లు. వారు న్యాయమార్గప్రపవర్తకు లయి రాజ్యభారమును సమముగా నవలంబించి రాజున శెంతయు సంతసమును గలిగించుచుండిరి.

నారాజు తండ్రి పితామహా! పూర్వ మాయామోదపటలాము లో భద్రవాహునికుమారుడు సునాభుండు నవాడు తేజస్వియు బ్రరాక్రమశాలియు ముండెవాడుగా! అతనిచరిత్రయెట్టిది? వానిద్రభావ మెట్టిది? ఆరాజకుమారుడు దేవలమునికి రాజ్యమిచ్చుటకుగల కారణ మేమిది? అతనిరాజ్యమును దేవలమునకు శివుడేల యిప్పించెను? ఇదియంతయు నాయందు దయయుంచి వి నరించి చెప్పము.

బ్రహ్మ—నారదా! నీయడిగినయల్లే యామోదరాజయిన సునాభునికథ చెప్పెదను వినుము. అట్లుపూర్ణిశేషము కాగానే సునాభుడు దేవలనియొద్దకు వచ్చియున్నదియె. స్వామీ! దేవభూషలా! ఇంకమేము నెలపు పుచ్చుకొనియెదము: మాకునజ్ఞనీయవలయును. అను సతనివలకు విని దేవలుడిటనియె.రాజా! ఎచ్చటికిఁ బోయెదవు? ఇదియే మియెట్లు చెప్పెనున్నావు? మనమందఱమును గలిసి యిచ్చుట నేయుండదు. అనుదేవలనిమాటలవిని సునాభుఁ డిటనియె. ఇతనిటుచయి నిటనుండదగదు. మనస్సు త్యరఁజూచున్నది. నీదయవలన దుస్తవమయిన శ్రావ సముద్రమును దాటితీసి నీయనుజను బొందిపోయెదను. ఇట్లు జెప్పగా నాశ్చర్యపడి యతనిచరిత్ర వినిడికెను. రాజా! నేను బాల నాశ్చర్యవచుచున్నాను. నిన్నే వర్షుర శపింపిరి. అదియెట్టిది? యథార్థము వినిజింపుము. అనియడుగగా సునాభుడు దవపూర్వవృత్తమును జెప్పనారంభించెను. దేవలరాజేంద్రా! నీయడిగిన సంగతి వినుము. నేను రుక్మరక్షుఁడను గంధర్వ రాజకుమారుఁడను. మాతండ్రి వీర్యవంతుఁడు సత్యవాది తపోనిధి యని లోకములయందు బ్రసిద్ధిబొందెను. అతడు మయూరియను నా మ్మయం దేనిమిదవనపుచ్చే బుట్టింపఁబడినవాడు. అతనిపటలాము

మహేంద్రగిరికందరమున నుండెడిది. సర్వభోగాధ్యమైన యాపటలాములో నుండి గంధర్వులను బోలించుచుండెను. అతనికి బద్ధకోమలయను భార్య గలదు. ఆమె పారిజాతాద్రినాభుఁడగు హేమమూర్తికూతురు. తండ్రిని జయించి మాతండ్రి యామెను జెచ్చుకొనెను. నేనామెకును నతనికిని నా రుండవగు కుమారుఁడను. అని చెప్పిన సునాభునిమాటలు విని యతని వండ్రిచరిత్రమును వివరించినవాడై యిట్లనియె. రాజా! నీతండ్రివరాక్రమానికి ము వినిపించుము. నేనెంతయుఁ గుతూహలముతో వివగోరును న్నాను. అతడు మయూరియనునామెయం డెట్లు వసువుచేగలిగెను? అనియట్లు దేవలుడమగగా సంతోషించి తనతండ్రివృత్తాంతము నిట్లని యానునాభుడు చెప్పెమొదలిడెను. దేవలమహారాజా! నీయడిగినయట్లు మాతండ్రియగు రుక్మరక్షునిసంగతి యంతయు జెప్పెదను. సావధానచి త్తుడవై వినుము. అని సునాభుఁ డిట్లు చెప్పఁబడెనను.

ఇది శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని యుత్తరఖండమున బ్రహ్మనారదసంవాదమున దేవాంగచరిత్రమున దేవాంగుడను పేరుగల దేవలుని పటాభిషేక మనునది మూడవయధ్యాయము.

సునా—దేవలా! వినుము. పూర్వము సావిత్రుడను నైమిదన వసువు ప్రతిదినమును భక్తిశ్రద్ధాతాత్పర్యములతో శివునిపాసిండుచుండెడివాఁడు. అతఁడొకనాఁడు బాగుగా నలంకరించుకొని విమానమునెక్కి కైలాసమునకుఁబోయి యచ్చట జంద్రపుష్కరమును పేరుగల యొక సరోవరమున బా చెడు. అందలి పద్మములను సంగ్రహించుకొనుచులం పుచ నొడువకుఁ బోయెను. అనెను. పద్మములతో ను రాజహంసలతోను చక్రకారండువాడి జలపక్షులతోను జలకుక్కటములతోను నిండియున్నది. అందలిపద్మములలోని కుకరందమును బ్రావి తు మృదలు ముత్తలి ఖమ్ము మని ధ్వని చేయుచున్నవి. శైవాలచిగురయు, పద్మవక్త్ర యుపదగ్ధ భీమణయు, సుత్ర స్థనియు, బిసభజయు, సైకత్రాణియు నగు నాసుని డొర్మిమహా విరాజితము ప్రీతివలె దర్శనీయమగు భూచెను. మతీయు సద్దానియొడను సానేకములగు పుష్పఫలాదులతో నిండారి

ధనిచే బ్రయోగింపబడినభాణములకుఁ దాళజాలకయు నతనివర్జిత భావమును చెలిసికొన్నవాఁడగుటచే దురయఁడని యెఱిగియు నతనితో విశ్వక్సేప సఖ్యము చేసికొనెను. తరువాత నతఁడు చెప్పిన చోప్పున మహేంద్రవర్మతమ్మపై రమ్యమయిన యొకపట్టణమును నిర్మించెను. ఆపట్టణముపేరు లక్ష్మీవర్ధనము. అలోచింపగా నాపట్టణమునకు, అందుండి మూతలండి రుక్మరథుఁడు గంధర్వులను బాలించుచుండెను. మఱియు నతఁడనేకులగు రాక్షసులను యుద్ధములలోఁ జంపెను. దేవతలతనిని రాక్షసులతో యుద్ధము సంభవించినపుడు సహాయార్థము గోరుచుండెడివారు. అతఁడొక్కప్పుడు గంధర్వులతోఁ బారిజాతపర్వతమునకు వేటకుఁబోయెను. అతఁడక్కడ నొకదివ్యమయిన కొలనుచూచెను. ఆకొలనిలోఁ జెలిక త్తిమలతోఁ గూడి విహరించుచున్న యొకానొక నుండనిజూచి యిట్లునియె. సర్వలక్షణసంపన్నురాల వగు నోసందరీ! నీవేరేమి? నీవెవ్వనితనయవు? అనియడుగగానే యామె గంధర్వరాజగు హేమమాలియనువానికూతుర ననియు, మాతల్మండి యీసమీపమున నే విలాసవగర మనుపట్టణములో నున్నాడనియు నాపేరు పద్మకోమల యనియు జెప్పి యప్పుడే తన చెలికత్తెలతోఁ గూడఁ బట్టణమునకుఁ బోయినది. తరువాతను రుక్మరథుఁ డామెయం దాసక్తిత్వమున తనమంత్రులను హేమమాలియనువానియొద్దకుఁ బంపెను. వా రాతనియొద్దకుఁ బోయి తమప్రభువ్రాసతి విన్నపించిరి. ఆమాటలు విని మదించియున్న యాతఁడు వారిని దూలనాడెను. మంత్రులారా! కుల్కితజన్మముగల మీరాజున కుత్తమురాలగు నాకుమారిత నెట్లు పెండ్లి చేయఁడుగును? నాకూతురు దేవగంధర్వాదులచేఁ గోరఁదగినది. ఋమ్ముల నాదుర్బుధి యెట్లుపంపెను? పంపెను బో! మీరెట్లు సిగ్గువిడిచి యడుగవచ్చితిరి? న్యాయంపరమునకుఁ దగిననాకూతుర నెన్నటికిని మీరాజున కీయజాలను. అనిచెప్పి వారిని నిరాకరించి పంపెను. మంత్రులువచ్చి జరిగినసంగతి తమరాజుతోఁ జెప్పిరి. ఆమాటలువిని కోపించి రాజు మంత్రులతో నిటనియె. మంత్రులారా! నే నిచ్చడే విలాసవగరమును భస్మముపాలు చేసి యాహేమమాలిని సంహరించెదను. అనిచెప్పి రథమెక్కి త్వరితముగా బయలుదేరి యచ్చటికిఁ బోయి శత్రుభయంకరముగు ధనుష్పం

యుంపులతాస్త్రమును జూచెను. తద్రామణీయకముచే నాకరింపఁ బడిన మహానృకలవాఁడె యందలి మందహాసుతమునకుఁ సంతోషించుచు. తాకాలనుచ్చట నుండెను. ఇంతట మహానృకఁడతనిని బుష్పబాణములఁ బ్రయోగించెను. ఆతఁడు కానుజ్జ్వరపరీతాంగుఁడై దీనమయి నచిత్తముతో నిట్లువిలకించెను. మారా! నిష్కారణముగా నన్నెందులకు బ్రాధింపెదవు! నీభాణములు పుష్పములుగావు. మండునుండు నగ్ని కణభూలు. మిక్కిలి హఠిమయినవి. మీఁదనుండునని తుమ్మదలుగావు. భూమిమనిషి భావించెదను. వాయుదేవా! నానారాతియొరడిడిని. నాలిన కణములవంటిపరాగముల నెందుకుఁజల్లెదవు? నువ్వథా! నీవిప్రాపుబాణములనివ్రాసాదముమాత్రమే కాని యభాలోచించిపరూడగా. బిడుగులని పోల్చుచున్నవి. కాకున్నచో నాహృదయము నిట్లుభేదించి దహింపఁగల వాఁడెట్లు మహానృకఁడును సుపాలంభించుచు దుఃఖసంతప్తచిత్తుడై యట్లు నిట్లుఁ దిరుగుచున్న యొక యాఁడునెమిలిన జూచెను. కానుమోహితుడగువాఁడు పద్మదృష్టిని. దనమాయాప్రభావమునో యువతీరత్నమును గాఁజేసి రమించెను. దానియందుఁ తనశ్రేణిన్నచే దళదళలను. వెలిగింపజాలిన యొకకుమారుడు గలిగెను. ఆప్త్రి యెప్పటియట్లు నెమలియె యాయడవిలో సందరించుచుండెను. కృతార్థుండగు నావను వాకుమారుని దనవిమానముపై నుంచుకొని స్వర్గమునకుఁబోయి వానిని దనయిడ్డలు భార్యలకును విచ్చెను. అతఁడు దేవతలచే రుక్మరథుఁడని పిలిచినబడుచుండెను. పయస్సువచ్చిన యాదుర్మరథులకు. తపస్సు చేసికొనుటకై మహేంద్రవర్మతమ్మనకుఁబోయెను. అట్లుపోయి యొకపవిత్రస్థలమునఁ గూర్చుండి నియమ మవలంబించి లోకకర్తయగు బ్రహ్మనుసూర్వి తపస్సు చేసెను. అతనితపస్సునకు మెచ్చి బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమాయెను. నభూతము చేతను జూపులేకుండ నతనికి బ్రహ్మవరముచ్చెను. అతఁడు వరదాన గర్వితుడై యంతటను దిరుగుచుండెను. అతఁడొకప్పుడు విశ్వక్సేపగర్వితుఁడై యిట్లునియె. విశ్వక్సేప! నాకు మహేంద్రవర్మతమ్మపై నొకపట్టణమును నిర్మింపుమనగానే విశ్వక్సేప కోపించి యతనివాక్యమును దిరస్కరించి గర్వించెను. తరువాతను రుక్మరథుఁడును గోపించి యుద్ధమునకు సిద్ధపడెను. ఇదంతయు ధనుష్పం

కారమును జేసి, హేమమాలిని యుద్ధమునకుఁ బిలిచెను. అతనిరాకఁ జాలినకొని హేమమాలి. కోపించి యుద్ధమునకు సిద్ధుడయి వచ్చెను. వారిద్దఱును ఘోరయుద్ధము చేసిరి. రుక్మరథుడు ప్రయోగించిన బాణములచేతను హేమమాలి మూర్ఛియై నున్నది. తరువాతను రుక్మరథుడు హేమమాలికి శైత్యోపచారములు చేయఁగా నతఁడు కొంచెము తెలివొంది తన కువచారములు చేయుచున్న రుక్మరథునిబాచి సంతోషించి యిట్లనియె. బాగు! బాగు! మహాభాగా! రుక్మరథా! నీకు నాకుమారితనిచ్చెదను బరిగ్రహింపుము. ఇట్లని యతనితో నంగీహేమమాలిని యతనిని దనపట్టణములోనికిఁ దీసికొనిపోయి పద్మకోమలయను తనకూతునిచ్చి పెండ్లిచేసెను. తరువాత రుక్మరథుడు సంతోషించి యామెను పెంట్టఁజేయుకొని లక్ష్మీవర్ణమును పేరుగల తనపట్టణములోఁ బ్రవేశించి యెప్పటియట్లు సుఖముగా నుండెను. నేను రుక్మరథునివలన నాపద్మకోమలయందుఁ బుట్టితిని. నాపేరు స్వర్ణకేతుఁ డని వ్యవహరించుచుండెడివారు. రాజేంద్రా! నేకొక్కసారి చిత్రరేఖయను భార్యతోఁ గూడ విమానమెక్కి కైలాసమునకుఁ బోతిని. దానిగుహలోఁ బార్వతీవరమేశ్వరులు క్షీణించుచుండిరి. నాకుఁడెలియక యావనములోఁ బ్రవేశించితిని. నన్ను జూచి శంకరుడు కోపించి “బుద్ధిహీనుడా! నీవిపు డెందులకు వచ్చితివి. నాశాపమువలన సామర్థ్యముపోయి మనుజుండవై పుట్టుము. ఈసీభార్య మనుష్యజన్మములో నీకు భార్యయగుగాక.” అని యిట్లు శపింపఁగానే మిక్కిలి వణకుచు శివునిపాదములపైఁ బడి “శివభగవానులవారూ! తాము దయాసముద్రములు. నాయజ్ఞానమును మన్నించి నా కీశాపము పోవుట యెప్పుటికో నెలవీయవలయును. అగ్నిజన్మవలటి యీశాపమును నే నెట్లు భరింపఁగలను? నాకిదియెట్లు? శాంతించును?” అని ప్రార్థింపగా శివుఁ డిట్లనియె. లోకోపకారమునకుఁగా నే నెపుడు దేవాంగుండగు పేరుగల మునీశ్వరుని నృజింతనో అతఁడెప్పుడు నీవును పుట్టణమున కధ్యక్షుడై వచ్చునో అప్పుడు నీ కీశాప మను ఘోరముగు పాపము తొలగిపోవును. ఇట్లు చెప్పి శంకరుడు దేవితోఁ గూడ నచ్చుటనే యంతఃకానముయెను. నే నామోదరాజుగు భద్రబాహుని కిందు మతియందుఁ బుట్టితిని. నాకు సునాభుడని పేరుపెట్టెను. ఇది కలావతి

యను పేరుగలది. కాశీరాజకూతురు. మాతండ్రియే నాకీతరుణిని జెంది చేసెను. ఇది నానగతి. నీవడిగితిని గనుక విస్తరించి చెప్పితిని. నాయనా! దేవలమునీ! నీదయవలన నేను దుస్తమయిన శాపనముద్రమును దాటితిని.

బ్రహ్మ—ఇట్లు చెప్పి సునాభుడును భార్యయు మానుష దేహములువిడిచి దివ్యరూపములను ధరించి దివ్యములగు సలంకారములను బాలమూలలను ధరించి విమానమెక్కి—ప్రేమగా దేవలు నోదార్చి తమ సాసమునుగూర్చి పోయిరి. తరువాతను దేవలుండు వారిశరీరములకు సత్కీర్తయలుచేసెను. నారదా! నీయడిగినట్లు సునాభచరిత మంతయుఁ జెప్పితిని. ఇంక నేమి వివవలతుతో చెప్పము.

ఇట్లు శ్రీ బ్రహ్మాండపురాణములోని యుత్తరభాడమున బ్రహ్మ నారదసంవాదమున దేవాంగచరిత్రములో సునాభాభ్యాస మనునది నాల్గవయధ్యాయము.

అయిదవ యధ్యాయము.

బ్రహ్మ—తరువాతను వస్త్రనిర్మాణవిశారదుడగు దేవలుండు మంత్రులను బిలిచియిట్లనియె. మంత్రులారా! నేను శీఘ్రముగా వస్త్రములు నేయవలసియియున్నది. కావున నేతసామానులు సిద్ధముచేయఁదగియున్నది. నేనిపుడు మేరుపర్యటమునకుఁ బోయి వచ్చెదను. అచ్చటను ద్వైత్వకమహారుండు మయుండున్నాడు. అతనియొద్దకుఁ బోయి నేతకుపయోగింపు సామగ్రిదీసికొనివచ్చెదను. అనుదేవలునిమాటలువిని మంత్రులిట్లనిరి. మహారాజా! నీహాక్కరుండవును నచ్చటికి వెళ్ళవలదు. మేము గూడఁ జతురంగ బలముతో వచ్చెదము. ఈనివయమై యేయధ్యంతరమును జేయఁదగదు. అనుమంత్రులమాటలు విని దేవలుఁ డిట్లనియె. మంత్రులారా! మిఁకట్లు చెప్పకుండు నేను జైవ్యనది వినుడు. నీతిగా మిఁగిరాజ్యమును బాలించుచునుండుండు. మిఁగురుగూడ నాతో వచ్చినయెడల నిక్కడఁ బాలించువాడెవరు? కావున మిఁగిరాజు నాకిష్టములేదు. అమయమహాప్రభుదగ్గఱనుండి నేతసామగ్రిదీసికొని వేగము వచ్చెదను. అని చెప్పి నహివారుముగా మంత్రులను మరలించి తాన్మోక్షరుడై పోవ

నువ్యుక్తుడాయెను. ధనుర్పాణములు పట్టుకొని యామేరుపర్వతమున కుట్రోయెను. పోవుచు సతతం దారిలో గార్వమహమునియాశ్రమమును జూచెను. నిర్మలజ్ఞానవంతుడను, మునిశ్రేష్ఠుడనునగు గార్వని దర్శనమునకై యాశ్రమములోనికి బోయెను. అతఁడును దేవలనిరాక విని యెదుర్కొని పూజించి యిట్లనియె.

గార్వ — మహాభాగా! నీకు స్వాగతము. దేవలా! నీకుగతశి లమేకదా! నీరాజ్యముతో నుభిక్షముగదా! నీప్రజలందఱును జేమముగా నున్నారా? అనునతనిమాటలు విని దేవలుఁ డిట్లనియె. తపోధనా! మీయనుగ్రహమువలన మేమందఱుమును జేమముగానేయున్నాము. మారాజ్యమునంతటను సుభిక్షమే. అనిచెప్పగానే గార్వడు చాల సంతోషించెను. దేవలనిచేగూడఁ గుశలంబు లగుగఁబడి యథాచార్యముగఁ జెప్పెను. తరువాత నెచ్చటికివెళ్లుచున్నావనియు నిచ్చటికిరాఁ గారణమేమనియు నడుగఁగా సంగతియంతయుఁ జెప్పెను. తరువాత నాగార్వఁ డాతిథ్యమిచ్చి గౌరవించెను. దేవలుఁ డిష్టాలాపములతో నారాత్రి యచ్చటనేకడ నేమలునాటియదయమునఁ గాల్యకర్తృత్వములు నైతివేర్చుకొని గార్వనియొద్ద సెలవుపుచ్చుకొని బయలుదేలి దారిలో ననేకములయిన దేశములను నడులను గొండలను వనములను దురమప్రదేశములనుదాటి నిర్మానుష్యము సింహశార్దూలభరండుఖడ్గగోమృగసంకులము, లులాయద్వివభూయిషము, భల్లూకశరభాకులము, వరాహగవయోక్షీరము, చమరీసంచారసంకులము, కురంగయూథసంబాధము మఱియు నితరములయిన వన్యజంతువులచేనిండి నానావృక్షలతాగ్రుల్మపరివృతమునగు ఘోరమయిన యరణ్యమునజూచెను. ఇట్టివహళభారమును దు సరమును నగు నాయడవిలోఁబడి పోవుచుండగా నొకసింహము దేవలనివాసవట్టి జడలుజాడించుచు నెగిరి తోకయాడించుచు నోరు దెఱచుకొని గర్జించుచు సతనిజంతుటకైః పరుగెత్తుకొనివచ్చుచుండెను. దానిరాకను దేవలుఁడుచూచి పరాక్రమవంతుడగు గను కధనుసైన్యకృష్టి యగ్నిజ్వాలలవంటి బ్రాణములచే దానినిమర్దించెను. మఱియుఁ రెండుభలములచే ఫాలమునఁగొట్టెను. దెబ్బలు లెప్పగాఁదగులుటచే నాసింహము వ్యాకులపడి ప్రళయకాలపు మేఘగర్జనలవలె నం

దఱకును భయము గలుగునట్లుగా గర్జించినది. తరువాతను దేవలుఁడు మఱింతకొకపిరిచి దానినోటినిండి బ్రాణములు పడునట్లుగాఁగొట్టెను. మఱియొక బ్రాణముచేఁ గంతము గుఱిచేసికొట్టెను. ఆదెబ్బతో సింగము రక్తముకక్కుకొనుచుఁ గ్రిందఁబడిచచ్చెను. తరువాతను దివ్యగంధము లందుకొని దివ్యపుష్పములమాలలు దివ్యాభరణములు ధరించి యొక మహాపురుషుఁడు విమానముమీఁదనండి యగవడెను. అతనినిజూచి దేవలుఁడాశ్చర్యపడి “పురుషవ్యాఘ్రా! నీనెవరు? నీవృత్తాంతమెట్టిది? నీసంగతినాఁడు జాలనాశ్చర్యమును గలిగించుచున్నది.” కావునఁ జెప్పము. అనియడుగగానే యాపురుషుఁడు “రాజేంద్రా! పాథు! నీవలనఁ బవిత్రుడనై శాపము సముద్రమును దాటితిని. పావనా! నీవలననే ను గృతార్థుడను ధన్యుడను నయితిని. రాజోత్తమా! నావృత్తాంతమును జెప్పదనాలింపుము. నేను జరకాలమునుండి దు సరమగు నీశాపముద్రములోఁ మునిగియున్నాను. పుణ్యమూర్తివగు నీవువచ్చిన నొడ్డుచేర్చితివి. అని యాపురుషుఁడు చెప్పచుండగా దేవలుఁడు మరల నిట్లనియె. పురుషశ్రేష్ఠా! నీవెవరోచెప్పము. నామనస్సు మిక్కిలి విస్మయావిష్టమయి యున్నది. వేగముగా నీవృత్తాంతమునుజెప్పి నా యాశ్చర్యమును తొలగింపుము. అని మాటమూటికి నడుగుచున్న దేవలనిమాటలు విని యతఁడుఁ డిట్లనియె.

యతఁడు — రాజేంద్రా! నాకథయంతయుఁ జెప్పెదను వినుము. నేను గుజేరునియనుపరుడను. నాపేరు క్షపింజలుఁడు. నేనొకసారి వేటాడుకొరికతోఁ జెక్కురుయత్తులతోఁగూడి యొకవనములోఁబ్రవేశించి యనేకములగు దుష్టమృగములను జంపుచు నాయడవిలోఁ దిరుగుచుండగా నాదగఱనుండిపోవుచు నొకలేడియగవడినది. నన్నుజూచి భయపడి పాతిపోయెదలిడినది. నేనును దెన్నవేరణచే దానివెంటఁబరుగి డితిని. అది యెట్లు పరుగువెట్టుచున్నదో నేనును నల్లపరుగె త్తిని. ఎంతగరుగాఁ గొట్టెను నాబ్రాణముదానికిఁ దగిలినదేకాదు. ఇట్లంతనేపటికిని గురి కందకపోవుటచే నాకుమిక్కిలి కోపమువచ్చినది. గొప్పబ్రాణమును బ్రయోగించితిని. అది హానిష్టమైదేశమునందు నాటినది. అయినను లేడి పాతిపోవుచునే యున్నది. అటుపరుగె త్తి తిన్నగా నాతమాశ్రమము

లో, బ్రవేశించినది. ఇంతలో, శాత్రుముఁ డచ్చటికివచ్చెను. రక్తముప్రవహించుచుండగా భయపడి పరుగున వచ్చినలేడిని వెంట ధనుర్బాణములు వేల్చిబట్టుకొని పరుగునవచ్చుచున్న నన్నును శాత్రుముఁడు చూచెను. దయాభండగు నాముని నాపైఁ గోపించి యిట్లనియె.

శాత్రుడు—దుర్మార్గుడా! మాయాశ్రమమృగమును జంపవచ్చితివి గా! పాపాత్మా! మాయాశ్రమములోనికి వచ్చియున్న యీ లేడిపిల్లను ఇంపుటకు వెంటఁ బరుగై తివచ్చితివంటరా! ఓరిదుర్మార్గా! యీ శార్కణమునఁ పూర్వారణ్యములోఁ సింహమునపుయి ఘోరముగా జంతువులను భక్షించుచుఁ బ్రాప్తము నుపాదించుకొనుచు నుండుము. అని యిట్లాముని కశ్రింపగానే నేను మిక్కిలి భయపడి యతనిని “మునిందా!” మని నాయపరార్థమును మన్నించి శాపాంతమును దయచేసిచెప్ప” మని యనేకవిధములుగా బ్రార్థించగా “శివునిమానసపుత్రుడగు దేవలుఁడు దేవాంగుఁడని పేరుపడినవాఁడు సకలలోకములకును మానమును గాపాడువాఁడువచ్చి నీశాపమును దొలగించును. అంతవఱకును నీవరణ్యములో నుండుము. అని చెప్పి యాశాత్రముఁ డందేనిఁబోయెను. నేను వెంటనే సింహమునయితిని. మహాత్మా! చిరకాలమునుండి శాపవర్షుడనయి యాయడవిలో బడియుండి యిపుడు సిదయవలన ముక్తలుషడనయి పవిత్రమయితిని. ఇది నావృత్తాంతము. ఇచ్చట కుత్తరముగా వామదేవాశ్రమము గలదు. అది మిక్కిలి మనోహరమయినది. అచ్చటికిఁ బోయి యాచుషసుభావుని జూడఁగలవు. అని దేవలునితోఁజెప్పి తేమముగా నుండుమని పరమానందము నొందుచు నాయక్షయతనయింటికిఁ బోయెను.

ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని యుత్తరఖండమున బ్రహ్మ

నారదసంవాదమున దేవాంగచరిత్రలో యుక్తోపాఖ్యాన.

మనునది యైదవయధ్యాయము.

అటవ యధ్యాయము.

త్తరువాత నాదేవలుఁడు వేగముగా నాయడవిదాటి గంగాతీరమునఁ బ్రవేశించెను. ముల్లోకములను బనిత్రము చేయునదియు, దివ్యవైభవము,

పాపములను మేఘములకు గాలివంటిదియు, శివునిజలాజూటమున విహరించునదియు, విశదకాంతిగలదియు, పాతాళమునఱకును వ్యాపించియున్నదియు, పెక్కుజలజంతువులతోఁ గూడి యున్నదియు, పూలమాలవంటి తరంగములతో నిండియున్నదియు, అందందుఁ దలలుపై కెత్తుజలజంతువులచేఁగంగలో ప్లానముచేసినవారి పాపములు నశించునని చెప్పచున్నట్లు గనుపడుచున్నదియు, తనలో ప్లానముచేసినంతమాత్రమున నమ స్తపాపములను హరించి మనుష్యులను సర్వసాఖ్యములను గలిగించువైకుంఠమునకఁ బంపజాలునదియు, తన్ను సందర్శించినమాత్రముననే వారిపాపములను దూదిని నివృప్తలై భస్మముచేయుచు వెంటనే పరమపథమునకుఁ బ్రవృత్తరదియు; నగుంగనుజూచెనను. మఱియు నాగంగ, పాపహారియగు తనప్రవాహములో ప్లానముచేసిన వారిబ్రహ్మహత్యాదికములగు పూర్వపాపములను దూరముగాఁ జేయును. అందు మునిఁగినవారిని మహాపాతకములు కాలినియనుమును ప్రాణులు ముట్టఁ జాలనియట్లుగానే ముట్టఁజాలవు. ఆగంగాతీరమునందో మూడురాత్రులు నివసించి ప్లానపానాదులచే లోపలివెలుపలిపాపములను బోగొట్టుకొని యుత్తమలోకములకుఁ బోవుదురు. మఱియుఁ బుణ్యపుణ్యంబులగు నాగంగదీక్షములచేఁ బితరులకుఁ దర్పణదులుచేసినవో పారును, వారిపంశమల్లోఁ బుట్టినవారును, వారిమిత్రులును, బంధుగులును, గురువులును, ప్రభువులును, ఇంకను వారికిష్టులును దమతమవారలతోఁగూడ దుస్సరములగు నరకముల నతిక్రమించి యానందభరితులయి స్వర్గముచేయుచు శాంకరభోక్తమునకుఁ బోయి నిత్యమును సంతోషించుచుండుదురు. మఱియుఁ నాగంగానదిని మునులు యెగులు బ్రహ్మవాదులు మొదలగువారు ముక్తిగోరుచు నాశ్రయించియుండురు. అటు పరటిగంగానదిని జూచి దేవలుఁడు తనయాహ్ని కక్ష్మత్వములను దీర్చుకొని శీఘ్రముగా నచ్చటినుండి బయలుదేలి తిన్నగా వామదేవాశ్రమమునకుఁబోయెను. అది భలములచేతను పుష్పములచేతను నిండియున్న వృక్షములుగలదై పద్మినీహార నిభిడములగు చెరువులతోఁగూడి, వైరములైఱుగని నానాజంతుసంతానముచే నలరారుచు లెక్కకు మిక్కిలియగు పక్షులరొడలచే శ్రావ్యమయి తపస్సు చేసికొనువారికి సంతో

పమును గలిగించుచు నావామదేవమహామునియొక్క తపోమహత్త్వమునకు నాదర్శమై యొప్పుచున్నది. ఆ దేవలుఁ డిట్టి యాశ్రమమును జూచి ఋక్సీలి సంతోషించుచు స్వాధ్యాయపరాయణులగు శిష్యులచే నేవింపఁబడుచున్నవామదేవుని జూచెను. మతీయు వేదవేదాంగముల యథార్థ మెఱిగినవాఁడును, పరమపాపవరుఁడును, నిష్కలమృషాఁడును, వివరయాచారగుఁడనవుడును, జ్ఞానవిద్యావిచారుఁడును, తేజోరాశియు, మండుచుండు, నగ్నిహోత్రమువలె దురాధర్షుఁడును నయి యొప్పాటుచుండును. ఇట్టి వామదేవమహామునికి నమస్కరించి యతనిచే జ్ఞేమాదు లనుగఁబడి యతనినిన్నిధిలోఁగూర్చుండి దేవలుఁ డిట్లనియె. మునీంద్రా! యిప్పుడు మీదర్శనముచేతను బుద్ధిప్రదఁడనయితిని. జ్ఞానభూషణా! నేను ధన్యుఁడనయితిని. అని యీరీతిగా నతని గొనియోడుచు మరల నిట్లనియె.

దేవ—మునిభగవానులవారూ! తమయందఱకును గుఱలమేకదా! తపోనిధి! మీతపశ్శర్య సులభముగా జరుగుచున్నదికదా! అని యడిగినవిని వామదేవుఁ డిట్లనియె.

వామ—మహాభాహుఁడవును, అమితవిక్రమశాలినియు నగునోదేవలూ! యేమని చెప్పుగలను? మేమందఱమును నింతవఱకును సుఖముగాఁ గాలముగఁడుపుచుంటిమి. మాతపస్సులు స్వాధ్యాయములు యజ్ఞములు నిర్విఘ్నముగా జరుగుచుండెను. నూ శేవిధమయిననభయము ను లేకుండెను. కాని ప్రస్తుతము మాతపస్సులు మొదలగువానికి విఘ్నాలము తఱసిరించినది. ఇప్పుడు మాతాశ్రమమునకు మహాభీతి కలిగినది. ఇప్పు డిచ్చటిమునికుమారులకుఁ జాలవీడకలిగినది. ఆశ్రమ మృగములకు నాశము సంభవించినది.

బ్రహ్మ—నారదా! ఇట్లావామదేవముని చెప్పగానిని దేవలుఁడు వివరముగా నిట్లడిగెను.

దేవ—మునిచంద్రా! మీతపోవనమునకు భాగగలిగించు పాత్యుండెవఁడు? వాడెచ్చటనుండును? వానిచేరేమి? వాఁడురాతనుఁడా? శతాభుఁడా? మనుజుఁడా? చెప్పఁడు. వాడెయగు నాభాణము లచేతను వానిని జంపి యఘునియింటికిఁబంపి మీభాగ తొలగించెదను.

బంగారుపుంభములు గలిగి పిడుగులతో నమానములై న నాభాణము లచే నానిశీలస్య నిపుడే నిస్సంశయముగాఁ బుండించెనను. అని యిట్లు దేవలుఁడు చెప్పగానే వామదేవముని చాలసంతోషించి యిట్లనియె. 05. సేవామదేవదేవలూ! చెప్పెదను వినుము. ఇప్పుట్ల శ్రద్ధయోజన దూరమందఁబుచ్చార్జునుడు కుంఠికుండను రాక్షసుఁడు గలఁడు. వాఁడు గ్లోవృత్తులము గలవాఁడు. కొండనుహలతో నుండును. వానిని పూచి ప్రాచులన్నియు భయంపడి పాతీపోవుచుండును. వానిని మేము తపో బలముచేతను శశిరవృక్షేయదముగాని తపస్సు పోవునని శాంత మవలరించి యుంటిమి. నీప్రామహాబలనంతకుండవగు రాజపు. బ్రాహ్మణులకుఁ గలిగిన సంతాపమును హరించుట రాజులకు ముఖ్యధర్మము. బ్రాహ్మణులనుఁ రక్షించుటకంటె రాజులకు గొప్పధర్మములేదనికదా చెడలకు చెప్పదురు. ఆరులు, దుర్బలులు, తపస్వులు అగు బ్రాహ్మణులకుఁ దప్పక యభయమియ్యఁదగినది యనియు నది పరమధర్మమని యుమ్మోదులగు పెదలచేఁ జెప్పఁబడి యున్నది. బ్రాహ్మణులకు సం తోషము గలిగించునందువల్లనఁ గలుగుపుణ్యమునంతము. బ్రహ్మహా త్యంతఁజేసి మరచినపాపము. బ్రాహ్మణులక్షణకంటె మించిన పుణ్యము లేదందురు. బ్రాహ్మణులతో ద్వేషించినపాపాత్మునిభుమున కంత ముండఁజూడదు. అట్లు ద్వేషించిన భరతు. పాపాత్ముఁడు భూతస్థకముల ననుభవించి తరువాతను నీవయోనులయందుఁ బుట్టుచుండును. బ్రాహ్మణులను రక్షించిన ధర్మాత్ముఁడు భూతస్థకమున నమనముఖము లనుభవించి తరువాతను స్వర్గమునందుఁబుట్టు. భూగముల ననుభవించును. ఆ పుణ్యముచేఁజేరినవీడిన రుహోగ్గవంతుడై ధనసంతోలు కల్గినులు మొదలగును. తమలయరహిరహిరబుద్ధును. అతని శిష్యుఁడును సుఖమేకాని దుష్టుఁడును నాపాతిథిఁ జేరియడు. బుద్ధిమంతుడయి యాశ్చర్యప్రీతిగా బ్రాహ్మణులకుఁగొప్ప ప్రియగలుగఁజేసినవాఁడు. పునరావృత్త రహిత మయి. శాశ్వతమయిన డదమును గూర్చి పును. ఏకాంశముచేతన యివ్వను. బ్రాహ్మణులకుఁ దత్త్వవి గలిగినినవాఁడు. దేవతలందఱు మృద్యుత్వవి. బొందించిన పుణ్యమును బొందును. వానికి త్యక్తులకు దేవతలందఱును ద్యుత్వవి బొందుదురు. వేదవిదుడగు బ్రాహ్మణుని

యవయవములయందు నమస్తేవతలకు నివసితయందురు గనుకను
మృతీయు నతనిదేహము గాశ్రయించి నమస్తేపుణ్యనదులును శీర్షము
లునుఁడును గనుకను బ్రతిదివమును నతఁడుపూజింపఁదగినవాఁడు.
వేదవేత్తలగు బ్రాహ్మణులకు సంతోషముగాఁ బ్రతిదినమును నమస్తేరిం
చుచుండుటమంచిది. అతనికి నమస్తేరించినచో నర్హుడేవతలకు నమస్తేరిం
చినట్లగును. రాజుఁ డగుచో ధర్మచూచుచుండలచిరవారు తప్పక బ్రాహ్మ
ణులను సంతోషపఱచవలయును. అందువలన గోపృథర్మము లభించును.
వేదముల? మహామతి! ముఖ్యమయిన సంగతి చెప్పెదను వినుము. వేల
కొలది యశ్వమేధములు, కోటకొలది గంగాస్నానములును బ్రాహ్మ
ణరక్షణయైకవదియొక వంతును బోలుచుకావున నోదేవతా! మే
మాధాత్మను నివలగఁజాల భయపడుచున్నాము. అట్టి పరభూపాపా
త్మునిచ్చి భావనలము నాశ్రయించి చంపుము. పానిని జంపి మాబా
ధను నివరింపజేయుము. నీవు సాధుపులకు పశాశము చేయుమి. తమె
య్యార్వరునిచేర్చుట పరిపఁబడినవాడవు గదా! ఆరాత్మనుఁడు దుర్బ
లుల మగుమమ్ములను సదాబాధించుచున్నాడు. పాని శివనివలనను
భయములేదు. ప్రాణికోటిని భక్షించుచున్నాడు. నీకుజేమనుగఁ
గావుత. పాని నెట్లయినను జంపుము.

అక్షయము! బ్రహ్మ—గాతదా! యిటు పామదేవుడు చెప్పినమాటలు
విని దేవలుండెట్లనియె. దేవతలమునందును నా రాత్మనునిజం
పెదను. మిగిలినందఱును సిద్ధయై యుండుదు. అనిచెప్పి యుద్ధన
న్నదుండె. పామదేవునియనుమతిని బొంది పానిని జంపుటకుఁబయలు
దేటి యాధాత్మనుఁడు నివసించు గుహాద్వారమును సమీపించెను. అది
విశ్వీతి భయంకరమును, అనహృకరమును, దుఃఖమును, ఆశ్చర్య
మును గల్గించునదియై యున్నది. అటువంటి రాత్మనివాసమున
జూచి దయావంతుడగు దేవలుండు యుగళుచు మాటికూటికిని దల
పంకించుచున్నవాడై అకటా! పాపాత్ముడగు రాత్మను! దెన్నిజం
తువులను నిత్యమును వధించుచున్నాడు? అని యాలోచించి శ్రీకృ
ష్ణుగాఁగఁగనున్ననైతి. విడుగు చక్కడువంటి టంకారములచే రాత్మనుని

జ్జీర్ణింపజేసెను. రాత్మనుఁడు గ్రమ్మనైజెప్పుగల యాదేవలునిధనస్సు
చక్కడు. విని తోభించి కొండగుహలోనుండి బయటికి వచ్చెను. కా
టుకకొండవంటి యాకారముగల యారాత్మనుఁడు రక్తముతోఁ బడి
స్థిమును తనశరీరమును గిరిగిరిఁబ్రెప్పుచు గన్ను తెఱఱజేసికొని జాట్టు
విలియఁదానికొని దేవలునివాడికిఁ బరకెత్తుకొని వచ్చెను. మహాబల
శాలితుగు దేవలనుఁడును, పీతములగు బాణములచేతను రాత్మనుని గట్టి
గూఁబడించెను. ఆరాత్మనుఁడు బలవంతుడగు దేవలునిచేతను బాగు
గాఁగొట్టుటజిన వాఁడై విక్రమిల్లిన గోశించి పెద్దఁట కైలు. వె కెను. ఆప
వ్యభుగఁబడిదిక్కులను నిండివది. శరీరముచేదన్ను గొట్టుటకై యుత్తి
వేగముగా వచ్చుచున్న రాత్మనుని మూఁడుబాణములచేతను గొట్టి
మరల మూఁడుబాణములు ప్రయోగించి పానిశరీరమును చేదిం చెనది.
శరీరము ముక్కలుకాఁగానే పండు పటపట కొఱుకును నారాత్మనుఁ
డొకచెట్టు తెల్లగించి ప్రాణవిూడికి వినరెను. దేవలుం డానచ్చుచున్న
వృక్షమును బూడిదాడినాజేసి రాత్మనునివైపు చూచి యిటనియె. య
రాత్మగదా! నీశరీరము పోయినది. నీవు ప్రయోగించిన వృక్షమును
ముక్కముక్కలుచేసితిని. ఇఁక నేమిచేయనుంటి? చేయుము. దుర్బల
లగు మనీశ్వరులను భక్షించి మిక్కిలిని గర్వించి యుంటివి. నీ శివ్యరి
వలనను భయమున్నట్లు తోచెదు. నీవు హాల పాప మార్జితివి.
దానికి నమయము లేటనించెది. నిమిషమాత్రములో నాబాణములచే
నీగర్వమును బోగొట్టెదను. అని యిటు దేవలుండు చెప్పచుండగా
రాత్మనుఁడు శిరోవముగలవాడై యొక పెద్దరాయితీసి “పాపుము.”
అని రాజవిూడెను. విసరెను. ఆపచ్చుచున్న శిలను ప్రజమువంటి బా
ణములచేతను బూడిదావించి యారాత్మనుని సర్వాంగములయందును
బాణములను నిండించెను. తరువాతను రాత్మనుఁడు కోపపూరితుఁ
డయి “పీర్చి మూఁడుకా! కాలచోదితుండవయ నాకంటఁబడితివి.
ఇఁక నెక్కడకుబోయెదవు? ఇచ్చుకు నిన్ను వజ్రదృశమయిన నా
పిడికిలితో బూడిచి నంపి నీరక్తముదావి. తృప్తినిబొందెదను ” అని
చెప్పి విూడికిఁ బడికిపటి పరుకెత్తుకొని వచ్చుచున్న రాత్మనునిపై
నొక్కవాడిబాణమును ప్రయోగించి యాచేయిఖండించెను. మఱి

యొక బ్రాహ్మచర్యుని నొకప్పుడు చూడఁచెను. ఇట్లు వెంటచే
తులును దెగి పడిపోవుటచే బలవంతుడగు రాక్షసుడు నొకరు తెలుచి
ని కోటలతో నానిని బీడింతునగాక యని పచ్చుచుండగా నంతట దే
వలుండరచంద్రాకాశముగల బ్రాహ్మచర్యుని గొట్టుకొని గొట్టబడిన కొండశిఖర
తెగిగొట్టెను. (వానినిరమ్మ) వజ్రాయుధముచే గొట్టబడిన కొండశిఖర
వ్యవధి నేలగుండునది. తరువాతను విమానమెక్కి దివ్యరూపధరుడగు
నొకానొకపురుషుడు తనతేజస్సుచే దశదిశలను వెలిగించుచు దేవలని
కగపడెను. అతనినిజూచి యాశ్చర్యపడి నీవెవరు? అని దేవలుడడిగె
ను. ఇట్లుచుగ్గగా నతఁడెల్లనియె. రాజేంద్రా! సాధు! సాధు! పవిత్రుడ
నైతిని. నిధర్మమును మనసరమున శాపసముద్రమును దాటితిని.
సోశాపాన్ని హేళా! త్రమును జలార్పితిని. నావృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పెద
నాలింపుము. నేనిత్యాకుపుత్రుడగు విశాలునికుమారుడను. నేను మహా
బలవరాక్రమములు గలవాడను. నాపేర్ గ్రగధన్య యందురు. నేను బా
గుగా రాజ్యమేలితిని. సాపటణము విశాలయను. పేరుగలది. నేను రా
జ్యమేల్గు కాలమునందు వికటుఁ డనుపేరు గల రాక్షసుడు దేశముల
ను బాధించుచు మునింద్రులను భక్షించుచున్నవాఁడు. నేనాగుంగితిని
సిక్కిని యాపాపాత్మునిజంపి యందఱకును నంతోషమును గలిగించితిని.
రోజు! ఆపాపరాక్షసునితమ్ముడు శర్మశుండను పేరుగలవాఁడు నా
వ్రోధముచేయఁజాలక కపటోపాయము నవలంబించి మాయంబు వం
టలవాడై యుండెను. నాకాగుంగి యిసుమంతయుఁ దెలియనాము
ను. ఇటుండగా నొకనాఁడు దుర్భాషాముని భాజనార్థి యయి యుండు
చుండునన్నవరాక్షసులకుంట్రిక యచేసెను. పాపాత్ముడగు నారాక్షసు
డు మనుష్యవ్రాతమును వడించెను. కేశసంకల్ప మయిన మనుష్యమాం
సమునుజూచి యాయన్నమువిడిచి కోషపీతాత్ముడై యాముని. “దు
రాత్ముడవగు కాజాధమా! నాకు మనుష్య మాంసమునటరా వడిం
పఁజేసితివి?” అని ననెంతగా బ్రతికూలుకొనుచున్నను నామాటవిని
పిండుకోక “పాపాత్మా! నాకు మనుష్యమాంసమును దినుచుండుము.”
అకు ఘలముగా దురాపారుడనై “మనుష్యమాంసము దినుచుండుము.”
అన్యోన్యోఘోషుండని. మొత్త పెట్టుచున్నను నన్ను కపించెను. ఆశాపమువిని

మిక్కిలిని బరితరించినవాడనయి భయపడి “మునిచంద్రా! నాచుందు
దయదలగ్గుము. నాశ్లాపమున కంతమును గల్పించుము.” అని య
నేకవిధములుగాఁ బ్రార్థితపఁగా నపుడతడు “శివునిమానసపుత్రుడగు
దేవంగు! డనునతఁడు నమ సమేనవారికిని మానసంరక్షకుండు ఘృంధు
పుటగలఁడు. అతఁడవచ్చి నీశ్లాపమును దొలగించును. అంతవఱకును
నీవు రాక్షసుడవై యుండుము.” అని చెప్పి యాముని యంత్రరూపకా
యెను వెంటనే నేను రాక్షసుడనయిపోతిని. విరాకాలమునండి శాపద
గుండెనయి యాయడవిలోఁ బడియుంటిని. నేను భక్షించినజంతువాల
మునకు లెక్కయేలేదు. రాజేంద్రా! యిన్నాళ్లుకు నీవలన నమ సపాప
ములు పోయి పవిత్రుడనయితిని. ప్రభూ! నావృత్తాంతమంతయు నీ
యడిగినయట చెప్పితిని. నేను నీయొద్ద ననుజాతుడనయి పోయెదను.
నీ కెప్పుడును నేను ముగుగాక.

అట్లు చెప్పి పరమసంతోషమును
బొంది దేవలోకమునకుఁ బోయెను. మహాగురుడగు దేవలంబు వా
వుదేవమహామునినన్ను ధిక్ (చెప్పెను. ఆమునిచే విశేషముగా నత్కరింప
బడి యతనియొద్ద సైలపుచ్చుకొని యన్నుటనుండి క్రమముగా మేరు
వర్మతమునకుఁ జూపెను. నేడతనియొద్దనుండి మేరువ
కొలుచి బ్రహ్మాండపురాణములోని యంత్రభుండుమున బ్రహ్మ!
నారదసంపాదముచే దేవంగచరిత్రమున రాక్షసశాప
కాండఁ బ్రవేశించిన మనునది తులనయభ్యయము.

అంతరువాతను దేవలంబు మేరువవర్మతమును సజ్జాపించి మయుని
యితటికిఁబోయి యతనిచే నత్కరింపఁబడి యాసంరక్షమును బొందుచు
నుండిగొ మహాబలుండగు నాపుయ్యుడు దేవలంబు జూచి యిట్లనియె.
రాజేంద్రా! మహామహి! ఇన్నట్టికి నీచ్చినకార్య మేమి? నీ లోకాదు
డవును నచ్చుట కుత్సాడగా నాకు మిక్కిలి యాశ్చర్య మగుచున్నది. అ
నుమయునికూటలు విని దేవలంబు డిటనియె. “ఓయీ! మయ్యడా! నా
రాక్షక గౌరణము వినుము. నేను వస్త్రములు నేయుటకు నామగ్ని కె

వచ్చితివి. నీవు నేర్పరివి. ప్రాజ్ఞుడవు. సమర్థుడవు. తావున నో ప్రభూ! నీవు నాకు నేరసామగ్రిని నిడముచేసి యిచ్చిపంపుము. నేను నీ ప్రముఖుగా జేపాదులకు వస్త్రములు వేసి యాయవలసి యున్నది. అని దేవలంఘన చెప్పగానే మయుడు మంచిదే యని త్కృత్యకాలములో నేలేసామగ్రి నంతయు నిదముచేసెను. అతడు ప్రజమయమయి సుందరముగా నుండు వస్త్రమును బాటసాధనమును, మధ్యమధ్యను రత్నములతో బాదుగఁబడినట్లే దూర్వముజుకారమైన దట్టింపుచులకును, వజ్రమయము దంతమయమునగు సూదిని, మరకతమణికారములు పుష్పరాగపుబువ్వులచే నలంకృతమయి గోమేధికములు శంకభాగమునందుగల నేతకట్టను గరుడవచ్చుతోడి నాడికొనిని వజ్రమయ మయిన కీలునుజేసెను. చుట్టునట్టి బ్రకాశించునదిగాజేసెను. ఈరీతిగా వస్త్రములనుజూకకరత్నముచే బ్రకాశించునదిగాజేసెను. ఈరీతిగా వస్త్రములనుజూటసాధనమును నిర్మించెను. వజ్రపులిడియు వజ్రకీలయు రత్నపుష్పవిరాజితము, అయోమయయు, హేమపటయునగు చూరకత్తినిజేసెను. ఇట్లు మయుడే శుభములయిన నేలేసామగ్రిని సిద్ధముచేసి దేవలంఘనకు యిచ్చియె, రాజేంద్ర! భార్యమును గలిగించునట్టి విప్రభాగమును వినుము. అనేకవస్త్రము లీవేషవికాజితము నిది పరిపూర్ణిబోధము. దీని ప్రమాణమిది. మఱియు నీ నూదియు నేతకట్టయు నియమబంధ ప్రమాణముచే రమ్యముగానుండగలవు. ఇందు సందియము లేదు. ఈ నాడికొనిచీలలు, నీతలంచినట్లు కాగలవు. లోకులమనమును గాపాడెడు మహానుభావా! పంపిధములయిన రంగులగులనూలు కండలయందుఁ బోయి నన్ను వారిలోనుండి ప్రకృతమున కుపయోగించురంగులగులనూలే బయటికి వచ్చుచుండును. మఱియు నైదురంగులనూలు చుటియున్న యాసాధనమునందలి దేవుదాదారములను బ్రకృతము కుపయోగించు నట్లుగుచుండును. అన్ని వేటమేముగానే ప్రకృతము ననుసరించి సచ్చన్నుండును. విదువిధములగు కండలును నొకేమాదిరిగాఁ దిరుగుచుండును. అని వానివానిరంగులన్నియుఁజెప్పి హేమపటయు, వజ్రమయయు, అష్టమంటావిరాజితయు నగు నొకమహాశక్తిగా దేవల రాజునకిచ్చెను. తరువాతను దేవలంఘన మయనిభూషిత

అధ్యాత్మము.] వే.వా.౦.గ.పు.రా.ణ.ము. 81

యతనిచే భూషితమై తనవట్టణము ప్రవేశించెను. అనుబంధముయొక్క తునోహారమయిన ప్రమాణము తనయిహ్లాదీన మగుటంజేసి తానే కట్టెను. మునులు—సూతా! దేవలంఘన! యనుబంధమును గట్టెనని చెప్పితివి. మయుడెందులకుగట్టి యాయకపోయెను? నేత సామగ్రియంతటిలో సనుబంధముగట్టుటయే కఠినముగదా! అట్టియనుబంధము గట్ట నేర్పరియగు దేవలంఘన మయుడిచ్చిన సామగ్రిమాత్రము నిర్మించుటకు శక్తి లేకపోయినదా? తానే న్యయముగా నెత్తినవాడు మయుని యాచించుట నేర్చుకొని యుండెను? యథార్థమెత్తినవాడవు గనుక మూర్ఖుడియనుల దీర్చవలయు నన నూతుండిటనియె.

సూతు—మునులారా! అనుబంధముగట్టుట దేవలంఘన శంకరాన్యుగ్రహమువలన సిద్ధివిధమున్నది. మఱియు నేత సామగ్రియంతయు విర్మింప నేవలంఘన శక్తిగలవాడే. అయినను దనచే సింహమునకును రాతునకును శైవభిన్నాచనము చేయవలసి యుండుటంజేసి సామగ్రిని సంపాదించుమిషచే మయనినిగృహకు బోవలసివచ్చినది. బ్రహ్మతో సమానమయిన సామర్థ్యముగల యాదేవలంఘన? ఇటు యావత్సామగ్రియు దుష్టమౌచేసినది. యాదేవలంఘన భక్తితో జాడ్యోయనుచురుగల చుండికాడేవిని మనస్సుతోడలంచెను. ఇటు దేవలంఘన స్మరించినంతనే యజ్ఞదేవి దేవలంఘన బ్రత్యక్షమయి ప్రేతిపూర్వముగా నిట్లనియె. “వత్స! దేవలంఘన! నన్నెందులకు స్మరించితివి? అని యడుగగా నతడిట్లనియె. “దేవేంద్ర! నీద్రోహముభలన భస్మపడినయితిని. నీదయవలన సామవోధము, సఫలమయినది. నేను శివునియాజ్ఞవలన వస్త్రములు నేయుటకు గోరుచున్నాను. భక్తవత్సలరాలవగు నోదేవ! నీకటాక్షమువలననే నేనీవస్త్రము లియవలసియున్నది. వారివారికోరిక ప్రకారము వస్త్రములు సిద్ధముచేసి రిహాయవలెను. అట్లచేసి కృతార్థుడను గావలయును. కనుక నట్లు నాకు పరిమాయవలయును. అని యిట్లుచెడు క్షోరగా నే. యామే ప్రేమపూర్వకముగా నిట్లనియె. రాజేంద్ర! నీవు కోరినట్లు

తనిచే ననేకములగుసాయధములు మొదలగువానిచే నత్కరింపబడి యచ్చటనుండి మహేంద్రవర్మతమునకుఁ బోయి యచ్చటనున్న వారందఱు కును నస్త్రములిచ్చి వారిచే నత్కరింపబడి మలయాద్రికిఁబోయెను. అచ్చట వారినిగూడ నస్త్రములతో నలంకరించెను. తరువాతను సహ్యాపర్వతమునకుఁబోయి యచ్చటనుండెను కిన్నరాదులగువారికి మంచిమంచి వస్త్రములిచ్చి యచ్చటనుండి కృతసత్కృతియై హిమవత్పర్వతమునకుఁ బయనరూఁదెను. అచ్చట నున్నవారిందఱు నస్త్రములచే నుతోషపఱిచి యచ్చటనుండి వింధ్యపర్వతమునకుఁ బోయి యచ్చటనుండి నస్త్రములిచ్చి యచ్చటనుండి బయలుదేరి ఋక్షవంతమను పర్వతమునకుఁ బోయి యచ్చటనుండు విద్యాధరాదులగువారికి వస్త్రములు బహుమూసముచేసి పారిజాతపర్వతమునకుఁ బోయి యచ్చటి గంధర్వసమూహమునకును సాధ్యులకును విలువగలవస్త్రములిచ్చి సంతోషపెట్టెను. మఱియు నచ్చటనున్న మునులకును, అఙ్గివాండ్రకును మహాత్ములకును వారమీదను ధేవమరేకుండ మానసపరక్షణను గోరుపారందఱులకు నస్త్రములనిచ్చెను. ఇట్లు స్త్రీలకును బురుషులకును వస్త్రములిచ్చి యగ్నిహోత్రుని పట్టణమునకుఁబోయి యతనికి నల్లనివస్త్రమునొసంగెను. అతనిచే నత్కరింపబడి యమునిపట్టణమునకుఁబోయి యతనికిని యతనిభక్తులకును నల్లనివస్త్రము లిచ్చెను. అక్కడినుండి నైర్ఋతి పట్టణమునకుఁబోయి యతనికిఁ బితౄంబరమునిచ్చి యచ్చటనుండి వరణాలోకమునకుఁబోయి యూతనికిఁ దెల్లనివస్త్రమునిచ్చెను. మఱియు, నావరణానిగోకములో నున్న వారిందఱును నస్త్రదానముచే సంతోషింపజేసి వరణాదులగు వారచే రత్నములు హారములు మొదలగువానిచే నత్కరింపబడి యచ్చటనుండి వాయులోకమునకుఁబోయి యతని కాకుపచ్చనివస్త్రమునిచ్చి యతని యనుజనుబొంది యలకాపట్టణమునకుఁబోయి యచ్చటనున్న కుజేరునికి నిచ్చిత్రపరముగలవస్త్రములను నలకూబరనికి దివ్యవస్త్రములను నిచ్చెను. కుజేరాదులు దేవలనికి రత్నకుండలములను కోటిసూర్యప్రకాశమానమగు కిరీటమును మఱియును నెన్నేని నగలను సమర్పించి గౌరవించిరి. అచ్చటనుండి బయలుదేరి యీశానునిదగ్గఁకుఁ బోయి యతనికిఁ దెల్లనివస్త్రమును ప్రస

ధులు మొదలగు భూతగణములకు విలువగల యనేకములగు వస్త్రములను నిచ్చి వారందఱుచేతను లెస్సగా నత్కరింపబడెను. ఇట్లు ధర్మాత్ముడును కింపంతుఁడును నగు దేవలుఁడు సర్వలోకములవారిని వస్త్రములచే సంతోషపఱిచెను. అతఁడు మూఁడులోకములలో నుండువారికిని మానము గాపాడెను. దేవాంగములను వస్త్రములచే నలంకరించినవారఁడగుచే నతనికి దేవాంగుఁ డనియే పేరు ప్రసిద్ధికెక్కినది.

ఇట్లు బ్రహ్మాండపురాణములోని యుత్తరఖండములో బ్రహ్మనారదసంవాదమున దేవాంగదేవలోకనస్త్రప్రదానమన్నది యెనిమిదవ యధ్యాయము.

తొమ్మిదవ యధ్యాయము.

నూతు—తరువాతను రాజరి యగు దేవలుఁడు భూలోకమునకు వచ్చి వృక్షచక్రనర్తించే బాలింపబడుచున్న జంబూద్వీపములోని పజ్రపట్టణములో బ్రవేశించి వృక్షచక్రవర్తిని నచ్చటనుండువారికిని యథేషముగా వస్త్రములనిచ్చెను. ఆ చక్రనర్తయు వసువాహనాదులచే దేవలుని సంతోషింపజేసెను. పిదప బ్రహ్మాద్వీపమునకుఁబోయి తురనేనుఁ డను రాజునకును బట్టణములో నుండువారికిని గోరసప్రకారము వస్త్రములిచ్చి వారిచే గౌరవింపబడి కుశద్వీపమునకుఁబోయెను. అచ్చట రాజగు కుశియనువానికి వస్త్రములిచ్చి యాతనిచే నశ్వాదులచే గౌరవింపబడెను. అచ్చటనుండి క్రాంతద్వీపమునకుఁబోయి యమితౌజనుఁ డగు వేమాత్ముఁడను రాజునకును వానిపజలకును నానావిధములయిన వస్త్రములను నిచ్చి వారందఱుచేతను మౌక్తికములు, ఇంద్రనీలములు గుఱములు గజములు భూషణములు మొదలగువానిచే నత్కరింపబడి శాకద్వీపమునకుఁబోయెను. అచ్చట రాజగు నభిరామునకుఁ గావలసిన వస్త్రములిచ్చి యాతఁడు రథములు నాహారములు పల్లకీలు నగలు మొదలగువానిచే నత్కరింపగా సంతోషించి యాతనిదగ్గఱ ననుజ్ఞాతుఁడై శౌల్యుఁడవ్వపమునకుఁ బోయెను. దేవలుఁ డాగ్నిపాధిపతియగు శాలిహోత్రునకు వస్త్రములిచ్చి కృతసత్కృతియై యచ్చటనుండి పుష్కలద్వీపమునకుఁబోయి యాగ్నిపాధిపతియగు భానుమంతనకుఁ పొగనయిన

వస్త్రములిచ్చి యతనిచే గౌరవింపబడి మరల జంబూద్వీపమునకువచ్చెను. మఱియు జంబూద్వీపములోనున్న యంగపంగళికిగాది యావద్రాజులకును వస్త్రములనిచ్చి సంతోషపఱిచెను. నానాదేశేశ్వరులగు రాజులచేతను. సమర్థింపబడిన యేనుగులు, గుఱ్ఱములు, రథములు, భూషణములు, పల్లకీలు, బంగారు, రత్నములు, ముత్యములు, వస్త్రములు, గోవులు, ధనము, దానీగణము, ఇతరదానములు, మొదలగువానిచే సత్కరింపబడి రాజశ్రేణిరుండగు నాదేశులకు పరమూనందభరితుడాయెను. వేయేల? ఈజంబూద్వీపములోనున్న నాలుగుజాతుల వారికిని గౌరవవస్త్రము లిచ్చి సంతసింపజేసెను. ఆయాప్రముఖులవలన నీయబడిన రథములు మొదలయిన కానుక లసంఖ్యము లయిపోయినవి. అయినం గొంతవఱకు పానిసంఖ్య చెప్పెదనానింపుడు. ఒక్కోటిరథములు రెండుకోట్లు గౌరథములు, (బండ్లు) రెండుకోట్లు మదపుఁనుగులు, నాలుగుకోట్లుగుఱ్ఱములు, ఒక్కోటి లెక్కగల పల్లకీలు పదికోట్లుదానీజనములు, ముచ్చడియాలులక్షలు దానులు, నయియండును. వీరినందఱను గ్రహముగా నామోదపట్టణమునకుఁ బంపించి తానుబౌత్తాలోకమునకుఁ బోయెను. అది సర్వములపడగలయందలి రత్నములకాంతులచేతను నాగకన్యకలచేతను బ్రకాశించుచున్నది. పాతాళలోకమునకు రాజగు వాసుకియొద్దకుఁబోయి యతనికి నానావర్ణములుగల వస్త్రములిచ్చెను. చిత్రనేనుఁ డనువానికి దివ్యములయిన వస్త్రములిచ్చెను. తక్షకునకు నెఱుగిన వస్త్రములను నల్లనివస్త్రములను, విరావత్తుడనువానికిఁ దెల్లనివస్త్రములను సౌభ్యముఁ డనుసర్వమునకుఁ బితాంబరమును, మఱియు నితరులగు నాగులకు వారివారివిష్టమునకు వచ్చినవియు నగు వస్త్రములను నిచ్చెను. వాసుకి మొదలగువారును అమూల్యము లగు రత్నములను దేవలంకెచ్చిరి. మఱియు మిగిలిన నాగోత్తములందఱును ధవకుఁ గలిగినమంచిమంచి రత్నములను దెచ్చి దేవలంకి సమర్థించిరి. తరువాతను శేషుఁ డుండుచోటికిఁ బోయి యతనికి నానావర్ణ విరాజమానములగు వస్త్రముల నిచ్చెను. మఱియుఁ దత్ప్రీతిలకును గౌరవిప్రకారముగానే వస్త్రముల నొసంగెను. ధృతరాష్ట్రుడు మొదలగు శేషునిమంత్రులకును వారిభార్యలకును గావలసిన వస్త్రము

లను సమర్థించెను. ఇంకను నాగలోకములోనున్న నాగులకందఱకును యధేష్టముగా వస్త్రదానముచేసి వారిచే బహుమానపూర్వకముగా నీయబడిన యనేకములగు మణులు భూషణములు మొదలగువానిచే గౌరవింపబడినవాఁడై సంతోషించెను. తరువాతను శేషుఁడు. దేవలంకి యందుఁ జాల గౌరవముగలిగి తనకూతును జగద్రథేథియనుదాని నిచ్చి వివాహముచేసెను. తరువాత నాదేశులకు శేషుఁ డిచ్చినరత్నములు మొదలగు కానుకలను స్వీకరించి యామించుబోడిని వెంటఁబెట్టుకొని భూలోకమునకు వచ్చెను. ఇట్లు మూడులోకములలో నుండువారి మానమును కాపాడి తనదేశములో నుండువారికిఁగూడ ననేకములగు వస్త్రముల నిచ్చెను. దేవలంకిమంత్రులు బ్రాహ్మణులు రాజులు నైశ్యులు శూద్రులు మొదలగువారు తమరాజ్యచ్చిన వస్త్రములనుకట్టుకొని అపరిమితసంతోషమును బొందిరి. ఇట్లు దేవాంగు డగు దేవలనుహారాజు మూడులోకములవారికిని వస్త్రములనిచ్చి మానమును గాపాడి సంతోషించుచుఁ గీర్తిపంతుఁడై సుఖముగా నుండెను.

ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములో బ్రహ్మ నారదసంవాదములోని దేవాంగచరిత్రములో దేవాంగమర్త్య పాతాళలోకవస్త్ర ప్రదానమున్నది. త్రైవిద్యవయధ్యాయము.

వదియవ యధ్యాయము.

నూత్న—తరువాతను దేవలుఁ డమూల్యము లయిన దివ్యవస్త్రములనుఁ బట్టుకొని వెంటనే పరమేశ్వరుని జూచుటకై కైలాసమునకుఁ బోయెను. పరనాతీత మయిన యాకైలాసపర్వతమును జూచి చాలసంతోషించి క్రమముగా బంగారుప్రకారములు గలదియు, రత్నములతోఁ గట్టబడినగోపురములుగలదియు, అకాశమునంటుచుఁ జంద్రకాంతమాసిర్నిత మయిన మేడలుగలదియు, భూపాదుల పరిమళముతో నిండియున్నదియు, కస్తూరిపూచులుగలదియు, సూర్యచంద్రాదులకాంతులఁ గిరన్మరించు కాంతులుగలదియు, నగునాశంకరుని దివ్యభవనమును జూచెను. ఆమందిరములోనున్న నేమాలయములో నదిపఱకే యష్టదిక్పతులు, ద్వాదశశాఖిత్వులు, ఏకాదశరుద్రులు,

అష్టవసువులు, సిద్ధులు, చారణులు, గంధర్వులు, విద్యాధరులు, ఉరగులు, కిన్నరులు, గరుకులు, యక్షులు, సనకాదిమునులు, సాధ్యులు, కింపురుషులు, అపరస్పంధుములు, కశ్యపుడు, అత్రి, భరద్వాజుడు, జాబాలి, జమదగ్ని, వసిష్ఠుడు, శకుడు, హరితుడు, వామదేవుడు, పరాశరాదు, కణ్వా కుత్స శత్రానందులు, శైబ్యశాతవశక్తులు శాండిల్యుడు, చ్యవనుడు, ఉద్దాలకుడు, భృగువు, అగస్త్యుడు, పులస్త్యుడు, పులహుడు, మార్కండేయుడు, ఔర్వుడు, దుర్వాసుడు, విశ్వామిత్రుడు మొదలగువారిచే నేపింపఁబడుచుఁ బౌర్వతీర్థగూడ రత్నసింహాసనముపై గూర్చుండి నిండుకొలుపున్న వెండికొండదొరను శంకరునిచూచెను. కుమారస్వామియు, విశ్వేశ్వరుడు, వీరభద్రుడు, అశేకులు ప్రమథులు, వేదప్రస్తుతా నంది యానభలోనుండి శంకరునియాజ్ఞను బరిపాలించుచుండిరి. ఇటువంటి శంకరభగవానునిజూచి దేవాంగుడగు దేవలుడు హరపులకాంచితశరీరుడై సాష్టాంగసమస్కారము చేసి యనేకవిధములుగా స్తుతిచేయ మొదలిడెను. దేవలుడు భక్తిపానశ్యము చే ననేకవిధములుగా స్తుతిచేసియిట్లనియె. మహాదేవా! జగన్నాథా! నీతనుగ్రహమున వస్త్రములను నేసితిని. అనిచెప్పి విచిత్రములైన యనేకవస్త్రములు శంకరునికి సమర్పించెను. అవస్త్రములను జూచి శివుడు చాలసంతోషించి యాదేవాంగమునిని బ్రీతిగా నలంకరించి తరువాతను భార్యతియఁ దానును వస్త్రములను గట్టుకొనిరి. ఇట్లు వస్త్రములను ధరించి పార్వతీవరమేశ్వరులు మిక్కిలిని సంతోషించి మరల నాదేవలమునిని భూషించిరి. తరువాతను గణపతిదగ్గల కేగి యాతనికి దివ్యమయిన వస్త్రముల నిచ్చెను. భృంగిమొదలగువారికి వారువారుగోరిన ప్రకారము దివ్యాంబరము లిచ్చెను. పిదప నామోదపురాధిపతి యగు దేవాంగరాజు విలువగలవస్త్రముల స్వీకరించి శంకరునియాజ్ఞాప్రకార మంతఃపురములోనికి బోయి మహాదేవియగు భద్రకాళికి రక్తాంబరము నిచ్చెను. కుమారస్వామి భార్యయగు దేవనీనకు తెల్లనివస్త్రము నిచ్చెను. తరువాతనుతనయన్నదేవతయగు చౌడేశ్వరికిదివ్యాంబరములీయ నుత్పక్రుడై యామెను భక్తిపూర్వకముగా స్మరించెను. ఆయంబయ భక్తిపరాధీనురాలు గావున వెంటనే యతనికిఁ బ్రత్యక్షమయినది.

ఇట్లు వ్రత్యక్షమయిన యాదేవి ననేక విధములుగా నుతిచేసి చేతులు జోడించుకొని వినయముగా నిట్లనియె. అంబా! చౌడేశ్వరీ! శివా! శంకరీ! నీయనుగ్రహమువలన నేననేక విధములయిన వస్త్రములను సిద్ధము చేయఁ గలిగితిని. భక్తవత్సల నగునోదేవీ! మూడులోకములవారికిని యభేదముగా వస్త్రముల నిచ్చితిని. తల్లీ! దాసుడు నేసినవస్త్రములను నీవు ధరింపఁదగినదానవు. అని యాయంబకు దివ్యమయిన వస్త్రములీచ్చెను. ఆదేవాంగుని యందలిప్రీతిచేఁ జౌడేశ్వరి వస్త్రములను ధరించి దేవల నోదార్పి యచ్చటనే యంతరాన మయినది.

మనులు—మూతా! మేము పార్వతీయే చౌడేశ్వరి యనితలంచుచున్నాము. బుద్ధిమంతుడగుదేవలుఁ డిశ్వరస్మిథిలోనే యామెకు వస్త్రముల నిచ్చిపవాచగదా మరల నేల యిచ్చడిచ్చెనో? పార్వతికిని జౌడేశ్వరికిని భేదమని యిపుడు మనలనిచ్చెనో లేక యామెయందు దనకున్న భక్తిచే నిచ్చెనో మారునూదియము గలుగుచున్నది గనుక నీవు యథార్థమును జెప్పుము. అనవిని సూతుఁ డిట్లనియె. మనులారా! మీరర్చుద నిజమే. దుర్గాచౌడేశ్వరులకు భద్రమేలేదు. దేవాంగుడు తరకు. పరమలనిచ్చెనను భక్తిచేతను మరల నామెకు వేఱుగావస్త్రములనిచ్చెను. కాని యామె వేఱైన దనుబుద్ధిచే నీయలేదు. శంకరునికి భార్యగనుక శంకరియనిపించుకొన్నది. పార్వతీయే చౌడేశ్వరి. చౌడేశ్వరియే పార్వతి. యథార్థ మాలోచింపగా వారియిద్దఱకును భేదమేలేదు. తరువాత నాదేవాంగుఁ డాపర్యతమునందున్న కన్నియలకంద ఆకును యభేదముగా వస్త్రములనిచ్చెను. మఱియు శివునిద్వారపాలకులగు చండీప్రపంచులకు రక్తాంబరమును శ్వేతాంబరమునునిచ్చి శివుని ధ్యానించి యాయనయనునతిపై నిగొలుపుకూటమునం బ్రవేశించెను. అప్పు డచ్చటఁ గృతస్థుఁ డున్న శివుని, శంభు, మేనక, పుంజికస్థుల, తిలోత్తమమొదలయిన యవ్వరాలు నాట్యముచేయుచుండిరి. వాంఛ నాట్యముచేతను, అంగవిజ్ఞేపములచేతను, భావభాగధకములయిన పాటలచేతను, అభినయాదులచేతను, శివునిసంతోషపఱచిరి. శివుడు వాండ్రవయ మై ప్రపన్నుడయి దివ్యాంబరము లీయఁదలఁచి దేవలునిమొగము వైపునూడగానే యతఁడాయన యభిప్రాయమును దెలిసికొని దివ్యముల

యిన నస్త్రీముల సంతలోనే నిద్రముచేసియిచ్చెను. అట్టియమ్మతమైన పనిచూచి యింద్రాదులగు దేవతలందఱును మిక్కిలి యాశ్చర్యమును బొందిరి. మహాదేవుఁ డాపస్త్రీములనుదీసి యింద్రాదిదేవతలకును, ఋషులకును, గంధర్వులకును నిదులకును నిచ్చి తరువాత నానభలోనున్న సర్వాప్సరసలకును నిచ్చి సంతోషపెట్టెను. తరువాతను శివభగవానుడు సుచంద్రకమను ఖడ్గమును వ్యవభజమును దేవలునికీయగా భక్తిచే బ్రతిగ్రహించినయతనితో నిట్లనియె. దేవాంగా! సర్వశత్రువులను సంహరింపగల యీర్వాజముచే ముల్లోకములయందును జయమును బొందుము. నుజ్జయు నెల్లప్పుడు సుఖమై యుండుము. అప్పుడు దేవాంగముని స్వామివలకును శిరసావహించెను. తరువాతను శంకరుఁడు సూర్యునిజూచి యిట్లనియె. సూర్యుడా! నీతోఁబుట్టువు దేవదత్తయను కన్య నీదేవాంగరాజున కిమ్మనగా సూర్యుఁడు సంతోషించి దేవా! మాకును నచ్చకోరికయున్నది. ఆమెకు దగినవరుఁ డీతఁడేయని మేమును నిర్ణయించుకొంటిమి. తమదయవలన మాకోరికకొరకఁ పూర్తియగును. అని యిట్లు సూర్యుఁడు చెప్పగానే యానభలోని వారందఱును సాధు! సాధు! అని యుగడించిరి. తర్వాతను బ్రాహ్మతీయు నశ్వేదేయును సూర్యునకాజ్ఞాపించినది. సూర్యుఁడు వశేయనెను. తనమాట నెరవేఱిచినందులకు శివుఁడును సంతోషించెను. ఇంద్రాదిదేవతలును సంతోషించిరి. ఇట్లు శివుఁడు రాక్షసులకుఁదక్కఁ దక్కినవారి కెల్లరకును నస్త్రీములిచ్చి సభవాలించి పార్యతీతోఁగూడ సంతకపురములోనికిఁబోయెను. తరువాత శివునినేవింపవచ్చిన యింద్రాదులందఱును దమతమయిండకుఁబోయిరి. దేవాంగుఁడును దనయామోదపటణముపై పు బయలుదేఱెను.

ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరిత్రములో

దేవాంగశంకరవస్త్రీప్రదాన సంది ధ్వజసంపాదన

మన్నది పదియవ యధ్యాయము.

పదమూడవ యధ్యాయము.

తరువాతను దేవలుఁడు కైలాసపర్వతమునుండి బయలుదేటి యామోదపటణమునకు వచ్చుచు దారిలో నొక సమస్సును బూచెను.

అతఁడచ్చటఁబహుశఁదేయతలంపుతో స్నానముచేసెను. నిత్యకర్మములన్నియుఁ బూర్తిచేసికొని వద్యాదులగు పుష్పములచే స్నానినిబూజించి యతఁడీ క్షగాఁ బ్రార్థించుచుఁ దనపటణమునకుఁబోవ నుత్తురఁడాయెను. ఇంతలో సర్వవిమోహినియగురథఁ నుండఁదరుఁడగు దేవాంగుని బూర్వమునుండియు మోహించి యుండుటండేని సమయము కనుగొనుచుండెను. ఇస్సాశ్శకు దానికంటి కేకఁకిగా దేవలరాజగపడెను. సర్వాంగ సుందరియగురథఁ కొంచెము పయ్యదఁచెంగుజార్చి సనములను జూపుచు హావభావవిలాసములచే మోహింపఁ జేయుచు మందగమనముతో దేవారగునియొద్దకు వచ్చిసది. ఇట్లు వచ్చినరథును జూచి దేవాంగుఁ డిట్లనియె. రంభా! నీసెందులకు వచ్చితివో చెప్పుము. చెలికత్తెనె నను వెంటఁడికొనిరాకురండఁ దేకాకినినై నచ్చుటకుఁ గారణమేమి? అని దేవలుఁ డడుగఁగా రంభ మోమువంచుకొని చిత్తునగవు శుభాము నలంకరింపగ బూదాంగువ్యముచే భూమిని గీయుచు నిట్లనియె. రాజేంద్రా! దేవాంగమునీ! నీవు మధ్యభూమితో నమానమైన యాకారము గలవాడవు. పూర్వమే వెండికొండయందు నిన్నుఁజూచి మోహించితిని. వింతమరల్చుకొందఁచున్నను నామనస్సు మరలకుండనన్నది. కావున నోడేవా! నీవు నామనోరథమును దీర్చకతప్పదు. జాగునేయకుము. నేనిడఁ మరుభారిని నైవఁజూలను. అని యిట్లుచెప్ప్య రంభమాటలన్నిని చెప్పులుమూసికొని శివశివా! యని ప్రాజ్ఞుఁడనుజితేంద్రియుఁడును గనుక దానితో నిట్లనియె. రంభా! నీవును గొంచెము గొప్ప ప్రాజ్ఞురాలవు. నేవంటిది వచ్చినన్నటునఁగూడువా! పట్టుమోదనను మావంటివారి కిటువంటిపని యోగ్యమయినదిగాదు. కావునఁ గామిని! నీకోరికఁ పూర్తిసేయుటకు సాధ్యపడదు. నేను ఏరాగినని యెఱుంగవా? అట్టి నన్నెందులకుఁ గోరితివి? దేవాదులు సీకోరికను బూర్తిచేయువారు లేకపోయిరా? కనుక వారి యొద్దకుఁబోయి నుభయమునుబొందుము. అంతియేకాని మాభాగటవలన నీకేపాటిసంతోషము గలిగెడిని? ఇట్లువంటిపనిచేసినచో మావంటివారికిఁ దేజోహానియు, కర్మలోపమును గలుగును. అదిగాక వేశ్యలతోఁడినహావాసము సత్పురుషులకుఁ బాపమును గలిగించునది యందురు. అందఱుచేతను నిందితురాలగువేశ్య చెడువ్యభాషముగల వారిచేత

నేయనుభవింపఁ దగియుండును. కామవశంబున నైయత్కాయక్షములు తెలియక యోగ్యులును, అయోగ్యులునుగూడ భ్రాంతిచే వేశ్యలననుభవించుదురు. అట్లునుభవించిన వారందఱును బ్రాపాత్యులే యగుదురు. ఏమోయగుగాక. నీవు వేశ్యప్రగనుక నిన్ను నేను విడిచితిని: నాచే నీకేవిధమయిన ప్రయోజనమును వేడు కనుక నీయిష్టమునచ్చినచోటికిఁ బోము. నేనును వేగముగా నామోదపట్టణమునకుఁ బోవలసియున్నది. సుందరీ! నావలన నీమనోరథము నెఱవేఱదు గావున, నీవు తిన్నగా న్నరమునకుఁ బోము.

నూతు-ఇట్లు దేవాంగుడు చెప్పగానే యారంభ కోపము వినయమును దోష, తలపంకించుచు నిట్లనియె. రాజేంద్రా! ఏ నుటంటివి? శాగు బాగు! మంచిమాటయే చెప్పితివి. బుద్ధిమంతుండ వగునీ విల్లవరాధు, నన్ను సాధారణప్రీతిని జూచినట్లు చూడఁదగదు. నేను రంభను, త్రిలోకసుందరిని. అట్టి నేను నిన్ను మోహించి పచ్చితిని. అట్టి నన్ను నీ విక్రియాలలా అనబూనితివి? మహామతీ! నీవు గణేశు నిందితురాలవునని యేమేమో యంటివిగా! యథావిధిగా యజ్ఞములు చేసినవారకి నాసంభాగమే ఫలమని పుణ్యాత్మలగు బుద్ధులు చెప్పగా వినవే? నుఱియు వేదములయందును, శెప్పఁబడియే యున్నది భుజియెనను వినలేదా? అందును విశేషముగాఁ బూజనరాల నగునన్ను మూత్ర మవమానింపకుము. ములోకములయందును నాతో సమానురాలయిన యందకతై లేదునుమా! పరాశరుఁడు, అత్తి మొదలగు మహామునులుగూడ నామొగము చూచి మోహగ్రస్తులై తమతమ తపస్సులను బాడుచేసికొనిరి. వేయేల? యెట్టిదృఢచిత్త లయినను నన్ను జూచి మోహమును భొందకపోరు. జితేంద్రియులమని పేరుపొందిన మహామహులను, యోగులను నిర్మలచితులను నిర్మలజ్ఞానభోషణులను నేను నిరసించినదాననుజుమా! నన్ను జూచినవా రెట్టివారయినను విలు శేఖరులు కాకతీరదు. అట్టి రూపవంతురాలను పవిత్రురాలను లోకసుందరిని నిన్ను గోరినచ్చినదానను అగునన్ను నీ వేటు నీకరింపకున్నావు? ఎంతో పుణ్యము చేసిననే కాని నాసంభాగము లభింపదు. అట్టియనన్యదురభను నిందితురాలని తృణీకరింపఁజూచుచుంటివిగా. కోరివచ్చిన

దాన ననియువమానింపకుము. పురుషులలో జయంతుఁడు, రతిరాజు, వసంతుఁడు, సలకూబరుఁడును స్త్రీలలో నేనును జక్కనివారల మని పరిగణింపఁబడి యున్నాము. వారు నీలో బదియౌటవవంతై నను జక్కఁ దనముగలవారు. గారని హకుఁడో చిదిది. కావుననే నిన్ను జూచినది మొదలు నామనస్సు నీయందుఁ జిక్కుకొన్నది. నాకు స్వాధీనముగా కుండ నున్నది. ఏప్రభు దేవారగుని జూచెదను? ఎప్పుడతఁడు నామనో రథమును దీర్చును? అని యెదురుచూచుచుంటిని. రహస్యముగా నీముఖ చంద్రు నెప్పుడు చూచెదను? నా శక్తిని నయ మెప్పుడు సమకూరును? అని యిట్లు నిన్నే చింతనచేయుచు నీనూటలే తలచుకొనుచు నెట్లో యంతకాలమును జెల్లించితిని. పండుకొన్న ప్పడుగాని సమచుచుండునపుడుగాని కూర్పుండునపుడుగాని మాటలూకునపుడుగాని మఱి యేవిధము యినవనలు చేయునపుడుగాని నిన్ను మఱవలేదు. నిన్ను జూచినదే మొదలు. మనస్సుఁడు రాతింబవళ్ళు నన్ను మిక్కిలిని బాధించుచున్నాడు. వాని బాధములు పూవులనుమాటనూత్రమే కాని యవి యగ్నిగుళిక లని తోచుచున్నవి. అవి తగులుటయే మొదలు. నాదేహ మంతయు జ్వలతము యున్నది. మహాప్రభా! నన్నా మనస్తాపండాలుని బాధములకు గుఱి నేయకుము. నాయంధుడయి వెంటనే నాతాపమును జల్లార్చుము. నీయధరామృతము ద్రావనిము. నాయంతస్తాపము గాఢానింగఱము దయే మంచిదిని యెంచికేష్టా? సుద్రష్టాధరపల్లవముగ గాఢానింగఱము దయచేయుము. అహ! నీమనస్సు పడజ్జేషుచే జేయఁబడినదియా? కావున నే నీ వింతగా బ్రతికూలుకొనుచున్నను గరగకుండ నున్నది. మూత్రవలె మాటలాడవేష్టా? త్రిలోకసుందరి యనిపిండుకొన్న రంభ! వచ్చి నిన్నింతగా బ్రతిపఁబడుట? అవుననికాని కాదని కాని పలుకరాదా? అందునకును యోగ్యతలేదా? పోనిము. పోముని చెప్పినచో బోవుము. అని రచవి దీక్షదీక్షముగా యూచించుచున్నరంభను జూచి నత్తను దేవాధనరుత్తునియె. సుందరీ! నేను మొదటనే చెప్పితిని. నీ నిటువంటిదని చెప్పి ప్రసందిని. ఈదేహము మలమూత్రనిధానము. మిక్కిలి నిందితు సవ్వనది. బహుదోగపూరితము. ఇట్టి దేహమునకు

నిరయముననుభవించుకొనినది? తెలివిగలవాడెవడయినను నిట్టితనమునను
 గముల కానించునా? అనించుచున్నా! మఱియు పాపము సుఖమింనును
 గాని యేమిలాభమున్నది? కావున దప్పక విడుచుకొని దగినదియే
 కాని యంగీకరింపక దగినది కాదు. ఏమూఁడును తనప్రీతి విడిచి యి
 తరప్రీతిలను గామించునో వానిపుణ్యము లన్నియు నశించును. అన్య
 ప్రీతిలను గోరునాడు ఘోరములగు నరకముల ననుభవించును. బుద్ధి
 తక్కువవాడై పతిచలనముచేతను పరప్రీతిలను గొగిలించుకొన్న
 యోయమకింకరలచే మిక్కిలిగా బాధింపబడుచుండును. అట్టివానిచే
 గాల్చిన యిచ్చుప ప్రతిమను గొగిలించజేతురు. మోహముచే నెవ
 డు పరప్రీతిహస్తమును స్వీకరించునో వానిని తేల్చగోతులలో బడ
 చ్చియుండురు. పరప్రీతిలను ముద్దుపెట్టుకొన్న దుర్మార్గునిచే వివహార
 ములయిన పాపములను ముద్దులాడింతురు. కామమోహితుడయి యె
 వడ పరప్రీతిని జూచునో వానికన్నులు సూదులతో బొడుతురు. వే
 దుల? పరప్రీతిప్రసంగముచేతను పాపము వృద్ధియగును. అన్నిపాప
 ములలోను పరప్రీతిగర్వమువలన గలిగినపాపము గొప్పది. దేనిక
 యినను బ్రాయశ్చిత్తమున్నది గాని పరప్రీతిగర్వపాపమునకు బ్రా
 యశ్చిత్తమే లేదు. కావున నే నిడువంటిపాపపుణ్య కంగీకరింపను. నే న
 ణిదానను, ఇట్టిదానను, నాభాగము నట్లువంటివారు, ఇట్లువంటివారు గో
 రుదురు. అని యేమేమో వ్యాఖ్యానము చేయుచున్నావు. కాని
 యాలోచింపగా నది యంతబాగుగా లేదు. ఏటిగాఁ జూచినను జెడ
 దియే యగునదేహమునకు మృత్యుచింతగా నేమున్నది? దేహమే
 నిత్యము గానవచ్చును నీవుట్టిదానిభాగముమాత్రమే నిత్య నిత్య
 గును? నీవే భంగపడినవారితోనా జ్ఞానసామ్యము చేపట్టవచ్చును. ఏ
 పరియిష్టము నారిది. తాముతాము చేసికొన్న పుణ్యములో పాపము
 లో తామే యనుభవించుదురు. కావున నొకరు చేసికొన్నా యని మఱొక
 రు చేయురాదు. నీతో జెక్కుమాట లాడవలె? నీవారెవర? జెప్పినను
 నేను వినును. నీయిచ్చకు వచ్చినమచ్చున బొమ్మకరణిని యిటుదే
 వాంగమహాక్షుని విరాళిరంచినతోడనే యానంద భక్తితో కపిలేంద్రు
 రాత్రే తుల్య నిందించును నిశ్చయియె. ఏ! మూలగా! ఇంతకేట

చిత్తుడవని యనుకోనైతిని. నీనిత్యానిత్యవివేకము కాల్చునా? నీజ్ఞాన
 మొదలు కువయోగించును? నీపు నిజముగాఁ బురుషుడవేనా? ఇట్టి
 నీరసవ్యాదయమునకు నానందదానిభాగ మెట్లబ్బగలదు? ఎంతో రసి
 కశేఖరుడైన నీ కాని యెంతో పుణ్యము చేసిననే కాని నాపాండు
 దొరకడు. నీపు పటిబుదితక్కువవాడ ననియు నీరసుడ ననియు నిపుడు
 దెలిసికొంటిని. నే నింత జ్ఞానముగా బ్రతిమాలుకొన్న ను నన్ను గ్ర
 హింపకపోతివిగాదా! కావున నీపు శత్రువులచే జక్కి దెన్యమును
 బొందెదవుగాక; వారు నీన్ను బంధింతురుగాక. దుర్మణి! నే నిచ్చినశా
 పము నీ కమోఘ మగుగాక. నీపౌరుష మంతయు నెందులకును బనికి
 రాకుండఁ బోవుచుగాక. నీవిషయము నయిదువేలసంవత్సరములు శూద్రు
 డ వయిపోవుదువుగాక. అట్లువయిని మరల బ్రాహ్మణుడ వగుదువు.
 అని యిట్లు శపించి రంభ యతనిని విడిచి పోయినది. తరువాతను దే
 వాంగుడును 'గొంతవత్సరం జరిగించి చేయునది లేక' 'యాశ్వరాజు
 యిది' యని నిశ్చయించుకొని తనపట్టణమునైపు బయలుదేఱెను.
 ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములో దేవాంకచరితమున

దేవాంకచరితమున
 పదునొకాండవ యధ్యాయము.

పండ్లకొండవ అధ్యాయము.

తరువాతను : సూర్యుడు తనశైలియలికి వివాహము చేయ నిశ్చ
 యించుకొన్నవాడై బ్రహ్మయొద్దకుఁ బోయి యిట్లనియె. దేవా! దే
 వదత్త యనునేరుగల నాచెల్లెని దేవాంగుని కిచ్చి వివాహము చేయ
 నిశ్చయించితిని. కావున నీవిధాంతప్రకారముగా మంచిముహూర్తమా
 లోచించి చెప్పము. నీపు మాకుఁ బ్రభవపుగాదా! అని చెప్పిన నూ
 ర్వుని జూచి బ్రహ్మ యిట్లనియె. ఓ సూర్యుడా! నేటి కెనిమిదవనాడు
 ఐ శాఖిశుక పంచమిదినమున! సోమవారమునాడు రాత్రి యేడుగడి
 యులు దూటినతరువాతను ధనుర్గమన వివాహము చేసినచో శుభా
 షహమగును. అని బ్రహ్మ చెప్పగానే ఘంచీదే యని యంగీకరించి
 దేవరా! తాము నపరవారముగ వివాహమునకు దప్పక దయచేయవల

46" దే.కా. ౦. X పు. రా. నా. ము. : ప్రవృత్తిగ్రంథము.

య నని చెప్పి యచ్చటినుండి కైలాసమునకుఁ బోయి శంకరునితోఁ
నిల్లియె. మహాదేవా! తమయనుమతిని శిరసావహించి మాచెల్లెని
దేవాంగమహారాజున కిచ్చి పెండి చేయఁ నిశ్చయించితిని. రాజోపుష్పంప
మీడినమున వివాహము గనుక మీదంపతులు సపరివారముగా దయ
చేసి వివాహమహోత్సవము, యథావిధిగా జరిపించి వధూచరులను దీవిం
చి నన్నానందింపఁజేయుదురుగాక. అనగానే వారు మంచిదే యనిరి.
తరువాత సూర్యుడు కుమారస్వామిని వీరభద్రుని నందిని మఱియు
మిగిలినప్రమథులను బ్రయత్నపూర్వకముగా విలిచి యచ్చటినుండి తి
న్నగా శ్వేతద్వీపమునకుఁ బోయెను. అట్లుపోయి విష్ణుమూర్తిని జూచి
యిట్లనియె. నారాయణా! రాజోపుష్పంపమీసోహవమునాడు నా
చెల్లెలు దేవదత్తను దేవాంగుని కిచ్చి వివాహము చేయుటకుఁ బెదలచే
నిరయింపఁబడినది గనుక మీదంపతులు సపరివారముగా దయచేసి
వివాహమహోత్సవము యథావిధిగా జరిపించి వధూచరుల నాశీర్వ
ించి నన్నానందింపఁజేయనది యనగానే యాయనయు సంగీకరించెను.
తరువాతను లక్ష్మీదేవిని భూమిని పరివారమును నేటువేటుగా నాహ్వా
నించి యక్కడనుండి స్వర్గము ప్రవేశించి వసనహితుడయిన యింద్రుని
మిగిలిన దేవతలను బిలిచెను. జయంతులడు మొదలగువారిని మిగిలినదే
వతలనుగూడఁ బ్రేమపూర్వకముగా వివాహమహోత్సవమునకుఁ ద
వ్వక రావలసిన దని కోరెను. మఱియు నచ్చట్లు నున్నబ్రహ్మరులను,
దేవరులను, ఆదిత్యులను, రుద్రులను, గంధర్వులను, మిగిలినదేవతలనా
విశేషులను బిలిచి తనభోక్తమునకుఁ వచ్చెను. సందరుడు, ఉపసండుడున
నున్నా రిడలు సూర్యునిమంత్రులు గలరు. వారు సూర్యునియజ్ఞవలన
దిక్పతులు మొదలగు నందఱును బిలిచి యాపంగతి సూర్యునితో జ
ష్టిరి. అంత నక్కడ దేవాంగుడు సుమిత్తకార్యదక్షుడు ననుతనమంత్రు
లను బిలిచి యిట్లనియె. ఓమంత్రలారా! మీరిడలును సూర్యునియె
దకుఁ బోయి వివాహాలగ్ను మెవ్వడు నిరయింపఁబడినదో తెలిసికొని
నేగముగ రండు అని చెప్పగానే వారును సూర్యునిదగ్గఁ జకు బయలుదే
ఱిరి. తొలినలో మంచిశక్తనములు కనపడినవి. వారు రాగానీను
రుడఁడు తగురితిని గౌరవిం చెను. వారు ముగ్గురును వివాహమునుగూర్చి

మాటలాడుకొనిరి. సూర్యుడు బిహ్వచే నిర్ణయింపఁబడిన ముహూర్తమునంగతి యంతయు జెప్పెను. ఆమాట విని మంత్రులు వేగముగా దమరాజుతో నాసంగతి చెప్పటకై యామోదపట్టణమువచ్చిరి. తాము వెళ్ళినపని యంతయుఁ దమరాజుతోఁ జెప్పిరి. తరువాత నక్కడ సూర్యుడు తనమృతియైన వీరమార్తాండునితోఁ నిట్లనియె. ఓయీ! నీటికి మార్తాండా! నీవు శీఘ్రముగా నామోదపట్టణమునకుఁ బోయి నేటికి మూడవనాఁడు పంచమిసోమవారమున వివాహముహూర్తమని దేవలునితోఁ జెప్పి యంతనిని సవరివారముగాఁ దోడుకొని రమ్మ. అనగానే మంత్రి చతురుగ బలముతోఁ గూడి యామోదపట్టణమునకుఁ బోయెను. సూర్యునిమంత్రి వచ్చి యున్నాఁ డన్న సంగతి విని దేవాంగుడు తనమంత్రులను బిలిచి యెరుగొనుటకుఁ బంపెను. వారును వేగముగా వాద్యఘోషపురస్థముగాఁబోయి యెదుర్కొని వీరమార్తాండుని బట్టణములోనికిఁ దీసికొనివచ్చెను. క్రమముగ నతఁడు దేవాంగునియంతఃపురములోనికిఁ దగునంత్రోమముతోఁ బోయి దేవాంగునితోఁ నిట్లనియె. రాజా! నేటికి మూడవనాఁడు పంచమిసోమవారమున వివాహముహూర్తము నిర్ణయింపఁబడినది గనుక నాతోఁ గూడ సవరివారముగా బయలుదేరము. అని చెప్పి యంతనిమంత్రుల నందఱును వేఱునేటుగాఁ బిలిచి యందఱును గలసియే వెళ్ళుద మని యనుచున్న వీరమార్తాండుని జూచి దేవాంగుఁ డిట్లనియె. మహాభాగా! నీ విపుడు వెళ్ళుము. రేపుకై లవాలు జామున బయలుదేరీ మేమందఱుమును. పచ్చెదము! అనగానే యంతఁడు మంచిదే యని యిట్టికే బోయి వృత్తాంత మంతయు సూర్యునితోఁ జెప్పెను. తరువాతను సూర్యుడు విశ్వకర్మదగఱకుఁ బోయి “మామా! మా దేవదత్తకు వివాహము లేటర్థించినది గనుక వేగముగాఁ గల్యాణమంటపము సిద్ధముచేసి యిమ్ము.” అని చెప్పగానే యంతఁడు శ్రభక్తమయిన వివాహమంటపము సిద్ధముచేసి యిచ్చెను. అది హేమప్రాకారనిలయము. పగడముల స్తోభములతో శోభితము. వజ్రపు పలకలతోఁ గప్పఁబడినది. నుతీయ మంచివూడలతో బునిపాని. తన మంత్రయుఁ జూపి సిద్ధముచేయఁబడినది. నుతీయు రత్నాలవలభులు, పుష్పరాగములలేలుపులు గలిగి వివిధరత్నములచే నగితమయి యునేన

సినులు మంగళగానములు పాడుచు నీరాజనము పట్టిరి. ఇంద్రునియాజ్ఞ చేతను కల్పవృక్షము కామధేనువు చింతామణి యందటకును భోజనమును సమకూర్చివె. ఈతీతిగా నాలుగుదినములు వివాహమహోత్సవము జరిగినది. తరువాతను దేవాంగరాజు సంతోషించుచు నుత్సవోపయోగములయిన దివ్యవస్త్రములను ముందుగాఁ బూర్వతీవరమేశ్వరల కిచ్చెను. తరువాత బ్రహ్మ విష్ణువు మొదలగు ముఖ్యదేవతల కిచ్చి యనంతరము పెండికి వచ్చినవారందఱకును వారివారియోగ్యతకుఁ దగినవస్త్రముల నిచ్చెను. పిమ్మట నొకదివ్యాంబరమును శైరవున కీయఁ బోగా నతఁడు పున్నుకొకఁ మిక్కిలి. కోపించి శిరస్సు కంపించుచు దేవఁ టున కిట్లనియె. రాజా! యింతసేపటికా నేను నీ కగపడితిని? అంధఱకును; చురుదుగా వస్త్రము లిచ్చి తరువాతను గదా మిగిలినగుడ్డముక్కనా కీయ వచ్చితిని. మొదటనే నా కీయవలదా? నే నిపుడు పుచ్చుకొను. దత్తేశ్వము. నాకం దగదు. అని యతఁడు. తన కిచ్చినవస్త్రము ను జంపి జమ్మిపెట్టుపైని పడవైచి నాకు దివ్యమయినవస్త్ర మింకొకటి యిమ్మునెను. అది విని దేవాంగుఁడు. “నే నిచ్చినవస్త్రము నీరీతిగాఁ జేసితిని గావున. మఱి నీ కీయఁగూడదు. నీయిష్టము వచ్చినచో. ట్రికి. బామ్ము. అనగానే దుష్టాత్ముఁడగు శైరవుడు. పరమేశ్వరునియొద్దకు. బోయి యాయవకు నమస్కరించి యిట్లనియె. దేవా! దేవాంగుఁడందఱకును వస్త్రము లిచ్చినన్న మఱిదిపోయి తుదకు మిగిలినది నాకీయ వచ్చెను. అని చెప్పగానే శివుడు దేవాంగుని జ్ఞాచి ఏనికి వ్యచ్చమయిన దివ్యవస్త్ర మిమ్మునెను. అప్పుడు దేవాంగుడు శివునకు నమస్కరించి దేవా! నేను దివ్యవస్త్రము. నీయఁగా దానిని జంపి జమ్మిపైని పెంచెయిన్నాడు. చిత్తగింగుఁడగు శైరవుఁ డీశ్వరునివంకఁ జూచి. “అయ్యా! అథఁ డిచ్చినవస్త్రమును నేను. గోపించి చింపి జమ్మిపెట్టు మీఁదను పెంచిన నాకు. మంచినస్త్ర మియొకపోయెను.” అని యనుచున్న శైరవునిజూచి శివుడు “నీవు కోపించి యిట్లు చేసితిని గనుక నెప్పుడును జమ్మికిందనే యుండుము” అని వానిని శపించెను.

తరువాత సూర్యుడు తనవెల్లెలగు దేవదత్తకును మఱుదికిని బెక్కుమదపుత్రులనుగలన్ గుఱములను. రథములను, ఆభరణములను

మంచసంకీర్ణమయి బలుద్యౌరములతోఁ గూడి యద్వితీయముగా శోభించునట్లు చేయఁబడినది. ఆమంటపము సుమారుగా నొకయోజనము వెడల్పుగల్గునట్లుగా నిర్మింపఁబడినది. దానిమధ్యమున ముత్యాలతో నొకమంటపమును నిర్మించెను. దానికిందను నలుపలకలుగా నొకయరుగు కట్టను. పరూవరుల నిమిత్తమయి దానియందు రెండుపీఠములు కల్పించెను. మఱియు బ్రాహ్మణులకొరకు. వెన్నపీఠములు నిర్మించెను. అంతటను నానాత్మ వినిర్మితములయిన సింహాసనములు ఊన్నతములు హస్తములనయి యుండునవి కల్పించెను. ఈతీతిగాఁ దనవనివానితన మంతయుఁ జూపి చేసినమంటపమును దెచ్చి విశ్వకర్మ తనయలు. డగు సూర్యునికి సమర్పించెను. దానిని జూచి సూర్యుడును జూల స్తుతిచేసెను. తరువాతను దేవాంగుడు కైలాసమునకుఁబోయి తనవివాహమునకుఁబ్రధవగు శంకరభగవానుని బిలిచి శ్వేతద్వీపమునకుఁబోయి నిష్ఠుని బిల్చి యచ్చటనుండి స్వర్గమునకుఁబోయి యిచ్చుని బ్రహ్మను దిక్పాలనను వివాహార్థము వచ్చుటకై ప్రార్థించెను. బ్రహ్మలోకములోనుండు రాజులను మంత్రులను సవరివారచెను. మఱియు భూలోకములోనుండు రాజులను మంత్రులను సవరివారముగాఁ బిలిచెను. తరువాతను దేవాంగుడు తెల్లపాట్లుబామున. జతురంగబలసేవలముగా బ్రాహ్మణులను పురోహితులను బురస్కరించుకొని మంగళవాద్య ఘోషములతో వందిమాగధులు స్తుతిచేయుచుండఁగా బయలుదేరి నూర్యలోకమునకుఁ బోయెను. తరువాతను బ్రహ్మదిదేవతలు శివుడు. ప్రమథగణములు విష్ణువు మొదలగు భాగవతులును దేవలనివివాహము చూచుచుటకై సంతోషముతో. నూర్యలోకమునకు. వచ్చిరి. తరువాతను మహాతేజశ్శాలి యగుసూర్యుడు దేవతలయందట యెదుటకును. దేవదత్తను దీసికొనివచ్చి దేవాంగుని కిచ్చెను. త్రిలోక సుందరి యగునాబాల ముఖోకములను మోపింపఁజేయుచు నుండెను. మఱియు నామె సర్వాంగసుండరి యగుటచే బ్రహ్మతత్పరపూర్వముగా స్మరించిన టున్నది. శచ్చిదేవి యింద్రునకుంబలె నామె దేవాంగునకుఁ దగి. యున్నది. తరువాత నాదేవలమహారాజు బ్రహ్మ మొదలగు దేవతలననుమతమున నామెకంతమునందు మంగళసూత్రమును గట్టెను. బ్రాహ్మణులు మంత్రములు. పునపున నక్షత్రాదీకాము చేసిరి. సువా

తటస్థింపలేదు. పతివ్రతాధర్మము బాగుగా నుండెను. ఎక్కడఁ జూచి ననుక్రమపాపముమాటయేలేదు. చుట్టూములేదు. లోభితన మెట్టిదో అతని ప్రజలకుఁ దెలియదు. ఆకస్మికభయములు లేనేలేవు. అందఱును సంతోషించుచు నన్యోన్యప్రేమగా నుండెడివారు. ఇట్లు సర్వానందకరముగా రాజ్య మేలుకొనుచుండగా నాదేవాంగమహారాజునకు దివ్యాంగుడు, విమలగుండ, ధవళాంగుడు నని ముగ్గురు కొడుకులు పుట్టి యుగ్మ హోత్రత్రయమువలె వారు పెరుగుచుండిరి. తేలిదండ్రు లాకొడుకులచే జాల సంతోషమును బొందుచుండిరి. దేవాంగుడు సకాలమున పాఠకి జాతకర్మాధికర్యము నిర్వర్తించుచుండెను. వారు సర్వవిద్యలును నేర్చుకొనిరి. ధర్మాపక్తులు; వారుక్రమముగా యశావసనంతులయిరి. వారికి మేనమామయగు సూర్యనికమూరితలను స్వర్ణప్రభ, పద్మాక్షి, పవలూక్తి యనుబాలికలను దెచ్చి తండ్రి వివాహములు చేసెను. దేవాంగుడును దేవదత్తయను కమూరులను గోడండ్రును జూచుకొని చాల సంతోషించుచుండిరి. తరువాతను దేవాంగుడు పెదకుమారుడగు దివ్యాంగునికి యావారాజ్యపట్టాభిషేకము చేసెను. అతడు బుద్ధిమంతుడు గనుక మంత్రులతోఁగూడి యథావిధిగా రాజ్య మేలుచుండెను. మునులూరా! దేవాంగుడు శేషనికూతురగు చంద్రశేఖరుండు సర్వలక్షణసంపన్నుఁడును ధర్మాత్ముఁడును మహాబలుఁడును సగుణుధర్మజును పేరుగల కుమారుని గనెను. అతడు శుక్లపుచ్చుచంద్రునివలె వృద్ధి గ్రహించుచుండెను. తరువాతను కరుణజేతాధిపతి యగు శూరసేనుఁడు గర్భించి, దేవాంగునిరాజ్య మంతయు ఖోభింపఁజేసెను. వాడు చేసిన యపకారమునంగతి యంతయుఁ దెలిసికొని తనపరాక్రమముచే వానిని శరంగంఁగమునకుఁ బలియిచ్చి ధర్మవర్తనం ఁదగు తనకుమారుని సుధర్మజుడనువానిని వానిరాజ్యమున స్థాపించెను. ఆకుమారుఁడును పుండరీకపురమునం దభిషిక్తుడై తండ్రివలెనే ధర్మముగాఁ బాలించుచుండెను. తరువాతను కరుణాధిపతి యగుసుధర్మజుడనువాని కవంతిరాజుకూతును పుష్కల యనుదానిని దెచ్చి దేవాంగుడు పెండ్లిచేసెను. నిర్వక్రపరాక్రమనిధి యగుసుధర్మజుడనుందరితోఁ గూడి సర్వభోగముల ననుభవించుచు యథాన్యాయముగా రాజ్య మేలుకొనుచుండెను. దేవాంగుఁడును

ధానీదాసజనమును గానుకగా నిచ్చెను. వివాహము పూర్తికాగానే బ్రహ్మాదిదేవత లందఱును దమతమమందిరములకుఁ బోయిరి. దేవాంగమహారాజును దనభార్యను బరివారమును వెంటఁజెట్టుకొని ఛాయాదేవియొడను సూర్యనియొడను సెలవు పుచ్చుకొని యామోదపర్వతము నకుఁ బచ్చియెప్పటియట్లు సంతోషముగలుగునట్లు ప్రజలనందఱును బరిపాలించుచు దేవదత్తయను భార్యంగూడి యంద్రుఁడు శశిదేవితో బలనే చిరకాలము సన్మఖముల ననుభవించుచుండెను. ఎవడు భక్తిశ్రద్ధా తాత్పర్యములతో నదేవాంగమహారాజునివాహవృత్తాంతమును విననో చదువునో వినిపించునో యతడు సకలమనోరథములను బొందును. మత్రియు నదేవాంగమహారాజయొక్క వివాహకథను జదివినపుడు వస్త్రములను మంగళనూత్రమును దానము చేసినవారికి శివునియనుగ్రహము వలన నెల సుఖములును గలుగును.

ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరితమున దేవాంగుని వివాహమన్నది పండ్రెండవ యధ్యాయము.

పరుమూడవ యధ్యాయము.

సూతుఁడునులూరా! తరువాతను దేవాంగుడు యథావిధిగాఁ బ్రజలను పాలించుచుండెను. అతఁ డింద్రుఁడమరాతనిని బాలించునట్లు పాలించుచుండగాఁ బ్రజలందఱును గడుపునఁ బుటివబిడలవలె సం తోషింపుచుండిరి. ప్రజలు నానాటికి వృద్ధి నొందుచుండిరి. భూమి ధలవంత మయినది. గుణవంతుడగు పెనిమిటి దొరికినప్పుడు స్త్రీ సంతోషించునట్లు భూమి సంతోషించుచుండెను. కాలము తప్పక వానలు కరియుచుండెను. ఏజంతువునకును బీడలేదు. ప్రజలు విద్యానియ నుపన్నులేరి. బ్రాహ్మణులు తమతమవరధర్మముల నాచరించుచుండిరి. అందఱును మంచివారు. గోష్ఠోపదామం దానకులు. సదాచారతత్పరులు. పురాణములయందాసక్తి గలవారు. అందఱకును జ్ఞానమనంద భిలాషయెక్కుడాయెను. మతియు సాతనిరాజ్యమందుదుర్మార్గులు, దుష్ఠితులు, దరిద్రులు, కుంటిపాండ్రు, గ్రుడ్డివాండ్రు, రోగులు, గొడ్డువాండ్రు మొదలగునిందులు లేదు. శిన్నలకుఁజెడలు త్రుక్రియలు చేయుననరము

దక్కినపుత్తులతోఁగూడి తనరాజ్యమును పరిపాలించుకొనుచుండెను. ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగవరితమున దేవాంగ రాజ్యపరిపాలనమన్నది పదుమూడవ యధ్యాయము.

పదసాలవ యధ్యాయము.

ఇట్లుండగా రాక్షసులు దేవగంధర్వార్షులందఱును దివ్యవస్త్రములను గట్టుకొని తమ్మును నవ్వుట చూచి పారద్రువును దేవాదులనడువడి యంతయుఁ దమప్రభువగు నజీదంష్ట్రునితోఁ జెప్పిరి. పూర్వవైరముచేత దేవతల శ్రేయస్సును నైవజాలక యావజ్రదంష్ట్రుడు కోపించి యింద్రాదిదేవతల నందఱును జయించి శత్రువులు లేకుండఁ దానే మూడులోకములను పాలించుచుండెదను. గాక యని తలంచి యాదుర్బుద్ధి తనతమ్ములను వ్యాఘ్రునివక్త్రుడుఁ నభజహ్వాను ననువారిని బిలిచి యిటునియె. తమ్ములారా! వింతిరికదా! దేవతలపాంగు. దివ్యవస్త్రములచేత సలంకరించుకొని గర్వించి తిరుగుచున్నారట! మీఁదుఁ ఁక్కిలి వస్త్రములు లేవని మనలను నవ్వించున్నారట! వారికి దేవాంగుడు వస్త్రములు నేని యిచ్చువాడట! వాడును. యనున రించియున్నాడట! వాడు ముల్లోకములవారికిని వలసినట్లు దివ్యవస్త్రములను నేని యిచ్చియు మనకొక్కరికిని వస్త్రము లియకపోయెను. మూచితిరిగిదా! వానిపాగరుఁబోతులము! పోనిండు. నేనాలయము లో నున్నవ్యక్షశంకరుఁడును వస్త్రము లందఱకును నిచ్చి మనకొక్కట మానినాడు. దేవతలు వస్త్రములచే నలంకృతులయి యుండుట మూచినదగఱునండియు నామనస్సు మిక్కిలి పట్టుదలగలదై యున్నది. ఇంత బలవంతుల మయ్యను నేతగానియట్లు వాండు. వేళాకోళములు చేయుచుండగా నహించి యంటిమి. ఇంతకంటె నేమికావలయును? కనుక మనకుపుడు దేవతలను వివాశమును బొందింతము. ఇంద్రుని జయించి స్వర్గమునుబడి గెంటివైచి శత్రువూత్రములేకుండ మనము ముల్లోకముల నెలుకొందము. అట్లు చేసితిమేని నైభవ మంతయు మనదియే యగును. అనియట్లు చెప్పినయన్న మాటలువిని తమ్ము లిట్లరి. అన్నా! నీవన్నమాట నత్యవే. నిస్సంశయముగా దేవతలు మనలను నవ్వించునె

యున్నారు. ఇట్లేనీపు చెప్పినచెండవంగతిమూత్రము కష్టనాధ్యమని తోచుచున్నది. ఏమనగా మనము పురాకమించినతోడనే యింద్రుఁ ఁడిపోయినతో నానంగతివిని విషమూర్తి చక్రము పట్టుకొని వచ్చును. అవిష్మమూర్తిని మనము జయింపఁదాలము. ఇక్క విష్మనిదక్కఁ దక్కిన వారి నోర్చుకలము గాని వానితో మాత్రము యుద్ధము చేయనోపము. అని ఇట్లు చెప్పిన తమ్ములవూటలు విని యూర్ధ్వనాపూర్వకముగా నన్న టుట్టనియె. తమ్ములారా! మీరు మొదటినుండియు విష్మమూర్తికి భయపడుచు నేయున్నారు. ఏమయినను నరయే. మనలను నవ్వించునై యింద్రాదిదేవతలనుమాత్రము యుద్ధరంగ మనందఁ బడించి పదిదిక్కులకును బరుగులేత్తుట చేయుదము. అట్లు చేసితిమేని మనలను నవ్వినందులకు నిత్యయగును. నామనోరథమును బూర్తి యగును. దేవతల యివను జరిపవలయు ననియే నామతము. ఇంద్రాదులను ముందుగాఁ జేరించి మనోరథమును బూర్తి చేసికొందము. పయినిజషుతో విష్మతో పచ్చుగాక. చూతము. అంతగా వచ్చినవ్యుడవ్వటిగంగతి యాలోచింపుకొందము. బిశేషేక విభాకు విష్మనినలన సంతగా భయ మున్ననో తెండు. శివునిగూర్చి తపస్సు చేయుదము. ఆయన కరుణించి నరముల నిచ్చును. తరువాతనే యింద్రాదులను జయింతము. మనకు వారివలన గలిగినయద మానమును దీర్చుకొందము. తావున మనము ముందుగాఁ దపస్సునకుఁ బోవలయుట నామతము. మీయు దేశముగూడఁ జెప్పఁ డని యనగానే వారిదక్షునుగూడ నంగీకరించితి. అముగరసన్నదమ్ములును నిర్జ్వలదేశము నకుఁ బోయి ఘోరములయిన నియమముల నవలంబించి తమశరీరములను చపస్సుచేఁగ్గశింపఁజేసికొన్నుండెరి. తథావారను శివుడు పితృతమయి యటనియె. రాక్షసులారా! మీతపస్సులకు మెచ్చితిని. మీకుద్యావలసినవేదము లనుగుడు. ఇచ్చెదను. అని శంకరుఁడనగానే యారాక్షసులు ఘమగురును దురదృష్టవంతు లగుటంజేసి యట్లని మున దేవా! మాతపస్సులకు మెచ్చితివేని లోకములో నంతటను సూర్యులు వెలుగు లేకుండఁ బోవునట్లు వరమిమ్ము. ఇదియే మాకోరిక. మీన బూర్తి చేయుము. అని యడిగినవారిమాటలు విని శంభుఁ డిట్లని. రాక్షసులారా! మీరు కోరినవర మీయరానిది. మహాకవరము

కొనుడు. సూర్యుడు త్రిమూర్తిస్వరూపుడు. స్వదేవతాస్వరూపుడు. బ్రహ్మలకుఁ గన్న కర్మములకు సాక్షి. అతడే కర్తయు. భర్తయు. పౌరయు. సయి రక్షించుచుండును. సుకృత మొనరించినవారి కతడే స్థానము. అతఁడు దయించిన నే యన్ని కర్మములును జేయఁబడుచుండును. ముత్యము సందఱును మేలుకొందురు. అతఁడ సమించినవోడనే యందఱును నిదురింతురు. అట్టి సూర్యనియుదయమే లేక యున్నచో లోకములును నిద్రింతురు. అట్టి సూర్యనియుదయమే లేక యున్నచో లోకము సంగతి యేమగు ననుకొంటి? గాఢాంధకార మగ్నుము గాదా? కర్మము లన్నియు నేమి యగును? మహాయోధింపకుండ నిటువంటివరము గోరితిరి. ఏమారు గోరితిరి గాని లోకములకు నాశము చేకూరువరము తెలిసియుండి నే నెట్టిగలను? మత్తియేదేని వరము కావలినచో నడుగుండు. అది యెట్టి దయనన దప్పక యిచ్చెదను. అని యిటు శివుడు చెప్పగానే వారు వివాదమును బొంది యిట్లనిరి. దేవేశా! అటులేని సూర్యుని వెలుఁ గొక్క సంవత్సరము మాత్రము ప్రకాశింపకుండ వరమిచ్చు. నీవు భక్తవత్సలుడవటకదా! అని వారనగానే శివుడు తుణచుమాత్ర మారోచించి యచ్చ వరమిచ్చితి నని యచ్చటనే యంతరాశ మాయెను. వెంటనే బ్రహ్మాండ మంతయుఁ గాటకరూరినట్లు గాఢాంధకారమగ్ను మయిపోయెను. అట్టి సమయమున వజ్రదంష్ట్రము మీరమాహేంద్రపట్టణమునకుఁ బోయి దూతలతో నిట్లనియె. దూతలారా! మీరు నన్నొక నుంగున యిందునిమోడికి యుదమునకు వెళ్ళవలయుటను నన్నొక నుంగున యిందునిమోడికి యుదమునకుఁ బోదము. జెప్పి తీసికొనిరండు. వారందఱతోడను గలసి యుదమునకుఁ బోదము. అని చెప్పిన వజ్రదంష్ట్రనిమాటలు విని దూతలు బయలుదేలి మహాగోమగ్న గాఢము లున్నచో ట్లన్నియువెదకి రాక్షసరాజు చెప్పినయాజ్ఞ సందఱకును వినిపించిరి. వారును నాడే బయలుదేలి యుదన్నదులై వచ్చిరి. తుదకు వారును వీరును గలసి యింద్రాదులతో యుదముయొద్ద యులంపుతో స్వర్గమువై పు బయలుదేలిరి.

లోకములు, త్రిబ్రహ్మాండపురాణములొని దేవాంకచరితములొ రాక్షసుల యగ్రము. యుదసంరంధ మన్నది పదునాలవ యధ్యాయము.

సూతుఁడతరువాత సారాక్షసులు వజ్రదంష్ట్రనియాజవలనఁ దమ పట్టణమునుండి బయలుదేలిరి. రాక్షసరాజుగ వజ్రదంష్ట్రునిను జతురం గబలముతో గూడి యుదము చేయుటకుఁ గృతనిశ్చయుఁడై బయలుదే తెను. తరువాతను వానితమ్ము లిద్దఱును సైన్యముతోఁ గూడి బయలుదేలిరి. సూర్యకోపుడు, అగ్నికోపుడు సమవజ్రదంష్ట్రనికుమారు లిద్దఱును వలసినంతసైన్యముతోఁ గూడి తండ్రిని వెంటనంటి పోయిరి. వాని మేనల్లు ల్లిద్దఱు ధూమ్రసేత్ర భుజహస్య లనువారును బెక్కుమంది రాక్షసులతోఁ గూడి మేనమామకు సాయము నెల్లిరి. వారు బయలుదేలునపుడు మిక్కిలిగా భేదలు మ్రోగింపఁబడినవి. ఇట్లు యావద్రాక్షసులును యుదశ్రద్ధ గలిగి ధనుష్టకారములు చేయుచు సింహనాదములు చేయుచు స్వర్గమునకుఁ బోయి ద్వారము లరికటిరి. రాక్షసు లిటు యుదమునకు వచ్చి రని విని దేవతలును యుదసన్నదులైరి. యుదములొ జూలమంది రాక్షసులను గొట్టిరి. రథములను జూరము చేసిరి. ఏనుగులను, గుఱములను కాలుబలమును ధ్వంసము చేసిరి. మత్తియు దేవతలు కాలదండములతో సమానములగు భాణములను బ్రయోగించి యనేకులను జంపిరి. కొందఱు మావంటివారిండు గజములతోడను, మఱి కొందఱు గుఱములతోడను జచ్చి నేలఁ గూలిరి. ఇట్లు చాలమంది చచ్చినతోడనే మిగిలిన రాక్షసులు కోపించినవారై యేమియుఁ జయఁజాలక స్వర్గద్వారములను విడిచి పాతీపోమందలిడిరి. సానభృష్టు లయి, పాతీపోవుచున్న రాక్షసులవెంటఁ గొట్టుచు దేవతలు పరుగులెత్తిరి. ఇటు చెట్టులకుఁ దాళఁజాలక సైన్యము నాలుగువైపులకును పాతీపోవునంపుట మంచి వజ్రదంష్ట్రుని పాతీపోకుండ నిలువఁజెట్టుచుండెను. ఇటు వజ్రదంష్ట్రుని చేతను వ్రేచేపింపఁబడినవారై మహాబలవంతులగు రాక్షసులు యుద్ధోత్సుకులై దేవతలమోడికి వచ్చిరి. అపుడు వజ్రదంష్ట్రుడు తమ్ములతోడను కొడుకులతోడను మేనల్లులతోడను గూడి దేవతలతో యుదము దేయుట కుపక్రమించెను. తరువాతను రాక్షసులకును దేవతలకును ఘోరముగా యుద్ధము జరిగినది. బికిరి నొకరు జయింపవలె ననుతేం గలిగి యుండిరి. రథములతో రథములు గుఱములతో గుఱములు, ఏనుగును,

గులతో నేనుగలు కాలుబలముతోఁ గాల్చులము పోరదొడఁగెను. ఇట్లు స్వాధ్యాయములయన యాయుధములతోడను యుద్ధము చేయు మండగా రథములచచ్చుచు, ఏనుగులఘోరకారములు, గుఱ్ఱములకేలింపులు, ఘదాతుల సింహగర్జనములు బాహువుల నప్పగించినవచ్చు ధనుస్సులంకారములు ధీశంఖాదులచచ్చుచు మిగిలినవాద్యములచచ్చుచు, కావ్యాభులు భూర్యములు మొదలగువానిచచ్చుచు కలిసి మూడులో కములను జెవుడై తింప మొదలిడెను. సముద్రములు కలగిపోయినవి. కులపర్వతములు భ్రాంతిని బొందినవి. తరువాతను ఘోరముగాఁ జీకటి వ్యాపించినది. అప్పుడు రాక్షసులు తమయాయుధముల వెలురుఁజేఁ జూచి దేవతలను గొట్టుచుండిరి. మఱికొందఱు కిరీటములకాంతులచేఁ జూచి కొట్టుచుండిరి. తరువాతను మహాబలవంతులగు రాక్షసులచేఁ గొట్టబడి దేవత లందఱును బరాజ్యులు అయిరి. ఇట్లుపాటిపోయి భయ పడుచు దేవతలు స్వర్గములోఁ బ్రవేశించిరి. ఘోరవిక్రములగు రాక్షసులు దేవతల నందఱును జయించి నేటికి యుద్ధము చాలు నని తలంచి సంతోషులై క్రమముగా నీరమాహేంద్రపర్వతములోఁ బ్రవేశించిరి. తరువాతను రాక్షసులచే భాగంగా దెబ్బలుతిన్న యాదేవత లందఱును దేవేంద్రునితోఁ గూడి శంకరుని శరణు చొచ్చుటకై బయలుదేఱి కైలాసపర్వతముపై నున్న శివుని జూచి యనేకవిధములుగా నుత్తి చేసిరి. వారు చేసిన సుతులకు సంతోషించి శివుఁ డీటనియె. దేవతలారా! మీకుఁ గుశలమేకదా! ఇంద్రా! నీకు యే మముగదా! నీవజ్రము రాక్షసు లగర్భము నభగ్నుచున్నదిగదా! అని యిట్లు శివుఁ డడుగగా దేవత లాయనతో నిట్లనిరి. పృథ్వా! తమదయవల్ల నేమా కందఱుకును యేమమే. క్షాని నజ్జీద్రంష్ట్రుఁ డనురాక్షసుఁడు ముమ్ములను బాధించుచున్నాఁడు. నిన్నటిదిగవు, వానితో యుద్ధము చేసి చాలఁ బీడింపఁబడితిమి, ఆరాక్షసుఁడు బహురాక్షసులతోఁ గూడి వచ్చి స్వర్గద్వారములను నికోఞ్చం చేసి, కర్కరాలిది! త్రమును శరణు చొచ్చితిమి. మమ్ములను గాపాడఁ త్తాలయము శంకరా! మే మారాక్షసులతో యుద్ధము చేయఁజాలము. యగ్రాక్షసులవధోపాయము సెలవీయవలయును. ఇచ్చి వారివమ్ము లిడఱు. నీవన్నిరు. వాఁడు ముఱియు దురాత్మని.

మృషక్తునితోడను సర్వజన్మాన్నితోడను యుద్ధము చేయుట నైన రికి శక్తి యుండును? మఱియు నానబ్రదంష్ట్రునికుమారులు కాలాంత కసములు. సూర్యకోపుఁడు, అగ్నికోపుఁడు ననువా రున్నారు. వారిని సహింప మావశము గాదు. ఆరాక్షసునిమేనులగు భూమనేత్రుఁడజి హ్యులపరిగతి చెప్పనే యక్కఱలేదు, మహామతీ! ఆరాక్షసు లందఱును జచ్చునపాయ మాలోచించి మాకు సెలవీయవలయును. రాక్షసులను సశింపజేసి మమ్ముల నెట్లయిన గాపాడవలయును. భక్తవత్సలా! దిక్కువేక నిన్నే శరణు చొచ్చితిమి. అని యిట్లు దేవతలు చెప్పినతోగా శివుఁడు శిరస్సును కంపించి త్తణకాని మాలోచించి “మంచిది” అని చెప్పి దేవాంగునివంక జూచి యిటనియె. దేవాంగా! నీవు పోయి యింద్రాదులకు సాయపడుము. రాక్షసులను జయించుము. చతురంగబలముతోడను నీకుమారులతోడను గూడి యింద్రాదిదేవతలను వెంటఁజెట్టుకొని వెంటనే రాక్షసులను జంపుము. అని యిట్లు శివుఁ డాజ్ఞాపించినతోడనే దేవాంగమహారాజు చిత్త మని యంగీకరించెను. తరువాతను శివుఁడు దేవేంద్రునితో మరల నిట్లనియె. ఇంద్రా! నీవీదేవాంగుని సాయముగాఁ దీసికొని యుద్ధముచకుఁ బోము. ఇతఁడు నబ్రదంష్ట్రాదులగు రాక్షసులను దప్పక జయించును. అని యిట్లు శివుఁడు చెప్పినమాటలు విని సంతోషించి యంద్రుఁ డిట్లనియె. దేవేశా! యశ్చ కానిమ్ము. తమవాక్యముచేతను రాక్షసులు పరాజితు లగుదురుగాక. పాండ్రు మమ్ములను జాల బాధించుచున్నారు. అని చెప్పి దేవదేవుఁ డగశివునకు సమన్వరించి యతనియాజను బొంది. దేవారగునితోఁ గూడ బంతులుదేరెను. అపు డింద్రునితో దేవాంగుఁ డేటనియె! దేవేంద్రా! నీ విపుడు దేవతలతోఁ గూడి స్వర్గమునకుఁ బోము. నేనును జతురంగబలముతో నీయనుపదమే వచ్చుచున్నాను. అని చెప్పగానే చేగముగా రమ్ముని చెప్పి దేవతలతోఁ గూడి సంతోషించుచు నింద్రుఁడు స్వర్గమునకుఁ బోయెను. తరువాతను దేవాంగుఁ డామోదపటణము చేరెను. ఘోరహారలను బిలిచి చతురంగబలమును నిడఱు చేయనట్లాజ్ఞాపించెను. తరువాతను వారందఱును గూడిరి. వాద్యధ్వనులు మ్రోగుచుండగా రాజపుత్రులతోఁ గూడి స్వర్గమునకుఁ బోయెను.

ఇంద్రుడు తనకు సహాయము చేయ వచ్చినవారి సందఱను గారవముగా నెదుర్కొని పట్టణములోనికి దీసికొనిపోయి యతిథినత్కారమును యధేష్ఠముగా జేసెను. నాడు రాక్షసులు యుద్ధమునకు రారని తెలిసికొని నాటిరాత్రి సుఖముగా వెళ్ళించెను. మఱుగొడు తెల్లవాఱగానే భూహారలను బిలిపించి దేవస్థానము నంతను యుద్ధమునకు సిద్ధముగా నుండునట్లు చేయుజని యాజ్ఞాపించెను. యుద్ధప్రయోగమునకు సూచకముగా రణశేరులు మ్రోగింపఁబడినవి. దేవత లందఱును నిత్యకృత్యములను నెఱవేఱుకొని యింద్రునియొద్దకు వచ్చిరి. రాజపుత్రులతోఁ గూడి దేవాంగుఁడును మహేంద్రునియొద్దకు వచ్చెను. అందఱును గూడి యున్నారని దేవేంద్రుఁ డనెను. ఇంతట వజ్రదంష్ట్రము మొదలగురాక్షసులు వచ్చి దేవతలతో దొమ్మిగా యుద్ధముచేయ మొనరిడిరి. దేవతలు రాక్షసులు ఋష్యరమును జయించుతలంపుతోఁ గొట్టుకొనుచుండిరి. శరూరులగు దేవతలు రాక్షసులను గట్టిగాఁ గొట్టిరి. రాక్షసులు, దిక్కులేక న్యాభునివక్త్రుని శరణుచొచ్చిరి. ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాంధపురాణములోని దేవాంగచరితమున దేవదానవ సేనాయుద్ధమన్నది చదునై దన యధ్యాయము.

పథమాత్మన యధ్యాయము.

నూతన యుద్ధములు కొట్టఁబడి నెల్లొచ్చెదరై పోయిన తరువాత మహాబలుఁడును మహాప్రాజ్ఞుఁడును శత్రుతాపనుఁడును నగు దేవలునియొద్దకు వచ్చి యారాక్షసుఁడు మధురముగా నిట్లనియె. దేవాంగరాజా! నీవు యుద్ధములో ధనుస్సు పట్టుకొని బ్రహ్మకాలపు మేఘుని వలె బ్రకాశించుచున్నావు. బాణవర్షముచే శత్రువులను మురించివైచు చున్నావు. నీవు యుద్ధము చేయుటకు నేను దక్కఁ దక్కినవారు పని కొరకు. అడవిలో సింహము మృగములను బురుగు. లెత్తించునట్లు నాశత్రువులను నిర్మయముగాఁ బరుగు. లెత్తించును. గొప్పది యగురథ ధూళిపముచేతను భూమ్యంతరిక్షములు నిండునట్లు చుప్పడుచేయుదును. అమ్ములబొదినుండి పాములవంటి బాణములను దీసి ప్రయోగింతును. ఈశ్వరునితో సంధికాసురుఁడు యుద్ధముచేసినట్లు నాయొక్కనితోడనే

యుద్ధము చేయుదువుగాక. అని యిట్లు రాక్షసుఁ డనగానే దేవాంగుఁడు సంతోషించి నవ్వును ఖడ్గముతో నారాక్షసుని గొట్టెను. ఆడెబ్బకు నొచ్చి యారాక్షసుఁడు మర్మశేదకములగు బాణములచే దేవలుని గొట్టెను. మరలఁ దొంబడిబాణములచే సకలమయిన మర్మస్తానములయందును గొట్టెను. రాక్షసుఁడు ప్రయోగించిన బాణములు తగిలినయూడేవలయు. కిరణములతోఁ గూడిన సూర్యునివలెఁ బ్రకాశించెను. తరువాత దేవలుడు కోపించి వేలకొలది బాణములు ప్రయోగించి వ్యాఘ్రపక్తిఁ జనురాక్షసుని గట్టిపుచ్చి సింహనాదము చేసెను. ఆరాక్షసుఁడు తనబాణములచే నతనిబాణములను వారించి నవ్వుచున్నవానివలెనే యొకబాణముచే దేవలుని నదురుటివొడచు గొట్టెను. నదుటియందుఁ దగిలినయూబాణముచేతను దేవలుఁడు ననమందు గర్వించియుండు ఖడ్గమృతమువలె గవ్వట్టుచుండెను. తరువాత నాదేవాంగుఁడు నవ్వుచు నారాక్షసుని నదురుటికొని దగులునట్లుగా మూఁడు వాడిబాణములను ప్రయోగించెను. మూడుబాణములను పగిలి యావ్యాఘ్రపక్తిఁడు రక్తము స్రవించుచుండఁగా వర్షకాలములోఁ ద్రిశృంగములు గలపర్వతమువలె నుండెను. తరువాత నారాక్షసుఁడు వేలకొలది బాణములతో దేవలుని గట్టివైచెను. కాని గాలి పర్వతమును గదలించఁజాలనట్లుగానే యతనిని గదలించఁజాలకపోయెను. అట్లే దేవలుఁడును రాక్షసుని గొట్టెను. గాని యుడకప్రవాహము కొండఁ జేనియుఁ జేయఁజాలనట్లే. యేమియుఁ జేయఁజాలకపోయెను. లోకహయమును జేయుటకు సిద్ధపడిననూర్వు లిద్దఁ ట్లేకమయిన ట్లయిదఱును రథములవలన నుండిఁ ప్రకాశించుచుండిరి. ఆనుహారధు లిదఱును నిర్భయు లయి యొకరినొకరు బాగుగాఁ గొట్టుకొనుచున్నారు. మఱియు వారిదఱును పెద్దపులఁలవలె నుండి పోరుచుండిరి. ఒకరిబాణము లొకరిని గప్పఁగా నగవడకుండ నుండిరి. అప్పుడు మేఘములు గట్టి నచంద్రునూర్వులవలె నుండిరి. భూకమాలు కనుచుపట్టె యొకమారు కనుపడకుండుటయుఁ గలిగి యుద్ధము చేయుచుండిరి. అట్టిసమయమున రాక్షసుఁ డాదేవలుని భయంకరములగు బాణములతోఁ గొట్టుచు నవసవ్యముగాఁ జేసెను. దేవలుఁడు శత్రువు యొక్క జయవిన్నాములను జూచి సహించక తనరథమునుగూడ నవస

వ్యముగఁజేసెను. మండలవిభాగములయందును గత్తప్రత్యాగతములయందును పారిదత్తిని ఘోరముగా దొమ్మియొద్దము జరిగినది. ఒకరి నొకరు చంపుదమను నుద్దేశముతో నాకర్ణాంతము పాణముల నాకరించి విడుచుచుండిరి. ఒకరినొకరు విరఘనిజేయ నెంచుచుండిరి. తరువాతను మహావ్రాతములు తెలిసినరాక్షసుడు గొప్పగొప్పయత్రాములను బ్రయోగింప మొదలెడిను. మునినరలారా! అప్పుడు మహాఘోరముగా నత్రయయొద్దము ప్రవర్తించినది. అది ప్రళయంతమున లోకముల నాశమును సూచించుగ్రహముల యుద్ధమువలె నుండెను. ఆకాశమంతయు పాణములతో నిండిపోయినది. పాణములరాజికిచే నగ్ని జ్వాలలు పుట్టినవి. నాశసూచకముగా నుల్కులు పడినట్లున్నది. అప్పుడంతరాళమందున్న సిద్ధులు మొదలుగాగలవా రిట్టియొద్ద మెవ్వడును జూచియుండలే దనుకొనిరి. మతీయ నిట్టియుద్ధము ముందు జరుగఁజూచిరి. ఆహా! వీరిజ్ఞాన మేమిహాసము! పరాక్రమ మంతకు మించినది. రాక్షసపార్థివులదైర్ఘ్యము నిరూపమాన మయినది. ఏమీ పాణములప్రయోగించునేర్పు! ఇద్దఱును బ్రళయకాలపుఁగాలంతకులవలె నున్నారు! ఇద్దఱు రుద్రులవలె నున్నారు! ఇద్దఱు సూర్యులవలెఁ బ్రకాశించుచున్నారు. అని యిట్లనేకవిధములుగా సిద్ధులు చెప్పకొమొదలిడిరి. రాక్షసులును దేవతలును సేంహనాదములు చేయుచుండిరి. రాక్షసుడును దేవలకును సత్యద్భుతముగా యుద్ధము చేయుచుఁ గన్నులనుండి నివ్వలు రాల్చుచు. నొకరి నొకరు దహింతురా యనునట్లు చూడమొదలెడిరి. ఇట్టితీక్ష్ణారముగా యుద్ధము జరుగుచుండు. సందర్భమున దేవాంగుడు తనహస్తలక్షణమును జూపుచు నొకపాణముచేతను సారథిని రెండుపాణములచే ధ్వజమును, నాలుగు పాణములచే గుఱ్ఱములను; అరచంద్రపాణముచే వానిధనుస్సును దెగఁగొట్టి ధనుస్సుచేని యూరాక్షసుని మూడువందల వాడిపాణములతోఁ గొల్లెను. అట్లు గొట్టి మతీయొకపాణ మాకర్ణాంత మాకరించి వానిని ఖండించెను. ఆరాక్షసునిశిరస్సు శక్తిమునుండి వేతై క్రిందఁబడినది. రత్నకుండలము లతో వెలుగుచున్న యాశిరస్సునభోమధ్యమునుండి పడినసూర్యుని బమువలె వెలిగినది. ఇట్లు వ్యాఘ్రవక్త్రుడుపడిపోగానే రాక్షసు

లందఱును భయపడి పాత్రోపాధిపునుండఁగా దేవతలు వెంటఁదలిరి. దేవతలు సరలోషముచే సేంహనాదములు చేయమొదలిడిరి. పటువరాక్రమశాలి యగుదేవాంగుని దేవేంద్రుఁ డతినతోషముచేఁ బూజించెను. ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరిత్రమున వ్యాఘ్రవక్త్రుని పక్షివధనున్నది పదనాటక యధ్యాయము.

పదనాటక యధ్యాయము.

సూతుఁడుమునులారా! బలవంతుఁడగు వ్యాఘ్రవక్త్రుడు మృతినొందగానే మిగిలినరాక్షసులు దెబ్బలుతినజాలక తిన్నగాఁ పజదంష్ట్రనియొద్దకుఁ బోయి జరిగినవత్తాంత మంతయుఁ జెప్పిరి. తమ్ముడు చచ్చిపోవుటయు రాక్షసులు భయపడి వచ్చుటయుఁ దెలిసికొని వజ్రదంష్ట్రుడు చుఱిముతోడను, క్రోషముతోడను గూడినవాడై సగశక్తిరుండగు దేవాంగునిమీఁదికిఁ బరుగెత్తుకొని వచ్చెను. అప్పుడు దేవాంగుడును వజ్రదంష్ట్రుని నెదుర్కొనెను. మన్వరమును జయమును గోరుచుండువారిద్దఱును వృత్రాసురునకును దేవేంద్రునకును జరిగినట్లు యుద్ధము జరిగినది. వజ్రదంష్ట్రుడు దేవాంగునిపై వనేకములగు పాణములను వర్షించెను. కాని యుద్ధకప్రవాహము కొండ నేమియుఁ జేయజాలనియట్లు పాణము లతని నేమియుఁ జేయజాలకపోయినవి. రాక్షసుడు ప్రయోగించినపాణములను తనపాణములచే నివారింపుకొని తాను పానినిఘోరములగు పాణములతోఁ గొల్లెను. దేవాంగునిచేఁ గొట్టఁబడి రక్తమును ప్రవించుచున్న రూరాక్షసుడు పరాకాల్పముతో జేగురుకొండవలెఁ బ్రకాశించుచుండెను. తుండలకాళి దెబ్బలు తిని పాములవంటి పాణములతో నాదేవాంగునిగొల్లెను. అనేకపాణములచే సారథిని రెండుపాణములచే ధ్వజమును గొట్టి మూడుపాణములచే దేవాంగుని నుదుటి మీఁదను గొల్లెను. ఆపాణములు నడుటికిఁ దగిలియుండఁగా సగశక్తిరుండగు దేవాంగమునకరాజు త్రికూటవృతమువలె శోభించెను. తరువాతను దేవాంగుడు కోపించి ధనుస్సును గుండ్రముగాఁ జేసి డెబ్బడిమూడు పాణములచే నాశాక్షునిని గొల్లెను. ఒకపాణముచే ధనుస్సును మతీయొకపాణముచే ధ్వజమును నాలుగుపాణములచే నాలుగుగుఱములను గొ

టివడవెచి మరల నెన్నేని బాణములు ప్రయోగించి నానిరథమును పొడిపొడిగా జేసెను. మతియుఁ బాలబాణములు ప్రయోగించి నానిని బీడించెను. ధనుస్సు పోయినది. సారథి చచ్చెను. రథము లేదు. గుఱ్ఱములు చచ్చినవి. తాను గట్టిగాఁ గొట్టబడెను. వేసనిలో బూచిన మోదుగవలె నున్నాడు. అట్టిరాక్షసుడు గాలిలోని చెట్టువలె కంపించి గడపట్టుకొని దండపాణియగు యమనివలె దేవాంగులపొడికి బరుగెత్తెను. అట్లు వచ్చురాక్షసుని జూచి పిడుగులవంటి బాణములు ప్రయోగించి వానిచేతిలోని గదను ఛేదించి మడిచినసింహమువలె దేవాంగుడు ధ్వని చేసెను. దేవతలందఱును సంతోషపూర్వముగాఁ గేకలువైచిరి. దేవదండధులు మ్రోగినవి. ఆరాక్షసుడు గదపోయి నిరాయుధుడై దిక్కులు చూచుచు నేర్పుయుఁ దోచక పేమకూటముయొక్క శిఖరమును బెల్లగించి చేతఁ బట్టుకొని రాజనొద్దకుఁ బోయి యిట్లనియె. రాజా! పోతుము. పోకుము. తుణమూత్ర ముండుము. నీ వేమో గర్భించి కేకలు వేయుచున్నావు. ఈగొండశిఖరముచే నీపొంక మణచెదను. పిడుగు పడినవడుపుక బడి నిన్ను నీరథమును బొడిపొడిగా జేయును. ఇంద్రుడు మాతో యుద్ధము చేయఁజాలక నిన్నుఁ దోడు తెచ్చుకున్నాడుగా! వాడు వానిసైన్యముగూడ నీవు పడిపోగానే భయపడి పాతీ పోవుదురుగాక. నాశమ్ముడగు వ్యాఘ్రునివక్త్రుని జంపి. నీవేమో గర్భించి యున్నావు. బ్రాత్యదుఃఖితప్రృండునగు నేను నిన్ను జంపి. వానియుణము దీర్చుకొందును. దేవతలవీచ మణచెదను. అపుడు సంతోషించుచు దును. ఓరీ! మాకు వస్త్రము లీయక తక్కిన యందఱులకు నిచ్చెదవుగా! ఇప్పుడు చేతికి జిక్కితివి. ఇంక నెక్కడోబోగలవు? నారెదుట బడివనిన్ను గాపాడువాఁడెవఁడో చూచెదనుగాక. అని యిట్లు చెప్పి రాక్షసుడు దేవాంగునిపయికి గొండశిఖరమును విసరెను. అపుడు దైవతసైన్యములో హాహాకారము పుట్టినది. దేవలునికి శ్రేమమగుగాక యని విడులు పలికిరి. ఆదేవాంగుఁ డాకాశమూర్తమున వచ్చుచున్న కొండశిఖరమును జూచి పజ్రబాణములను బ్రయోగించి పొడిపొడి చేసి క్రింద బడనెచ్చెను. అతడు చేసిన యాయనపుతకర్మమును జూచి దేవతలు నాధువాదములు పలికిరి. కొండశిఖరము గూలవైచి సప్తచ

సారాక్షసునిబోదను వానితోడివాండ్రును లెక్కకు మిక్కిలిగా బాణములను బ్రయోగించి కాలాంతకునియాకృతిని ధరించి భారవాహ మగు ధనుస్సును టంకారము చేయుచుఁ దనరథమును నాలుగునై పులకు ను ద్రివ్యచు నాకాశమును బాణయముగాఁ జేసి యనేకుల శిరస్సులు ఖండించుచు మిగిలినవారిని నాలుగునై పులకును బరుగులై తీంచెను. శౌరజమను ధనుస్సు చేతఁ బటి విషు డెట్లు యుద్ధము చేయునో యపే దేవాంగుడును యుద్ధము చేయుచుండెను. చావగా మిగిలినరాక్షసులు ప్రాణములు విడికితిలో. బట్టుకొని పాతీపోయిరి. అపుడు వజ్రదంబుడు దేవాంగునితో యుద్ధము చేయఁజాలక మహామాయను గల్పించి దేవతాసైన్యముపైని పర్వతవర్షమును గురిపింప మొదలిడెను. అవి ప్రపంచమునంతను గాఢాంధకారమయముగాఁ జేసినవి. ఎక్కడఁ జూచినను పిడుగులవలె రాళ్ళు పడుచుండెను. మాయామేధుములు తెరవితేకుండ పరింపఁ దొడగినవి. మహావాయువులు బయలుదేలి దేవతలను గంపింపఁ జేయ మొదలిడినవి. దీవులైన యాదేవతలు రాక్షసమాయను సహింపఁ జాలక మొట్టొట్ట పట్టుచుండిరి. ఆరాక్షసుఁ డెవ్వరికిని గనుపడకుండ మా యను బ్రయోగించి పీడించుచుండెను. అప్పుడు దేవాంగమహారాజు మాయానముద్రముతో మునిగియున్న దేవతల నుదరించుటకును, అదృశ్యుడైన యారాక్షసుని జయించుటకును మనస్సులో నిశ్చయించుకొని శివభగవానుఁ డిచ్చిన శత్రుసంహారకమైన ధ్వజమును రాక్షసులపై వైచెను. ఆధ్వజ మమోఘమైనది గనుక బ్రయోగించినతోడనే రాక్షసమాయనుపోగొట్టి యనేకులను రాక్షసులను జంపినది. కొట్కొలదిగా వృక్షభములు బయల్పడెడి రాక్షసులను జంప మొదలిడినవి. అని తమ తెక్కిలతోడను, కొమ్ములతోడను, తోడ్కలతోడను రాక్షసులను జంప మొదలుపెట్టినవి. మతియు మహానర్మములతోడను. సింహములతోడను వ్యాఘ్రములతోడను భయంకరములైన వర్షములు. మిక్కిలిని భయంకరములగు గండభేదండుములు శరభాదులగు మహామృగములును, ఉల్కాశని మహాపాతములై దానపులసైన్యములోఁ బ్రవేశించి రూపు మార్చినవి. ఇవియన్నియు వృషభధ్వజమునుండియే పుట్టినవి. చావగా మిగిలినరాక్షసులు వజ్రదంబుతోడను దనుపట్టణములోనికి పాతీపోయిరి.

ఆరాక్షసుడు కొడుకులు మంత్రులు, సైన్యము తమ్ములు మొదలగువా రందఱును జన్మబ్రతచే దుష్టులనుచు బ్రాతిపోయెను. ఇంద్రునితోఁగూడి దేవాంగుడు సంతకుష్టాంతకుడై తనవారితోఁగూడి స్వర్గములోనికిఁ బ్రవేశించెను. ఇంద్రుడు సత్కరించినవెనుకఁ దనవారితోఁగూడి దేవాంగుఁ డామోదపట్టణములోఁ బ్రవేశించెను.

ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరితమున ధ్వజప్రభావ రాక్షసపరాభవమన్నది పదునేడవ యధ్యాయము.

పదునెనిమిదవ యధ్యాయము.

సూతుఁ—తరువాతను రాక్షసరాజగు వజ్రదంష్ట్రుఁడు చచ్చిన వారిం దలచుకొని యేడిచి యేడిచి తుదకు దుష్టు మూఁపుకోడాలక కోపము దెచ్చుకొని తనకు బావనుఁబడియగు విద్యుత్కేతునియింటికిఁ బోయెను. ఇంటికి వచ్చిరబావనుఁబాచి విద్యుత్కేతుఁ డత్యంతమును గూఁపించి విషాదమునకుఁ గారణ మేమని యడుగగా నావజ్రదంష్ట్రుఁ డిట్లనియె. ప్రియసఖా! రాక్షసశ్రేష్ఠా! మహాబలా! విద్యుత్కేశా! నాకొకకార్యము చేయవలసియున్నది. అని చెప్పగానే వాఁడువినయ ముతోఁగూడి యేమిచేయుచున్నను నీయాజ్ఞను ఖిసావహించి చేయుదుననెను. ఆమాట వినగానే వజ్రదంష్ట్రుఁడు సంతోషించి వానితో నిల్చునెను.

అయ్యో! నేనిపుడొకటి చెప్పెదవినము. పూర్వము దేవాంగుఁడు వేడినసంగతి. యెత్తిగియే యుండువు. నావారందఱును యుద్ధములో మృత్యుకొందిరి. ఇదంతయు వానివలననే సంభవించినది. ముఖ్యులందఱును జచ్చిపోయిరి. ఆచచ్చినవారి నందఱను దలంచుకొన్నకొలదిని దుష్టులు తిట్టెని. వేరేవెల? దేవతలయెదురుట నన్న వాఁడుపలుగిట్టిగాఁ దెబ్బలు తిట్టెని. వేరేవెల? దేవతలయెదురుట నన్న వాఁడుపలు విధములుగా పవ్వి నేళాకోశములు చేసెను. నేను బన్నిసమాయ లన్నియుఁ బోయినవి. నాబల మెందులకును బనికివచ్చినదే కాదు. అది యెక్కడనుండి తెచ్చినవాఁడో కానిఁ నృపభధ్యజమును బ్రయోగించెను. అది మహాకోత్యాతమును గలిగించినది. సింహమునకు భయపడిన లేడి

పిల్లవలె యుద్ధములో నిలువజాలక పాతిపోతిని. ఇంద్రుడు దేవాంగుని సాయమున జయమును బొంది గర్వించి సంతోషించుచు దేవతలతోఁగూడ స్వర్గమునకుఁ బోయెను. సగశక్తికుండగు దేవాంగునిసహాయము ననే యింద్రుఁ డతలగొప్పవాఁ డయిపోయినాడు. ఇంతకును దైవయత్న మెవరికిని దప్పింప వీలుగానిది గదా! ఇంద్రునకు జయము, నాకుఁ బరాజయము గలుగు నని యెప్పుడయినను తలంపవచ్చునా? నే నారెండుసంగతులకే మిక్కిలి విచారించుచున్నాను. పౌరుష మెందులకును బనికిరా దనియు దైవమే ప్రబలమనియుఁ దేటపడినది. నాతమ్ముఁడు వ్యాఘ్రవక్త్రుఁడు త్రిలోకములను జయించినవాఁడు గదా! అట్టివానిని దేవాంగుఁడు యుద్ధములోఁ బడగొట్టినాడు. ఇందుల కేది యెనను బ్రతిక్రియ యన్నచోఁ జేసి నాదుష్టుమును బోగొట్టుదు పను నభిప్రాయముచే నీయొద్దకు వచ్చితిని. నాయింతటి దుష్టుమునకును మూలకారణము దేవాంగుఁడే యయినాడు. వానిని జయించుచునాచయ మాలోచింపుము. మనము కపటోపాయమును బన్నిననే కాని పానిని జయింపజాలము. వాని కాధ్వజ ముండుటంబట్టి యసాధ్యుఁడుగాను న్నాడు. శంభుదత్తమయిన యాధ్వజప్రభావ మిట్టిదని చెప్పటకు సాధ్యము గాదు. కావున నెట్లయినను నీవు మాయోపాయముచే నాధ్వజమును హరించితివేని యాదేవలఁడు మనకు లొంగును. నీవావిషయ మున సాయపడుము. ఆహూతపునని చేసితివేని మనపను లన్నియు నెఱవేఱుట కెంతమాత్రమును సభ్యంతరము లేదు. అని చెప్పగానే విద్యుత్కేశుఁ డంగీకరించి ధ్వజము నవహరించు తలంపుతో నామోదపట్టణమునకుఁ బోయి దేవలనితో నిట్లనియె. ఓయీ! దేవల! రాజశ్రేష్ఠా! దయాభూ! అమితవిక్రమా! నేను దేవేంద్రునిదూతను. నమ స్కరించుచున్నాను. ఆయనయాజ్ఞచే నీయొద్దకు వచ్చితిని. ఇప్పుడు పుల వజ్రదంష్ట్రుఁడు లెక్కలేని రానుక్షలతో వచ్చి నిర్భయముగా యుద్ధము చేయుచున్నాడు. నిన్నటిదినము నీవు రాక్షసులతో ధూరోముగా యుద్ధము చేసి యలసి యున్నావని యెత్తింగి నీకు శ్రమ కలుగజేయఁ గూడ దనుతలంపుతో నింద్రుడు తానే దేవతాసైన్యమును వెంటఁబెట్టుకొని యుద్ధమునకుఁ బోయి వజ్రదంష్ట్రునిదులగు రాక్షసులతో యు

దము చేయుచు “ఓయీ దూతా! దేవాంగమహారాజుదగ్గఱ శత్రుసంహారక మగువృషభధ్వజ మున్నదిగదా! అతని నడిగి యది తీసికొని రమ్మ” అని నన్ను బంపియన్నవాడు. మహారాజా! శిఘ్రిముగా నాధ్వజ మిమ్ము దానితో యుద్ధదుర్మదులగు రాక్షసులు ధ్వంసము చేయఁబడుదురు. నిన్నటి యుద్ధములో నాధ్వజప్రభావమువలనఁ జెక్కురు రక్షను లుక్కుదక్కిరి గదా! చావఁగాఁ మిగిలినరాక్షసులు వజ్రదంష్ట్రుని పురస్కరించుకొని మరల వచ్చి యుద్ధము చేయుచున్నారఁ. అందఱును జంపగల ధ్వజము దెచ్చి వేగముగా నాకిమ్ము. అని యిట్లు కుటిలుండై వచ్చిన యాదూతహూటలు విని నిజమే యనుకొని దైవశక్తియు దేవేంద్రునికి మేలు చేయతలంపుతో నాధ్వజమును వానిచేతి కిచ్చెను. ఆరాక్షసుడు నంతోషించుచు నద్దానిని గెకొని తిన్నఁగా వీరమహాహేంద్రపట్టణము ప్రవేశించి వజ్రదంష్ట్రుని సందర్శించెను. వాడు వానిని జాలకొరవించి వెంటనే ముఖ్యులగు రాక్షసులను విలిచి మీరు యుద్ధసన్నుదులయి రంభ వేగముగా స్వర్గమును ముట్టడింతు. అని వారిని సిద్ధపఱచెను. రాక్షసులరాక్ష తెలిసికొని దేవేంద్రుడు కోపించి దేవసైన్యముతోఁ గూడి రాక్షసులతో యుద్ధము చేయఁబోవుచు దేవలునిరాకను గోరె యామోదపట్టణమునకు దూతనుబంపఁగా వాడు వేగముగఁ బోయి యింద్రునియానతి విన్నవించెను. దేవదూత మాటలు విని యాశ్చర్యపడి యిది యేటిసంగతి నెప్పుమా? ముందు వచ్చి దేవరాజు పంపెనని యొకఁడు ధ్వజముతీసికొని పోయెనుగదా! ఇప్పుడు మఱొకఁడు వచ్చి మరలఁ బిలుచుచున్నాఁడు. అధ్వజముయొక్క మహిమగానీ యుద్ధమునందుఁ దగ్గిపోయినదా? లేక; అది నాది గనుక నింద్రునకుఁ బనికిరాకపోయినదా? మఱి రాక్షసులుగానీ యింద్రుని జయించి పట్టుకొనిపోయిరా? అని యనేకవిధములుగా సందేహించుచుఁ బుత్రులతోడను సైన్యముతోడను బయలుదేలి యతివేగముగా స్వర్గమునకుఁ బోయెను. దేవలునిరాకకుఁ బూర్వమే వజ్రదంష్ట్రుడు దేవతలతో యుద్ధము చేసి పాపాత్ముఁ డాధ్వజమును వారిపై విడిచెను. అధ్వజ మెవరిచేతఁ బూజింపఁబడి విడువఁబడునో వానిశత్రువులను యముఁడు కాలదండముచే బ్రజలను సంహరించుటకు సంహరిం

చును. అటునంటి ధ్వజము యథావిధిగాఁ బూజించి దేవతలపైకి విడువఁబడినఁ దగుటచే నది దేవతలను తోభింపజేయ వెనుదలు పెట్టినది. దానికి భయపడి దేవతలు పాతిపోయిరి. దేవతలు దెబ్బలు తగిలి పాతిపోయినతరువాత దేవాంగుఁడు సైన్యముతో సాయుధభూమికిఁ బోయెను. రాక్షసుఁ డప్పటి కాధ్వజము నుపసహరించి తనపట్టణమునకుఁ బోవ నుద్ద్యుక్తుండై యుండఁగా రాజు చూచి కోపించి బాణముల వర్షించెను. తరువాతను రాక్షసు లందఱును దేవలుని జుట్టువాఱుకొని యనేకము లగు నా ములతోఁ గొట్టిరి. దేవాంగుని సైన్యముపై నాధ్వజమును వజ్రదంష్ట్రుడు ప్రయోగించెను. అది విడచినతోడనే దేవాంగుని సైన్యము సంతను దహించినది. చావఁగాఁ మిగిలినవారు పదిదిక్కులకును బాతిపోయిరి. తరువాతను రాక్షసు లందఱును నేకమయి దేవాంగుని మీద ననేకాయుధములు ప్రయోగించిరి. కొందఱు రథమెక్కి పగములు పట్టుకొనిరి. మఱి కొందఱు సారథుని గట్టివైచిరి. ఇతరులు యుగంధరుని పట్టుకొనిరి. వేటొకకొందఱు వచ్చి దేవాంగునిచేతిలోని ధనుస్సు విడిచివైచి యమ్ములపాదాలు లాగికొనిరి. మిగిలినయాయుధములను విసరివైచిరి. గుఱ్ఱములను జివకఁబొడిచిరి. ఇట్లు రాక్షసులకుఁ జిక్కి విడిపించుకోఁజాలక యెట్లు చూచినను దనవారొకరును గంటి కగపడనికారణమునఁ జింతింపుచుండు దేవాంగుని వజ్రదంష్ట్రుదులు రథమునకుఁ గట్టికొని యాధ్వజము నుపసహరించుకొని జయమును బొంది సంతోషపూర్వకముగాఁ దమపట్టణమునకుఁ బోయిరి. దేవాంగునికొడుకు దివ్యాంగుఁడు దుఃఖసముద్రములో మునిగి తలడిబంధనమును గూర్చి చింతించుచుఁ జావఁగా మిగిలినవారితో నామోదపట్టణమునకుఁ బోయి తల్లిని బహువిధములుగా నోదార్చి ప్రజల నందఱును మిక్కిలి యాఘాతించి మరత్రులతోఁ గూడి యుండెను.

తరువాతను వజ్రదంష్ట్రుడు తనవారితోఁ గూడి వీరచూపేం ద్రపట్టణమునకుఁ బోయి దేవాంగుని విశేషముగ సన్మానించెను. తరువాతను రాక్షసరాజును వజ్రదంష్ట్రుడు వస్త్రనిర్మాతయగు దేవాంగుని సుందీకూటలోడి యతనితో స్నేహమును సంపాదించుకొని తనకూతురు పద్మిని యనుదాని నిచ్చి వివాహము చేసెను. అగ్నిహోత్రునియ

నువర్తింపె నామెను వివాహము చేసికొని యగ్నిదత్తయని పేరుపడసిన యామెయందు శ్యాలుడు హలుడు బలుడు ననుపేళ్ళుగల మువ్వరు కొడుకులను గనెను. వారు శక్తపక్షపువంధునివలె దినదినాభివృద్ధిని బొందుచుండిరి. వారిచే వస్త్రములు నేయించి దేవాంగుడు రాక్షసుల కిచ్చించెను. తరువాతను దేవలుఁ డాధ్వజమును కైకొని మామయొద్ద పెరివంది. తనయామోదపటణమునకు వచ్చెను. తరువాతను శివుని సేవిం చుటకై యతఁడు కైలాసమునకుఁ బోయి యుండఁగా నతనిని జూచి శివుఁడు కోపించి యిట్లనియె. ఓరీ బుద్ధిహీనుఁడా! నే నిచ్చినధ్వజమును రాక్షసుల కిచ్చి దేవతలను హినింపఁజేసితివి కావున నీవు మహిమ పోయినవాడవయి విద్యాధరుఁడవుకమ్ము. అనియిట్లు శివునిచే శపింపఁబడి యుచ్చటచుండి యామోదపటణమునకు వచ్చి తనవృత్తమంతయు నచటివారితోఁ జెప్పెను. తరువాతను దేవాంగునిశరీరము లింగమేపోయినది. అది యామోదపటణమున రామలింగేశ్వరుఁ డనుపేరునఁ బ్రసిద్ధికెక్కినది. దేవాంగునికుమారుఁ డగుదివ్యాంగుడు రామలింగేశ్వరుని బూజించుచు భూమిని బొలింపుచుండెను.

ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరితమున దేవాంగుని యవతారపురా యన్నది పదునెనిమిదవ యధ్యాయము.

పంచామృతప యధ్యాయము.

సూతుఁడు—మునులారా! మేరువునకు తరమునఁ బొంచాల మనుదేశము గలదు. ఇందు సత్యసంధుఁ డనురాజు పాలించుచుండెను. అతఁడు దయాశుభ్రుఁ కై మంత్రుఁడు ప్రాజ్ఞుఁడు తేజస్వి, స్వసమృత్తుఁ డును నయి. యుండెడిపాఁడు. అతని కిందుముఖ యనుకుహారుఁడు గలదు. ఆమె స్వల్పక్షణసంపన్నురాలు. లోకములలోని లావణ్యమంతయు నొక వ్రోట రాశిబోసిన టామె వెలుగుచున్నది. ఆమె యొకనాఁడు చెలికత్తి యలతో గూడి క్షిడకై యుద్యానవనములోఁ బ్రవేశించెను. యశావనవంతు రా తన యారాజపుత్రి సఖజనముతోఁ గూడి యుద్యానవనములోని చెట్ల క్రిందను విహరించుచుండఁగా నొకవిద్యాధరుఁడూచి యామెను మోహించెను. ఆమెతో మాటలాడుటకు సమయమును గాచుకొని యతఁ

డుండెనే కాని యామెను విడిచిపోజాలఁజాలెను. అట్లుండి చెలికత్తియ లఃకగవడకుండ నామెమనస్సును దెలిసికొంద మనునభిలాషతో నామెక గపడెను. రెండవమన్మథుడో యన నున్న యావిద్యాధరునిజూచి యామెయు మోహవశపడుదురాలాయెను. ఆమె యతనియభిప్రాయమును దెలిసికొని తనసఖులను దూరముగా విడిచి యొకరహస్య సలమునకేగి యావిద్యాధరునితో నిట్లనియె.

ఇందుముఖ—పురుషవ్యాధ్రూ! నీ వెవరు? నీ పేరేమి? ఎచ్చట నీయునికి? నీనంగతి. యంతయు నిజముగాఁ జెప్పము. అని యామె యడుగఁగాఁ దనకోరిక పూర్తి యగుననుసంతోషముతో నావిద్యాధరుఁ డిట్లనియె. సుందరీ! బ్రహ్మపుత్రుఁడగు వజ్రహాళి యను విద్యాధరునికుమారుఁడను. నాపేరు హేమవర్ణుఁ డందురు. నిన్నుఁజూచినది మొదలు నామనస్సు నీయందు లగ్నమయి యున్నది. విలాసిని! నిలా సపూరము లగునీ క్రోధాభిషేచములచే నన్నానందింపఁజేయము. అని యతఁ డనఁగానే మొదలే యతనిజూచి మోహితురా లయి యుండుటంజేసి యపుడు మఱితయనురాగము గలదియై యతనియభిలాషము నంగీకరించినది. మఱియు నతనితోఁ జెప్పవలసినమాట లన్నియుఁ జెప్పి యతనిచే బ్రహ్మాణము చేయించుకొని యతనితో నిట్లు పంకేతము చెప్పినది. సుందరా! నేను శృంగారపురరా జగునర్జునసంధుకుమారుని తను. మాతండ్రియింటికి వెనుకభాగమునందుఁ బండ్రకాంతి గలప్రాసాదము నానివాసస్థానము. నేనందుఁ జెలికత్తిలతో మాత్రమే యుందును. నీవు నేటిరాత్రికే దప్పక యామెడకు రమ్ము. తరువాతఁ గాగలకార్య మెట్లో యగుగాక. అని యతనితోఁ జెప్పి చెలికత్తిలతో నింటికిఁ బోయినది. తరువాతను పంకేతము దెలిసికొన్న యావిద్యాధరుఁ డామె యొడకుఁ బోయి చిరకాల మానుందరితో గూడి యమందానందము నొందుచుండెను. ఆదంభతు లన్యోన్యమును గాఢానురాగము గలవా రై కాని యెవ్వరికిని దెలియదాయెను. ఇట్లాకవత్సరము గడచినది. అతనివలన నామెకుఁ గుమారుఁడు గలిగెను. స్వల్పక్షణసంపన్నుఁ డగు నాకుమారునికిఁ గమలాక్షుఁడని నామకరణము చేసిరి. ఆబాలకుడు బాల సూర్యునివలె వృద్ధి బొందెను. ఆమె మూఁడు నెలలవఱకును బాలుని

సంగతియే తనవల్ల మొదలగువారి కెవ్వరికిని దెలుపకయే దాచి కాపాడుచుండెను. తరువాత నొకనాఁడు తనప్రియుఁ డగువిద్యాధరునితో నామె యిట్లున్నది. పల్లభా! ఇంతవఱ కెట్లో మనమిదమును సంతోషముగా నుంటిమి గాని యిట్లుపైని నీ విచ్చట నుంటివేని మనకు మర్యాద దక్కదు. కావున నెట్లో నాయందలి యనురాగలతను గోసి వైచిక్యాని నీయిష్టమువచ్చినచోటికిఁ బోము. నీవు పోవునపు డీబాలుని గూడఁ దీసికొనిపోము. నావిషయమే నీవు గాని నీవిషయమే నేను. గాని విచారింపని లాభము లేదు. దైవము మన కింతవఱకే సందోహమును గల్పించి యున్నాఁడు. నీవు విచారింపక వేగముగాఁ బోము. అని యామె చెప్పినసీతపదములువిని యేమిచేయుటకును దోచక చింతాక్రాంతుడై యావిద్యాధరుఁ డాబాలు నెత్తుకొని తిన్నగా నర్జునునకుఁ బోయెను. కమలాక్షుఁ డనునాబాలుఁడు యావనవంతుఁడైన కలవిద్యులను నేర్చుకొని యందఱను సంతోషింపఁ జేయుచుండెను. అతనికి రానివిద్యయే లేదన్నపు డీత విభజించి చెప్పనేతా? సమ సజనములు నతనివిద్యాచమత్కారమున కమందానందమును బొందుచుండిరి. అపు డుశివభగవానుఁ డూరకయుండెను. ఈరీతిగా నాపేమవచ్చునకుమారుఁ డగుకమలాక్షుఁడు ప్రతిదినమును శివునిమోక్షమునఁ దనయన్ని విద్యులను వినిపించుచుండెను. ఇట్లుండఁగా నంధికకుఁ బరమభక్తుఁడును విద్యావంతుఁడును బుద్ధిమంతుఁడును నగువిత్కుఁ డను విద్యాధరుఁ డాకమలాక్షునిచే విద్యలలో నవహూనింపఁబడి వాని నణచుటకై పార్వతిని బ్రారించెను. దేవీ! అరవికా! భక్తవత్సలురాలా! నీకు సమసార్కము. నేను గమలాక్షుఁ డనువీన్నవానిచే విద్యలో నోటమిఁబెందితిని. కావున నీవు నాకై దేవీ! ఎల్లలయినను వానిపొంక మణచక తీరదు. అని యతఁడు ప్రార్థించినప్రార్థనను జిత్తగించి యాడేవి యట్లే చేయుదునులే, అని యతనిని సంతోషపఱచినది. తరువాత నొకనాఁడు శివునినిన్నిధిలో నాకమలాక్షుఁడు, డండలు పండితులను విద్యాగోష్ఠిచే సంతోషపఱచెను. కాని శివుఁడునూత్ర మాతనివిద్యావిశేషముల కొక్కింతయు సంతసించుటయే లేదు. అట్లా సంతోషింపనిమగని జూచి దేవి యిట్లులేదు. దేవా! కమలాక్షునివంటివిద్యాంసుఁ డెచ్చటను లేడుగదా! వానివిద్యావిశేషమును

లకుఁ దామేల యూసందింపకుండ నున్నారు? అని యడిగినదేవితో దేవదేవుఁ డిట్లనియె. దేవీ! నిజముగాఁ గమలాక్షునినంటి విద్యాంసుఁడు లేనేలేడు. కాని వాఁడు చిరకాల ముండెడివాఁడు మాత్రము కాఁడు. అందుచే నేను సంతసించనైతిని. ముందు వాఁడు తనయిచ్చటికేరీరమును విడిచి పుష్పదంతుఁ డనుపేరునఁ బుట్టఁగలడు. అని చెప్పినపనిమిటికూటలు విని యాయనమాటల ననుసరించి భక్తహావనాతత్పరురా లయిన యాడేవి, యపుడే కమలాక్షునిముఖము చూచి “కమలాక్షా! నీవిట్లువయిని శంకరుని యాజ్ఞలనఁ బుష్పదంతుఁడవగుముపొమ్ము” అని యనఁగానే యతఁడు వ్యాకులపడి శివునికి నమస్కరించి తనయింటికిబోయెను.

ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరిత్రమున విద్యాధర

ప్రశంస యున్నది. పందొమ్మిదవ యధ్యాయము.

ఇరువదియవ యధ్యాయము.

సూతు — మునిపుంగవులారా! తరువాతను యుగంధరదేశమున వేమామవతి యనుపట్టణములో శ్రుతకీర్తి యనురాజుకి పోమవతి యను భార్యయం దీకవలూక్షుండే పుష్పదంతుఁడై పుట్టెను. సింధురాజగువిరూపాక్షునియింట నాకమలాక్షునిభార్య యగుదేవదత్త యనునామెపుట్టినది. అట్లు పుట్టగానే యాకాశవాణి యాబాలకు దేవదత్తయని పేరుపెట్టి డన్నది. తలిదండ్రు లట్లే చేసిరి. మఱికోన్నాట్లు గడచినతరువాత శ్రుతకీర్తి తనకుమారుఁ డగుపుష్పదంతునకు విరూపాక్షునికూతు రిగుదేవదత్తను వివాహము చేసెను. ఆరాజు తనరాజ్యభారమంతయు గమూరుని కప్పగించి భార్యతోఁ గూడఁ దపోవనమునకుఁ బోయెను. తండ్రి సింహగిహమున కధికారము లేండిని మఱియిచ్చి యాపుష్పదంతుఁడు రాజ్యమేలుచుండెను. అతఁడు ప్రతిదినమును బడునొకండువేలదిన్యలెం గములకుఁ బూజచేయక జల మయినను ద్రాగువాఁడుగాఁడు. శివ భక్తిశంషదఁ డగుటచే రుద్రాక్షులచేఁ గీర్తిలము చాగుములు కంకణములు చేయుచుకొని భరియించుచు భస్మాలంకృత శరీరుడై యతఁ డెప్పుడును గనుపించుచుండెడివాఁడు. మఱియు సతఁ డెలవేళలయందును శివునినే భ్యాసించుచు శివునికిథలు వినచు నానందమును

బాండుచుండును. తరువాత నాపుష్పదంతుఁ డనేకవిధము లయిన లతా పాదపములచే విరాజిల్లు నొకదివ్యమయిన యుద్వానవనమును నేయించి తాను దగ్గఱనే యుండి యబ్బింటికిని నీరు పోయించుచు నాయాకాలములయందు దోహదము చేయించుచు నుండెను. అవియు నతని మనస్సు సంతుష్టిని బాండులగునఁ బూవులతో నిండారెడివి. అతఁడాపూలు తానేగోసి ప్రతిదినమును శివుని బూజించుచుండెను. తరువాత నొకనాఁడు శివరాత్రి వచ్చినది. నాఁడతఁడు శివాలయమునకుఁ బోయి భక్తిపూర్వకముగాఁ బూజించి ముప్పది రెండు శ్లోకములచే శివుని స్తుతించెను. స్తోత్రమియుండెన శివుఁ డాతని స్తుతికి సంతోషించి దివ్యతేజోమయుండై యతనికిఁ బ్రత్యక్ష మయి పుష్పదంతుని బూచి యిష్ట మయినవరము కోరుకొమ్మనెను. అనగానే యతఁడు సంతోషించి శివునికి సాష్టాంగదండప్రణామము లొచరించి “దేవా! నాయందుఁ గరుణగలవాఁడై నైతివేని నాకుఁ బ్రతిదినమును మీపుణ్యదంపతులు దరిసెన మిచ్చుచుండఁగోరితిని. భక్తునియందు దయ యుంచి యీమాత్రపువర మిచ్చు” అని యిహ ప్రకారముగాఁ బుష్పదంతుఁడు యాచించినతోడనే “యత్తు యిచ్చితిని వర” మని యాపుష్పదంతుని సంతోషపెట్టి యచ్చుటనే యంతరాసమామెను. తరువాత నాపుష్పదంతుఁడు శివునిదయవలన భార్యతోఁగూడఁ గైలాసమునకుఁ బోయి ప్రతిదినమును దేవదర్శనము చేసికొని యానందించుచుండెను. పుష్పదంతుఁడును, అతనిభార్యయు మనోహరముగాఁ బూలహారములు, బంత్రులు మొదలగునవి గట్టి యాపుణ్యదంపతులకు సమర్పించుచుండిరి. ఇట్లుండగా నొకనాఁడు పుష్పదంతుఁడు పువ్వులు పట్టుకొని పార్వతీపరమేశ్వరులకు సమర్పించుటకై కైలాసమునకు వెళ్ళినప్పటికి వారు రహస్యముం దున్నారని తెలిసినది. అతఁ డాపుష్పముల సమర్పించవలయు నన్నభక్తిభావముతో ద్వారముండు నేచియుండెను. అపుడు రహస్యసలమం దున్న పార్వతిని బూచి చెలిక తైలు రహస్యమయిన కథచెప్పి సంతోషపెట్టవలయునని కోరిక. నిరసప్రదేశముగదా యని “దేవా! త్రాము సర్వజులరు, కావున నిదివఱకెవ్వరును విననికథ చెప్పినచో సంతోషించెద” నని దేవి పెనిమిటి నడిగినది. భార్యయందలి ప్రేమాతిశయముచేత సతఁ డట్టి

కథనే చెప్పెను. ద్వారముం దున్న పుష్పదంతుఁడు గూడ నాకథ విని తరువాతను సమయము మూచుకొని లోనికి వెళ్ళి దేవసన్నిధానమునందుఁ బుష్పములు సమర్పించి పురలి తనపట్టణమునకు వచ్చెను. అతఁ డింటికి వచ్చునప్పటికి జాలరాత్రి మించిపోయినది. ఈలోగా నాతని భార్య దేవదత్త భర్తాకృత యెదురు చూచిచూచి తుదకు నేసారి యెచ్చటికో బారవృత్తికై పోయి యుంచునని నిశ్చయించుకొని నిదురపోయినది. ఇంతటఁ జెనిమిటి యింటికి వచ్చినసంగతి తెలిసికొని యామె కోపపూర్వకమున యేపాపము నెఱుంగని యాతపస్విని జారుడ నై పోతివని యనేకవిధములుగా నిందించినది. అట్లు నిందించుచున్న భార్యను జూచి యారా జిటనియెఁ సుందరీ! యేమీనన్నట్లునుచున్నావు! నేనట్టివాఁడ ననియె భావించుచున్నావా! ఊరక నన్ను నిందింపక శాంతచిత్తురాలనై నేను జెప్పమూలాలకింపుము. నేను శివభగవానులవారికిఁ బుష్పములు సమర్పించుటకై వెళ్ళినప్పటికి సమయము కాకపోయినది. అంతట నేను ద్వారమునందుఁ గాచుకొని యుంటిని. అపుడు దేవి పరమేశ్వరుని రహస్యమెనకథ చెప్పమని కోరినది. ఆమె కోరినరీతిగా మహేశ్వరుఁడు రహస్యమైన కథచెప్పెను. నేనును ద్వారముదగ్గఱ నుండి యాకథ విని తరువాతను బుష్పముల సమర్పించి యిచ్చితి కింటికి వచ్చితిని. అందుచేత నింతాలస్య మయినది. అని పెనిమిటి చెప్పగానే యామె నిస్సంశయముగా నై యాకథయెట్టిదో నాకుఁ జెప్ప మని కోరినది. ఆమెకోరిగానే చురతఁడు భార్యయందలి మోహముచే దాచదగిన యాకథ యంతయు నామెకు వినిపించెను. మఱునాఁ డాదేవదత్తయందుఁ బుష్పదంతుఁడును పార్వతీపరమేశ్వరులను నేవించుటకై కైలాసమునకుఁ పోయిరి. అదివఱకుఁ జెలికతై లడిగియున్న వా బగుటచే దేవి యభూర్వమైనకథ చెప్ప మండగా దేవదత్త యింటనియె. సఖులారా! అలిరువాతి కథ నేను జెప్పెదను మీరు వినఁడు. అని యనగానే పార్వతి దేవదత్తను జూచి నీవే చెప్పము వినియెదరన్నది. దేవియూజు కాగానే రాత్రి శివుఁడు తనకుఁ జెప్పినరహస్యమెనకథనే దేవదత్త జెప్పినది. ఆకథ విని కోపించి పెంటనే పార్వతి శివునియొద్దకుఁ బోయి “దేవా! బాగుబాగుతాము పర్యజల రయ్య నన్యతము చెప్పితిరదా! రాత్రి తాము నాకుఁ

జెప్పినకథనే యిప్పుడు దేవదత్త చెలికతెలకు జెప్పినది. అహహా! తమ పంటివాణే నావంటినానితో నిటు బొంకినపుడిక నేవనగులను" అని పార్థుని యనగానే శివుడు విస్మయక్రోధ మూర్ఛితుడై దేవదత్తను రావించి "దేవదత్తా! నీకాకథ యెవ్వరు చెప్పిరి?" అని యడుగగా "దేవా! నాపెనిమిటి నాకాకథ చెప్పెను" అన్నది. అమె చెప్పినమాట విని శివుడు పుష్పదంతునిచూచి "ఓయీ! నీకాకథ యెట్లు తెలిసినదియు నిజముగా జెప్పము" అని యడుగగా బుష్పదంతుడు పడవడవడకుచు హిసస్వరముగా నిల్చియె. పార్థమీ! నా కేముచుం చెలియదు. నిన్నటి రాత్రి దేవతకు బుష్పములు సమర్పించుటకై వచ్చి ద్వారమునందు వేలియుండి తమరు పరమేశ్వరికి జెప్పచుండగా విని యది దేవదత్తకు జెప్పితిని. నేనే యవరాధిని. నన్ను దండింపవలయును. నాభార్య నిరపరాధురాలు కావున దానిని దండింపదగదు. అని యతడు చెప్పచుండగా శంకరుడు కోపపూర్ణుడయి పుష్పదంతుని వానిభార్యను శపించెను. మఱియు నతనిని జూచి ఓకీ! మూర్ఖా! కామమోహితా! రహస్యములయి నమామూటయి విడిచిగా! వినుటయే కాక తెలివిమాలి యది నీభార్యకుగూడ జెప్పెదవుగా! నీకంత మోహమటరా. ఉండుండుము నీకు దగిన శాస్త్రి చేయించెదను. నీవిటుపయిని జేతాభండవై. ఘోర దూపముతో నుండుము. న్ములకును భార్యతిని నవమానము చేసిననీ భార్య దేవదత్త జెప్పెదవుగా! నీకంత మోహమటరా. అని యిటు ఘోరముగ శపించుచున్న శివునిచూచి పుష్పదంతుడు భయపడి దుఃఖించుచు భార్యతోగూడ నిట్లనిచ్చార్చించెను. దేవదేవా! దయానముద్రా! భక్తపత్నీ! మమ్మును రక్షింపుము. మాశాపమున కంతము నెలిమియు. దుష్టమగు నీశాపముద్రమును దరించు నుపాయ మానతిమ్ము. అని యిట్లనేకవిధములుగా గొనియాడిన పుష్పదంతుని జూచి శివుఁ డిట్లనియె. ఓకీ! నీభార్య పగలు లేడిగాను. రాత్రి యక్షత్రైగాను. నగు ను. మోయిదలకు నన్యస్య దర్శన మయినతోడనే దుస్వరమగు నాశాపమునుండి ముక్కులగుదురు. ఇటువయిని గలియుగమందు విక్రమాదిత్యుఁ డనువేరుగల రాజు పుట్టగలడు. అతడు దయానముద్రుడు

సత్యసంధుడు లేజశ్శాలి పటువిక్రముడు మహాభాహువు నై యుండును. అతనిచే నిపుడు చెప్పిన దంతయు జరుగును. అని వానితో జెప్పి వెంటనే యంతఃపురములోనికి బోయెను. తత్క్షణమే పుష్పదంతుడు రాజవేషమునంతయు విడిచి ముసలము, ముద్రము, భిండివాలము, పరశ్వధము, పట్టసము, తోమరము, ఖడ్గము, గద, కుంతము, లగుడము, నారితోగూడిన ధనుస్సు, భాణములు, భయంకరమైనఘరిక, చంద్రహాసము, శత్రువులను జీర్ణులతోమరము మొదలగు నాయుధములు ధరించి యాభర్ణామృతములకు గురునై సమస్తరాజులకును శిక్ష చెప్పచు శత్రువులకు భయంకరుడై చతుష్పక్షలూపూర్ణుడును, సర్వకర్మముల నై తీగినవాడును, భూతప్రేత పిశాచశాకినీ ఘాతీన్యాదులకు యజమానుఁ డును, పక్షతండుడును, వక్రపాదుఁడును, పొటిచేతులవాఁడును, కశ్మిరి చిన యుదరముగలవాఁడును, దీక్షము లయిన దంతములు గలవాఁడును, కొంగకంతమువంటి కంఠముగలిగి ముండవంటి గడ్డము మీసము గలవాఁడై వెడల్పుయిన నోరుగలవాఁడును, ఘోరమైన రూపము గలవాఁడును, భయంకరుఁడును, దీర్ఘనాసుఁడును, దీర్ఘకర్ణుఁడును, భయంకరమైన కన్నులు గలవాఁడును, పెదనదురు గలవాఁడును, భయంకరముల యిన లక్షణములు గలవాఁడును, భూతముల కధిపతియు, జటలుగలవాఁడును, రాజులందఱకును ఖడ్గయుద్ధము నుపదేశించువాఁడును, ధనుశ్వేదము నుపదేశించువాఁడును, నగుబేతాభండగాఁ బరిణమించి యుజ్జయినిధటామనకుఁ దూర్పుగా నుండు మహారాజ్యములో బ్రవేశించి యతిభయంకరమును శతయోజనవిస్తీర్ణమును నగు నాయడవిలోని యొకమట్టిపైను జూచి యాపెట్టుపైని దూర్భవైపున నున్నకొమ్మ నాశ్రయించి యుండెను. అతనిభార్యయగు దేవదత్త పుష్పిణి యని ప్రసిద్ధి నొందినది. అమె పార్వతీపరమేశ్వరుల శాపమువలన లేడిరూపమును బొంది యాఘోరభార్యమునందే లేడిమందలతో గలసి యిటు నటు బరువు లేత్తుచు నాలుగుదిక్కులను జూచుచు మోటిమోటికిని దన నీడను జూచుకొనుచు తలపైకెత్తి భయంపడుచు బగటిపూటను దర్శించురములను లేతగడ్డి దినుచు నెండమావులను జూచి జలమను భ్రాంతిచే మాటిమాటికిని బరువు లేత్తుచు నుండెను. మఱియు నాలేడి రా

త్రిసవయమున యక్షిణియు పడార్ధియు క్షముగను, తంత్రిలయన మన్విత్రముగను చినువారి కాండముగలుగుటగ నిపునినుతితో సంబంధించినగీతములు పాడుచునుండెను.

ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరితమునఁ బుష్పదంతోపాఖ్యానము, పేతాశాసనప్రదానము నన్నది యిరువదియవ యధ్యాయము.

ఇరువదియొకటవ యధ్యాయము.

సూత్రః—మునీశ్వరులారా! తరువాతను భూలోకమునఁ గలియుగకు మిక్కిలిదారుణముగా వృద్ధిని బొందుచుండఁగా వేదనారాయణపురమునందు విష్ణుశర్మ యనుబ్రాహ్మణుఁ డొకఁడుండెడివాఁడు. అతనికి మిక్కిలిని దేవతాళులు రగు నలుగురుకొడుకులు పుట్టిరి. యజ్ఞనారాయణుఁడు, వేదనారాయణుఁడు, వీరనారాయణుఁడు, సర్వశాస్త్రవిశారదువారిచేర్పు, నాలవవాఁడుదక్కఁ దక్కినమగురును సర్వశాస్త్రవిశారదులయిరి. అందఱును నీతిశాస్త్రపారంగతులు. వ్యసభటజ్ఞానము గలను. ఆలోచన చెప్పటయందు మహాబుద్ధిమంతులును గుణవంతులు నయి యుండిరి. వారందఱును దమతమపాండిత్యమును జూపించి సభలలో బహుమానిధిపరబడుచుండిరి. బుద్ధిహీనుడగుచంద్రశర్మ యనువానిని శుశ్రూషకై యుపయోగింపచుండిరి. ఇట్లు కొంతకాలము జరుగగా నతఁడు వారికి నేవ శేయుటకై విరక్తి నంది యిట్లు చింతింపఁ దొడఁగెను. నేను విద్యాహీనుడ నగుటచే గదా నాయనలు నాచేత నేవ శేయించుకొనుచున్నారు. నా కెల్లు విద్యలు వచ్చును? అని యిట్లునేకవిధములుగాఁ జింతించి దైవప్రేరణవలన దనమనస్సులోనియుదేశ్చ మెవ్వరికిని జెప్పకయే యర్ధరాత్రుసమయమున లేచి యిట్లు విడిచి మార్గముంబట్టి పోవుచుండెను. తెల్లవాఱునప్పటికిఁ జాలదూరము పోయెను. నాటిసాయంకాలముథాక నడిచి యొకయగ్రహారము చేరుకొనెను. అచ్చట నన్ననదితో సన్ననము చేసి సాయంసంధ్యావందన మాచరించి వేదమూత యగుగాయత్రిని జపము చేసికొనుచుండెను. అపు డానదియొడ్డున నున్న రావిచెట్టుపైని జురకాలమునుండి యున్న బ్రహ్మరక్ష సానబ్రహ్మచారి

నిజాచి. సంతోషించి బ్రాహ్మణవేషముతో వచ్చి చంద్రశర్మతో నిట్లనియె. నాయనా! నీ వేవరు? ఎచ్చటినుండి వచ్చుచున్నావు? ఎచ్చటికిఁ బోయెదవు? చెప్పము. అని యడిగిన యాబ్రాహ్మణుని నిజముగా బ్రాహ్మణుడే యనుకొని చంద్రశర్మ యిట్లనియె. అయ్యా! వేదనారాయణపురమున విష్ణుశర్మ యనెడి బ్రాహ్మణుఁడు గలఁడు. ఆయనకు నలుగురు కొడుకులు గలరు. నేనే చిన్నవాఁడను. నే నేమనఁగదవు నయిన నాశ్రయించి యాయనదయను సంపాదించుకొని చదువుకొందమనుబుద్ధితో బయలుదేఱి యిట్లు పోవుచున్నాను. ఇది నాసంగతి యని యాబ్రహ్మచారి చెప్పగా విని యా బ్రహ్మరక్షుఁడు బ్రాహ్మణుఁ డిట్లనియె. నాయనా! నేను నీకు వేదవేదాంగాదులగు విద్యలను జెప్పఁగలను. నీ క్షిప్రమయినచో నాయొద్దఁ జదువుకొనుము. అను నతనిమాటలు విని చంద్రశర్మ సంతోషించి నుంచిదే యని యంగీకరించెను. వాని సంతకమును చిని యవ్వ డాబ్రహ్మరక్ష స్వీకరియె. నాయనా! నారూపమును జూడుము భయపడుకుము. అని చెప్పి తనమునువటిరూపమును భరించి యగడఁగానే యాచంద్రశర్మ చటుక్కున కన్నులు మూసికొని మిక్కిలి భయపడుచుండెను. తల్ తాతామే యా బ్రహ్మరక్షుఁడు మునుపటి బ్రాహ్మణరూపముతో వచ్చి యతని భయము. దీక్షి చెను. తరువాత నాశర్మను గావిచెట్టుమీఁదికి దీసికొనిపోయి రాత్రిబ్రహ్మ విద్రాహారములు వేకుండ విద్యలుచెప్పచు నాఱుమూసములు గడచినలేరువా? నుందరాకారుడఁ వగు నో చంద్రశర్మా! నేను నీకు విద్యలను శేర్పుచిను. నీవలన నాకు శాపమోక్ష మయినట్లే. నీ విపుడే బయలుదేలి మీఁయూరికిఁ బోము. నాయనా! నీదయవలన నేనును గాశికిఁ బోవుచున్నాను. నీ క్షిటువయని పలికినంతమేలు గలుగుచుండును. నీకు గుణవంతుల నలుగురుకొడుకులు పుట్టగలరు. వారు సామ్రాజ్యము ననుభవించుచు భూమిని పాలింతురు. అని యిట్లాశీర్వదించి వెళ్ళుట కుద్యుక్తుడై నే యా బ్రహ్మరక్షుఁడు జూచి చంద్రశర్మ యిట్లనియె. గురువుగారూ! తాము వేదవేదాంగపారగులు, సర్వశాస్త్రముల తత్త్వము తమకుఁ దెలిసినవిషయమే. ఇట్టితమకుఁ బ్రహ్మరక్షుడనత్వము గలుగుట కేమి కారణము? అది యిపుడు పోవుట కేమి హేతు

బయలుదేరెను. తిన్నగా నుజ్జయినపట్టణము ప్రవేశించి వేశ్యామందిరము చూచి నిద్రాపణవివర్జితమును శ్రేమాకులుడును నయి యున్న కతమునఁ గృత్యాత్మకత్వవివేచన పోయి యుది బ్రాహ్మణగృహమే యనుబుగినచే నాయొంటి యరుగుమీఁదను నుడ వటుచుకొని యొడలెఱుంగుండ నిదర పోయెను. సౌందర్యవతి యనుపేరుగల యాయొంటిసానిగుంట యతనిని జూచి “యితడు నాకుభర్తయగుఁ గాక” యని మనసులో నిశ్చయించుకొని తల్లి దగ్గఱ కేగి “అమ్మా! నీయలుని జూచుము. నామనోహరుడు రెండవమనస్సుభువివలె నాయరుగుమీఁదను నిద్రపోవుచున్నాడు” అన్నది. తల్లి కూతుమాట విని వేగముగా వచ్చి నగలు నాణెములు లేని యాబ్రాహ్మణుని జూచి “ఏడు శుద్ధదరిద్రుడు” అని తలచి కోపవరీతచి త్రయై కూతుం జూచి “అమ్మా! నీకు వీడు తగినవాఁడుకాదు. వీడు శుద్ధదరిద్రుడు. దరిద్రుని వరించుట కంటె సానిబ్రదుకున కవమాన మనగా నుండునా? ఎట్టివాఁడు గాని మనకు భవవంతుడే మనస్సుభుడు. తక్కినవానిలో మనకెంతమాత్రమును బనిలేదు. భనమును మాత్రమే మనము చూడవలయును. కావున లేనిపోని యభిలాషలు మాని భనముగల మఱొక లక్ష్మీపుత్రుని వరింపుము” అని తల్లి చెప్పినది. కాని యాకన్య వినియు విననట్లే చేసి “నాకికడ భర్త” అని మరలఁ దలితోనన్నది. ఎట్లకేలకు. కూతు నభిప్రాయము వేశ్యమాతయు నంగీకరించినది. ఆటనెలలనుండి నిద్రాహారము లెఱుంగనికతమున నావటువు కాలునేతులు గదలకుండనే యాలోపలియరుగుమీఁదను బరుండి నిద్రపోవుచుండెను. రాత్రియుఁ బలును నట్లే పడియున్న యాబ్రాహ్మణుని జూచి యావేశ్య వేగముగాఁ జూచి యావత్పూత మంతయు రాజుతో విన్నవించినది. భ్యజక్తి యను. రాజావేశ్య చెప్పినమాటలఁ బని మిక్కిలి యాశ్చర్యమును బొంది వైద్యులను విలికించి “ఓనై ద్యులారా! మీరు వేగముగాఁ జూచి వేశ్యామందిరమున నిదురింపుచున్న బ్రాహ్మణుని జూచి లెన్నగా నతనినాడిని బరితీరించి యట్టి గృధ్రనిద్రకుఁ గారణ మేమయి యుండునో” యాప్తమును బట్టి తెలిసికొని వేగముగా వచ్చి మాతో విన్నవించుడు. అని రాజజూపించినతోడనే రాజవైద్యులు తిన్నగా సానియిం

పున్నది? దీనిని వివరించి చెప్పువలయు నని కోరుచున్నాఁడును. అని యడుగఁగా బ్రహ్మరత్న స్థిటనియె. నాయనా! నాశాపమోక్షముల సంగతి వినుము. పూర్వము కృష్ణాతీరమున సరస్వతీపుర మను నొక యగ్రహారము గలదు. ఆయూరిలోనివా రందఱును బండితులే. నే నాయూరివాఁడను. వేదశాస్త్రాదివిద్య లన్నియు నేర్చుకొంటిని. నాదగ్గఱ కొకవిద్యార్థినచ్చి నాకు నమస్కరించి “అయ్యా! నాకు విద్యాదానము చేసి రక్షింపుడు” అని యడుగఁగా నేను గర్వముతో “ఈలోకములో నే నెవ్వరికిని వేదాదివిద్యలు నేర్పఁదలంచుకో లేదు గనుక శీఘ్రముగా నాదగ్గఱనుండి పొమ్మ” అంటిని. అపు డాబ్రాహ్మణుడు కోపించి “నేను మఱియొకగురుపుదగ్గఱకుఁ బోయి సమస్తవిద్యలను నేర్చుకొందును. బ్రాహ్మణాధమా! నీవిద్య లన్నియు నిష్ఫలములయి నీయొద్దనే యుండుగాక” అని నన్ను బ్రహ్మరత్నస్థుగా శపించెను. తరువాతను నేను భయముచే గడగడ పడకుచు “బ్రాహ్మణా! నాయందు నీవనుగ్రహించి దయ తలంచుము. శాపాంతమును నెలవిమ్మ” అని యతనిని యాచించితిని. నాప్రార్థన విని “కొంతకాలము గడచిన వెనుకఁ జంద్రశర్మయను బ్రాహ్మణుడు దేశాంతరమునందుండి విద్యలు నేర్చుకొనుటకై బాఁగట్టెను. నీకతనితోఁ గృష్ణాతీరమున భమావేశమగును. అతనికి నీవిద్య లన్నియుఁ జెప్పము. తరువాతను గంగాస్నానము చేయుము. శాపాంతమగును” అని చెప్పి యావిద్యార్థి. తనయముచువచ్చి వనోత్తికిఁ బోయెను. అది మొదలు నేను బ్రహ్మరత్నస్థునై యీచెట్లు మీఁదఁచున్నాను. నీరాకర్త యెన్నాళ్ళనుండియో యెదురుమాచుచుండగా నిష్పతికి దైవశతమున నీవు వచ్చితివి. శిష్యుడగు నీ కన్న విద్యలను జెప్పితిని. నాయనా! ఇక నేను గంగాస్నానము చేయుటకుఁ బోవుచున్నాను. నీకు సదా భద్ర మగుగాక. యెక్కడికఁ బోయినను నీకు జయమే యగుగాక. సదా సుఖవంతుడవై యుండుము. అని యాశీర్వదించి బ్రహ్మరత్న స్థి యెఱుఁపఁబడినండి యాబ్రాహ్మణకుమారుని క్రిందికి దింపి యతనితో జెప్పి పాపహరియగు గంగలో మునుగుటకై. పోయెను. తరువాతను చంద్రశర్మయు విద్యాపారంగతుడై సరస్వతీక్షింపుచును. దనయూరు పోవనెంచి మఱియొకప్రోవను

రాజుతో విన్నవించిరి. అదివిని రాజు దయగలవాడై వారినిదలచును బిలిపించి సమాధానపడుచుటకు శక్తుడుగాక యాలోచించి బ్రాహ్మణులను బిలిపించి యావృత్తాంత మంతయుఁజెప్పెను. మఱియు నోబ్రాహ్మణులను రాజుచెప్పినమాటలు విని శాస్త్రములను బర్యాలోచించి స్వతః తిచ్చోదిత మయినవిధియున్న దనిరాజుతో విన్నవించిరి. బ్రాహ్మణునకుముందుగా బ్రాహ్మణకన్యను, తరువాతను క్షత్రియకన్యను, పిదప వైశ్యకన్యను, ఆవల శూద్రకన్యను వివాహము చేయనచ్చుననిరి. ఇట్లు బ్రాహ్మణులు చెప్పగానే రాజు చాలసంతోషించెను. చంద్రశర్మయు సంతోషించెను. తరువాతను రాజు మంచముహూర్తమునఁ బురోహితునికన్యను వివాహముచేయించి తరువాతను దనకు మూఠితనుఁ జంద్రశర్మకిచ్చెను. తరువాతను గోమతికన్యను, పిదప శూద్రకన్యను బెండి చేయించెను. రాజు తనయలుడగు చంద్రశర్మకుఁ జతురంగబలసహితముగాఁ దన యరరాజ్యమునిచ్చి సుఖముగానుండెను. చంద్రశర్మయు నల్లుగురుభార్యలతోడను సంతోషించుచు సుఖముగనుండెను. ఇట్లా చంద్రశర్మ యజ్ఞయినదట్టణమునకే కొన్నాళ్లుండగా నింతట నాపటణపురాజయిన ధ్వజకీర్తి స్వర్ణసూర్యుడాయెను. తరువాతను నుంత్రులు పర్యాలోచించి వెంటనే చంద్రశర్మనే రాజుగాఁ జేసిరి. పిదపఁ జంద్రశర్మకు బ్రాహ్మణస్త్రీయందు పరరుచియు క్షత్రియస్త్రీయందు రాజాధిరాజగు విక్రమార్కుఁడను వెశ్యస్త్రీయందు భార్యయైయున్న సనువారుపుట్టిరి. ఆనల్లుగురును మిక్కిలి ప్రీయందు భర్తృహరియు సనువారుపుట్టిరి. అనల్లుగురును నయిబుడిమంతలు. పురోహిద్యానిపుణులును నీతిశాస్త్రవిశారదులును నయి యొప్పు మంశేరి. వారిలో విక్రమార్కుఁడు సహహబలుఁడు, సాహసాదిగుణవంతుఁడు, మహాదాతయుని యెఱింగి చంద్రశర్మ యితఁడు ధ్వజకీర్తి మహారాజునకుఁ జాహిత్రుడని యాలోచించి యథావిధిగా నతని నారాజ్యమునకుఁ బట్టాభిషిక్తునిజేసి సర్వవేశములకును రాజునుగాఁజేసెను. వెశ్యస్త్రీయందుఁ బుట్టిన భట్టి నావిక్రమార్కునకు మంత్రినిగా నవ్వగించెను. తరువాతను విక్రమార్కుఁడు చిరకాలము కాభినిగూర్చి తపస్సు చేయఁగా నామె ప్రత్యక్షమై "రాజా! నీతపమునకు మెచ్చితిని. నీవు

టికిఁ బోయి యాబ్రాహ్మణుని జూచి యతనిధాతువులను బరీక్షించి యతనివృత్తాంత మంతయు నిట్లు విన్నవించిరి. రాజోత్తమా! ఆబ్రాహ్మణుడు నిద్రాహారములు లేకుండ నెందులకో కాని యాలు మాసములనుండి క్షిత్త పట్టినట్లు కనుపట్టుచున్నది. కారణముమూత్రము జైలినది గాదు. కాని యతనికి జీర్ణ చేయవలయును. అతని దేహమున కన్నపు లేపన చేయవలయును. అదియు మెత్తగా నూటి పెరుగుతోఁ గలిపి పట్టించవలయును. అని రాజుగారితో విన్నవించి వెద్యులు తమయిండకుఁ బోయిరి. తరువాత నామహారాజు వెద్యులు చెప్పిన చికిత్సను బ్రాహ్మణులచే జేయించెను. ఇట్లు నెలలు చేసినతరువాత నావటువు నిద్ర విడిచి "నే నెచ్చటను నిద్రపోతిని? ఈ యిల్లెవరిది? ఈ నుండరాంగి? నుండరియెవరు?" అని మాటిమాటికిని మనుమలోయెఱింపమొందలిడెను. తరువాతను దన దోవనబట్టి పోవుట కుద్యుక్తుడు కాఁగా నావేశ్యకన్యక యడుకొని యతని వస్త్రాంచలము పట్టుకొని యిట్లనియె. ప్రియా! నన్ను విడిచి నీనెచ్చటికిఁ బోయెదవు? నే న్నాఁడు మామోసములనుండి యెప్పుడు నిదురనుండి లేతువో యని యెవరు మాచుచుంటిని. నీకు నేవచేయుచుంటిని. నీవే నాభర్త వని మనుమలోనిశ్చయించుకొంటిని. మాయమృతో ఘోరముగా జగడమోడిసి, కావున నీవు నన్నుఁ బరిగ్రహింపుము. అట్లే నీవు చేయనినో నియెదట నే ప్రాణములు విడుచుటకు సిద్ధముగానున్నాను.

ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరితమునఁ జంద్రశర్మ సాఖ్యానః సున్నది యిరువదియొకటవ అధ్యాయము.

ఇరువది రెండవ అధ్యాయము.

సూతుఁ—ఇట్లు పట్టుదల వహించి చెప్పనున్న యావేశ్యకన్యక నూటలు విని బ్రాహ్మణుఁ డిట్లనియె.

నుందరి! బ్రాహ్మణుడనగు నే నెచ్చట? శూద్రస్త్రీ పగు నీ వెచ్చట? నీకును నాకును భాగిగ్రహణ మెట్లు సంఘటించును? అని యెల్లవిధముల నిరాశాపదనములు చేప్పినను వేశ్యకన్య యాబ్రాహ్మణుని విడువదామెను. అచ్చట నున్నవా రాతనివృత్తాంత మంతయు

సహస్రసంవత్సరములు జీవించి రాజ్యమేలుకొనుము. నీకు శాలివాహనుడు దక్కవవా రెవ్వరును శత్రువులులేరు; అని యతనికి వరమిచ్చి యచ్చటనే యంతరావధిమయినది. విదవ విక్రమార్కుఁ డింటికి వచ్చి తనకుఁ గాళికాదేవి యిచ్చిన వరప్రహాసమును మంత్రియగు భట్టికెలెటచగా నాతఁడు సంతోషించి రాజు! నేనును నీకటివరుమనే యిచ్చెదను. కైకొమ్మనెను. ఇట్లు చెప్పిన భట్టికూటల నాడేపించి “ఓయీ! నీవు నాకెటు వరిమాయగలవు” అనగానె భట్టి “సహస్రాయువు గలవాడవగు” వునెను. అది యెట్లనగా నీ వాటునెలవతకు ను రాజ్యమేలుచుండుము; మఱి యాటునెలలు భూసంహారము చేయుచుండుము. ఇట్లు చేయుచుంటేనేని రెండువేలసంవత్సరములవతకును జీవించుచును. అని చెప్పిన భట్టికూటలకెంతయు సంతోషించి యతనియుక్తి పవచ్చును. అని చెప్పిన భట్టికూటలకెంతయు సంతోషించి యతనియుక్తి వైచిత్ర్యమునకు మెచ్చుకొని “నీవు మంత్రినైన నందులకు యుక్తియుక్తముగాఁ జెప్పితివి. నీవ యుత్తరువునుఁగ్రామి. నీ విటువయి నేమి చెప్పినను జేయుచుందును.” అని యతని ననేకవిధములుగ సమర్థానించి విక్రమా ర్కుఁడు రాజ్యమేలుచుండెను. సూర్యునివలెఁ జేజ్జ్వాలియు సాహసీయు, ధైర్యవంతుఁడును, ఇంద్రియనిగ్రహముగలవాఁడును, విక్రమార్కాంత లోకుఁడును, చతుష్పక్షి కళావిశారదుఁడును, శత్రువనదనానలుండును, నిర్భయుఁడును, మహాశూరుఁడును, వీరనిశేవితుఁడును, సత్యసంఘఁడును, ఉజ్జయినీనాయకుఁడును, రాజరాజును, చక్రవర్తి లక్షణ విరాజమానుఁ డును నగు విక్రమార్కమహారాజు రాజులు, మిత్రులుఁగుంతులు కవిశ్వరులు, వందిమాగధులు, విద్వాంసులు, గాయకులు, చంద్రముఖులగుస్త్రీలు, భటులు మొదలగువారితోఁ గూడి క్రేష్టములయిన ముత్తములతోడను మా శిష్యములతోడను బ్రకాశించుచు దేవేంద్రుని సభవలె విరాజులుచున్న సభలోఁ బ్రవేశించి తనకు దేవేంద్రుఁ డిచ్చిన యనన్యధర్మ మగునవరత్న ఖచితమయిన దివ్యసింహాసనముపైఁ గూర్చుండి వందిమాగధులు సుతి చేయుచుండగా రాజకార్యములను నిశ్చలముగ వినుచు భట్టితో మాటలాడుచు నుండగా నపుడు జటాజూట విరాజమానుఁ డును, భస్మాద్భూత భేహుఁడును, స్వటికమాలావిరాజిత హస్తండును గంటగట్టిన దండముగలవాఁడును, పులితోలు గట్టుకొన్నవాఁడును, పాద

ములయందు విరాజమానములగు దంతపాచుకలు గలవాఁడును, మొలను చీటుగంటలు గలవాఁడును, రుద్రాక్షమాలలు ధరించినవాఁడును, కాలపూరుషుఁ డను చేరుగలవాఁడును నగు నొక సిద్ధక్షేమఁ డయిన యోగివచ్చి రాజును జూచి “విభూ! దీరాయుష్మంతుఁడవును విజయముగలవాఁడవును నగుము” అని యాశీర్వదించి సంతృప్తాంతరంగుండై యొక దానివృద్ధపండు రాజున కిచ్చెను. మఱియు నాయోగి ప్రతిదినమును రాజు సింహాసనము నలంకరించి యుండగా నట్లే యుత్తమ వయిన ఫలము దెచ్చి యిచ్చుచుండెను. అతఁడు దినమును దెచ్చియిచ్చిన ఫలములను కోశాధ్యక్షునిచేతి కిచ్చి వీనిని భద్రముగాఁ గాపాడు చుండుమని రాజు చెప్పగా వాఁడును నట్లే చేయుచుండెను; మరల నొకనాఁడు సిద్ధయోగి వచ్చి రాజు సింహాసన మలంకరించి యుండగా నట్లే దానివృద్ధపండు దెచ్చియిచ్చెను. అపు డెచ్చటనుండి యో యొకక్రోతి యదృచ్ఛగా వచ్చినది. విక్రమార్కుఁ డాక్రోతిని జూచి కుతూహలాక్రాంతచిత్తుడయి యాపండాక్రోతి కీయంగా నది యపుడే పిల్లనది. ఆపండులో నుండి వెలలేని ముత్యములు రత్నములు క్రిందను పడినవి. అవి చూచి విక్రమార్కుఁ డాశ్చర్యపడి వెంటనే కోశాధ్యక్షుని విలిపించి నేనిదివల కిచ్చిన దాడివఫలము లన్నియుఁ దెమ్మనెను. వెంటనే వాఁడును భోయి తెచ్చి రాజునెదుట సమర్పించగా రాజు వానిని చీల్చెను. మితిలేని రత్నములు ముత్యములు చూచి రాజు పరమానందభరితుడయి యోగితో నిటనియె. యోగిగదా! నీ కీఫలము లెచ్చట సంతృప్తిందినవి? సందవనమునుండి తెచ్చితివా? లేక ధైర్యధమను కుజేరుని యుద్ధాన్యమునుండి తెచ్చుచుంటివా? అది గాక యెటువంటి యుత్తరదృష్టము లయిన ఫలములను ప్రతిదినమును దెచ్చి మాకేల యిచ్చుచుంటివి? నీవేరేమి? నావలన నీకుఁ గావలసిన ప్రయోజన మేమిచ్చుది? నీవాసనల మెక్కడ? నావలన నీ కేదియెను గావలసి యున్నదో? సిద్ధ మయినదనియే నమ్ముకొనుము. అని యిట్లు చెప్పుచున్న రాజుమాటలు విని సంతోషించి యోగి యిట్లనియె. రాజేంద్రా? ఈఫలములు దేవప్రహాసమువలన లభించినవి. నాశాక మహాకార్య ముండుటచే నీవి తెచ్చి తమకు సమర్పించు

జు. పికివచ్చి రాజు లేచి శృశానమునకుఁబోవ నుద్దుక్కుఁ జాయెను. దివ్యారంబరములు దివ్యములయొకమాధరణములు కలెచి యడకేడ్చు కడచము దొడిగి కొని కుండలము లలంకరించుకొని పూలమాలలు పెను కొని మహాశృంగారవేషముతో ధైర్యసాహసములు మూర్తిమంతమై యొప్పుచున్నవో యన్నట్లు పాదుకలు దొడిగి కొని శత్రుభయంకరమగు కత్తిచేతఁబట్టి తన లేదన్నచే దిశదిశలను వెలిగింపఁజేయుచు శృశానమునైపు బయలుదేలి త్రోవలో నెవ్వరికిని గనుపడకుండనే మహాభయంకరమగు రుద్రభూమిలోఁ బ్రవేశించెను. రాజుఁ బ్రవేశించునపుటికి భూశుప్రేతశిశావ శాకినీధాకినీగణములు వేలకొలదిగఁ గూడి రాజును సుహరింపట తుద్యుక్తములయినవి. సాహసి యగు రాజు వాని నన్నింటిని ఛేదించెను. అని యన్నయు గర్వము విడిచి పచ్చినత్రోవనే పోయినవి. తరువాత రాజు యోగిని పేరుపెట్టి విలిచెను. ఎక్కడ నున్నావయ్యా! యని విలిచి విలిచి వేసారి వెదక మొదలిడెను. ఎంత విలిచినను వెదకినను యోగిజాడ నుంతయు లేకపోగా నేను ద్రోవతప్పినా లేక యిది యోగియుండు శృశానము కాదా యని విచారింపి యటబుగాక యోగికి జెప్పజేమో లేక నిదురించుచున్నవాడో యనియు నిట్లే వికల్పములను బొంది యోగింద్రా! సిమాటప్రకారము నామాట యథార్థము చేసికొనుటకు వచ్చి యున్నానయ్యా! నీ నీ పితృభూమిలో నెంత విలిచినను బలుకవు. ఎంత వెదకినను గనుపడవు. కాదని మేమయి యుండును. నీ వెచ్చలు నైనను పకానమును వహించి జడము చేయుచున్నావా? నీవే యథార్థము తప్పినవాడే వై పోతివి. నరీ నే నిదిగో నింటికిఁ బోవుచున్నాను. అని రాజు పలుకునపుటికి యోగి ప్రత్యక్ష మాయెను.

ఇట్లు బ్రేజవశ్యంధ్రపురాణములోని దేవాంగచరితమున విక్రమాలోకాపభ్యుత్థానమునకుఁ బుట్టి యిరుపది రెండవ యధ్యాయము.

ఇరుపదిమూడవ యధ్యాయము.

సూతుఁ—మునిపుంగవులారా! తరువాతను యోగిచేసిన చేష్టలు చెప్పెద నాలకింపుఁడు. అట్లు రాజు గట్టిగా బిలువఁగా భద్రులు

చున్నాడను. నాపేరు కాలపూరుషుఁ డందురు. నానివాసము శృశానభూమి కంఠమాలములే నాకుఁ బోడము. నేన ను క్షేప్త్యంధ్రుని శిష్యుఁడను. నాకార్యము మహారహస్య మయినది. రెండవవాటికిఁ జెలియకుండఁ జేయవలసియున్నది. ఒక్కనికేఁ జెలిసినవో నీటిమీఁది నూనె బిందువువలె నంతటను ప్యాపింపక మానదు. అట్లే యగునేని నాకార్యమునకు భంగముగలుగును. నీవు ధ్యక్షింపి మహారాజునకుఁ జాపిత్రుఁడవు. చంద్రశర్మకుఁ గుమారుఁడవు. నీతో సమానుఁ డి ముఖ్యోక్తములయందును లేడు లేదు లేడు. నే నెందఱురాజులనో చూచియుంటిని. నీగుణములలోఁ గోటియవశాలయినను వారియం దెన్నందును జూచి యెఱుంగను. అది గాక దేవేంద్రుఁ డిచ్చిన నవరత్నఖచిత దినస్మింహాసన మధిష్ఠించి విరాజిలుచున్నాడవు. సూర్యభగవానుఁ డిచ్చిన కుండలములు నవరత్న ఖచితములు చెవుల ధరించియున్నావు. నీ ప్రదయపరత్వ మెక్కితివి. నూర్మనిప్రసాదమువలన నభద్ర్యకవచము గలవాడ వయితివి. నీవల ధర్మముగా రాజ్య మేలినదాజును వినియుఁ గనియు నెఱుంగను. సాహసి యన్నను, శూరుఁ డన్నను, నుబిద్ధావిశారదుఁ డన్నను; ధైర్యశాలి యన్నను; సత్కింవిదుఁ డన్నను నిన్నే చెప్పవలయును. కావున నాకార్యము నీతో విన్నపించెదను. నేటికి బదు నేనవనాడు నీ వేకా క్తివై నేనుండు శృశానభూమికి రావలయును. అచ్చట నాకార్యము విన్నపించెదను. వెంటనే చేయుము. అని యోగి చెప్పకొగా దయ్యాకువై యారాడట్లే యనెను. యోగి రాజునొద్ద నెలపువుచ్చి కొని తన నివాసమునకుఁ బోయెను. రాజు రాజకార్యములు నిర్వహించి యంతఃపురములోనికిఁ బోయెను. తరువాతను యోగి చెప్పినవద నేనవదినము నుచ్చినది. భటియను నుంతిత్తోడను నీటివిశారదు లగు సభ్యులతో డను సభలోఁ బ్రవేశించి యప్పటియావశ్యకకర్తవ్యములు నెఱవేర్చి మరల సంతోపుమునకుఁబోయెను. సూర్యభగవానుడును రకుండవారూకిసంగమమునకుఁ గాఁబాలును పోయియున్నాడు. పద్మనిలసభరయగపడకుండుటకుఁ బాలఁ జరింపి విరహాఘమలన మోహమును బొందినదో యన ముకుళించినది. క్రమక్రమముగాఁ జీకటి ప్యాపించినది. అరరాత్ర మయినది. అందఱును నిద్రపోవుచున్నారు. సిద్ధుని సంగతి

యోగి బ్రతుకు. పేతబుట్టకొని రాజనాదకు వచ్చి రాజును జేతితోఁ బట్టుకొని రాజు! నే నింతసేపును నిన్నుఁ బరిక్షింపమను బుద్ధిచేతనే మా నమును వహించి యుంటిని. నాయెడఁ గోపముంచకుము. నిజముగా రాజ రాజు వచ్చును సత్యసంధుడ వన్నను నీచే. నీవంటి సాహసిని శూరుని నే నింతవఱకు విని కని యెఱుంగను. నీవు నాకార్యమును బూరిచేయుటలో నిండుకంతయు సంజేహములేదు. ఇఁక నాకార్యము చెప్పెదను సావధానము గావినము. ఇక్కడికి యొకయోజన దూరములో నొకమఱ్ఱిచెట్టున్నది. ఆ చెట్టుమీఁదను బెద్దశరీరము గలవాఁడను, మహాబలపరాక్రముఁడను, కోటకొలది భూతప్రేతపిశాచశాకిని ధాకిని బ్రహ్మరాక్షసాది సంఘముల తోఁ గూడి యుండువాఁడను, నాతపస్సుచకు మాటిమాటికిని విఘ్నము చేయుచుండువాఁడను, మహా మాయాధునాధుఁడను, మన్వంతముల నైత్తలపాఁడను, తేజస్సుచే శంకరునివంటివాఁడను, నగనాకరియు, భయము లేనివాఁడను, శర్వశత్రునిబద్ధుఁడను, నగనాకరమన్నాఁడు. నీవు పోయి వానిని జయించి నాయొద్దకుఁ దీసికొని రమ్మి. నీ ప్రకారకలయములో నుండెదను. నీవు వేగముగాఁ బోమ్మ. అను యోగిమహాత్ముని విని విక్రమార్కుఁడు కత్తి చేతఁబట్టుకొని తిన్నగాఁను త్తిచేసెనున్న ప్రాణికిఁ బోయి మారునప్పటి కది కెండవ వింధ్యపర్వత ములొకనగరమునకది. మఱియు నది భూమిని, అకాశమును సరిటి మిక్కిలిని భయంకరముగా నున్నది. దానియందున్న భూతప్రేతాదుల సంఘములకు హద్దులేదు. అటువంటి మఱ్ఱిచెట్టుమీఁదను తలక్రిందకును గాఢమీఁదికిని వ్రేలాడుచున్న వాఁడను, సరమాంసమును దినుచుండు భూతప్రేత పిశాచాదినంధుములచేఁ జుట్టువాఱుకోఁ బడినవాఁడను, భూరములయినకోరలు, అంతకుఘోరమయిన భూపము, జడలు గలిగి మహాభయంకరుఁడయియున్న భేతాళునిఁ జుట్టుకొన్న పిశాచాదులను జూచి విక్రమార్కుఁ డిట్లనియె. నేను లోకములో శత్రుభయంకరుండుని చేరువడి యున్నవిక్రమార్కుఁడను. నిదునియొజ్జచే మీప్రభు వగుభేతాళుని దీసికొనిపోవుటకై వచ్చితిని. నేనెట్లయినను వానిని దప్పక దీసికొని పోవుదను. ఇందు సంజేహమేలేదు. పిషేశాచాదులారా! మీరు మీప్రాణములను రక్షింపకొనుచు. ఎందేని బాతిపోండు. నేనిపుడు శ్రీ

శాసములోనుండు భూతప్రేతపిశాచాదులను జాలవఱకుఁ జంపి యిచ్చుటనున్న మీమ్ములను జంపుదమను నుద్దేశముతో వచ్చియుంటిని. కావున మీఁకుఁ బ్రాణములయం దిష్టముగలదేని దూరముగాఁ బూజిపోండు. ఇట్లు చెప్పుచున్నరాజుతోఁ బిశాచము లిట్లన్నవి. రాజా! న్వల్పబలము గలిగియు గర్వింపి మాటలాడుచున్నావు. నీబెదరింపులకు మేము భయం పడువారముగాము. మిక్కిలి ప్రేమాన్యుడము లయిన నీప్రాణములను రక్షించుకోవలయు ననుతలంపు గలదేని మాదగ్గఱనుండి వేగముగాఁ బోమ్మ. లేదేని నిన్నుఁ జంపి మే మందఱుమును భక్షించెదము. రాజాధమా! నీవు దుష్టుడవా? విషాడవా? బ్రహ్మవా? దుర్మణ్ణి! నీవు వచ్చి మమ్ములను బెదరించుచున్నావుగా? “గ్రుడ్డు వచ్చి పిల్లను వెక్కిరించినదంట!” అను సామెత యిట్టిదే కాబోలును. పొమ్ము పొమ్ము దూరముగాఁ దొలగిపోమ్మ. నీ వెక్కడ? భేతాళు! డెక్కడ? మీ కిద్దఱకును హ స్తిమశకాంతరమున్నది. పిల్లి, పెదపులితో నెదుర్కోఁబోయి నట్లున్నది. ఒరీ రాజాధమా! ఇంకను బాత్తి పోవేమి నా? నీకు బ్రదుకవలయునను గాన లేదుగాబోలును. సరియే, అట్లులేని మే మిపుడే నీకథము నుల్లి నురుగులు గట్టుచున్న వేడివేడి రక్తము బ్రావి తాండవ మాడెదము. ఉండుండుము. నీసోదములు, చేతులు, తొడలు, గుండెలు, శిరస్సు మొదలగు నవయవములు నున్న గిండలపైఁ బొడిచేసి మే మందఱుమును బంచుకొని తినగలము. వేగము పోమ్మ పోమ్మ. అని యట్లు రాజుతోఁ జెప్పి రాజును జుట్టుకొని రక్త మారంసములు పర్చింప మొదలిడినవి. మఱియు మూత్రపురీషములు, రాసె, చెట్లు, కొండశిఖరములు మొదలగునవి తమకోపము దీఱ రాజు పయని వినత మొదలిడినవి. అపుడు విక్రమార్కు మహారాజు భుజముల నాస్థానీలతో తేళ్ళమందలమీఁదికి సింహము పరుగెత్తి నట్లుగా సాభూతములమీఁదికిఁ బరువెత్తెను, మాటిమాటికిని సరహనాదములు చేయుచు గడించుచు వాడియగున కత్తితో వానిని జాలవఱకు నఱికివై చెను. కొన్నింటికి ముక్కులు, కొన్నింటికి జేతులు, కొన్నింటికి మెడలు, కొన్నింటికి బాదములు, చరితిగా విక్రమార్కుఁడు నఱకగా నవి యచట నిలువజాలక దీనదీనముగా రోదనము చేయుచు బాతిపోయినవి. మఱి

కొన్ని మూర్ఖపోయినవి. లేళ్ళను సింహము, మేకలను పెద్దపులి వ్యాకులపెట్టికొనిపోవినవి. ఈరీతిగా భూతప్రేత విశాచాదులను కత్తితోఁ జంపి చంపి నశించినవి. ఈరీతిగా భూతప్రేత విశాచాదులను కత్తితోఁ జంపి చంపి నశించినవి. సింహనాదములు చేయుచు నచటనే నిలువబడెను. ఇట్లు రావణాది రాక్షసులను జంపిన శ్రీరామునివలె, సింహనాదములు చేసినచో కౌముదుగా జేతాళుఁ డున్నచోటికి మెలఁగాఁ జెల్లి వానిని జూచి రాజిటనియె. జేతాళా! నాచే నీ సైన్యమంతయు నంతము నొందింపఁబడినది. నిన్నుఁ బట్టి తీసికొని పోవుటకై వచ్చితిని. నిన్నుఁ దీసికొని పోయి కాలపూరుషు డనుయోగికిచ్చెదను. కావున, నోజేతాళుఁడా! నీవు శీఘ్రముగా నాయొద్దకు రమ్ము. అని యిట్లు గర్వ యుక్తముగాఁ బలికి నరాజునూటలువిని భయపడి తనమంత్రులను బిలిచి యిట్లనియె. సంత్రుల్లారా! ఇతఁడు విక్రమార్కుఁడు. మనసైన్యమును జాలవఱకుఁ జంపి యున్నాఁడు. నన్నుఁ గట్టి తీసికొనిపోవుటకు వచ్చియున్నాఁడు. ఇతఁడుకుజేరుఁడో, ఇంద్రుఁడో, నాలుగు ముఖములుగల బ్రహ్మదేవుఁడో, విషణ్, కాలరుద్రుఁడో, నాకేమియుఁ దెలియకుండు నన్నుది. ఇప్పుడునే నేమిచేయుదును? ఎచ్చటికిఁ బోదును? నాకింకెవ్వరు దీక్కు? అని యిట్లుజేతాళుఁ డనుచుండగా నతని మంత్రు లేమగుదును. పండు పటపట్టకొఱుకుచుఁ దమరాజుతో నిట్లనిరి. ప్రభూ! మనుష్యాధముఁ డగు వీనివలన నీవెందుల కింతగా భయపడుచున్నావు? నీయాజ్ఞ నీవు సావధించుటకు మేమందఱమును సిద్ధముగానున్నాము. ఇంతకును నీవు నూత్రము సామూహ్యుడవా? విషునివంటి బలశాలివి. మేరువునంటి ధైర్యముగలవాఁడవు, రుద్రునితో సమానమయిన, కోపముగలవాఁడవు. సంహరించువిషయమయి ప్రళయకాలపు యముఁడవే. నీపేరుచ్చరించు నప్పుటికి మూఁడుతోకములును గడగడ వడతుంచుమును. అనుచుపార్వధముని జంపుటకై మమ్ములను బంపుము. జేతాళరా! జేకడ? మనుష్యుడెక్కడ? అనియిట్లు మంత్రులు తమరాజును నుత్తి చేయుచుండగా జేతాళరాజు వారిని జూచియిట్లనియె. మంత్రులారా! శీఘ్రముగాఁబోయి యారాజుభయనిజంపి జయమునుబొందిరండు. మీరొందఱును యుద్ధవిశారదులుగదా! అని యిట్లు జేతాళరాజుచే నాజ్ఞాపింపబడి

యా యేమగుదు మంత్రులును విక్రమార్కులయొద్దకు వచ్చి గర్వించి యిట్లనిరి. రాజుభూమా! రుద్రునివంటివాఁడు, మహానాదము చేయువాఁడు, కాలాగ్ని తుల్యుఁడు, అట్టిమాప్రభువును గట్టితీసికొనిపోవుటకు నీకే మాత్రపుశక్తి గలదురా! ప్రాకృతము లగుభూతాదులను జంపినట్లు యనుకొనుచున్నావేమి! అంతమాత్రమునకు గర్వంపకుము. మేమట్టిపాఠముగాము. మేము జూహువులతోఁ జెడపెడకొండలను జెల్లగించఁ గలము. అట్టిమాయెదుట నిలువఁబడుటకు నీకు యోగ్యత యెక్కడిది? యుద్ధమునకుగతి దూరముగనుండనీ, అనిచెప్పి యేమగుదు జేతాళులను. విక్రమార్కునితో యుద్ధముచేయుటకు నన్నదులై నిలువఁబడితి. తరువాతను విక్రమార్కుఁడు వారిసందఱను సింహము తుద్రమృగములనుజూచి నట్లుగాఁ జూచెను. వారిలో యుద్ధము చేయుదమనుతలంపుగలవాఁడై సింహనాదములుచేయుచు, మాటిమాటికిని గర్జించుచు, వజ్రాయుధమువంటి మహాభుద్ధమును గిఱగిఱఁబ్రస్సించు, శత్రుభయంకరుఁడై నిలువఁబడెను. తేరువాతను దొమ్మిగాను, రోమహర్ణాముగాను యుద్ధము ప్రారంభమయినది. అదివఱకెన్నఁడును నటువంటి యుద్ధముకాలేదు. కనుక నిల్చిప్రొద్దిదేవతలందఱును విమానములతోవచ్చి యాయుధమును జూచుచుండెడి. గంధర్వులు, కిన్నరులు, విద్యధరులు, తుక్షులు, బుష్టులు, పన్నగులు, నారదుఁడు, తుంబురుఁడు, అప్పరసలు, చారణులు మొదలగువారు విమానములపై నుండి విక్రమార్కునికి జయమును గోరుచుండెరి. పున్నమనాటిచందమామను జూచి సముద్రముపొంగునటు విక్రమార్కుఁడా దేవసభుమునుజూచి పొంగుచుండెను. అట్లు యుద్ధములో వృద్ధినిబొందుచున్న విక్రమార్కరాజుచంద్రుని నాహ్వానించుటకు జేతాళులందఱును రాహువులవలె వచ్చిరి. అవచ్చినభూతములన్నియుఁ గత్తి చేతఁబట్టకొని యుద్ధముచేయుచు రాజువయిని నానావిధా యుధములను బ్రయోగించి నొప్పింప మొదలిడినవి. ఆ జెబ్బలకు నొచ్చి రాజు కోపముచే రక్తచేత్రుడయి సింహమువలె నార్పుచు నెలరళును భయముగలుగునట్లుగా నాయేమగుదు జేతాళులకును ముక్కులుకొని వైచెను. తుదకు వారి యందఱుకంతములనుగూడఁ దెగఁగొనెను. ఇట్లు జేతాళులందఱును మాతులుగాగా మీదనున్న దేవతలందఱును సాధు

వాధములుచేయుచు సంతోషించిరి. గంధర్వులుపాడిరి. అచ్చరహడిరి. చేవతలందఱును జయమును బొందుమని యాశీర్వదించిరి. కలహాభాజ నుండగు ఘోరతుడు సర్వాద్భుతమయిన యా యుద్ధమునుజూచి సరనూ నందదనుద్రములో మునిగెను. తరువాతను 'చేవతలందఱును రాజు నొద్దకువచ్చి వరము వేడుమనిరి. చేవతలారా! మీరు నాయందు దయ గలవారై నచ్చితిరేని యాజేతాభుడు నాకు స్వాగ్ధిరుడగునట్లు మమ తురు గాకయని నాజుకోరెను. చేవత లట్లయగుగాక యని వచ్చిన ప్రోవనేపోయిరి. విదవ విక్రమార్కుడు మత్తిపైకి నవజేతాభ నాయకుండగు జేతాభరాజుతో నిటనియె. ఓయీ! నీచే బంపబడిన జేతాభులందఱును నాచే జంపబడిరి. నీగర్వముతీతివది. అని చెప్పి యా జేతాభునిజడలు కట్టినాడు. మెలగా వానినిగట్టివైచి మత్తిపై మ్మిడిగి యోగింద్రునియొద్దకు చెచ్చుచుండగా మరల జేతాభుడు డంతర్దా సమామెను. మరల విక్రమార్కుడు మత్తిపైకి వానితో నిటనియె. ఓరీ జేతాభా! దుర్బుధ్ధి! నీవు మహామాయాధురంధరనివలె నున్నావు. నీమాయలన్నియు నాకు తెలియ లెమ్ము. ఇక నెక్కడికి బోగలవు? ఇంద్రలోకమునకు బోయినను, చంద్రలోకమునకు బోయినను బ్రహ్మలోకమునకు బోయినను, విష్ణులోకమునకు బోయినను రుద్ర లోకమునకు బోయినను దితిగర్భములో బ్రవేశించినను నిన్నుమాత్ర ము విడువను విడువగు నిడువను. నీవు మాటిమాటికి సమత్తిచెడుకున్ను నావు గావున నికనీచెట్లెట్లెగించి పట్టుకొనిపోయెద ననురాజుతో జేతాభుడు నిటనియె. రాజా! నీవు మహాసాహసిని, ధీరుడవు. ప్రాణుడవునని యెఱుంగుదును. నీ నిపుడు నీ కిధవదియెదు కథలు చెప్పెదను. నీవు వాని క్షిదగినసమాధానము చెప్పవేని నీకు. నీ సగ్ధిరుడగుదును. అని చెప్పి నిర్భయముగా నా చెట్టునిూడనుండెను. మత్తియు జేతాభుడు రాజును జూచి రాజా! నీసగ్ధిగు. దత్తులకు సమత్తులము నీవెత్తిగియు. జెప్పవేని నీకిప్పుడు వెంటనే భిన్నముగాగలదు. అను నా జేతాభునిజూచి రాజు

నియె. జేతాభా! నాకు తెలిసియున్న కథకు నేను సదుత్తరము చెప్పెదను. అని యా జేతాభునిబట్టుకొని తన సమ్యక్భాగమునందుంచి మోక్షమును గనునముకొని తువ్వకుండాయెను. ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరితమున విక్రమార్క మార్యోచాఖ్యానములో జేతాభగ్రహణమన్నది ఇరువదిమూడవ అధ్యాయము. ఇరువదివారల అధ్యాయము. నూతు—మునులారా! తరువాతను జేతాభరాజు మొదటికథ రాజునకు జెప్ప మొదటియెను. జేతాభరాజా! వినుము. పూర్వము కృతయుగమున విశాల యనుపటరాజుగలడు. అందు వీరమా హేశ్వరుడనురాజు రాజ్యమేలుచుండెను. అతడు సత్యవాది. జితేంద్రియుడు. చిరకాలమున కతనికి బద్ధావతి యనుకుమారి త పుట్టినది. తండ్రి యామెకు సకలశాస్త్రములును, జెప్పించి యెవనికీచ్చి పెండ్లిచేయఁదగును? అని చింతించి నుం త్రని బిల్గినించి యిట్లనియె. మంత్రి! నాకుమారి త పద్మావతికి యావన ను ప్రాదుర్భునించినది. ఇక దానికి పెండ్లిచేయకతప్పదు. కావున నీవు తగినవధుని చెదకి తీసికొనిరమ్ము. అని చెప్పినతోడనే మంత్రి మంచిదే యనెను. రాజు పురోహితుని బిల్గినించి మంత్రికి జెప్పినట్లచెప్పెను. తానును మంచివధునికై వెదకుచునేయుండెను. తరువాతను రాజు తనకుమారి తకు పెండ్లిచేయఁదగినని బిల్గుచుకొనివచ్చెను. పురోహితుడొకవధుని బిల్గుచుకొనివచ్చెను. మంత్రియొకవధుని రప్పించెను. ఇట్లు ముగ్గురు ముగ్గురువధులు దెచ్చిరి. ముగ్గురువధులును జతురంగబలములతోను, పెండ్లికివచ్చి యూరిబయటను విడిసిరి. అప్పుడు రా జెవ్వరికిగగన్య నీయవచ్చును? అని చింతింప మొదలిడెను. ఇంతలో నా రాజుభార్య తనయన్న కొడుకును రప్పించినది. అతడును మేనయ త్రకూతుం పెండ్లియాడుదమను సంతోషముతో నచ్చి యూరిబయటనుండెను. అప్పుడు రాజు కార్యాగ్ధినుడై యుండుటంజేసి శాపముగడి కొడుకును రావించినందులకై తనదేవిని నిందించుచు నిటనియె.

ఓసీ! దుర్మార్గురాలా! ముగ్గురువరులు వచ్చి యూరు చుట్టుకొనియుండుగానీ వేసలనిగూడ నెందులకుఁ బిమ్మించితివి? నాకుఁ జేయదలె మతి పోయియుండగా నీవిశ్మల చేసితివి? అని యనేకవిధములుగాఁ దిట్టాచుండగా నాగటిపాఠముతో నిట్లు లనియె. నీవు నాయన్నకుమారుని కిచ్చి మనశిలకుఁ బెండి చేయవైతివేని నే నిపుడే నీ యెదుటనే విషము దిని ప్రాణములు విడిచెదను. అనియట్లు చెప్పిన భార్యమాటలు విని యతి కాముకుఁ డగుటచే భార్యమాట దాటఁ బాలకపోయెను. అల్లెడే యన్నమాట యేమి? లోకములో నెక్కడనో. కాని సామాన్యముగాఁ బ్రతిపురుషుఁడను స్త్రీకి స్వాధీనుడే యయి యున్నాఁడుగదా! అఁడు దానికి లొంగియున్నవారు సత్యమును, ధర్మమును, తనయులను, బంధువులను, పెద్దలను, గురువులను, విడుచుట కొక్కింతయు నెనుదీయు వారుగారు. అఁడుదీ యనగా శక్తి స్వరూపిణి గాదా! ఇం దాశ్చర్యమే మున్నది. తరువాతను రాజు వచ్చియున్న ముగ్గురు వరులను నిరాకరించి భార్యమేనున కే కూతర నిచ్చుటకు నిశ్చయించెను. రాజుగారి యభిప్రాయము చెలిసికొని మొదటి ముగ్గురు వరులను శోపించి యుద్ధ సన్నద్ధులయి రాజునకును వాని భావమటదికుమారునకును, “మ! మన్నియ! యుద్ధములో జయించిన తరువాతనే పెండి చేసికోవలిన” దని వర్తమానముల సంపిరి. మఱియుఁ దరువాతను జెల్లి సంగతిమాను కోవచ్చును. ముందుగా యుద్ధమునకు రెండనియుఁ బంపిరి. దూతల వలన వారియభిప్రాయము చెలిసికొని రాజు మంత్రులను బిలిపించి యాలోచించి మొదలిడెను. అపుడు మంత్రులు భాగుగా నాలోచించి రాజుతో నిట్లనిరి. రాజా! ఇపుడు తమకుమారి త సెవ్వరి కిచ్చుటయుఁ దెలియకుండ నండగా మేమెట్లు బదులు చెప్పగలము? పాఠిలో యుద్ధము చేయుటకు మావలన సాధ్యపడదు. వారు మహాబలవంతులు అయినను మే మొకరూలోచన చెప్పెదము. తాము కోపము చిత్త గిరిపక విందు చేని విన్నవించుకొందుము. అని మంత్రులు చెప్పగా రాజు వారిని మంచిమాటలాడుచు నిట్లనియె. మంత్రులారా! మీను నన్ను కిష్టపడినవిషయము నాకుమార్త మెందుల కిష్టపడదు? భయ పడక మీకుఁ దోచిన యాలోచన యేదియో నాతో చెప్పడు.

అని రాజుగూఁగ మంత్రు లిట్లనిరి. రాజా! పట్టణమునకు వెలుపల్లను గొప్ప యగ్నికుండఁ మొకటి ప్రజ్వలింపజేసి దాని యెదుటఁ దమకు మారిలను నిలువజెల్లులకు. నలుగురువరులను సాలుగు నైపులను నిలువజెల్లిరించి “వీరా నలువురిలో నెవఁడు ముందుగా వచ్చి నాకుమారి త చేయిపట్టుకొనునో వానికే నాకూతునిచ్చెదను” అని చెప్పవలయును. అని మంత్రులు చెప్పగానే రాజుల చేయించెను. అట్లు ప్రేదయగ్ని కుండము ప్రజ్వలింనుచుండగాఁ గుమారి తను భాగుగా నలంకరింపించి యాకుండముదగ్గఱ నిలిపి యాకుండమునకు నాలుగు నైపులను సమస్తలములయందున్న నలుగురు వరులను బిలిచి కుండము దగ్గఱనున్న నాకూతున గ్రహింపుఁడనెను. అట్లు రాజు చెప్పిన వెంటనే నలుగురును వేనుమురదు నేను ముందని యొక్కమాటగా వచ్చి యొక్కసారిగానే నలుగురును బట్టుకొనిరి. వారి యూహపుటకు సహింపక యామె యాకుండములోఁ బడివడి. అగ్నిజ్వాలలోఁ బడిపడిపడవలె నయిన! యాభౌతికవిషయ! మయి నలుగురును హా! సురదరి! యని యేడువ మొదలిడిరి. వారిలో సాహసీ యగునొకఁ డాకుండములోఁ బడెను. మఱియొకఁ డామెయందు బలి మోహముచే మైరాగ్యవంతుడై తీర్థయాత్రకుఁ బోయెను. ఇంకొకఁడు సన్ననించి బిక్షాశనుడై దేశదేశములు తిరుగబోయెను. నాలవ వాడనుమాత్ర మాపట్టణములో ననే బిక్షావృత్తిచే గాలము గడపుకొను చు సాయగ్నికుండముపై నిచక నినుంటివ మొకటి కట్టి యాశమోహముననే యొకపూదోటఁజేయించి యానుంటపముమీఁదను గారిని బ్రతిపించి ప్రతిదీపమును బూజించుచుండెను. సన్ననిపించి దేశాటనము చేయబోయినవాడు క్రమముగాఁ గాశీపట్టణము చేరి కొన్నాళ్లుండెను. ఒకప్పుడతఁ డాకొని యొకదర్శిద్రునియొంటికిఁ బోయి యతనిభార్యనుఁ జూచి భూతిభయ మున్న నెను. పతిభ కివశవందురా లేన యామె యతనిని బూజించి తనయంట నేమియు లేకుండుటచే సతనితో నిట్లనియె. ఓస్సామీ! నా పెనిమిటి యాచనకుఁ బోయియున్నాడు. ఇంటి నేమియు లేదు. ఆయన వచ్చువఱకును దయచేసియుండి భుజించి వెళ్లఁ దగినని యామెయనగానే సన్నని కోపించి నే సంతపఱకును నుండఁ పాలను. నన్నాతలి చాల భాధించుచున్నది. నీమగఁ డెంతసేపటికి న

మనస్సోయేమో? లేదంటేనేని పోయెదను. లేదా యివ్వడే నాకు భాజనము పెట్టము అనియతఁ డనగానే యామె పొరుగింటికీబోయి వెంటనే కొన్నియ్య మవ్వజెచ్చి యన్నము వండుచుండగా నామెతోకుప్పు రోదనవహారంబొచ్చెను. వల్లపని కడమువచ్చిన కుమారు నామె పంట పొయిలో బడవైచినది. లేరువాత వంటచేసి వడించి యాసన్నాన్నిని దిను మన్నది. మొదటినుండియు నామెచేయుచున్న దంతయుఁ బూచిన వాఁడగుటండేని యాసన్నాన్ని యాహా! యని విహరించి శివశివా! నే నెచ్చటను నిశ్చిహారకత్తము నూచి యెఱుంగను. అమ్మా! బిడ్డని పొయిలో బడవైచి యన్నము తినుమందువు. శివుహత్యచేసిన పరమ సాక్షాత్తురాలిచేత్తి యన్నమునే నెట్లుతీందును? ఎప్పుటి యట్లు నీబాలుఁడు లేచి వచ్చినచో నీయన్నము తిందును. అని యనుచుండగా నాసన్నాన్ని ననేక విధములుగా నామె బ్రతిమాలుకొన్నది. ఎంత బ్రతిమాల్సినను సన్నాన్ని యంగీకరింపఁ జాలెను. ఇంతట నామె మగఁ డింటికి వచ్చెను. సన్నాన్నియొక్క యుం దనభార్యయొక్కయు వివాదమును వినెను. అతఁడు వెంటనే నీళ్లునుంత్రించి పోయిలో జల్లెను. అబ్బాబ్బా! మునుపటివలెనే కలకలలాడుచు న్నచ్చెను. సన్నాన్ని యా బ్రాహ్మణుని మంత్రప్రభావమున కాశ్చర్యపడి యుటనియె. దయాసము ద్రుండునగు నోబ్రాహ్మణ! ఆమంత్రము నాకువదేశించుము. దానివలన నాకోరిక పూర్తి యగును. అనుసన్నాన్నిని బాచి యాయింటిబ్రాహ్మణుఁడు వదేశించఁ జాలనని బదులు చెప్పెను. చేతితో నాపోసనము పట్టుకొని నీవామంత్రమును నాకుఁ జెప్పవేని. చేను భోజనము. చేయననెను. అతిథ్య మిచ్చునపుడు కోరినదాని కభ్యంతరము చెప్పఁగూడదు గనుక విధితేక యాతని కామంత్రము నుపదేశించెను. అరువాత సన్నాన్ని భుజించి నుచ్చయై మంత్రమును బరిక్షింప నెంచి యచ్చటఁ జచ్చిపడి యన్న యొక గాడిదమోదను, నీరు మంత్రించి చలునప్పటి కాగాడిద బ్రదికివది. నెంటునే సన్నాన్ని విశాలపట్టణమునకు వచ్చెను. నెంటునే రాజకుమారి త పడిన కుండమును ద్రవ్వించి నీరు నుంత్రించి చలునప్పటి కామె యెప్పుటియట్లు బ్రతికి పైకి వచ్చినది. ఆమె చదివిన వ్యాకరణమును పోయి బడినవాఁడును బ్రదికి పయికి వచ్చెను. ఇంతట చైత్రరాగ్యము

చే దీర్ఘయాత్రలకుఁ బోయినవాఁడును దిరిగి వచ్చెను. అతఁ డామెయందలి మఱువచే బ్రతిత్తిరమునందును బిండదానాదిక్రితము లాచరించు మండెను. మరల నలుగురున్నచో కనోట గూడిరి. ఈ రాజకుమారి త నా దని ప్రతివాడును జెప్ప మొదలిడెను. రాజా! ఆ నలుగురిలో నెవ నిది యాశస్య చెప్పుమనగా బుడ్డికాలి యగు విక్రమార్కుఁ డిటనియె. తీరములలో బిండదానాదిక్రియలు చేసినవాఁడు కుమారుఁ డగును. వచ్చినదానిని మంత్రప్రభావముచే బ్రదికించినవాఁడు తండ్రి యగును. అగ్నికుండములో బడి చచ్చి మరలఁ గూడఁ బుటినవాఁడు సోదరుఁడు. ఇంక నామె చచ్చినను ఆచోటు వదలక యామెనే తలచును నామె చచ్చినచోటును గాపాడుచున్నాఁడు గనుక నామె యతనికే భార్య కాదనగడి. అజినను తరము చెప్పగానే బేతాళుఁడు విడిపించుకొని పాత్ర పోయి మరల మత్తకొట్టెను. రాజును మరల వలవ్వుడు మెక్కి చేతాళుని బట్టుకొని కట్టి మర్యాచుపై నెక్కించుకొని యొగి యున్న చోటికి బయలుదేఱెను. మరల బేతాళుఁడు కథ ప్రారంభించెను. ఇట్లు యిరువది నాలుగు కథలు చెప్పఁగా నన్నింటికిని దగిన సమాధానము లారాజు చెప్పగా బేతాళుఁ డిట్లనియె. రాజా! నీవు నవ్వజ్ఞుడవు. సామోద్భవస్వతివి. ఈ భూలోకములో నీతో సమానుఁడు లేడు. నేనిప్పు డిరువదిమందికడ జెప్పెదను. దానికిగూడ సమాధానము చెప్పి తివేని. తత్కత్త్రుడ వగుదువు. అన్ని యిరువది యయిదవ కథ చెప్ప మొదలిడెను.

రాజా! యోగ్యము. పంగదేశమునఁ జక్రవర్తి మను పట్టణము గలదు. అందు నుండి తిరుగుచు రహస్యపతి యనియు నిద్రతు వేశ్యలు తల్లి కుఁతులై గలరు. వారిద్వయము నవ్వధుమునఁ దాన క్రిత వారె యుండిరి. వారి కాపురిలో నేవిధమయిన లాభమును లేకుండుటచే మత్తయొక్క పట్టణమునకు బోవుద మనిబయలు దేఱి. రాముఁ డను. చేరుగల యాపట్టణపురాజు శత్రువులచే నోడిపోయి భార్యగూడఁ జచ్చిపోవుటచే గుమారులతోఁ గూడి మత్తయొక్క యహారికి భోవును వేశ్య లిడఱును. బోవుద్దారిన పోవుమరడిరి. చారిత్రా నడుగులు చూచి తండ్రితో గూడు కట్టనియె. తండ్రి! ఈదారి నిద్ర తూచువాండు పోవు

చున్నారు. పెదయడుగులదానిని నీవు పెండి యామము చిన్నపాద
ములదానిని నేను పెండి యాడెదను. అనగానే తండ్రి మంచిదే య
ననుకొన్నప్రకారము తల్లిని గొనుచు, కూతును దండి పెండి చేసి
కొనిది. ఏమనగా, పెద్దపాదములది కూతురు. చిన్నపాదములది తల్లి.
తరువాతను నారికిఁ గూతుండు కొడుకులు పుట్టిరి. అట్టివనారు శౌం
తులై పుట్టి నొందుచుండిరి. వారు తమలో నేమి నరునను బిల్వకోఁ
దగువారో పెవ్వము రాజా! అని బేతాళుఁ డమగగా శాస్త్రునింది
తమన యా సుఖంధమును జెలియఁజాలక సంతయగ్రస్తుడై బేతాళు
ని మోచికొని భనలో పను బోవుచుండెను.

ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరితమున
బేతాళుల పంచవింశతికథాకథన మున్నది

యిరువదిన్నాలున యధ్యాయము.

ఇరువదియెడవ యధ్యాయము.

సూతుఁడు మునిచంద్రులారా! ఇట్లు విక్రమార్కుఁడు బేతాళు
నితోఁ జాలదూరము పోవునప్పటికి మధురమయిన సంగీతధ్వని విసవచ్చి
నది. గానశాస్త్రప్రవీణుడగు విక్రమార్కుఁ డట్టిపాట యదివఱ కెవ్వ
డును విని యెఱుంగఁడు. అక్కరణమున నీగీతము నాడుచి పాదము
న్నదా మగవాడే పాడుచున్నాడో యని సందేహించుచు సతివేగ
ముగా నడిచి చూచునప్పటి కొక మహళిలపై ని మంజులవ్వన మగు
వీణీయ చేతఁబట్టుకొని యాశ్వస్థుని గీతములను బాడుచున్న యొక
మందరి కనుపడినది. విక్రమార్కుమహారాజాదివ్యసుందరిదగ్గఱకుఁ
భోయి యామెగీరలవణ్యమునకు మోహితుడై యుక్తియు కము
గాను మధురముగాను నిట్లనియె. సుందరి! నీ వెవరు? నీ జాగనములో
నిలనేర్చుగల నీవు మాతంగివికాని గావు గదా! లేక సురస్యతివా?
మృత్తి లక్ష్మీదేవివా? శచిదేవివా? ఉర్యశివా చెప్పము. చణ్ణోరాక్షి!
నీమోము పున్న మచందరుని చిరస్మరించుచున్నది. నీదంతములు దాడి
మ్రచీజములను వెక్కిరించుచున్నట్లున్నవి. నీ మధ్యప్రదేశము గగనము

వలెను, అటువునలెను గనుపడుచున్నది. నీగానమును విని యాఁడులే
భృ కాలు కడువకుండ నున్నవి. ఎండినచెట్లు విగిరించుచున్నవి. నీతండ్రి
యెవరు? నీభర్తాపేరేమి? నాయడిగిన క్రశ్నలక సమాధానము చెప్ప
ము. మీనాక్షి! నీ వేలోకమునుండి యీ భూలోకమునకు వచ్చితివి?
నిన్ను నృజించి బ్రహ్మ మఱి సుందరులను నృజింపమానుకొనెనని తలం
చుచున్నాను. నీవు సౌందర్యాధిదేవతవుగాని కావుగద ! నీవు సర్వవిద్య
లును జెలిసిదానవని నమ్ముచున్నాను. నేనడిగినవానికి సాదరముగా బదులు
చెప్పము. పేయేలూ! నీసౌందర్యమును వర్ణించుటకు వేనోళ్ళుగల శేషుఁడు
నుజాలఁడని నాతలంపు. అని యనేకవిధములుగా నడుగుచున్న యారాజు
తో యక్షిణి యిట్లనియె. రాజా! నాపేరు దేవదత్త. నేను సింధురాజుకు
మారితను. నాభర్తా పుష్పదంతుఁడు. శ్రుతకీర్తి మహారాజునకుఁ గోడల
ను. హేమవతీపురము మాకాపురస్థలము. నాభర్తా శివునిశాపమువలన
బేతాళురాపమును బొందెను. నే నాయనవియోగముచే సదా నిట్లు
దిగుగుచున్న దానను. నాకెటులు గాలయాపనగాకుండ నున్నది. నేను
బగలు లేడిని. రాత్రి యీచూపమును బొందుచుందును. ఎవ్వడు నామ
గనిమొగ మగపడునో, ఎవ్వడు పిశాచరా జగునామగఁడు నామొగము
చూచునో, అప్పుడే మాయిదజుకును శాపమోక్ష మగును. మౌకు శాప
మిచ్చినప్పుడే యీసంగతి శివభగవానుఁడు చెప్పియున్నాడు. నాపేని
మిటి యున్న చోటికెఱోయి యాయనను జూడఁజాలకున్నాను. శాప
మోహితుఁ డగుటచే నాభర్తయు నన్ను జూడఁజాల కున్నాఁడు. వి
క్రమార్కునిదలన మీయిదజుకును శాపమోక్షము. గాగలదని శివుడే
చెప్పియున్నాడు. కాని యీమహానుభావుని దరిసెనము మాత్రము
మాకెట్లు లభించును? కాని శివునివాక్య మెప్పుడును వర్తింపముగాదుగదా!
ఎప్పుడైనను మాశాపము విక్రమార్కుమహారాజువలననే పోదగ్గది.
అని మఱియు నాదేవదత్త యిట్లనియె. పురుషశార్దులూ! నీ వెవరు?
నీపేరేమి? నీవు దేవుడవా? వేదవేదాంగపారగుడవగు బ్రాహ్మణుఁ
డవా? ఇంద్రుడవా? విష్ణుమూర్తివా? లేక సురస్యతీవల్లభుడవగు బ్ర
హ్మవా? ఒండె రాజరాజశిఖామణి వగు విక్రమార్కుమహారాజవా?

మహాబలా! ఈయర్ధరాత్రసమయమున నీమహారణ్యములోనికిరాఁ గా
రణమేమి? అని యామెయడుగఁగా రాజుబలియె.
నుండరి! నే నుజ్జయినీపురాధినాథుండ నగు విక్రమార్కుండను.
కాలపూరుషుండను యోగిపేరణవలన బేతాళుని జెచ్చుటకు బయలు
దేటి మహాశస్త్ర మగునొక ముట్టిచెట్టుపై నున్న బేతాళుని జూచి యతఁ
డు చెప్పిన మంచిమంచికథ లన్నింటికిని సమ త్తరములు చెప్పి యతని
నోడించి యతని దీసికొని నచ్చుచున్నాను. ఇపు డతనిని యోగియొద్ద
కుఁ గొనిపోయెదను. అని రాజు చెప్పగానే దేవదత్త సప్త్రుచు నిట్లని
యె. రాజేంద్రా! భూతబేతాళనాయకుండగు నాథర్థ యెచ్చట ను
న్నాడు? నీవు పట్టి తెచ్చుచుంటివేని నాకొకసారి చూపింపుము. నే
నెంతయు సంతసింతును. అని యామె కోరగానే రాజుబేతాళు నా
మెకుఁ జూపించెను. విమానముమీఁదను గూర్చున్న దేవతసలై నారాజు
వీపుమీఁదనున్న మగని బేతాళుని జూచినది. అతఁడును సప్త్రుమొగము
గల తనభార్యను జూచెను. అన్యోన్యదర్శనమువలన వారియిందఱకును
శాపము తొలగిపోయినది. ఇదఱును దివ్యరూపమునుధరించి దేవగంధ
ర్వసేవితులయి దివ్యాంబరములఁ గట్టుకొని దివ్యములయిన నగలుపెట్టు
కొని దివ్యవిమానముపయిని గూర్చుండి యంతరాళమున వెలుగుచుం
డిరి. అన్యోన్యమును జూచుకొని యెంతసేపటికిని దృశ్యినిబొందకుండ
నున్నారు. వారు సంతోషముచే వెనుకటిసంగతులు మాటలాడుకొను
చుండిరి. విశ్వావసు మొదలగు గంధర్వులు మధుసూముగా వారిచరిత్రను
గానము చేయుచుండిరి. అపు డచ్చరలనాట్యము ప్రారంభమయినది.
దేవదందుభులు మ్రోగించిరి. పుష్పవరము గురిసినది. కైలాసమంద
న్న స్వారందఱును విశేషముగా సంతోషించిరి. పార్వతీపరమేశ్వరులుగూడ
మహానందమునుబొందిరి. బ్రహ్మాదిదేవత లానందించిరి. దేవదత్తతో
గూడి విమానముమీఁదను గూర్చుండి యున్న దేవాంగుని జూచి యా
శ్చర్యపడి యిదేటిసంగతియో కదా యని యూలోచించుచు నిశ్చే
ష్టితురడై యానందసముద్రములో మునిగియున్న విక్రమార్కునిజూ
చి దేవాంగుఁ డిట్లనియె. భాజేంద్రా! విక్రమాదిత్యా! మహాబలవరా
క్రమా! నీవ నెడినావ నవలంబించి దు సరమయిన మాశాపనసుద్రమును

దాటితిమి. నీవు మాకుఁ జేసినయవకారమునకుఁ బ్రత్యవకృతియేలే
దు. అయినను నావలనఁ గావలసినది నీకెదియెన నున్నచో దవ్వుక నెఱ
వేర్చెదను గోరుము. అని యిట్లు భార్యతోఁగూడ దేవాంగుఁ డన్నమా
టలంబిని యతిమేధాచి యగు విక్రమార్కుండు మాటిమాటికి నాలోచిం
చుచు నతనికి సమస్కరించి యిట్లనియె. ఓయీ! దేవాంగా! నీవు మ
హాదేవునిభక్తులలో మొదటివాఁడవు. అట్టి నీవు నాయెడ సంతోషము
గలవాఁడ నైతివేని నేను దలంచినపుడు నీవు బేతాళరూపముతో నా
యొద్దకు వచ్చుచునుండుము. నేను జెప్పినవని చేయుచుండుము. నీ కిష్ట
మయినచో నాశీవర మిమ్ము. అని యడుగఁగా దేవాంగుండు నట్లే యని
యంగీకరించెను. ఇట్లు వర మీయగానే వెళ్ళుచున్నానని తనయొద్ద
సెలవు పుచ్చుకొన్నవాఁడును త్రోలోక్యనుందరుఁడును నగు విక్రమా
ర్కునిజూచి దేవదత్తయొక్క ప్రేరణచే దేవాంగుఁ డిట్లనియె. రాజా!
కాలపూరుషుండను యోగి నీన్నఁ గాళికకు బలి యాయనుదేశించి యు
న్నాడు. కావున నీవు వానివలన నతిజాగ్రహుఁకుండ నై యుండుము. ఎవ్వ
డాయోగి నిన్ను స్నానముచేయుమనునో అపుడే ముందు నీవు స్నాన
ము చేసి చూపుచుండుము. మఱి యెవ్వడు నిన్ను సమస్కరింపు మను
నో అవ్వడు ముందుగానీవు సమస్కరించి చూపుచుండుము. ఆయోగి
కాళికి నమస్కరించుచుండగా నీచంద్రహాసముచే వానితల నఱికి కాళికి
బలి యిమ్ము. అపుడే దేవి నీకుఁ బ్రత్యక్షమగును. ఆమె ప్రసన్నురా
లై నన్ను నీకు నదా యధీచునిగాఁ జేయఁగలదు. భక్తచింతామణియగు
నాయంబ నీకుఁ జక్రవర్తిత్వమును దీరాయువును దయచేయును. అ
ని చెప్పి యాదేవాంగుండు భార్యతోఁగూడ రాజుననుమతిగొని కైలా
సమునకుఁబోయెను. తరువాతను రాజు కాలపూరుషయోగియొద్దకు వ
చ్చెను. యోగి రాజును జూచి బేతాళుఁడేడి? బేతాళుఁడేడి? యని
యడుగఁగా విక్రమార్కుఁ డాబేతాళునిసప్తత్వంత మంతయు సొంత
ముగే నాయోగికిఁజెప్పెను. యోగి యాసప్తత్వంత మంతయు వినితర్జ
తో విక్రమార్కునితోఁగూడి కాళికాదేవాలయమునకుఁబోయి లోపలఁ
బ్రవేశించి రాజును దేవికి బలి యాయు, నిశ్చయించి రాజునుజూచి నన్న
నముచేయుము నన్ననముచేయుము అని తర్జిరపెట్టెను. అపుడు రాజు దే

పాంగుడు చెప్పినమాటలు జ్ఞానికే చెప్పుకొని యోగింద్రా! ముందుగా నీవు స్నానము చేయుము. తరువాత నేను స్నానము చేసెదను. అని రాజు చెప్పగానే యోగి స్నానముచేసి యాహ్నికము నెఱవేర్చుకొని యుండెను. తరువాత రాజును నశ్లేషేనను. ఇట్లే ప్రతిపని యోగిచేతనే ముందుచేయించెను. తరువాత యోగి కత్తి చేతబట్టుకొని రాజును నమస్కరించుచు రాజు యోగివర్యా! నీవే ముందుగా నమస్కరించు గూడఁ జేసిమామించుమని యాదరముగాఁబలికెను. యోగి నమస్కరించుచుండఁగా రాజు చంద్రహాసము పట్టుకొని యొక్కజేతున కక్కవటిని గాళికకు బలియిచ్చెను. వెంటనే దేవదుందుభులు మ్రోగినవి. పుష్పనరము గురిసినది. గంధర్వులు పాడిరి. అచ్చరలూడిరి. జేవత్రులు రాజునకు జయజయధ్వనులు పలికిరి. భక్తవత్సల యగుకాళి ప్రత్యక్షమై రాజునకిట్లనియె. రాజా! నీమనసులో నిష్కమయినవరము వేఁడుము, అనగానే రాజితరులకు దురభయమున యాదేవిదయకుఁ బూత్రుడై తల్లీ! నేను న్ను రించినతోడనే జేవాంగులకు బేతాళరూపముతో నాదగ్గఱకు రావలయును. నన్నుజాత్రవర్తిని జేయుము. దీరాయువిమృ. నాకింతకన్న నక్కఱలేదు. అనిరాజు ప్రార్థించినతోడనే యల్లయగు నని దేవి యంతరావయినది. ఆయంబయొద్ద ననుజుచ్చుచుకొని రాజుజయినలోనికి వచ్చి జరిగినయావద్యత్తాంతమును. నంతోపపూర్వముగా నభిలోనివారికందఱకునుజెప్పెను. వందిమాగధులు స్తోత్రపాఠములు చేయుచుండఁగా సింద్రుడిచ్చినసింహాసనముపైఁ గూర్చుండి సామంతరాజులు నేవించుచుండఁ జేసరాజు స్వర్గలోకముఁ బూలించుచుండునట్లు విక్రమార్కులకు సత్సన్నముద్రముద్రితభూమినే కాకుండ ద్వీపాంతరములను గూడఁ జయించి యవియు నేలవలండ్లను. అట్టిమహారాజు రాజ్య మేలుచుండఁగ నప్పటిప్రజలెటుందురో? జేతుగఁ జెప్పవలయునా? రాజైక్తివాడయినఁ బ్రజలును. నటివాచే కదా యగుదురు. ఇది బేతాళరూపుఁడయినదేవాంగునియొక్కయు నతనిభార్యయగు దేవదత్తయొక్కయు శాపమును విడిపించినకడ, ఇది చదివినవారికిని. వినినవారికిని భూతబేతాళ బ్రహ్మరాక్షసశ్వానిఁజూకిన్వాదిభూతములవలన భయముండదు. నదా దీనిని భక్తిశ్రద్ధాత్పర్యములతోఁ జదివినవారి కీశ్వరునిదయవలన జన్మాంతరమున

నైనను దప్పక యవస్థినులును గలుగును; మఱియు నిది యాశ్వురుని మానసపుత్రుఁడయిన జేవాంగునిచరిత్రగనుక దీనిని జదివినవారిని బాఠ్యతీవరమేర్పరులు. ప్రేమగాఁ గాపాడుచుందురు. మునులారా! ఈదేవాంగునిచరిత్రమును బ్రహ్మదేవుఁడు. నారదాదిమునులకుఁ జెప్పెను. ఇటుఁగ్గి బ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరిత్రమున బేతాళ మోక్షణ మన్నది యిరువదియొడవ యధ్యాయము.

16086

ఇరువదియొడవ యధ్యాయము.

నూతు — ఒకనాఁడు శివుఁడు కైలాసముపై నిండుకొలువైయుండగా నారదుఁడు వచ్చి యాయన ననేకవిధములుగా స్తుతిచేయ మొదలిడి యాపాటలతోనే తనకు సర్వసిద్ధులును గలుగునట్లును సిద్ధులకు సిద్ధు లిచ్చుశక్తి గలుగునట్లును, తామగుబేరుతో సమముగాఁ గీర్తియు భవము గలవాఁ డగునట్లును చిరకాలము బ్రదుకునట్లును. సంపదగలుగు నట్లును వరము గోరెను. అతనిభక్తికినంతోపిచ్చి కోరినవరము లన్నియు దయచేసి నారదుని జూచి శివభగవానుఁ డిట్లనియె. నారదా! నీవుత్తిలో కనంపారవి. భూలోకములోని విశేషము లెవ్వయైన నున్నచో వెంటనే విన్నపించుకొనుము. పాపభాగముగాఁ జిత్రగిరితుము. అని శివుఁడనుగగా నారదుఁ డిట్లనియె. దేవా! భూలోకవృత్తాంతము విన్నపించుకొనుటకే వచ్చితిని. కలి ముదిరినకొలది భూమిపై సపశబ్దము లుత్పన్ను వ్యాపించెను. వ్యాకరణవల్లు వేదములు తెలిసినవారులేరు. సర్వకర్మములయొక్కయరములను జూపుముగ్వజుస్సామ్యభ్యుదయవేదములను, వదక్రమ జటాదులను జెప్పువారేలేరు. వేదగ్రంథములయందు, శాస్త్రగ్రంథములవేదాంగములను, విమామూంసాతర్కములందు శబ్దసావనములేదు. రులేరు. బ్రాహ్మణు లందఱును పురాణాదులయరములను తెలిసీ తెలియనివారై యుండిరి. వేయెలా? ఒక్కభోజరాజుతక్కఁ దక్కినవా రెవరును నిద్రాస్థులుగారు. అనియిట్లు శివునియెడుట నారదుడు చెప్పుచుండగా నచ్చట విసనుచున్న మునీశ్వరులలో హాహాకారము పుట్టినది. శివభగవానుఁ డది యంతయు విని యానభలో నున్నతనమానపు

16086

త్వని దేవాంగుని జూచి యిట్లునయె. ఓయీదేవాంగా! నీవు సర్వజ్ఞుడవు. వేదశాస్త్రములు తెలిసినవాడవు. నాథాలనేత్రమునుండి పుట్టినవాడ. వగుటంజేసి నాయంతటిజ్ఞానము గలవాడ నయితిని. అటువది నాలుగుకలలను తెలిసినవాడవు నీవే. నీకంటె మూడులోకములయందును మఱియొకడు లేడు. మహామతి! ఇప్పుడు నారదుడు! చెప్పినదంతయు వింటిగదా! కావున నీవు వేగముగా వివేకము జ్ఞానము లేని భూలోకమున కేగకుము. అన్నట్లు నున్న బ్రాహ్మణుల నందఱును బండితులను జేయుము. భూమిలోకమునం దుండు గ్రంథము లన్నియు నపశ్యబ్రతులతో నిండియున్నవి. అవి యన్నియు బాగుగా సంస్కరించి తత్వములేకండ వ్రాయుము. మఱియే నీవు భూమిలోఁ దొమ్మిది వ్యాకరణములు శిష్యులకుఁ జెప్పము. వేదములు వేదాంగములు శాస్త్రములు బాగుగా వ్యాపింపజేయుము. అని యిట్లు శివుఁ డాజ్ఞాపించినతోడనే యతఁడు భక్తలృప్త మగు శివునిట్లు ప్రార్థించెను. దేవా! నేను మనుష్యశరీరము నవలంబించి యెచ్చట నున్నప్పటికిని సదా నీపాదములయందు స్థిర మున్నానని భూలోకమునకు వరమిమ్ము. అని కోరగానే శివుడతఁ యని వర మిచ్చి భూలోకమునకుఁ బంపెను. తరువాతను దేవాంగుడు శివునకుఁ బ్రదక్షిణ సమస్కరములు చేసి సూర్యకోటి సమప్రభ మగువిమాన మెక్కినంతగా భూలోకమునకు వచ్చెను. వీదప బ్రాహ్మణరూపమును ధరించి విమానము దిగి బ్రహ్మవర్చసముచే రెండవ సూర్యునివలెఁ బ్రకాశించుచుండెను. త్రతడు దివ్యాభరణములను ధరించి నుడుట మూడు కేళులుగా విభాతి దిద్ది సవరత్నఖచితములను ధరించు గండములపయిఁ దాండవ మాడుచుండగా బంగారుయజ్జోపవీతము గలిగి చేతికిఁ బవిత్రము పెట్టుకొని సంతతము పంచాక్షరిని జపింపుచు. జేతులయందు సవరత్నఖచితములయి సింగపుఁడలంచేఁ బనితనముగాఁ జేయఁబడిన కంకణధులు వెలుగుచుండగా ధారావట్టణములోఁ బ్రవేశించెను. దేవేంద్రునియమరావతిని మించి యున్న యాపట్టణములోని యాయావిశేషములను జూచుచు భోజరాజును జూచు కుతూహలముతో రాజమార్గమునుండి పోవుచుండగా నతనిని జూచినవారైఁ బూజింప మొదలిడిరి. క్రమముగా బృహస్పతి

దేవసభలోఁ బ్రవేశించినట్లు దేవాంగుడు భోజరాజునభల్లోఁ బ్రవేశించెను. సవరత్నఖచితసింహాసనముపై నుదయగిరిపై వెలుగుచుండు బాలనూర్పునివలె నొప్పుచు శరీరమును ధరించి పచ్చిన మన్మథుఁడనై యని చూపఁకుట ప్రాంతిని గలిగించుచు సామంతరాజులచే నేవించుటను వందిమాగధుల స్తోత్రపాఠము లాలించుచు సర్వాంగ సుందరు లగు సుందరులు వింజామరులు వీచుచుండగా సామాన్యుపాయముల నెఱింగిన మంత్రులకు సమాధానము చెప్పుచుండు భోజరాజును దేవాంగుడు చూచెను. అతఁడును దేవాంగుని జూచి సకారనముగా సింహాసనము దిగి యాతనికిఁ సాష్టాంగ దండవ్రణాచుము లూచు రించి యుచితాసనముపైఁ గూర్చుండఁ జెక్కి కుశలాదు లడిగి యిట్లనియె. ఓ పండిత సార్యభౌమా! ఏ దేశమునుండి వచ్చుచున్నావు? తేజస్సుచే నిన్ను బ్రాహ్మణునిగాఁ దలంచుచున్నాను. నీవు బ్రహ్మవా? శివుడవా? విష్ణుమూర్తివా? నీ వెవరో యసాధారణుడవు గాని సామాన్యవ్యక్తి గావని నమ్ముచున్నాను. కావున నీవే యథార్థము నెట్టి నానందియమును దీర్చువలయు నని కోరగా నా దేవాంగుడు భోజమహారాజుతో నిట్లనియె. రాజేంద్రా! నేను సవరుచి యనువాడను. కాశీ దేశమునుండి యిక్కడికి వచ్చితిని. మాయమ్మ పేరు పార్వతి. తండ్రి పేరు శంకరుడు. నేను సర్వశాస్త్రములు, సర్వవేదములు పుడవితిని. నాకుఁ దెలియని పురాణేహాసములు లేవు. ఇది యది యనఁగేల? అన్ని విద్యలును నాకు జిహ్వాగ్రమందున్నవి. పదునెనిమిది పురాణములును తెలియును. అగమగ్రంథములు ధరితిని. స్మృతిగ్రంథము లన్నియు స్మృతిపథమం దుంచితిని. సుప్రబాహ్మణులను నాకు వందనము లూచు రింతురు. కావ్యాలంకారములయొక్కయు సాటకగ్రంథముల యొక్కయుఁ జంపూగ్రంథములయొక్కయుఁ దత్త్వము నాకు బాగుగాఁ దెలిసియున్నది. పదక్రమజటలో నన్నె పరును కలువజాలరు. వేదములకు నేనే యుత్తమగురుడను. వేయిమూటలు చెప్పి యెమిప్రయోజనము. నే నొకటేమాట చెప్పెదను వినుము. లోకు లందఱును నన్ను సర్వజ్ఞుడందురు. అది యట్టిదే. అని యిట్లు సలుక్కుచున్న సవరుచిని బహువిధములుగా భోజరాజు గౌరవించి ధనధాన్యసమృద్ధ మయిన దివ్యభవన

మొకటి యాయన కిచ్చెను. మఱియు నూఱు మదపు టెనుగులను, మంచిజాతివి వేయిగుఱ్ఱములను, కుండలద్యులంకారములను, అమూల్యములగు వస్త్రములను రక్షించి ముత్యాలవి హారములను నిచ్చి ప్రసాదించి యాయనను దనసభలో సభికారిగాను విద్యమ్యాదాతునిగాను నిరయించెను. తరువాతను వరరుచిని జూచి భోజనంబునందు, అయ్య! వరరుచిపండితులవాదా! సాదరముగా నాపలకు వినుడు. తామిబ్రాహ్మణుల కందఱకును వేదములు శాస్త్రములు నేర్పుదురుగాక. మఱియు, ఆగమములు, అష్టాదశ పురాణములు, పదక్రమజటలు, సప్తవ్యాకరణములు, శబ్దసాప్తవిజ్ఞానము బ్రాహ్మణులకుఁ గలుగునట్లు చేయుడు. అని భోజనంబు చెప్పగానే యావరరుచి బ్రాహ్మణులందఱకును సమస్తవిద్యలను జెప్పి గొప్పవారిగాఁజేసెను. బ్రాహ్మణులందఱలోనను దానే యత్తముఁ జనిపించుకొనుచుండెను. ఇట్లుండగా నుజ్జయినపట్టణములో భట్టాచార్యుఁడను బ్రాహ్మణుఁడొకఁడు గలఁడు. ఆతని కతిసుందరి కలావతి యను కుమారి త గలదు. ఆమె సర్వశాస్త్రములు, వేదవేదాంగములు, సంగీతవిద్య, సాట్యవేదము, మొదలగునవి యన్నియు నెఱిగిన జాణ, శుచిస్మిత యగునానుందరి పెనిమిటికై యున్న ప్రతిజ్ఞ పట్టినది. “మనభనుండరుఁ డగు నెవఁడు నన్ను విద్యావాదముతో జేల్చినో ఆకవీశ్వరుని నేను దప్పక పెండియాడెదను” అనునామె ప్రతిజ్ఞ విని నానాదేశములనుండి పండితులువచ్చి యామె నోడివఁబోయి యోటమి చెంది తిలదానము పట్టిన బ్రాహ్మణులవలె మోము పంచుకొని పచ్చిసదారితే పోవుచుండెడివారు. ఇట్లుండగా నొకప్పుడు వరరుచి యావస్తాంత్రమంతయు విని భోజనరాజుచే ననుజాతంబై యుజ్జయినపట్టణమును నూర్చి పోయెను. క్రమముగా భట్టాచార్యుని యింటకి పెట్టి సర్వాంగసుందరియగు నాతని కూతును గలావతి యనుదానిని జూచి సుందరి! నేను నిన్ను వాదములో జయించి పెండియామట్లకై వచ్చితిని. ఏమి చెప్పెదవో చెప్పుము. అని యతఁ డనగానే యామె చిఱునగపు మొగము నలంకరింప గర్వముతో నిట్లనియె. అయ్య! నిద్రాంసుఁడా! మహావత్తికి మించి యేదేశము? నీవేరేమి? నీ కెందులో బాండిత్యము గలదు? వేదములలోనా, శాస్త్రములలోనా? నాటకాలం

కారసాహిత్యమునందా? లేక పురాణాదులయందా? యథార్థము చెప్పుము. అన నతఁడెట్లనియె. గంగాతీరమందు వారాణసి యనుపట్టణము గలదు. అది విశ్వనాథునకును విశాలాక్షిని నివాసస్థానము నానివాస మునప్పటనే. నావేరు వరరుచి యందురు. నేను సర్వజ్ఞుఁడను. సరస్వతి నానాలుకపైఁ దాండవ మాహునుండును. అమూల్యుల! నీకే గ్రంథములలోఁ బరిశ్రమ గలదో వానిలోనే ప్రసంగింతుములెమ్మ. అని యతఁడు చెప్పినపిదప నుభయములకును వాదము ముదిరినది. ఒకరి నొకరు జయించు నభిలాష గలిగి యుప్పువారుగాని జయపజయములు లేవు. వినుటకై వచ్చిన పండితుల యానందమునకు మేలిలేదు. తరువాతను బ్రాజ్ఞుఁడగు వరరుచి యామెను దప్పక జయింతుమను బుద్ధితే వేదాంతప్రసింగము లోనికి దింపెను. ఆమె వేదాంతశాస్త్ర మంతభాగుగా జదువలేదు. కావున వరరుచి యామెను జయించినవాఁడాయెను. అపుడు వరరుచి యామెతో నిట్లనియె. కలావతి! నిన్ను నేను వేదాంతశాస్త్రములో జయించితిని! కనుక నన్నుఁ బెండియాడుము. అను సలహామాలలు విని యాభట్టాచార్యునినహారిత వేశాకోశముగా నిట్లనియె. ఓయీ! వరరుచి! మూఁడా! నీవు విన్నీ-లిని వృద్ధుఁడవు. నీజుటంతయు ముగుబుటవలె బండియవ్వది. దంతములూ లేవామెను. చేతులగోళ్ళ అంతకుమున్నే లేవామెను. లోకములో స్త్రీలు కేళినమయమున. దంతక్షత సఖక్షతముల నవేక్షింతురుగదా! నిన్ను నేను పెండియాడినవో. నాయధరసనములయందు దంతక్షతసఖక్షతములు వేయువారెవ్వరో ముందుగాఁజెప్పుము. అప్పుడయ్య! వరరుచిపండితుండా! “వృద్ధస్యతరుణీవషం” అను నీతికోవిదులవూట విసలేలేదా? నీవేమో పెదపండితుండవే. అదిగాక యంతమునలివాడవు గదా. నీకు రతిసామర్థ్య మెక్కడిది? నేను దరుశిని. నన్ను సంతోష పెట్టువా రెవరున్నారు? స్త్రీలకు రెండుచెట్లు భోజనము, నాలుగుచెట్లు బుద్ధి, ఆఱుచెట్లు సాహసము, ఎనిమిది చెట్లుకామును. పురుషులకురెండుచెట్లు సాహసము, అదియెననువిలేడలయ్య! సర్వజ్ఞుఁడవేమో? లోకజ్ఞునము తెలియకపోయెనే! ఇంక నెక్కడిసర్వజ్ఞత్వమయ్య! సర్వాంగసుందరి యగురంభ యెక్కడ? దుష్కమాన్యుఁడయి సరక మనుభవించువరముపోయెక్కడ? దివ్య

నుందరివిగ్రహముగలగుశవీదేవియేడ? మృతి శీల మగుదేహముగల సహజముండేడ? కొంకినక్కయెక్కడ? స్వర్గలోకమేకడ? అనియిట్లనేక విధములుగా ధిక్కరించుటచే పరమచి మహాకోపియై యాపూర్వాభీక్షి క్రిందియె. మూర్ఖులారా! అనందగివమాట, అనందగివమాట యెఱుంగవు! పండితులారా! సనిమాత్రము గర్వింనుచున్నపు, బ్రాహ్మణ వంశమున కపక్షిరి చెచ్చుటకై పుట్టిన నీవంటి పరమమూర్ఖురాలి తో మాటలాడనేరాదు. అవును నీవన్నట్లే, కుక్కయెక్కడ? పురోడాశమెక్కడ? రాక్షసి యెక్కడ? అమృత మెక్కడ? గాడిదయేడ? గండమేడ? నీవంటియాడుది యేడ? నావంటిమహాపండితుండేడ? అయినను నీహితమునకై కొంచెము చెప్పెదను వినము. నీవు మహాకోపినివలె నగపడుచున్నపు, నేను జెప్పినమాట నీ కివమయినదో నట్లు చేయుము. నాకంటె బండితుడు నాకొడుకున్నాడు. రెండవను వృద్ధునివలెనే యుండును. రాజాధిరాజులు ముందు వానిని శౌరించి కిదప నన్ను శౌరింతురు. వాదిమత్తభవంపాస్యం జని బిరుదము నొందినవాడు, నీకిష్టమెనో వానిని బెండియాడుము. అని యతడు చెప్పినసంగతి కానతి యంగీకరించినది. ఇది చాలబాగుగా నున్నదన్నది. తరువాతను బుదిమంతుండగుపరమచి యామెచే ననుభూతుండయి భట్టాచార్యునియొద్ద నెలవంది బయట వచ్చి క్రమముగా నింటికి బ్రవేశించి కలాపతి యన్న చేతుమాటలు తలంచుకొని దీర కోడ మవలంబించెను. అట్టికోపమును సారకపఱుచుకొంద మని యిట్లు యోజింప మొదలిడెను. అగ్రహారాలు నన్ను మొగముచూడకుండ నవాచ్యము లన్నది గనుక దానికి బుద్ధిహీనుడు డయినగాడిదలకొనరిని బెండి చేసి యవస్థను నాకోపము చల్లార్చుకోవలయును. అని యాలోచించుచు నా పట్టణములోనే పండితహేతురులచే శౌరింపబడుచు నుండెను. ఒకనాడు పరమచి స్నానముచేయుటకై యూరిబయటకు బోవుచుండగా ద్రోహలో నొక దివ్యమయిన తామరకొలను గనుపడినది. పరమచి యందు స్నానముచేసి నాడిగుడ్డలు గట్టుకొని పుష్పదర్శాంబుసహితముగా సూర్యభగవానున కర్ఘ్య మిచ్చి నిత్యకృత్యములు చేపట్టుకొని యింటికి బోబోవుచుండగా నానహింపమున నొకానొకడు బ్రాహ్మ

దాకలము గలవాడు మేకలను గాడిదలను మేతకుఁ దోలుకొనసోవుచు నగపడెను. పరమచి వానిదగఱకుబోయి బ్రాహ్మణాకృతిగల యోపిలవాడా! నీవేరేమి? నీతల్లిదండ్రులెవరు? నీయిలెక్కడ? నాతో జెప్పుమనవును పనులకాపరి యాశ్చర్యపడుచు నిట్లనియె. పరమచిగారా! నేను బ్రాహ్మణునికూర్కొనెను. నాతండ్రివేరు. మాధవశర్మ తల్లివేరు. లక్ష్మి బ్రహ్మవాది యగునాతండ్రి నాకయెడవ మేట సువనయనము చేసి మామయన్మలోగూడ ను తరలోకములకుఁ బోయెను. నావేరు కవిత్వము. ఇపుడు నేను మేకలను గాడిదలను గాయుచున్నాను. ఇది నీచవువని యయినను జీవనార్థ మవలంబించితిని. అతనిమాటలు విని పరమచి కొంతసేపాలోచించి యిట్లనియె. అబ్బయి! ఈమేకలను గాడిదలను నీయజమానున కప్పగించి యతనియొద్ద నెలపు పుచ్చుకొని వేగముగారమ్ము. నీ కుపయోగించునది యొక్క ను హాకార్య మున్నది. అనునపుటి కాపిన్న వాడు చాల సంతోషించి యా బ్రాహ్మణుడు చెప్పినచో వ్యసనే చేసి పరమచియొద్దకు వచ్చి నిలువబడెను. నగరుచియు, వచ్చియున్న కవిత్వమునుజూచి కవిత్వం! సావకాశముగా భామాటలు వినుము. ఈ యూరిలో భట్టాచార్యుల నెఱుగుదువు గదా. అతనికూర్చుండు కలాపతి మహావిద్వాంసురాలు. అది రెండవసభ్యతయే. దానిని నీకుఁ బెండి చేసెదను. కాని నేను జెప్పినమాటలు మాత్రము రెండవవారకే చెలియకుండ మరన్నులోనే యుంచుకొని యట్లే చేయుము. ఆకలాపతి నిన్నే ప్రశ్న చేసినను మామతోనే బడులు చెప్పచుండుము. నిన్నుఁ జూచి విద్యక్! ఎన్ని విద్యలు. చదువుకొంటివని యడుగును. అప్పుడు నాలుగు వ్రేళ్ళుమాత్రమే చూపుము. మితియేమి పదువుకొన్నావని యడిగినపు డాఱువ్రేళ్ళు చూపుము. మరల నెన్నివిద్యలు పదువుకొన్నావని నానిన నాలుగువ్రేళ్ళు చూపుము. ఈజగత్తునకు నీవే మొదలయినది చేయువా రెంద ఈ యడిగినవ్యుడో! నీ మాత్రమే కూర్చుండుము, అనెను. ఆపిన్న వాడును జపియించుకొని యట్లే చేయుడు ననెను. తరువాత పరమచి వానిని డనయింటికిఁ బెట్టి యాచువాడైచే స్నానాదికముచేయించి యనేక భూషణములతో నలంకరించి బంగారుపల్లకీలోఁ గూర్చుండఁబెట్టి పండి

తులచే మోయించుకొని వచ్చెను. ఆపల్లకి మోయుపండితులు పూర్వ మాకలావతితో వాడించి యోడినవాచే. ఇంతట సచ్చట మహాకోలాహలము గలిగినది. ఇంత మహావిద్యోంసుఁ డుండఁబోఁడని చూచినవా రందఱును జెప్పకొనుచుండిరి. రాజమూర్తములలో నినుకవైచిన రాలకుండ నున్నది. ఇట్లు వరుచి క్రమముగా వానిని గలావతిమందిర మునకుఁ బంపితి. మోయించుకొని రాగాఁ గలావతి సూర్యసమాసము గాఁ దేవశాలియు, దివ్యాభరణభూషేతుఁడును, దివ్యవీరేశ్వరభరణుఁ డును, దివ్యగంధమూర్త్యుపశోభితుఁడును నగు పిన్నవానిని జూచి యత్యాశ్చర్యసమద్రములోఁ మునిగి యితఁ డెవ రని యడిగినది. వరుచి వీఁడే నాకుమారుడు. సర్వవిద్యాపారంగతుఁడు సర్వజ్ఞుఁడు నీని పేరు కవితార్థము రాజరాజులచే నభలలో కారవింపబడుచుండువాఁడు. వేయేలా? వీఁడు సరస్వతియొక్క పురహితారమే సంశయము లేదు. వీఁడు ప్రాకృత లగవిద్యాంసులతోఁ బ్రసంగింపఁడు. ఎవరు ప్రశ్నించి నను నమానముగా బదులు చెప్పఁచుండును. అమ్మాయి! నీనిని బెండ్లి యామటకు నీమనస్సు తర్లవఁడునున్నదేని వేగము పెండ్లియాడుము. ఇటువంటివరుఁడు దొరకుట సామాన్యమయిన సంగతిగాదు. అని చెప్పియూలేనిమాటలు విని మహాప్రాజ్ఞురా లగుకలావతి గంభీరముగా నిట్లనియె. వరుచీ! ఈ నీకుమారుడు సర్వజ్ఞుఁడే యయినచో వెంటనే వేసఁకుగుప్రశ్నలకు బదులు చెప్పనుగాక. అని యచ్చటి పండితు లందఱును వినుచుండగా నాపిన్నవానితో నిట్లనియె. విద్యక్! నీనెన్ని విద్యలు చదువుకొంటి వనగా నతఁడు నాలుగువేళ్ళు చూపించెను. మరల నేమి చదువుకొంటి వన నాఱువేళ్ళు! చూపించెను. నుజియు నేమి చదివెతి వనగానే నాలుగు వేళ్ళు చూపించెను. ఈజగత్తు నకు సృష్టితినింహములు చేయువా రెంద యైనా డాదరముగా నాకివేలు చూపించెను. ఇట్లు ప్రశ్నలకును వ్రేళ్ళు చూపించినతో డనే యాకలావతి వరుచి నభిప్రాయ పుడుగగా నతఁడిట్లనియె. ఇతఁడు గురువునొద్ద నాలుగువేదములును జదివెను గనుక నాలుగు వేళ్ళు చూపించెను. ఇతఁడు వేదాంగములూఁటను గురువునొద్ద జదివెను గనుక నాఱువేళ్ళు చూపించెను. పురాణవిద్య భుక్తాత్మ

ము వివాహాలన న్యాయవిసేదము చదివినందులకై నాలుగువేళ్ళు చూపించెను. ఈజగత్తునకు సృష్టితినింహములు చేయువాడు పరబ్రహ్మమొక్కఁడే యని యొకవేలు చూపించెను. అని యిట్లు పరరుచి చెప్పినమాధానము విని కలావతి మనస్సులో నాలోచించి పరమానందభరితురా లయినది. తరువాత నామె చి త్రపులతోఁ గూడినగోడ యొకటి చూపి వరా! ఈపదితలలు, ఇరువదిచేతులును గలవాఁ డెవరో వేగముగా జెప్పవలెవుడు వఱుడు వరుచి చెప్పినమాటలు మాచివోయి వీఁడు రాభిఁడు కాఁడ యనెను. ఓయీ! నీవు సర్వము నెఱిగినవాఁడవు గదా రాభిఁడుఁడని యెట్లంటివని యామె యనుడు వరుచి యామెయనుమానము పోవులాగున కుంభకర్ణులలో భకారమున్నది. విభీషణునిలో భకారమున్నది రాక్షసులకులములో ముఖ్యుఁడగు నితఁడు రాభిఁణునిలో భకారమున్నదే కాని రావణాసురుఁ డెంతమాత్రమును గాఁడని వీ నితాత్పర్యము. ఇంతకును సర్వజ్ఞుఁడగుటచే వీఁడెన్నను జెల్లుట కేమియు నభ్యంతరము లేదు. నీనిమాటను గా దనుపండితుఁడే యుండఁడు. నందిని వందిని వందిని నేయగల సామర్థ్యము గలదు. అని వరుచి యుక్తియ క్తముగాఁ బలుకగాఁ గలావతి యాసందభరితు రాలయినది. తరువాతను వరుచి భట్టాచార్యులను బిలిచి తనకు మారునికిఁ గన్పాప్రదానము చేయు వనెను. భట్టాచార్యు డెట్లు చేయుదు నని యొప్పకొనెను. పిదప మంచిముహూర్తమున వివాహ మహాత్యవము జరిగెను. బ్రాహ్మణ్యోత్సములు వేదమగ్రములు చదివెరి. భట్టాచార్యునియిల్లు వాద్యములతోను, అటలుపాటలు మొదల గునానితో నిండిపోయినది. వధూవరులకు మంగళస్నానములు చేయించి సర్వాభరణభూషేతులనుగాఁ జేసి కల్యాణమంటపము మీదికిఁ జెచ్చిరి. నవమత్తు నిర్మిత మయిన పెండ్లి యరునుమోద పధూధరులు రోహిణి చంద్రులవలె వెలుగుచుదున్నారు. పిదప బురోహితుఁ డగ్ని బ్రతిష్ఠాశించి యథావిధిగా బ్రాహ్మణులతోఁ గూడ హోమములు చేసెను. భట్టాచార్యుడు భర్తవత్సనమేతముగాఁ బిటమోదను గూర్చుండే యల్లునితో నిట్లనియె. కవితార్థుం! ఇట్లున్ను. సాకుమారీతును నీకుదారపోయెదను. ఇది మహాప్రాజ్ఞురాలు నీవు సర్వజ్ఞుఁడవు కావున దీనిని సమాధిరచారీకి

నిగాఁ బరిగ్రహింపుము. అని చెప్పి యతనిచేతిలో సమంత్రకముగా దాచునోని యప్పగించెను. బుద్ధిమంతుడగు కవిరత్న మూకన్యారత్నము యొక్కహస్తమును దనహస్తముతోఁ బట్టుకొనెను. అపుడు వాద్యముల మంగళభూష మాకాశము నంటినది. బ్రాహ్మణుల యాశీర్వాదధ్వనుల మంగళవాద్యధ్వనుల సలిక్రమించినవి. భట్టాచార్యుడు పండితులకు భూరిదక్షిణ లిచ్చెను. ఈరీతిగాఁ గవిరత్న కలావతులకు వివాహమహోత్సవము జరుగఁగాఁ బట్టణములోనిసువాసీనులు మంగళగీతములు పాడు తున్నను జరుగఁగాఁ జ్ఞయినపట్టణములోనివా రందఱును సమస్తా నీరాజనములు పట్టి ఊడయినపట్టణములోనివా రందఱును సంతోషించిరి. మఱి కొన్నాళ్ళకుఁ గలావతి రజస్వల యయినది. నాల వనాఁడు గర్భాదానమహోత్సవము చేయ నిశ్చయించిరి. ఆరాత్రి పండితులకు ఫలదానము లిచ్చిరి. పెండికమారుఁడు ముందుగాఁ కేళిమందిరమునకుఁ బోయి నిద్రపోయెను. తరువాతను గలావతి లోపలికిఁ జూచి యి భర్త నిద్రపోవుచున్నాఁ డని తెలిసికొని మేల్కొలువఁ బోయినది. ఎంతకాలిదినను బలుకమిచే వీణ వట్టి వాయించినది. ఎంతసేపు పాడినను మేల్కొన కుండుట చూచివానివత్ససలముపై గంధపువ్వును పోసినది. అప్పుటికిఁ మొలకువ రాక యుంటుచేఁ దన నోటితోని తాంబూల మూతనినోటఁ జెప్పినది. అతఁడు నిద్రలో నిట్లు పలనరింప మొదలిడెను. ముందుగా మేఱలు గాడిదలు ఛన్నించేసినవి. తరువాతను నాగలుండలమోఁద మూత్రించినవి. అజిదప నానోటితోఁ బురిపించినవి. అని యెట్లు నిద్రపోవుచున్న భర్త యన్నమాటలు విని యనుమానమునడియాయె. వెంటనే పరిశీతయలను విలిచి లేపించి యిట్లునియె. నీ నెవరు? బ్రాహ్మణుడవా కావా? నీవు నిజముగా నరరుచి కొమారుడవుగావు. నిజము చెప్పము. నీమాటలను బట్టి చూడఁగా నీవు పండితుఁడవు కావని నిశ్చయ మయినది. నీవు నిజముగా మేఱలను గాడిదలను గానువాడవే. ఇట్టిదగిన భార్యమాటలు విని యమామాయికుఁ డగుటచేఁ దనవృత్తాంత మంతయుఁ జెప్పెను. అది విని యిది యంతయు నరరుచి దననక్కఱియనుము గదా యని నిశ్చయించుకొని గతజలనేతుబంధనము చేసినక్కఱియనుము గదా యని నిశ్చయించుకొని దైవయస్కమును వ్రేలి యేమిప్రయోజన మని యనుకొని యింతకును దైవయస్కమును దప్పించుకొనువారు లేరు. అయినను నీలయినంతలో బుద్ధిని వినియోగ

గించి మంచిస్థితిలోనికిఁ దేవలయును గదా యచి నిశ్చయించి యప్పటికిఁ దగగల్గిని మగనితో నిట్లున్నది. ఈ యజ్ఞయస్వప్నాదులను గట్టిచూచుకాళి తనవట్టలామును జూచుటకు బయటికి వెలియుండును. పట్టణమంతయుఁ దిరిగిఁ గొంతసేపటికి శక్తిసేనాపరివృత్తురాలై రాగలదు. కావున నీ విపుడే పోయి యాదేశవస్తులతోఁ దల్లుపు మూసికొని కూర్చుండుము. దేవి వచ్చి నిన్నుఁ దలుపు తీయు. మనినతోఁ జెంటనే గడియ దీసి యామెకు సాష్టాంగదండవస్కారములు చేసి తల్లీ ! నాకు విద్యాదానము చేయుము అని ప్రార్థించుము. అని యారీతిగాఁ గలొవతి మగనికి దెలిసి చెలికత్తెను దోడ్చి కాలికాలయమునకుఁ బంపినది. అతఁడట్లే దేవళములోఁ గూర్చుండి తలుపు మూసికొని యుండెను. భక్తులపాలింతుఁ గామధేను వగు నాయంబను మనస్సుర్నిగా ధ్యానించుచుండఁగా నింతటఁ గాళి వచ్చి యెవరు లోపల? వేగము తలుపు గడియ తీయు మనఁగానే యోగిగణనేవిత్తురాలగు నాయంబతో నతఁ డీటనియె. తల్లీ ! నాదడత్య మనుగడియ విడిపోవులాగున విద్య నిచ్చితేనీ నీకుఁ దలుపు తీసెదను. నీకు నమస్కరించుచున్నాను. నాకు విద్యాదాన ముమ్ము. అను. వానిమాటలు విని యాయంబు దగ్గఱనే యున్న బాలయ, ముద్రాణియు, పారాశాయ, గోపించి యమ్మా! నెల విష్ణు. మే మీ పుర్వార్థు నిపుడే భక్షింతుము. అనుశక్తులమాట విని దేవి యిట్లునియె. నీకు పూర్వజన్మమునందు నాభి కుంభు నామంత్రము జపముచేయును నన్ను మిక్కిలిగాఁ బూజించెను. కావున నిపుడు నేను నీనినుగోర్ధమును బూర్తిచేసెదను. అని పారితోఁజెప్పి కాలి బ్రాహ్మణునితో నిట్లునియె. ట్లీ! నాకు కావుము. అనగానే వాడట్లే చేసెను. దేవి వానినాలుక పయిని వాగ్యవభీషమును వ్రాసెనది. 'వెంటనే యతఁడు సర్వజ్ఞుడై పరమేశ్వరి ననేకవిధములుగా స్తుతిచేయఁ మొదలిడెను. అతఁడు చేసినస్తుతులకు పంతోపించి నీవిటుపయిని కాలిదాసునని ప్రసిద్ధిబొందెదవు. నీతండ్రి నీకుంచి న కవిరత్ననామము సార్థకమయినది. కాలిదానా! నీవు గోరినదంతయుఁ గరతలామలకముయందును అని నర్తమిచ్చి పరివారముతో గూడ నాలయములోఁ బ్రవేశించి యంతర్ధానము నొందెను. అచ్చటి

నుండి బయలుదేరి కాలిదాసు భార్యయొద్దకువచ్చి జరిగినసంగతి యంతయు జెప్ప నామె రసభర్తయిప్పటికి నిజముగా సర్వజ్ఞుడయ్యెడదాయను. సంతోషముచే నతనిని మాటిమాటికిని గొగిలించుకొన్నది. అతడు శవీచేటితో నిండ్రుడుబలె నామెతోఁ జరుకాలము క్షీణించుచుండెను. మఱికొన్నాళ్లకుఁ గలపాతి గర్భమున నొకకరమారుడు పుట్టెను. మహామతియగు కాలిదాసు జాతకర్మాదిసంగ్రహములు చేసి యాశీశువు నకుఁ గప్పిద్రుఁడని పురోహితపురస్కరముగా నామకరణముచేసి దక్షిణాదులచే బ్రాహ్మణులను సంతోషపెట్టెను. కప్పిద్రుఁడనుపేరుగల యాశీశువు కత్తిపనయనుడయి తండ్రియొద్దనే వేదములు చదివెను. అతఁడును దేవియాలయమునకుఁ బోయి వేదోక్తవిధి నాయంబను బూజించుగా భక్తవత్సలురాలగుదేవి ప్రత్యక్షమయి కప్పిద్రునకు నలువది నాలుగువిద్యలను దయచేసినది. అతఁ డింటికి నచ్చి కాలికాప్రసాదమును దలిదండ్రులతోఁ జెప్పెను. ఇట్లుండగా నొకనాఁడు కొడుకు. దగ్గల నుండగానే కాలిదాసకలాలాపతులు విద్యాప్రసంగము ప్రారంభించిరి. వాదము ఘుడిరినది. నీ కేమియుఁ దెలియదని యామె భర్తనన్నది. అమాటతోఁ గాలిదాసు కోపించి నీవు నాతల్లిని నీవు గురువవు. అని భార్య పాదములకు నమస్కరించి యింటినుండి బయటికి నచ్చెను. తనకు నమస్కరించి పోవుచున్న మగని జూచి నీవకార్యము. చేసితివి గనుక నీకు ప్రీతిచేతనే మరణము గలుగు గాక యని కలాపతి శపించినది. విద్యబ్రహ్మండును స్మృతుఁడగు కాలిదాసు తరువాతను వేద్యయం దనురక్తుఁడై యాయజునితోనే యుండెను. తరువాతను వరరుచి భారాపట్టణము ప్రవేశించి యనేకవిధములుగా భోజనములు చేసి నన్యానింఁపఁబడు పక్షాలక యందఱును నొకనోగూడి యావరరుచి మనలను ధిక్కరించి రాజుచే మిగుల శౌరవింపఁబడుచున్నాడు. కావున వానికిని రాజునకును బెద్దవిరోధము గలిగింప నలయును. అపుడు మనసు నన్నులలోని దుఃఖము చలరాఘవలయు నని యాలోచించిరి. తరువాతను విద్వాంసు లందఱును గోపపూరితులయి రహస్యమంతురొడియొకశూద్రుని రావించి వానికి పలసిసంతధన మిచ్చి శౌరవింప

యిట్లనిరి. ఓయీ! శూద్రుడే! నీవు మాకో జేయఁదగినకార్య మొకటి యున్నది. ఈపట్టణములో భోజనముచే శౌరవింపఁ బడుచున్నవాఁడొకఁడు గలఁడు. వానిపేరు వరరుచి నీవును వినియే యుండువు. వానిని రాజుదగ్గల మాయన్నయని చెప్పము. ఇటుపయిని నీకుఁ గావలసినంతధన మిచ్చెదము. అని భోధించి యాశూద్రుని బంపిరి. మరునాఁడు తెలవాఁడగానే వాఁడు భోజనభక్తుఁ బోయెను. పండితులచేతను సామంతరాజులచేతను పండియన్న యానభక్తుఁ బోయి రాజునకు నమస్కరించి పండితులందఱును వినుచుండగా నిట్లు విన్నవించెను. మహాప్రాజ్ఞుడ వగునోభోజభూపాలకా! నానిన్న పము చిత్తగించి తోచినరీతిని నాన్యవహారము పరిష్కరించుము. అనగానే యది యేదో విన్నవించుకొమ్మని రాజు తరహాసంగెను. రాజుగారియనుమతి కాగానే వాఁడు నిస్సంశయముగా నిట్లనియె. రాజా! ఈవరరుచి యనువాఁడు నాయన్ను నేనును వీఁడును విభక్తుల పుయితిమి. నాధన మంతయు నపహరించి దేశాంతరము పోయెను. ఎంత వెదకినను దొరకినవాఁడే కాఁడు. ఇన్నాళ్లకు మిగిలినభలో నున్నాఁ డని తెలిసి వచ్చితిని. నాధనము నాకిష్టింతుట ధర్మము. అని రాజుతోఁ చెప్పి నిర్భయముగా వరరుచిని గట్టుకొంగు పట్టుకొని లాగ మొదలుపెట్టి “అన్నా! ముందు నీవెంతధనము నాధియవహరించితివో అది యాయకుండ నిన్ను వదలువాఁడను గాను.” అని వరరుచిని లాగుచున్న శూద్రుని జూచి సభాసదు లయినయాపండితులు పరమధంతోషభరితులయిరి. రాజు శూద్రుని జూచి యిట్లనియె. శూద్రా! నీవ్యవహారము గొప్పది శేపు విచారిం చెదము. అని వానిని బంపించి పండితులను జూచి యిట్లనియెః పండితులారా! మిగిలినదెఱును నామాటలు వినుండు. నేనిదివ్యవహార మివివట కెన్నడును వినియెఱుగను. శేపుమాత్ర మో మోష్యవహార మెట్లు నిర యింపఁ బడగలదు? ఇదిచాలఁ జిక్కుగ నున్నది గనుక మీరుగూడ యోజింపుడు. అను రాజుగారిమాటలు విని సభాసదు లగుపండితులు కపటము మనసుతో నుండుకొని యట్లు బదులు చెప్పిరి. ప్రభూ! మే మివావరరుచి యెవరో యెఱుగము. వీనికి సంతతి యున్నట్లు తెలియదు. తల్లిదండ్రులనుగతి మొదలే తెలియదు. ఇతఁడు నిజముగా శూద్రుడే యగునని చెప్పనే

బహిష్కరింప వలసి యుండును. మేముగూడఁ జాల దక్షిణ లిచ్చిపోయెత్తితము చేయించుకోవలసి యుండును. ఇన్నాభును జెలియకయితనిని గురువని భావించుచున్నాము. బ్రాహ్మణుడై పుట్టినవాఁ డెవఁడయినను పూర్వనకు నమస్కరించునా? అని యిట్లుచెప్పిన పండితులమాటలు విని భోజుఁడు చింతాపరాధుఁడై యప్పటికిఁ బండితులనిండకుం బంపించెను. తరువాతను రాజు నరరుచినిజూచి యిట్లనియె. వరరుచీ! నీవు ను నేగముగా నింటికిఁబోము. కేపుదయము పండితులు వచ్చినప్పటికి సభకురమ్ము. అనిచెప్పి యతనినిగూడ నింటికిఁబంపించి వందిమాగధుల సుతులునినుచుఁ దన యంతిపురిలోఁ బ్రవేశించెను. తరువాతను వరరుచి చింతాక్రాంతచిత్తుడై యదియంతయుఁ బండితులు దేసినకృత్రిమమని నిశ్చయించి యర్ధరాత్రపయమున లేచి యవహదనివారకముగ గంగాస్నానము చేయుటకు బయలుదేరి తిన్నగాఁ గాశీపటణము చేరి మణికిరి. కాఘటమున యథావిధిగా స్నానము చేసి యథుమర్దణముకు లన్న జపించెను. తరువాతను నిత్యకృత్యములు తీర్చుకొని విశ్వనాథుని విశాలాక్షిని ఘండినినాయకుని మిగిలినదేవతలను సందర్శించి నమస్కరించి తీర్థోపవాసముచేసి విధిగా శ్రాదధము పెట్టి యచ్చటినుండి బయలుదేరి గయవచ్చి గయలోఁ బితరలకుం బిండదాసముచేసి ప్రయాగచేరి త్రివేణిలో మునిగియచ్చటనుండి మరలఁ గాశివచ్చి యచ్చట నొకసంవత్సరముపఱకును విద్యప్రేమితుడై యుండెను. బుదిమంతుడగు వరరుచి యొకప్పుడు మణికిరి కకుఁబోయి స్నానముచేసి ఓహో భాగిరథిదేవి! సాగరస్వర్గదాయిని! జన్మపుత్రి! మహాదేవజటాజూటనిలసిని! అంబ! నీదరిసెనమువలన నేము క్తి కలుగునట! ఇత స్నానముచేసినచో నేమి ఫలముగలుగుకో తెలియదు. అమ్మా! ఇట్టి వ్యాసులమాటయే నిజమయినచో మహాపవాదకుఁ బాలయియున్న నన్ను బలిత్రునిచేయుము. అని యనేకవిధములుగా నుతిచేయగా గంగ ప్రసన్నమును నమర్తుభుచి తమయిన కంఠణ మాపండితునికిచ్చి యిట్లన్నది. ఓయీ! వరరుచీ! నీకుఁ బూజమేలేదు. అది నిజమయిన యపవాదముగాదు. సభలోని పండితులు గల్పించినది. కనుక నీవు వెంటనే భోజునిసభకుఁ బోము. నే నీవుడిచ్చినకంఠణము మాఫించి యారాజుతోఁ బూజభూపాలకా!

శ్రోద్రుడై నాతమ్ముడయినచో నిట్టిది రెండవకంఠణము వానిదగ్గఱనుండవలయునుగదా! దానిని దెమ్మనుము. వాఁడు నిజముగాఁ దెచ్చినచో నాకుం దమ్ముడే" అనుము. అని వరరుచికి బోధించి భోజపురికిఁ బంపి గంగ తానంతకాన మయినది. పిదప వరరుచి సభకువచ్చి గంగ చెప్పిన వాప్యననే చెప్పెను. అంత భోజరాజు శీఘ్రముగా సభకు వచ్చి శ్రోద్రుని రప్పించి కఠినముగా నిట్లనియె. శ్రోద్రుడా! నీవు నిజముగా వరరుచియనుజుడవే యయినచో నిటువంటిది మా సక్తంకణమును వెంటనే మాకుఁ జూపింపుము. ఇది వరరుచిహ సక్తంకణము. నీ పతనీతమ్ముడవే యయినచో నీ దగ్గఱనుగూడ నిట్టిదియుండి తీరవలయును గదా! అట్లు తెచ్చి చూపవేని వెంటనే నీకు శిరశ్చేదము చేయింతును. ఇట్లు భోజుఁ డసగానే వాఁడు భయపడి గడగడ నడఁచుచు నిట్లనియె. ఓ మహారాజా! నే నేకర్కమును నెఱుంగను. నీసభలోనిపండితు లందఱును నేకీభవించి నాకుఁ జాల ధన మిచ్చి యిట్లనుమని బోధించి కావున నే నిట్టిందితర మయినమాట లంటిని. ఇది యథార్థము. నే నజ్ఞానము పలనఁ జేసితిని. నన్ను మన్నింపుము. నేను శ్రోద్రుడను. అజ్ఞానిని నన్ను రక్షింపుము. అని బ్రతిమాలి పాదములమీఁదఁ బడిన శ్రోద్రుని కశాఘాతములచే నొప్పించి శాస్త్రములను బర్మాలోచించి మహాఘోరమగు కారాగృహములో నుండించెను. తరువాతను రాజు భయముచే గడగడ నడఁచుచున్న పండితులను బ్రత్యేకముగాఁ బిలిచి యనేకవిధములుగా నిందించెను. పిదప సింహాసమునుండి దిగి మహాప్రాజ్ఞుఁ డగు వరరుచిని కౌగిలించుకొనెను. పిదప పాదములపైఁ బడి నమస్కరించి యనేకవిధములుగా నుతిచేసి చేతులు భోడించికొని యిట్లనియె. వరరుచీ! నీవే శబ్దాస్త్రమును బాగుగాఁ జెలిసిన మహాపండితుడవు. అవశబ్దము లచే నిండిన గ్రంథముల నన్నింటిని నుశబ్దములచే నలంకరించితివి. వరప మాఘు లగుబ్రాహ్మణులను మహాపండితులను జేసితివి. నీకంటె నధికఁడు గాని నీతో నమానుఁడు గాని యగ్రపండితుఁడు లేడు. మహాత్ముడ వగు నీవలన వేదశాస్త్రములు నేర్చుకొంటిని. ఇటువయిని నాకు వేదాంతశాస్త్రముగూడ నేర్చుము. అనియిట్లు భోజరాజు ప్రార్థింపగా రహస్య మగు నేదాంతశాస్త్ర మంతయు బోధపఱచెను. సర్వోపనిషత్తులయరమును

రాజునకుఁ జెప్పెను. అప్పుడు పరరుచి యిట్లనియె. రాజా! బ్రాగ్భర్మ
పునుషువులయందేదివ్యజ్యోతి నెలుంగుచుండునో అదియే పరబ్రహ్మ
మని తెలిసికొనుము. బ్రహ్మమొదలు స్తంబమునఱకును నేతేజస్సు
నిండి యున్నదో అదియే పరబ్రహ్మ మని తెలిసికొమ్ము. ఏది యటు
పుకంటె నలుపుగాను, మహత్తరకంటె మహత్తునయి యున్నదో అది
యే పరబ్రహ్మ మని తెలిసికొమ్ము. ఏది నర్బజగత్తులకును సాక్షి భూతమయి
ప్రకాశించుచుండునో అదియే పరబ్రహ్మ మని తెలిసికొమ్ము. తత్త్వమ
స్వాది మహాభాక్యముల యర్థములచే యోగులు దేనిని బొందుదురో
అదియే పరబ్రహ్మమని తెలిసికొమ్ము. సమ స్తజగత్తుల సృష్టిని సంతోష
ముఁ కేడికారణమో అదియే పరబ్రహ్మమని తెలిసికొమ్ము. దేనివెలుగు
ననుసరించి సూర్యుఁ డాకాశమున నెలుగు నుండునో అదియే పరబ్రహ్మ
మని తెలిసికో. ఏవనియాజ్ఞచే నుష్కాండ్రాదులు తమతమపనులయందుఁ బ్ర
వర్తితురో అదియే పరబ్రహ్మమని తెలిసికొనుము. బ్రహ్మ విష్ణువాదుల
వర్తితురో అదియే పరబ్రహ్మమని తెలిసికొనుము. అని
కేడిధ్యానింపఁ దగినవస్త్రవో అదియే పరబ్రహ్మమని తెలిసికొనుము. అని
యూరీతిగా ననేకవిధములుగా మాటిమాటికిని బోధపఱచి యప్పుడు పర
రుచి చిటునగపుతో నిట్లనియె. రాజేంద్రా! ఈసనభాసదు లందఱును
నిస్సందేహముగాఁ గృతఘ్నులే. కాని వారిపైని గోపింపకుము. ఈబ్రా
హ్మణులవిషయమే చేసినయవకారము బూడిదలో వేల్చినహావిస్సుచం
దమయినదని యెఱుంగుదును. బ్రాహ్మణులు పరస్పరము సహజశ్రేష్ఠపు
లు. కుక్కలు, సింహములు, గజములు నెట్లయత్తే వీరును బోరాడు
చుందురు. పూర్వము వీర్యవధచే గోపించిన ప్రతాపవంతుఁడగు పరు
రాముడు తనపరశువుచే భూమి నిరవదియొక్కమాటు నిఁకట్రయను
గాఁజేసి యారాజుల రక్తముచే విత్తరులకుఁ దర్బణముచేసి వారిమంచి
మాటలచే మరల శాంతింపెను. అప్పుడు భూమినంతను కాశ్యపునకు
దారపోసెను. విదగ్ధ కాశ్యపుఁడు పరుశురామునితో నిట్లనియె. ఓయీ
రామా! నీవు రాజులనందఱును జంపితివి. నీవే నాకీభూమినంతయు దా
నమిచ్చితివి. అట్టి నాభూమిలో నీవు తపస్సుచేసికొనుచుంటివేని నీతప
స్సులో సగముతపస్సు నా కీయవలసియుండును. అట్లు నీకు సమృద్ధమ
యినయెడల నాభూమిలో నుండుము. లేనిచో మఱియొకచోటికిఁ బోవ

లయును. గడియయైనను నాభూమిలో నుండవలదు. అని యిట్లు చెప్పిన
కాశ్యపుని యత్యద్భుతమైన వాక్యములను విని మహాభేజశ్శాలి యగు
పరుశురాముఁడు కోపించి "బ్రాహ్మణుల కెవ్వటికిని భూమియందాధిపత్య
ము లేకుండుగాక. ఏమనః; వీరు పరశ్రేయస్థుహాసము లేనివారు. వీరికే
వృటికిని నైకమత్యముండదు." అని శపించెను. ఇట్లు శపించి యతఁడు
ఋషుఁడని యాచించెను. అప్పుడు సముద్రుఁ డిట్లనియె. రామా! నీకే
మాత్రపుభూమి గావలయునో చెప్పము. అని యడుగగానే పరుశురా
ముడు తనచేతనున్న గొడ్డలివిరి యిది యెంతదూరముపోవునో అంత
వఱకుఁ జాలుననెను. సముద్రుఁ డట్లెయని తొలగిపోయెను. అదియే
పరుశురామునిచే గల్పింపఁబడిన కేళిదేశము. అచ్చటను బ్రాహ్మణాదు
లు నాలుగుజాతులవారును గలరు. ఆదేశములోని ప్ర్రీలు స్వర్గము
లోని ప్ర్రీలును మించియుండురు. అచ్చటనే జడ్యనాభస్వామి వేంచేసి
యున్నాడు. అతఁడు కేషాంకశాయి భక్తకల్పద్రుమము. ఇప్పటికి
సతఁడు బ్రహ్మాదులచేఁ బూజింపఁబడుచు నుండును. పూర్వము పరుశు
రామునిచే శపింపఁబడిన బ్రాహ్మణుల క్లిమివయిని యముఁడే శాసకు
డు. వారు ఛాన్దుపావులు. కాపున నోభోజరాజా! నేను నీకొక రహస్య
మయినసంగతి చెప్పెదను వినుము. నేను బూర్వము శివభగవానులవా
రిచేఁ జేరితుండెనె భూలోకమునకు వచ్చితిని. నే నతనికి గుమూరుఁ
డను. నాపేరు దేవాంగుఁడు. ఇతఁ డైలాసమునకుఁ బోవ నుద్య
క్తుడనై యుంటిని. అనిచెప్పి రాజా నాశీర్వదించి రాజునకు దివ్య
వస్త్రములు దివ్యయజ్ఞోపవీతములు నిచ్చి కైలాసము చేరుటకై
శివుని స్మరించెను. తలంచినంతనే కొట్టిసూర్యప్రకాశమాన మగువిమా
నము వచ్చినది. ఆవిమానము పర నాశీలేమయి యున్నది. దానిని
జూచి ధారాపురవాస్తవులు రాజా పరమానందభరతు లయిరి. తరువా
తను రాజు పరుచిని విధియుక్తముగాఁ బూజించి వస్త్రములు మూల్య
ములు భూషణములు సమర్పించి చేతులు జోడించుకొని యెదుట నిలువఁ
బడెను. తదనాతను పరుచి భక్తియతులగు రాజదంపతులయొద్ద నెల
వది నంతోపించుచు నాచిమానము నాగోపించెను. అప్పుడు దేవతలు
సంతోషించి పువ్వులపాన గురిపించిరి. గంభర్యలు పాడిరి. అప్పురస

లాడిరి. దేవదండుభుజు మ్రోగినవి. భూమియందును నాలుగు జాతుల వారును విమానస్థుడగువరుచికి సమన్వరించిరి. వరరుచి తనదివృత్తే జన్మచే దళదిశలను వెలిగించుచు సిద్ధాదులచే నేవినపఱచుచు విచారముతో గైలాసము చేరెను. తనకొడుకు ములి వచ్చినందులకు సంతోషించి శివుడు రాతమ్మని కాగిలించుకొనెను. తరువాతను దేవాంగుడు పార్వతీపరమేశ్వరులకు సమన్వరించి భక్తిపూర్వకముగా నిట్లనియె. తండ్రి! నీయాజను నెఱవేర్చి వచ్చితిని. నీవుత్రుడ నగునన్ను రక్షింపుము. అనుచేవాంగుని దగ్గఱఁ గూర్చుండఁ జెట్టుకొని విష్ణురూపుడగు శివుడు పరమహంసంభరితుఁడాయెను. ఈరీతిగా వరరుచి కైలాసము చేరినవెనుకఁ గన్పిశేష్ఠుడగు కాలిదాసు భోజనభక్తు వచ్చెను. భోజరా జాతని ననేకవిధములుగా గౌరవించెను. మునులారా! వరరుచియొక్క యవతారకథ యిరీతిగా జరిగినది. దీనిని జదివినవారు విష్ణుపారు ధనధాన్యములతోడను బుత్రప్రాప్తాదులతోడను గూడి యిహలోకములో నమస్త సుఖములు ననుభవించి దేహంతముందుఁ గైలాసము చేరి యింద్రాదిపూజతులై పునరావృత్తి లేకుండ నుందురు. ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరితమున వరరుచి యవతార మర్చిది యిరువదియొకవ యధ్యాయము.

( ) ఇరువదియేడవ. యధ్యాయము.

సూతుఁడతరువాత నామోదపురాధీశుడగు / దివ్యాంగునికి సందియను కుమారుఁడును, అతనికి నీలకంఠఁ డనువాఁడును బుట్టిరి. నీలకంఠునకు శంభుదేవుఁడు పుట్టెను. అతనికి హేమాంగుఁడను; అతనికి జంద్రాంగుఁడు, వానికి భద్రభాహువు, అతనికి, వీరభద్రుఁడు పుట్టెను. వీరభద్రునికి విందుడు పుట్టెను. మఱియు నావీరభద్రునకు నూలపాణి యరిందముఁడు నని మఱియొకఁడుకులు పుట్టిరి. ఆనూలపాణిజయనేనుఁ డనువాఁడు పుట్టెను. అతనికి జిత్రనేనుఁడు పుట్టెను. అతనికి నువిక్రముఁడు, వానికి గంగాధరుఁడు, పుట్టెను. ఆగంగాధరునకే విద్యావిలాసుఁడని యింకొకపేరుగలదు. అతనిభార్యపేరు విద్యావాణి. ఆమె పతిభక్తివశంపదురాలు. కాని యాదంపతులకు సంతతి లేకపో

యినది. వారు రహస్యమందుండి యిట్లునుకొనిరి. అయ్యో! బిడ్డలు లేనివారి కెంతధనమున్న నేమి? ఎంత సంపదయున్న నేమి? పుత్రులు లేనివారికి గతులు లేవనికదా శ్రుతి చెప్పుచున్నది. అని వారనుకొనుచుండగా సశరీరవాణి యిట్లనియె. మీకుఁ దప్పక పుత్రసంతతిగలుగును. అనుమాట విద్యావిలాసుఁడు విని చాలసంతోషించి యపుడు భార్యతో నిట్లనియె. విద్యావాణి! భయపడకుము తప్పక మనకు సంతతి గలుగును. ఆశావాణివలు కెప్పుడును దవ్వనదిగాదు. అని భార్యనోదార్చి తాను దీరయాత్రకై బయలుదేఱెను. అతఁడు మహాపండితుఁడు. వలసినంతధనము లొటియలమిఁదఁ బడవేయించి దాసి దాసాదులతోఁ గూడి సర్వాభీష్టప్రదాయినియగు వారాణసిలోఁ బ్రవేశించెను. తరువాతను బురోహితసమేతముగా మణికిరికకుఁ బోయి యథావిధిగా నందు స్నానముచేసెను. మఱియు నాతీరమునందుండు పాణి యభేష్టముగా వస్త్రములు దక్షిణలు మొదలగునవి యిచ్చెను. అక్కడినుండి బయలుదేటి విశ్వనాథుని విశాలాక్షిని మిగిలిన దేవతలను భక్తిపూర్వకముగా సందర్శించి పూజించి సమన్వరించి యాభరణములు సమర్పించి యచ్చటినుండి బయలు దేటి గయకు వచ్చి యక్షయవట మూలమునఁ బితరులకుఁ బిండదానము చేసెను. తరువాతను బదరికారణ్యమునకుఁ బోయి నారాయణుని సందర్శించెను. తరువాతను బదరికేదారమునకుఁ బోయి యాదేవుని బూజించి యచ్చటినుండి జాగ్రత్తముఖతేత్రమునకుఁ బోయి యందుఁ జాగ్రామయుండగు దేవుని విధిగాఁ బూజించి శ్రీశైలమునకుఁ బోయెను. అందు భగీమారాంబా నహితుడైన మన్విక్లాగుని యథావిధిగాఁ బూజించి యనేకవిధములుగా స్తుతి చేసి యక్కడనుండి వేంకటాద్రికిఁ బోయి యందు శ్రీనివాసుని శ్రీదేవితోఁగూడఁ బూజించి యచ్చటినుండి కాంచీశేత్రమునకుఁ బోయి యచ్చట నేకామేశ్వరుని కామూక్షిని బూచి సంతోషించి పూజాదిక మాచరించి యట్లువయి శ్రీదేవితోఁగూడ వరదరాజును నేవించి నర్వదేవనమస్తమగు చిదంబరతేత్రమునకుఁ బయనమాయెను. అక్కడ నాకాశకూపుఁడగు శివుని సందర్శించి పూజాదులు చేసి యందలకును మోక్షమిచ్చు నరుణాద్రికిఁ బోయెను. అచ్చటి మహేశుని

బూజించి వెదగ్నాథక్షేత్రము, మాయూరక్షేత్రము, కుంభకోణము, మొదలగుక్షేత్రములకుఁ బోయి ప్రధాన దైవతములఁ బూజించి తరువాత శ్రీరంగక్షేత్రమును బ్రవేశించెను. వేదశాస్త్రము, ప్రణవాకారమునైన యత్యద్భుతసంధాయక మగు విమానమును బూచి స్వామిని నేమించి పిదపఁ గావేరిని నేవించి తిన్నగా నక్కడ నుండి పాండ్యకవాలమునకుఁ బోయెను. అచ్చట మధుర రాజధాని. అది దివ్యమంటపశోభితము, దివ్యగోపురసంయుతము, సప్తప్రాకారవేషితము. అందు నుండఁగేశుని మూనాక్షివల్లభుని శివుని కదంబవనాయకుని నేవించి విద్యావిలాసఁ జనేకవిధములుగా స్తుతించెను. తరువాత నచ్చటినుండి రామేశ్వరమునకుఁ బోయెను. అచట ధనుష్కోటిలో న్నానము చేసి రామలింగస్వామిని నేవించి యచ్చటినుండి యనంతశయశ్చేత్రమునకుఁ బోయి శేషశాయి యగుపద్మనాభస్వామిని నేవించి యక్కడనుండి కల్యాణనిలయ మగునవయూరూపబట్టణములోఁ బ్రవేశించెను. ఇంతిక్కి పచ్చి యావిద్యావిలాసఁ జను బ్రాహ్మణుఁడు విశ్రాంతి నొందెను. ఆయనభార్య విద్యావాణి పతిరాకకుఁ జాల సంతోషించి మందహాస సుందరపదనారవిందయై పతిపాదారవిందములకు వందన మాచరించి నది. జేమపూర్వకముగ వచ్చితిరా? అని యడిగినది. ఏయేక్షేత్రములు, ఏయేతీర్థములు నేవించితిర? నేవించినందుల కేమిఫలము వ్రాపించినది? అది యంతయు దయయుంచి చెప్పవలయు ననగా నతఁడు సంతోషముగా నామెతో నిట్లనియె. ఓ పతివ్రతాతిలకమా! మహాభాగురాలా! సావధానచిత్తురాల వయి వినము. నేను జూచినవి నేవించినవి యన్నియుఁ జెప్పెదను. గంగాదిమహానదులలో న్నానము చేసితిని. కాశి మొదలగు శివక్షేత్రము లన్నియు నేవించితిని. శ్రీరంగము మొదలగు విష్ణుక్షేత్రములు నేవించితిని. అని యిరీతిగాఁ దన శ్రీరథయాత్రావృత్తాంత మంతయు వినిపించినపుడు విద్యావాణి సంతోషముచే మాటిమాటికిని జైనిమిట్టినిఁ గాగిలించుకొన్నది. తరువాత నామె భర్తతో నిట్లనియె. నాథా! కపిలేశ్వరఁడు మహాదేవుఁడు భక్తులకసంతానము నిచ్చునట! కనుక మీ రాతని బూజింపుడు. అని భార్య చెప్పగానే యా బ్రాహ్మణుఁడు తపిలేశ్వరుని బూజించెను. అతఁడు ఋతుస్పృత యగుభార్యను

కపిలేశ్వరుని మనస్సుకుఁ దలంచుకొనుచుఁ గవయుచు విద్యావాణి కపిలేశుని యనుగ్రహమువలన గర్భవతి యయి భర్త కమందానందమును గలిగించినది. పది నెలలు నిండినతరువాత నామె యొకకుమారుని గన్నది. విద్యావిలాసుఁడు కుమారుఁడు పుట్టెనని వినినంతోషించుచు న్నానము చేసి జాతకర్మ మాచరించి బ్రాహ్మణులకు ధనాదు లిచ్చి సంతసపడి చెను. తరువాతను బదునొకడవదినమున బ్రాహ్మణులను బిలిచి పుత్రదారసమన్వితుఁడై పుణ్యాహవానము చేయించి కుమారునికి నామకరణమహోత్సవము చేయించెను. లేకలేక పుట్టిన బిడ్డనివిషయమై చేయునుత్సవమునంగతి యెట్లుండునో పరింపనేల? వచ్చిన బ్రాహ్మణు లందఱకును ధనము రత్నములును, బంధువులకుఁ జీసీచీనాంబరములును, మంగళగాయనులకు దివ్యవస్త్రములు దివ్యాభరణములును తాంబూలఫలపుష్పాదులును నిచ్చి సంతోషపెట్టెను. అబిడ్డఁడు తల్లియించిన దేవశాలియను నామముచే భూమిలోఁ బ్రసిద్ధి కెక్కెను. ఇట్లు శక పక్ష పుష్యద్రునివలె నానాటికి వృద్ధి నొందుచున్న కుమారునికి గర్భాష్టమమున వేదోక్త విధి నుపసయనము చేసెను. అనంతరము శివదీక్ష చేసి విధిగా శివపంచాక్షరి యుపదేశించెను. ఆనాడు విద్యావిలాసుఁడు తనకుమారునియభివృద్ధికై యనేకములు దానములు చేసెను. గోదానములు, భూదానము, కన్యాదానము, గజదానము, అశ్వదానము, మొదలగు దానములు బ్రాహ్మణులకు బంధువులకుఁ జేసినంతోషించి జేసెను. ఇట్లుపసయనము పంచాక్షరీపదేశము కుమారునికిఁ జేసి విద్యావిలాసుఁడు కృతార్థుఁడనై తినిని సంతోషించుచుండెను. తరువాతను దేవశాలి యనువాఁడు చిరకాలము గురుకులవాసము చేసి గురుకృపవలన సంగము లగువేదముల నభ్యసించెను. మఱియు మీమాంస, న్యాయశాస్త్రము, ధర్మశాస్త్రములు, అస్తాదశపురాణములు, ఉపనిషత్తులు, మఱియు మిగిలిన యితర విద్యలు నేర్చుకొనెను. ఇట్లు గురువువలన విద్యలు నేర్చుకొని యాయనచే ననుజ్ఞాతుఁడై వెల్లరాగ్యము నవలంబించి దేశసంచారము చేయుచుండెను. మహామతి యగు నాదేశశాలి లోకములమేలుకొనుటకై వపురాణములు, అగమములు రచించెను. అతఁడు కందమూలఫలాలాహారాఁడయ్య కొండగుహలలో నుండి

యింద్రియములను స్వాధీనము చేసికొని యష్టాంగయోగము నభ్యసించుచు సదా హృదయవద్ధమునందు శివునినే ధ్యానించుచు నుండెను. యోగహార్యము దెలిసిన ఋషులు మొదలగు వారిచే మాటిమాటికిని బూజించు బడుచుండెడివారు. ఇట్లు నిర్వైరముగా నుండు నాదేవశాలి శిరోక్రమచో నిరుపమాన మయినకీర్తి గలిగినది. ఆదేశశాలి యొకప్పుడు శూరమూనియగు వీరవల్లభుఁ డేలుకల్యాణపట్టణమును గూర్చిపోయెను. కష్టాజనమును ధరించి బంగారుజన్నిదము వైచుకొని దివ్యవయినకౌక్లీనము గట్టుకొని పాదములకుఁ బాదుకలు బాగుగా నమరించి హస్త భాషణముగాఁ బుస్తకము చేతఁబట్టుకొని సర్వావయవములయందును భస్మము వెలుంగుచుండగా రుద్రాక్షాభరణములు ధరించి చెవులకుఁ గుండలము లలంకరించి వచ్చుచున్న యాదేశశాలిని జూచి యందఱును భయభక్తులతోఁ గూడి దూరముగాఁ దొలగిపోవుచుండిరి. ఈయంకారముతోఁ గల్యాణపురము ప్రవేశించునప్పుటి కప్పుట నెచ్చటఁ జూచినను జేనులే తప్ప నితరమతమువారు గానరారెరి. రాజకుటుంబ జై నమతముఁ దేయగుటచే దానిటని యోజించెను. ఈభూలోకములో నున్న జై నమతము నెట్లు నశింపఁజేయుఁ గలను? అని విచారించుచు మాటిమాటికి శివకథారసము వెడఁజలుచు జై నుల కందఱుకును శివతత్త్వము బోధించుచుండెను. ఇట్లు దేవశాలి బోధింపఁగా జై నులుతమమతము విడిచి శివదీక్షావరలెరి. అతనినే సదురునిగా భావించి యతనివలన శివపంచాక్షరీమంత్రము నుపదేశమును బొంది జపించుచు శివపూజాపరాయణులయిరి. ఈరీతిగా నతఁడందఱుజై నులను జై వులనుగాఁ జేయుచుండగా నితఁడేశంకరుఁడు భూమిపై నవతరించినవాఁడు; అని జన లనుకొనుచుండిరి. ఒకప్పుడు రాజపుత్రుఁడు జగదేవుఁడు తపోనిష్ఠాగరిష్టులచే నేవంపఁబడుచున్న దేవశాలికి మొక్కి సాక్షరముగా నిల్చినియె. స్వామీ! నీవేయీ శక్తుఁడవు. నన్నోక్తములకును నీవేగురువపు. నాకును పంచాక్షరీమంత్రము నుపదేశించి యనుగ్రహింపుము. అని రాజపుత్రుఁడు ప్రార్థింపగా మహాజ్ఞాని యగు దేవశాలి యారాజకుమారునికి శివదీక్ష 'యచ్చి యతనికోరికప్రకారము' శివపంచాక్షరీమంత్రముపదేశించెను. జగదేవుఁ డామంత్రమునే సదా జపముచేయుచు శివహ్యానానకుఁ డయిజిత్రేంద్రి

యుఁడాయెను. అతఁడు జై నసంఘమును దూరీకరించి సదా శివభక్తులను జేరదీసికొని సర్వకాలసర్వస్థలయందును శివపూజాసమానకుండై కనుపచుండెను. మంత్రు లారాజకుమారునిగుఁగతి యంతయుఁ దెలిసికొని తేల్చితితోఁడెప్పిరి. ఏమని యనిన నోరాజా! నీకుమారుఁ డగుజగదేవుఁడు విక్రీలి. బుద్ధిమంతుఁడు మనమతమును విడిచి జై నమతములోఁ బ్రవేశించెను. దేవశాలియనువానివలన నుపదేశమును బొంది శివవర్ణచాతుర్యుల్రమును జపముచేయుచు శివపూజాపరాయణుండై నిత్యమును శివునినే ధ్యానించుచు శివభక్తులతోఁ గలిసి యుండువాఁడు. ప్రతిదినమును శివకథామృతమును ద్రావుచు నిట్లే ప్రవర్తించుచున్నాఁడు. ఇట్లని మంత్రులు చెప్పినమాటలు విని దేవశాలిని దనపట్టణము నుండి బయటికిఁ బంపించెను. తరువాతను మంత్రినమేతుండై కొడుకును సభకు రావించి రాజ దుఃఖశోకములచేఁ బీడితుండై యిట్లనియె. నాయనా! నీమొత్తో ప్రాజుఁడవని సంతోషించుచుంటిని. మనజై నమతముకంటె నెక్కువమతము లేదు. తనమతమును విడిచి యెవఁడయినను మతాంతరములోఁ బ్రవేశించునా? విశ్వాచములతోఁ గూడి క్షీణించుట; శ్మశానభూమి యిల్లు, బ్రహ్మకపాలము భిక్షాపాత్రము, గల రుద్రు నెవరయిన నుపాసించురా? కనుక నాయనా! లోకోత్తరమయిన మన మతములోఁగనే యుండుము. అని యిరీతిగాఁ గుమారుని నియమించి వీరవల్లభమహారాజు కుమారుని జై నులగురువుతోఁ గూడ న్యగృహమునకుఁ బంపెను. తరువాతను బ్రాజుఁ డగుజై నగురువు రాజకుమారునికి జై నశాస్త్రము లన్నియు బోధపఱచెను. ఎంత బోధించినను జై నమతమును విడువఁజాలెను. రాజుచే బహిష్కరింపఁబడిన దేవశాలి తటాకములచే శోభించు నొక యరణ్యములోఁ బ్రవేశించెను. దేవశాలి యాయడనితోఁ బ్రవేశించి యచ్చటి తామరకొలనిలో నాన్ని నముఁ జేసి చుర్బననమును గట్టుకొని శుచియై దేహమునిండ్ల విభూతి పూసికొని రుద్రాక్షహారాదికమును ధరించి సంధ్యావందనము చేసికొని రాజయోగము నవలంబించి ధర్మాధికారుమహాత్ముల నిచ్చునంచాతురీమంత్రమును జపము చేయుచు జ్యోతిస్సర్వరూపుఁడగు శివుని సదా హృదయకమలమునందు ధ్యానము చేయును. పరుషాతను గ్రహ

ముగా ధౌర్యశాలి యగు నతఁడు మనస్సును సహస్రారమునందు స్థాపిం
చి చిద్రూపుఁ డగుపరమేశ్వరుని వేదవాక్కులచే సుతిం చెను. ఇట్లు దేవ
శాలి చేయు తపస్సుచే జరాచరాత్మక మగు జగమంతయు వేడి యె
క్కిపోయినది! అట్టి తపగురువును జూతమను బుద్ధి గలిగి జగదేవుఁ డను
రాజకుమారుఁ డుండఁగా నాసంగతి కనిపట్టి వానిన్నేహితులు వాని
వృత్తాంత మంతయు రాజుతోఁ జెప్పిరి. రాజు కొడుకుసంగతులు విని
భయపడి కొడుకును బిలిపించి కోపముతో నిల్లనియె. ఓరీ! దురాత్ముఁ
డా! దుర్బుద్ధి! కైవలమనును విడువుము. అట్లు చేయనిచో నిన్ను
నీగురువునుసూడఁ జంపించెదను. అని యన్న తండ్రితోఁ గుమారుడఁడు
శివభక్తివశంపదుడై యిట్లనియె. తండ్రీ! అనేకశాస్త్రములచే నిషే
ధింపఁబడిన జై నవతము మహానీవ మయినదని నాకుఁ దోచినది. కా
వున శ్రుతిస్మృతిగమ్యత మయిన యీ శైవమతము నవలంబించితిని.
మూఁడులోకములయందును శివునికన్న నెక్కుఁడు దైవము లేడు.
రాజా! నేను జెప్పినమాట యథార్థమని తెలిసికొనుము. శివుడే పర
బ్రహ్మము, శివుడే దిక్కు, శివుడే పరంజ్యోతి. ఈవపంచ మంతయు
శివుడే కావున శివపంచాక్షరమంత్రము ముక్తిప్రదము శుభము నని
తెలిసికొని, యోగులు జపింతురు. శివుడే సదా పూజ్యుఁడు, మన మ
నగా నెంతటివాఁడము. బ్రహ్మాదిదేవతలు మోక్షమును గోరు మునులు
నాయననే సదా ధ్యానించుచుందురు. కావున నో తండ్రీ! నీవును శివ
పూజాపరాయణుడవై శివపంచాక్షరమంత్రమును జపము చేయుచుం
డుము. ఇట్లని కొడుకు చెప్పగానే రాజు కన్ను లెఱ్ఱఁజేసి సంకల్ప వే
యించి కొడుకును జైలుసొలలోఁ జెట్టుడని యాజ్ఞాపించి నగరిలోనికిఁ
బోయెను. దూతలు రాజుజ్ఞును శివసాపేహించి రాజపుత్రుని కారాగా
రములోఁ బ్రవేశింపఁజేసిరి. ఇట్లు చెఱసాలలో నుండి జగదేవుఁడు దుఃఖం
చి తపగురు వగు దేవశాలిని ముక్తికై తలంచెను. మహాతపశాలి
యగుదేవశాలి యతఁడు తలంచినంతనే శిష్యునిసంగతి యంతయుఁ
జెలిసికొని కన్నుల నీవ్వలు రాలుచు దుర్భాసుఁ డగురాజును భంపు
టకై శివమంత్రప్రభావమువలన నడవితోని జంతువులను జతురంగబల
ముగా నృజించెను. సింహములను యోధులనుగాను, పెద్దపులులను

మహాబలవంతులనుగాను, ఏలుఁగుగొడను మదపుఁజేనుఁగులనుగాను,
లేళ్ళను గుఱుములనుగాను, చక్రవాకపక్షులను వాయువేగమనోవేగ
ముగాఁ బోవురథములుగాను, కంటకవంతములగు వృక్షములను వాడి
యగునాయుధములనుగాను, రావిపెట్లు బాణములుగాను, బొంగువె
దుళ్ళు ధనుస్సులుగాను, జవపచెట్లను సారెగాను, లతాకుంజముల నమ్ము
లపొదులుగాను, నయినవి. బ్రహ్మవృక్షములు బ్రహ్మస్త్రము లయి
నవి. ఇట్లు నతురంగబలముః పూర్తి కాఁగానే దేవశాలి మిగుల సంతో
షించెను. వీడవ సైనికులందఱును వచ్చి వినయముగాఁ జేతులు జోడిం
చుకొని “ఈశ్వరా! మమ్మొందులకు సృజించితివి? మావలనఁ గాఁదగి
నకార్యమేది? సెలవై నతోడనే యది యెట్టిదె నను జేసి తీడెదము. అని
యిట్లు చెప్పిన సైన్యమును భాచి మేఘగంభీరవాక్కులతో దేవశాలి
యిట్లనియె. మహాబలవంతులగు సైన్యకులారా! మీరు కల్యాణగర
మునకుఁ బోయి సైన్యముతోఁ గూడఁ మీరవల భూపాలుని జంపివానికు
మారుఁ డగుజగదేవుని నాపియశిష్యుని జైలుసాలనుండి విడిపించివెంటనే
రంజని యాజ్ఞాపింపఁగా దేవశాలియాజను శిరసాపహించి యాసైన్య
మంతయు బయలుదేఱినది! ఇట్లు శుయలుదేఱి శత్రువులకు గర్భనిచ్చేద
మగునట్లు సింహనాదములు చేయుచు యమదూతలవలె భయంకరులై
ధనుష్పంకారములు చేయుచు నాగాధరణయంత్రులై కల్యాణపురమును
ముట్టడిపై చిరి. గోపురములయందును ద్వారములయందును గావున్న సై
నికులు దేవశాలియొక్క తపఃబ్రభావముచే నృజంపఁబడిన సైన్యముచే
ముట్టడింపఁ బడిన పటణముయొక్కయవసనను జూచి భయంపడి యతివే
గముగాఁబోయి నమస్కరించి రాజుతో నిట్లనిరి. మీరవల భరాజేంద్రా!
మహాబలవంతులమీ! మనపట్టణ మంతయు శత్రుసైన్యముచే ముట్ట
డింపఁబడియున్నది. మహావీరులకుఁ గూడ భయమును గలిగించుచు
న్నది. మఱియు నాసైన్యము నమ సమైక్య యాయుధములను ధరించి
బాణబాణానవోజ్జ్వలమై యేనుఁగుల బృంహితములతో డను, గుఱుము
లనశింఠితలతో డను, భటుల సింహనాదములతో డను దిగజములకుఁ
గూడఁజెప్పెను గలిగింపుచున్నది. ఆసైన్యమంతయు నెక్కడనుండి వచ్చి
నదో యెవ్వరు పంపి యుందురో మాకొక్కంతయుఁ దెలియరాకుండ

నున్నది. ఇట్లు చెప్పిన దూతల మాటలు విని రాజు కోపపూర్వకముగా పండు పట్టవట కొలుకుచు మంత్రులతో నిట్లనియె. మంత్రులారా! విచిత్రక దాయపుడు దూతలు వచ్చి చెప్పిన మాటలు. ఇంతయాకస్మికముగా వచ్చిన సైన్యమును జంపుటకై నారాయణుడే మనసైన్యమును బంపుడు. అని రాజు చెప్పగానే మంత్రులు త్వరితగో నూడినవారై తమచతురంగసైన్యమును సన్నదముగాఁజేసిరి. అది శత్రుపర్యాయము, సర్వాయుధసమర్థితము, సముద్రముతో సమాన మయినది, యెప్పుడును జయమునే కాని పరాజయ మెట్టిదో యెఱుఁగనిది. తరువాత నంత్రులు సైన్య మంతయు సిద్ధ మయి యున్న దని రాజుతో విన్నవించిరి. విదవఁ గల్యాణసగరనాయకుండు సమీపవల్లభుఁడు సర్వసైన్యముతోఁ డను నూడినవాడై సర్వశస్త్రాస్త్రసంయుత మయినదియు మంచిగుఱములు సారథియుఁ గలదియు నున్నతమయినజెండా గలదియు సగురభముపై గవచము దొడిగి కొని ధనుర్బాణములను ధరించి కూర్చుండి శత్రువులను జంపుటకై బయలుదేఱెను. అతనిని సైన్యముసంతోషముతో శంఖముల నూడిరి. మహిమగల హస్తము గలుగనట్లురణభేరులు మోఁగింపఁబడినవి. మఱికొందఱుఁగింపనానాదములు చేసిరి. ధనుష్పంకారములు చేసిరి. ఇట్లు మహాభోపముగా వచ్చియున్న రాజును దత్తైస్యమును జూచి దేవశాలి పంపిన సైన్యమును యుద్ధోన్ముఖ మయినది. ఈ యుధయ సైన్యముల యుద్ధమును జూతమను కోరికచే దేవతలు సూర్య సమాసముగా వెలుగుచున్న విమానమలపైఁ గూర్చుండి యాకాశము నిండిరి. తపోధను లగుఋషులును నారదాదులును గంధర్వులును సిద్ధులును జారణులును నుత్తియు సేనపండు దిక్పతులును కై జయంత మను ప్రాసాదమెక్కి యుద్ధము చూచుచుండిరి. తరువాత యమపట్టణము నిండు లాగుచ యుద్ధము ప్రవర్తించినది. రెండు సైన్యములవారును బరస్పరమును ముసలములు ముద్దరుములు భిడివాలములు పరశ్వధములులశకులు గదలు శత్రువులు భాణములు మొదలగువానిచేఁ గొట్టుకొనుచుండిరి. రథికుఁడు రథికుని, గుఱముపై నున్నవాఁడు గుఱముపై నున్నవానిని, పదాతి పదాతిని, గజాచూఢుఁడు గజారూఢుని నెదుర్కొనిరి. రెండు యెల్లవారును స్వర్గమును గోరి యుద్ధము చేయుచుండిరి. సింహములవలె గరించుచుం

డిరి. మిక్కిలిగా వీరవాదములు పలుకుచుండిరి. నీ వెంతవాడవురా యన నీ ప్రతిటివాడవురా యనియు నే నెంతఁనో జయించితి నననే నెందఱనో జయించితి ననియు నిన్ను జయించితిని భూడు మన నిన్ను నేనే జయించితిని భూడు మనియు నాతో సమానుఁడు లేడన నాతో సంతకుముండే సమానుఁడు లేడనియు నాయెదుటినుండి పరాజులుండవై పాతిపోవున నాయెదుటినుండియే పరాజులుండవై పాతిపోవునియు ననుచు యుద్ధము చేయుచుండిరి. ఇట్లు రోమహర్ణాముగాఁ బ్రవర్తించుచున్న మహాయుద్ధమును జూచి యింద్రాది బృందాఠకులు మిక్కిలి యాశ్చర్యమును బొంది సాధువాదములు చేయుచు గౌరవించిరి. యుద్ధభూమిలో మొండెములు లెక్కకు మిక్కిలిగా నాట్యము చేయుచున్నవి. రక్తము నదులై ప్రవహించుచున్నది. శివమంత్ర ప్రభావమువలన వృద్ధి శాలి సైన్యము పున్న మనాటిసంద్రుని జూచిన సముద్రమువలె వృద్ధి పొందినది. వీరవల్లభుఁడు మహాహారాజుసైన్యము కృష్ణవర్ణునిగాఁ జూచి దునివలె క్షీణించిపోయినది. ఇట్లు యుద్ధోన్ముఖులై యాయుధములను బ్రయోగించుచున్న దేవశాలి సైన్యముచే గొట్టబడి వీరవల్లభుని సైన్యము కొండలు మూర్ఛిల్లిరి. కొండలు చచ్చిపడిపోయిరి. మఱి కొండలు మూత్రపురీషములు విడుచుచు భూతిపోయిరి. అపుడు కొండలు సైన్యము రాజకొడకు వచ్చి శరణు వొచ్చిరి. అట్లు శత్రువులచే బీడితులయి తనయెడకు వచ్చియున్న సైన్యమును జూచి వీరవల్లభుఁడు రోషచ్యవములతోఁ గూడినవాడై దనురదులలోఁ జేర్వడినవాఁడు గనుక యుద్ధభూమిలోనికి వచ్చి దేవశాలి సైన్యమును దహించుచున్న వాడో యమలూగునఁ జూచి వెంటనే ధనుస్సైన్యముపై వేసవేలు భాణములు వారిపై విడిచెను. అపుడు వీరవల్లభునిధనుస్సునుండి పడుభాణము లకు లెక్కయే లేకపోయినది. అట్లు గొట్టబడి దేవశాలి సైన్యము, లోనివారు కొండలు సింహములవలె గరించిరి. మఱికొందఱుచే విడువఁబడిన భాణములచే వీరవల్లభుఁడు మిక్కిలిగా గొట్టబడి యువుకు కను లెఱఁజేసి నిరుపమానమయిన యాగ్నేయాస్త్రమును బ్రయోగించెను. అపుడు దేవశాలి నేనాపతి శంకరుఁడనువాఁడు వాగుణాస్త్రమును బ్రయోగించి దానిని జల్లార్చెను. తరువాతను వీరవల్లభుఁడు వాగు

ణాత్మమును బ్రయోగింప శంకరుడు వాయవ్యాత్మమును బ్రయోగించి దానిని వారించెను. శివప వీరవల్లభుడు యాచార్యాత్మమును బ్రయోగింప. శంకరుడు తాద్రాత్మమును బ్రయోగించి దాని మద మణించెను. వీరవల్లభుడు నారాయణాత్మమును బ్రయోగింపగా శంకరుడు మహేశాత్మమును బ్రయోగించి వారించెను. తరువాతను శంకరు డనువాడు చాలఁ గోపించి సర్వలోకభయంకర మయిన బ్రహ్మాత్మమును బ్రయోగించెను. దానితో వీరవల్లభుపాలని శిరస్సు తెగ క్రిందను బడిపోయినది. వెంటనే దేవశాలిసైనికులు జయభేరి వాయించిరి. పూర్తిగా సంతోషించి శంఖము లూదిరిమింట దేవదుందుభులు మ్రోగినవి. పుష్పవర్షము గురిసినది. గంధర్వులు పాడిరి. అచ్చర లాడిరి. అపుడు దేవశాలిసైనికులు, సేనాధిపతిని బురస్కరించుకొని నిరాసందులగు జనులతో నిండిన కల్యాణపురములోఁ బ్రవేశించి మహామతియగు జగదేవుని జైఠనాలనుండి విడిపించిరి. విదవ నేనుగ నలంకరించి యతనిని దానిపైఁ గూర్చుండఁజెట్టి, సంతోషముగా దేవశాలియొద్దకుఁ దెచ్చిరి. జగదేవుడు తనగురువగు దేవశాలినిజూచి యేనుఁగునుండిదిగి యాయనపాదములకు సమన్వరించెను. మఱియు శ్రుతి స్మృత్యాగమములయందుఁ జెప్పఁబడినరీతి ననేకవిధములుగా స్తుతించి పరమాత్ముఁడగు శివునిఫాలనేత్రము నుండి పుట్టిన యోదేవశాలి! ప్రణతార్థప్రదాయక! విద్యావిలాసతనయా! సదుఁగూ! సిభక్తుఁడ నగు నన్ను సుసారసముద్రమునుండి యుద్ధరింపుము. దురాచారభూయిష్టమై, యశిష్టులగువారిచే నేవింపఁబడునున్నదియు శ్రుతిస్మృతులకు విరుద్ధమున నగు జై నమతమును రూపుమాపుము. నేను నీవుపడేశించిన శివపంచాక్షరీమహామంత్రముచే నమస్తాపములును భోయినవాడ నయితిని. నీనామమును స్మరించుట చేతనే పదిత్రుండ నయితిని. నీవే నన్ను చెఱఱపాలనుండి విడిపించి రక్షించితివి. అని యట్లు పాదములపైఁబడి నమస్కరించుచున్న శిష్యుని బదాంజలిని జగదేవుని గురువగు దేవశాలి లేవఁదీసి కూర్చుండఁజెట్టి చేతితో నిమిరుచు నిట్లనియె. జగదేవా! మహాబుద్ధి! మధ్యకులలో మొదటి వాడవు. నేను జెప్పసంగతి సావధానముగా వినుము. మూఁడులోకములయందును శివునికంటె బయిగా నుండు వస్తు వెదియును లేదు. కావున

నేనిపుడు జై నుల నధిజను నాశాపగ్నిచే దహించెదను. అని చెప్పి శంకించుటకు జలము చేతఁబట్టుకోఁగానే, శివభక్తాగ్రజ్యుడును, భాగ్యదూశితసర్వాంగుడును, రుద్రాక్షమాలా విరాజమానుఁడును నగు నదివచ్చి దేవశాలితో నిట్లనియె. మహామతి వగునో దేవశాలి! జై నును జంపుటకు శాపమోయకుము. నలదువధుడు. ఇట్లుపై ని జై నమతము జై నమతమే యగును. ఇట్లని శివభగవానులవారితాత్పర్య మయి యున్నది. నేనువచ్చి నీకు పుష్పవతీచితిని. శివునియాజ్ఞ నేర్పరును దాఁటదగదు. ఇట్లు కైలాసమునందుండి శివునియాజ్ఞాప్రకారము వేగముగా యొడకు వచ్చితిని. శివుడు చెప్పినదంతయు నెఱవేర్చుకొంటివి. ఇతఁ బార్వతీపరమేశ్వరులను దర్శించుటకుఁ గైలాసమునకు రమ్ము. అని యట్లు నందిచెప్పగానే దేవశాలి జగదేవుని గల్యాణపురమునకు రాజునగాఁజేసి యతని ననేకవిధములుగా నాశీర్వదించి వెంటనే దేవాంగులయిపోయెను. అపుడు దేవదుందుభులు మ్రోగినవి. పుష్పవర్షము గురిసినది. గంధర్వులు పాడిరి. అచ్చరలలాడిరి. అపుడు శివునిచే బంపఁబడినయు. శివభక్తులచే నిండినదియు. ఘంటామణి మహాభక్తులు గలదియు నృత్యగీతపాధ్యములచే నొప్పించునదియు గామగమనము గలయు యు గోటిసూర్య ప్రకాశమానమును నవరత్నఖిచితమై దివ్యాశ్వముల వేతను, దివ్యగజములచేతను బూన్పఁబడినదియు నగు విమానమున జూచి దేవాంగుడు తనశిష్యుఁడగు జగదేవునితోఁ జెప్పి నందితోఁగూడ నందధిరోపించెను. అట్లు దేవాంగుఁడు నందితోఁగూడ విమాన మెక్కి నతోడనే యని యర్ఘ్యముతోఁ గైలాసము చేరినది. శివాత్మజుఁడగు దేవాంగుఁడు విమానమునుండి దిగి పార్వతీపరమేశ్వరులకు నమస్కరించెను. అట్లు వచ్చియున్న కొంతకు నెత్తుకొని ముదులూడి శివుడు తొడవయి గూర్చుండఁజెట్టికొని, యదుమాండానందమును బొందెను.

ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగపరితమున దేవశాలియవతారపరివూరి యన్నది యిరువదియేడవ అధ్యాయము.

దింది యథాచిధిగా భూతకోపవారములచే బూజిచి నువర వికారమయిన వీరలంబుం గూర్చుండబెట్టెను. తరువాత నాధగవంతుడు సాక్షాత్తుగా వీరరుద్రునికుమారునకు యథాచిధిగా సాగవేత్తా క్షవిధానమున లింగదీక్ష చేసి యావిడనికి దేవదానుండు నామకరణము చేసెను. ఆ యుత్సవసందర్భమున దేవదుంధుభులు మ్రోగాగిసవి. పుష్పవరము గురిసినది. గంధర్వులు వాడికి అచ్చులూగిరి. తరువాతను గుమారన్నామితో గూడ నాధగవానుండుండలును జూచునుండగానే యంతరాసమునొందెను. అప్పుడు "ఇప్పుటి బ్రాహ్మణుండేడి. యేడి" అని కోలాహలము గలిగినది. అట్టిసమయమున నాకాశవాళి యందలును వినలగున. "ఓయీ వీరరుద్రభూపాలా! రామలింగస్వామి యగు శంకరుడు న్యాయముగా దయచేసి నీకుమారునకు లింగదీక్ష చేసి నామకరణము చేసి వెంటనే యంతరాస మాయెను. కావున నీకుమారుడు రామలింగస్వామియందు భక్తిగలిగి చౌడేశ్వరదేవిని బూజించునుండువాడగును. బుద్ధిశాలి యగు నీకుమారుడు భూలోకములో వీరశైవమతము నుదరింపగలడు" అని వినవచ్చినది. అది విని యందలును మిగుల సానందించిరి. తరువాతను గుమారుని యభిషేక్తికై వీరరుద్రుండనేకములగు గొప్పగొప్ప దానములును చిన్న చిన్న దానములును జేయించెను. ఆభాలుండబాలసూర్యునిగది వల్లిది పొందుచుండెను. అంత నక్కడ గైలాసమున శివుడు గదియపై గూర్చుండి యానమిహమున నున్న దేవాంగునిభార్యను, దేవదత్తయనునామెను జూచి "దేవదత్తా! నీవు బంగారాధీశ్వరుని భార్యయైన సులక్షణయందు గుమారితప్తై పుటుము" అనగానే యాయనయాజును శిరసావహించి యాదేవదత్త బంగారరాజభార్యయొక్క గర్భమున బ్రవేశించి పదియవ నెలను సర్వలక్షణలక్షితరాతై పుట్టినది. బాలిక పుట్టగానే తండ్రియగు చంద్రశేఖరమహారాజు బాధువులతో గూడ నానందించెను. జ్ఞాతకన్యాది క్రియలు నిర్వర్తించి శేషముగా బ్రాహ్మణులను గైరవించెను. అప్పుడశ్వరీ యగు పురుషుడు "రాజా! నీకుమారితకు దేవదత్త యని పేరుంచి వీరరుద్రమహిపాలనికుమారుడగు దేవదాసున కిచ్చి పెండి చేయుము." అని బంగారరాజునకుం జెప్పెను. రాజానుట విని యాత్మ చేయుదు మని శి

సూత్రమునులారా! సారదుండొకప్పుడు మహాదేవుని నేవించుటకై కేలాసమునకుఁ బోయి యాయన ననేకవిధములుగా సుతించి చేతులు జోడించుకొని యెదుట నిలువఁ బడి యుండగా శివుండట్లనియె. "సార్థదా! భూలోకములో నాయాచారము భాగుగా జరుగుచున్నదా? యన నతఁ డాయన క్లితనియె. దేవా! భూవలయమునందంతటను నేను దిగుచుంటిని గాని యెక్కడ జూచినను నెవ్వలెదండుకూడ గనుచుట చుండిరగాని ముచ్చటకె నను శైవుని జూడ నెత్తిని. అని యిట్లు సారదుండు చెప్పగానే విని శివుడు. దేవాంగుని జూచి యుటనియె. ఓయీ దేవాంగా! నీవు భూలోకములో శైవుండవయినదల న్నియఁజాలిన నావ్రతమును వ్యాపింపఁజేయుము. అని యిట్లు శివుడు చెప్పగానే దేవాంగుడు చిత్త మట్లే చేయుదు నని భూలోకమునకు బయలుదేరిన దేవాంగుని జూచి నవ్వుచు బాల్వత్తి యటనియె. నాయనా! నేను బాల్వము చౌడేశ్వర నయి నీశత్రుల కర్ధరాక్షసు జంపి నీ కష్టమయినవలయు లిచ్చితిగదా! కావున నీకులమువారందఱును చౌడేశ్వరిని భక్తిశ్రద్ధాత్పర్యములతో బూజించుచును నుదరుగాక. ఆమె సుద్దుఁగినివారికి. పూర్వము శ్రీరాముడు రావణుని వధించి రామేశ్వరతీత్రమునందు బూజించిన రామలింగస్వామిని నీవు సదా పూజించుచుండుము. అతడు పూజింపఁబడి భర్తాధికామమొత్తుముల నిచ్చును. మఱియు నాదేవుడు నీవంశపువారిచే సాదరముగా బూజింపఁదగినవాడు. నీవంశములు రామలింగస్వామిని చౌడేశ్వరిని బూజించుచుండుటనలన నమ సమైక్య కీర్తనలు బొందుచుందురు. ఇట్లని చెప్పి యాశ్వరుని ఫాలనత్రమునుండి పుట్టిన దేవాంగుని బయనము చేయించి పంపినది. తరువాతను భూమిపై నామోదపురాధీశ్వరుండైన గంగాధరుని కుమారుడు వీరరుద్రుండనునతనికి దేవాంగుడు పుత్తునిండ్ల పుట్టెను. తరువాతను వీరరుద్రమహారాజు పదునొకండవదినఁగలన వేదోక్తవిధానమున బాలిక రాధిక్కుము జేయుటకు ప్రారంభించెను. అప్పుడు కుమారస్వామితో గూడ గౌరీపతి వృద్ధబ్రాహ్మణరూపముతో రాగానతనిని జూచి వీరరుద్రుండు డానం

యించెను. అప్పుడే దేవదాసుఁడై దుసంవత్సరములవాఁడు. ఆశ్వాలుం
డందఱును మిగుల నానందింపఁ జేయుచుండెను. తండ్రి సకాలమున ను
పసఁచునముచేసి గురువులవలన నెల్ల విద్యలను జేప్పించెను. సర్వవిద్యా
విశారదుఁడును బుద్ధిశాలియు నగు నీకుమారుడు దేవదాసునకు నా
కుఁతఁడు. దేవద్రతయను కన్యకను నిస్సందేహముగా నేనీయధల
చితి నని బంగళారాజు శుభలేఖను బంపెను. తరువాతను వీరుద్రభూ
పాలుఁడు సంతోషించి భార్యపుత్రులతోడను జతురంగ బలముతోడను
బురోహితపురపురముగా బయలుదేటి బంగళా రాజునిట్టికి నేగెను. బం
గాళరాజు సచ్చిసపెండి వానిరి జూచి చాలసంతోషించి యల్లుని వియ్యం
కునికాగిలించుకొని తగు విడిదియేర్పాటుచేసి యందుఁ బెండ్లివానినుంచి
పట్టణ మంతయు సలంకరించు. డని సేవకుల కాజూపించెను. సేవకులు,
పట్టణములోనిపాదము రాజుజను శిరసావహించి పట్టణ మలంకరించిరి.
తరువాతను బండ్రేశ్వరమహారాజు తౌర్యత్రైక సమేతముగా మూతాపి
త్య సమేతుఁడగు దేవదాసుని నెదుర్కొని తనయింటికిఁ దీసికొనిపోయె
ను. తరువాతను విద్యాంసుఁడగు పురోహితుఁడు కల్యాణమంటపమునఁ
బ్రవేశించి యచ్చటకు వడ్డవరులను రానించి యగ్నిని బ్రజ్వలించజేసి
వేదమంత్రములచే నై వాహికవిధానమును నెఱపెను. అప్పుడు బంగళ
రాజు తనకుమారులను బాగుగా సలంకరింపించి మంత్రోదక పురస్కర
ముగా దేవదాసునికి దారవోసెను. అప్పటి మంగళవాద్యములు చప్పు
డు ముఖోకములను ప్యాపించిది. దేవదుందుభులు మ్రోగినవి. పూ
లవాస గురిసినది. గంధర్వులు పాడిరి. అచ్చరు లాడిరి. వందిమాగధులు
స్తుతించిరి. పురస్త్రీలు కారీకల్యాణము మొదలగు పాటలుపాడి సీరాజ
సముపటిరి. అప్పుడు బంగళారాజు కూతునకు, అల్లరికిని బరిష్ఠితలేని
వస్తువులను గానుకగా నిచ్చెను. మఱియుఁ దక్కినవారిని యథాన్యా
యముగా సత్కరించెను. అప్పుడు వీరుద్రమహారాజు చాల సంతోషిం
చి తన యామోగపట్టణమునకు వచ్చెను. దేవదాసుఁడు భార్యతో
గూడి రతిదేవితో గూడఁ జను సుస్మధునివలె సంతోషించుచుండెను. మఱి
యు సతయు శివపూజా పరాయణుఁడును. శైవపురాణకథోత్సరకుఁడును
నై యుండెను. ఎప్పుడును శివునినే ధ్యానించును శివధక్తులకే యన్నాది

దావము' లిచ్చుచు శైవగోష్ఠితో నుండెడివాఁడు. శివశ్రియుఁడగు దేవ
దాసుఁడు పలుమందికి లింగదీక్షను జేయించెను. నిరీశ్వరులుగా నుండు
పారిమతము సంగీకరింపఁజూయెను. భూద్రులకు, గోమట్లకు, రాజులకు
ను శైవమతమును బోధించి వారిందఱును వీరశైవులనుగాఁ జేసెను.
అది మొదలందఱును శైవప్రథము సవలంబించి శివునియందు భక్తిగలిగి
భగ్యరద్రాక్ష ధాతృలై ప్రకాశించుచుండిరి. ఇట్లు జరుగుచుండగా గౌ
దేవదాసునకు శివునియనుగ్రహమువలన నేకోరాముఁ డనుకుమారుఁడు
పుట్టెను. అతనికి విరూపాక్షుఁ డని యింకొక పేరు గూడఁ గలదు. దేవ
దత్తచే లాలితఁడుఁడగుచు నాబాలుఁడు నృద్ధి నొందుచుండెను. దేవదా
సుఁడు ప్రతిదినమును శైవమతమును బ్రకటించుచు రామలింగేశ్వరుని
పూజయందు దాసకృతిత్తుండై యొప్పురుచుండెను. అట్లుండుటను నహిం
వక శాద్దులుకొపించి శైవమతమును ధ్వంసము చేయవలయునని యా
లోచించి దేవదాసునితప్పలు పెడకుచుండిరి. అతఁ డొకప్పుడు యథా
విధిగా రామలింగస్వామిని బూజించి యింటికి మరలుచుండగా జూడు
లందఱును నేకీభవించి యతనిని దారిలో నడ్డుకొని “శివుఁ డెవ్వఁడు?
ఎవ్వట నున్నవాఁడు? నీవు శైవమతమే గొప్పది యని లోకములో
జూచుచున్నాడవు. ఎవనిమంత్రమును, దీక్షను, పూజను నీవు కొనియా
డుచుందువో అట్టిశివుఁడెవ్వట నున్నాడు?” అని యనుచున్న జూడు
లవూటలు విని దేవదాసుఁ డిట్లనియె. “శివుఁడు సర్వవ్యాపి, నిత్యుడు,
విభవ, ఆత్మస్వరూపుఁడు, పరాత్పరుఁడు నని యెఱుంగుండు. అను దే
వదాసునిమాటలు విని జూడు లిట్లనిరి. ఇప్పుడు నీవుచెప్పిన శివుఁ డట్టి
వాడె యయినవో? బిషేలికలోనుండి నీవు చెప్పినదాని సత్యమనలేను.
ఆని యనుచు నచటినుండి పోవుచున్న యొకవిషేలికను దేవదాసునకుఁ
జూపిరి. దేవదాసుఁడు వారిమాటలు విని విషేలికను జూచి భక్తశంకరుం
డగు శంకరుని “శివ! శంభూ! దయాసింధూ! నీవు సర్వవ్యాపకుఁడ
ననుమాట నిజమే యయినవో? జూడు లన్నరీతిని విషేలిక యందుండి నై
ష్ఠము.” అని ప్రార్థించెను. ఇట్లు దేవదాసుఁడు ప్రార్థించిన వెంటనే శివుఁ
డు విషేలికయందుండి యిట్లనియె. “జుజుబులాదా! నేను జెప్పినది విను
డు. మీరందఱును భక్తి గలవారై యుండుడు. నేనే సాక్షాత్తు శివుఁ

డను, సర్వత్ర నిండియున్నవాడను, పరాత్పరుడను, పరమాత్మను, జగత్కర్తను, సర్వస్వరూపుడను, ఇందు సందియమొందవలసిన పనిలేదు. ఇట్లు చెప్పిన భగవంతుని మాటలను విని భాగ్యుల మోములు చూచుకొని దేవదాసునితో నిట్లనిరి. మహాబుద్ధిగల దేవదాసా! మా మాటల వినుము. ఈ పీఠిక సమంత్రప్రభాసములన నిట్లున్నది. ఇట్లు రామలింగేశ్వరుడు చెప్పినచో మేమందఱుమును శైవుల మయి నీకు శిష్యుల మగుదుము. అని భాద్రులనగానే దేవదాసుడు భాద్రులతో గూడి రామలింగస్వామి సన్నిధికిబోయి యిటనియె. రామలింగేశ! చిద్రూప! వేదవేదాంతసంసృత! నీవు సర్వాంతర్యామి వసునంగతి పీఠి లికయం దుండి యెట్లు చెప్పితివో అట్లు చెప్పుము. నీకు సమస్కారము అని దేవదాసుడు ప్రార్థించినతోడనే రామలింగస్వామి సింహానువతె గరించుచు మధురముగా నిట్లనియె. ఓరీ భాద్రులారా! మీరు నాయం దు భక్తిగలిగి నా మాటలు వినుడు. నేనే నాత్మాచిన్నుడను, సర్వవ్యాపిని, పరాత్పరుడను, మోక్షదాతను, జానవిజ్ఞానవిగ్రహుడను, పరమాత్మను, జగత్కర్తలకుం గర్తను హర్తను. విభాతను సుర్రూపుడను నని యెఱుంగుడు. అని యిట్లు రామలింగస్వామి చెప్పినమాటలు విని భాద్రులందఱును దేవదాసునకు శిష్యులయిరి. అప్పుడు దేవదాసుండచ్చట సున్నయందఱు భాద్రులకును యథాచిధిగా శిష్యులు యుచ్చెను. తరువాతను దేవదాసుడు బంధుపోషణసక్తుడయి యన్నదాసమును చేయుచు నావల్లభమున నే యుండెను. ఇట్లుండగా నొకప్పుడు కోటిమంది బ్రాహ్మణులు వడ్రాపోవేతముగా నన్నము పెట్టుమని దేవదాసు ధడిగిరి. అప్పుడు దేవదాసు డాంధ్రునిలోని గంగాధరుడను కోమటియింటికి బోయి సంగతియంతయు జెప్పి కావలసినసంభారము లిమ్మని కోరెను. అప్పుడు కోమటి యతనిమాటలు విని కోమెంచి పెద్దగొంతుతో నిట్లనియె. ఓయీ! నీవు పండ్లండెండనుండి నాకొక్క కాసమున నీయకుటివి. కావున నివ్వకు వచ్చిన ప్రోవనే చక్కగా బోమ్ము. మాయింట నీకు గావలసిన తండ్రిలాదికమగు నామగ్నిదొరకదు. ఇట్లని యాకోమటి చెప్పగానే నాప! మా దేవదాసు డావృత్తాంతమంతయు భార్యతో జెప్పగా నామె యిట్లన్నది. నాథా! మన యేకోరాము డనుపుత్రుడున్న

వాడుగదా! వానిచేయి శంఖచక్రబద్ధాది శేఖలతో నొన్నారనున్నది. వాడు తనకర్మును గోరక నెఱవేఱుటకై పుట్టలో నుంచినయెడల నిస్సందేహముగా శివభగవానుడు కంకణ మిచ్చి తీరును. అని భార్య చెప్పగానే దేవదాసుడు కొడుకును బిలిచి సాదరముగా నిట్లనియె. నాయనా! విరూపాక్షా! నీవు పుట్టలో జేయియంచితినేని పరమేశ్వరుడు తప్పక కంకణ మిచ్చును. అని తండ్రిచెప్పగానే విరూపాక్షుడు తర్జిగా దన చేయి పుట్టలోనుంచెను. అప్పుడు సర్పములు కంకణములుగా గల్గి శివుడు నిరుపమానమయి యమాల్పమయిన కంకణము నాతనిచేతి కిచ్చెను. ఆభాటల డది పుచ్చుకొని తనతండ్రిచేతి కిచ్చెను. దానిని బట్టుకొనిపోయి దేవదాసుడు కోమటి కిచ్చెను. అతడు సంతోషించి దేవదాసునకు గావలసిన నామగ్ని యంతయు నిచ్చి పుచ్చెను. దేవదత్త యాసామగ్ని పంటచేసి బ్రాహ్మణులందఱకును దత్తిగా భోజనము పెట్టినది. వారందఱును సంతోషించి మునుపటికంటె నాలుగుపెట్లు జేమముగా నుండుమని దీవించిపోయిరి. ఇట్లుండగా నాగంగాధరుడను కోమటి యాకంకణము నవహరింపవలయునని మనసులో నాలోచించుచుండఁగా నాకంకణము పామై వానియింట నుపశోధ్యని చేసినది. వాడది విని యతఁడే దేవదాసునియింటికి బోయి “అయ్యా! దేవదాసా! నీవు మాయింట నుంచినకంకణము పామై మూటిమాటికిని గరించుచున్నది. నీ వీదువలసినధనమునకును నీకును బడివేల సమస్కారములయ్యా! వెంటనే వచ్చి నీ కంకణమును నీవు జెచ్చుకొమ్ము. నీకు మాయం దంత డయ్యున్నచో దొరకినప్పుడు మాధన మీయవచ్చును.” అని యింటికి బోయెను. దేవదాసు డాతనిమాటలు విని నె శ్యునియింటికి వేగముగా బోయి జై నకంకణమును దీసికొని తిన్నగా దనయింటికి వచ్చెను. తరువాత నాదేవదాసుడు తననేర్చును బ్రకటింపఁ దలంచి యమాల్పమును చిత్రమును, నిరుపమానమును నగు నొక దివ్యం బరమును నేసి దానిని దేశింగరాజున కమ్ముద మనియించెను. అపత్రుము మూడునందల యెఱువదిమూరల పొడవును, పండ్రెండు మూరల వెడల్పును గలిగి యుండెను. అది పరమేశ్వరుని కేతగినది గనుక వర్తకులుదానికి వెల్లనిరయింపఁ జాలరైరి. కాని యొక

మహాత్రము దానికి మూడులోకములును దగినవలె యనునభిప్రాయము మనసులో నుంచుకొని మూడుప్రేక్షులచూపెను. అప్పుడు విష్ణుచక్రము ప్రళయకాలాగ్నివలె మండుచు వచ్చి వెల చెప్పిన ప్రళయమూడుప్రేక్షులను ఛేదించింది. అప్పుడు లోకీన వైశ్వలు దానికి వెల లేదనియుఁ బరమేశ్వరుఁడే యది ధరింపఁ దగినవాఁడని యు నిరయించిరి. ఇట్లు చెప్పినవైశ్వల మాటలు విని దేవదాసుఁ డా వత్త్రమును శివున కర్పిత మని యనుకొనెను. అట్లు నిశ్చయించుకొని దానిని శ్రీశైలనాథుఁడగు భగవంతునికి ధ్యజపటముగా సమర్పించెను. అంత దేవుఁ డావత్త్రముచే సంతోషించి దేవదాసున కంతములే సంత సంపద నిచ్చి సాదరముగా నిట్లనియె. దేవదాసా! నీవు నాభక్తుల కన్న ము యథేచ్ఛముగా నిచ్చుచుండుము. లోకములోనియన్ని మతముల కంటెను నుత్తమ మగుకై పవిత్రమును స్థాపించి వీలయినంత వేగముగా నాలోకమునకు రమ్ము. అని చెప్పి భగవంతుఁ డంతర్ధాన మాయెను. తరువాతను దేవదాసుఁ డింటికి వచ్చి యావైశ్వల కన్న మతము మంతయు లెక్కప్రకార మిచ్చివేసి కైపులకుఁ బ్రతిదిన మన్నప్రదానము చేయుచుండెను. మఱియు మహాయోగి యగునాతఁడు ఋణవిముక్తుడై కైపులకు వత్త్రములు యజ్ఞోపవీతములు దానము చేయుచుండెను. శ్రమముగా లోకమంతటను కై పవిత్రమును స్వామింపఁజేసెను. ఇట్లు కై పవిత్రము విస్తార మగుట చూచి జ్ఞానగురువు తనశిష్యుఁడగు దేశింగ రాజు నొడకుఁబోయెను. ఆరాజు తనగురు వింటికి వచ్చుట చూచి యథావిధిగాఁ బూజించి కుశల మడిగెను. జ్ఞానగురువు తనకుశలమును జెప్పి సాదరముగా రాజును గుశలాదిక మడిగెను. రాజు తనకుశలాదికమును గురువునకును విన్నవించి యాయనతో మధురముగా నిట్లనియె. గురు వర్యా! నేను జ్ఞాన్యుఁడను నాభార్య కై పవిత్రమురాలు. కావునఁ దాము పోయి నాభార్యకు జ్ఞానాచారమును బోధించి జ్ఞానమతమం దానకు రానిగాఁ జేయుఁ డనవు డాగురు వామె యొడకుఁబోయి యుత్తమ మయిన జ్ఞానాచార మంతయు నాయింటికి బోధింపగా సంగమాంబ యనునారాభార్య జ్ఞానాచార మంతయు విని నవ్వుచు వేళకోళము గా నతనితో నిట్లనియె. ఏమి? మాగురు వగుదేవదాసుఁడు రామ

లింగేశ్వరస్వామినిన్నిధిలో జ్ఞాదులనందఱను జయించె ననియు నది మొదలు జ్ఞాదు లందఱును కై పవిత్రము సవలంబించి రనియు విని యుంటిని. ఈసంగతి యందఱు నెఱింగినదే మీ చెపుల బడనే లేదా! మఱియు నో జ్ఞానగురూ! అపు డొకయాశ్చర్యము గూడఁ గలిగినదట! అది యే మనగా జ్ఞాదు లందఱును వినుచుండగా రామలింగేశ్వరుడు “నేనే శివుఁడను. సర్వత్ర నిండియుండువాఁడను, పరమార్థను, ముక్తి నిచ్చువాఁడను, జ్ఞానస్వరూపుఁడను” అని యనేకపర్యాయములు చెప్పగా నానందరూపుఁ డగు నా పరమేశ్వరుని యదృశ్యవాక్యము లను విని యున్నారట! అది నీ చెపుల బడలేదు కాబోలును! అని చెప్పిన రాజవత్స మాటలు విని రాజునొద్దకు వచ్చి జరిగిన వృత్తాంత మంతయు వినిపించెను. తరువాతను రాజు గురువుతో నాలోచించి భార్యను రావించి యామెతో నిట్లనియె. సుందరీ! నీగురువును నాగురువును బరిశీలతము. నీగురువు నాగురువును జయించినచో నాగురువు కై పుఁడగును. నాగురువే నీగురువును జయించినచో నీగురువు జ్ఞాదుఁ డగుగాక. అని యట్లు రాజు సర్వలోకసమ్మతముగాఁ బలికి; విని యాతనిభార్య యట్లే యని యంగీకరించింది. తరువాత రాజు దేవదాసుని సంగతముగా రప్పించి యాతనితో నిట్లనియె. విద్వత్! ఇతఁడు నాగురువు. నీవు కై పగురుఁడవు. అదిగాక నీవు నాభార్యకును గురుఁడవు. నాకీజ్ఞానగురువు గురుఁడు. సర్వజ్ఞత్వము విషయమున మిమ్ముల నిడఱను బరిశీలతము. అవరీక్షతో నీవే నాగురువును జయించితివేని యతఁడు వెంటనే కై పుఁడగుట కెంతమాత్రము సభ్యంతరము లేదు. ఒకవేళ మాగురువే నిన్ను జయించెనేని ఘనమొదలు నీవు జ్ఞానమత మవలంబించి తీరవలయును. అని రాజు చెప్పగానే యిరువురును మంచిదేయని యంగీకరించిరి. తరువాత ను రాజు కుండలో నొకపామునుంచి సభలోనికిఁ దెప్పించి యిట్లనియె. ఓయీ దేవదాసా! అయ్యా! జ్ఞానగురూ! మీరిరువురును బాజులు సర్వజ్ఞులని తలంచుచున్నార గదా! కావున నీకుటములో నేమియున్న దో చెప్పిండుగా జ్ఞానగురువు పామున్నదనెను. అప్పుడు దేవదాసుఁడు జ్ఞానగురునివాక్యమును ఖరదించి సర్వస్వాపియు మోక్షవాతయు సగు శివుఁడు నాగాభరణధారియై యిందన్నాఁడనెను. అనగానే రాజు

మూత్ర దీయించి చూచునప్పుడీ దేవదాసుడు చెప్పినదొప్పసనే నా గాధరణభోషణుడై శివుడు ప్రత్యక్షమాయెను. తరువాతను రాజు శిష్యులతోగూడ గతగర్వుడై మోము వంచుకొనియున్న జౌదగురునితో నిట్లనియె. జౌదగురు! నీవు దేవదాసుచే జయింపఁబడితివి కావున కెంటునే శివదీక్షను లింగదీక్షను బొందుమనెను. అని రాజు చెప్పగానే జౌదగురువు భక్తిపూర్వకముగా దేవదాసునకు నమస్కరించి యిట్లు యాచించెను. దేవదాసా! నువ్వజ్ఞా! సర్వభోక్తపూజితా! ఇప్పుడు నాకు నాశిష్యులకును, ఈమహాకరాజునకుఁ గూడ ముక్తికాంత నీయఁదగిన శివదీక్షను లింగదీక్షను రుద్రాగమోక్తవిధిగా నిమ్ము. అని జౌదగురువు ప్రార్థించినతోడనే శివప్రియుఁడగు దేవదాసుఁ డందఱకును నట్లయిచ్చి యందఱకును శివపంచాక్షరీమంత్రము నుపదేశించి శివపూజావిధానమును బోధించి తరువాతను సదౌబలాతుఁడును మహాదేవుఁడును సగుకుండభోగి శివుని దన యామోదపట్టణమునకుఁ దీసికొనివచ్చి యథావిధిగా సాపీఠము, ఆయనను భక్తిశ్రద్ధాతాత్పర్యములతో వేదోక్తములగు మంత్రములచే బూజించుచుండెను. తరువాతను శివ్యవర్ణమన్ని తుండై దేవదాసుడు కల్యాణగురుములోఁ బ్రవేశించి తపశ్శాలియగు జగదీశమహాకరాజును జూచెను. ఇంటికి దయచేసిన తనగురువును జగదేవుఁడనుచుచి యథావిధిగాఁ బూజించి యుచితానమనఁ గూర్చుండఁ జెల్లెను. పిదప మహామతియగు దేవదాసుడు జగదేవునిపౌరులందఱకును విధిగా శివదీక్షను లింగదీక్షనుజేసి ధర్మార్థ కామమోక్షముల నీయఁజాలిన శైవపంచాక్షరమంత్రమునుగూడ నుపదేశించి శివపూజావిధానమును బోధించి యచ్చటినుండి తన యామోదపట్టణమునకు వచ్చి బంధుబృందసమన్వితుడై తన కుమారుఁడగు నేకోరామునకు కువసయ సము చేసెను. ఆయుత్సవసంభర్షమున శైవులందఱకును విశేషముగా సన్నప్రదానము చేసి వస్త్రాదులచే సంతోషమును గలిగించెను. అనంతరము దేవదాసుడు తన కుమారుఁడగు నేకోరామునకు వివాహము గూడఁ జేసెను. అప్పుడు శివుడు శైలాసమునుండి దేవదాసునియింటికి వచ్చెను. దేవదాసుడు భార్యతోగూడ యథావిధిగాఁ బూజింపఁగా శివుడు సంతోషించి మధురముగా నిట్లనియె. దేవదాసా! నీవు లోకనుం

తయు నామృతముతో నిండునట్లు చేసితివి. నాయనా! ఇటువయిని పుట్టఁ బోవువారికి గురువునుగా నీకుమారుఁడగు నేకోరాముని సభిషేకించుము. ఏకోరామునకు రుద్రుఁడనువాఁడు పుట్టును. అతనికిఁ గాలనేనుఁడనువాఁడు పుట్టఁగలడు. రుద్రునకును కాలనేనునకును బ్రహ్మనిర్మిత లగు కన్యలు భార్యలుగాఁగలరు. అపిచెప్పి శివుఁ డంతరానమాయెను. తరువాతను దేవదాసుడు సర్వగుణసంపన్నుఁడగు కుమారుని శైవగురు సాసమున నభిషిక్తునిగాఁ జేసెను. ఈకీర్తిగా నీశ్వరుఁడు చెప్పినదంతయు ముగించి భార్యతోగూడ సదా హృదయమందు శివుని ధ్యానించుచుఁ బూజించుచుఁ గీర్తించుచు శివసాయుజ్యమును బొందెను. ఈ దేవదాసునిమాహాత్మ్యమును జనువువారెకిని వినవారికిని లక్ష్మీ దాసురాత్మె యుండును.

ఇట్లు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరితమున

దేవదాసునియవతారకథాపరిపూర్ణి యన్నది

యిరువదియొకవదన యధ్యాయము.

ఇరువదియొకవదన యధ్యాయము.

నూతు—తరువాత, నో మునిపుంగవులారా! ఆమోదపట్టణాధిపతుడు దేవదాసునికుమారుఁడును సగు విరూపాక్షున కుగవిక్రముఁ డగు రుద్రుఁడుపుట్టెను. మహాబాహుండుడగు విరూపాక్షుడు తన కుమారుఁడగు రుద్రుని సాదరముగా గురుపీఠమునం దభిషిక్తునిజేసి యతఁడు స్వర్గమునకుఁబోయెను. శివమృత రుద్రుఁడు శివ్యమండలమును బాలించుచుఁ జిత్ర విచిత్రములగు వస్త్రములువేసి యందఱకునిచ్చుచుండెను. అతఁడు శివాజ్ఞానుసారముగా బ్రహ్మనిర్మితయగుకన్యకను, విధియుక్తముగాఁ జెంది యాడెను. రుద్రుఁ డామెయందు సర్వలక్షణసంపన్నుఁ డగు కుమారుని గని యతనికిఁ గాలనేనుఁడని నామకరణముచేసెను. త్రిలింగదేశాధిశ్వరుఁడును శైవప్రభవరాయణుఁడును సగు సోమనాథుని కూతురగు దుర్గయనుకన్యకు దనకుమారుఁడగు కాలనేనునకు రుద్రుఁడు పెండ్లిచేసెను. శివమృతఁ గాలనేనుఁ డామోదపురమును బాలించుచు వస్త్రములు వేసి యందఱకు నిచ్చుచుండెను. అతనికిఁ బుత్రోభావము

వలన నానాటికి జంత యెక్కువయ్యెను. అతడు బ్రహ్మనిర్మితలగు నేనూతుగురుకన్యకలను జెండియూడెను గాని యొక్క తెయండును సంతతిలాభము గలుగకపోయినది. అనవత్తదుఃఖమును సహించజాలక యాకాలనేనుడు ప్రయత్న పూర్వకముగా శివుని బాజీపమొదలిడెను. అతనిదృఢభక్తికి శివుడు సంతోషించి యతనికి బదివేలనుందిపుత్రులు గలుగునట్లు వరమిచ్చెను. తరువాతను శివప్రసాదమువలన నతనికి బదివేలనుంది పుత్రులుగలిగిరి. అపుడతడు చాల సంతోషించుచుండెను. ఆ పుట్టినవారిలో గొందఱుచేళ్ళు చెప్పెదవినడు. మొదటివాడు రూపకేనుడు; రెండవవాడు భద్రనేనుడు, మూడవవాడు చిత్రనేనుడు. అట్లే సత్యనేనుడు, సుషేణుడు, యజ్ఞనేనుడు, సేనాబిందు, యజ్ఞబిందువు, తృణబిందువు, జటాధరుడు, జయవంతుడు, జయశిలుడు, జయబిందువు, జితేంద్రియుడు, సత్యవ్రతుడు, సత్యవాది, సుందరాంగుడు, త్రిలోచనుడు, సాంబుడు, సారస్వతుడు, చైత్రుడు, సర్విజ్ఞుడు, సర్వభావభానుడు, సవిదానుడు, సంప్రహారుడు, సమగ్రుడు, సత్యభావణుడు, సునుడు, సాహసీ, సహస్యంతుడు, సుముఖుడు, సురానందుడు, సులభుడు, సుందరుడు, సుందరీప్రియుడు, శతానందుడు, శేఖరదేవుడు, శంకరుడు, శివదగ్ధుడు మొదలగువారు పదివేలనుంది కాలనేనుని కుమార్తె. తరువాతను కాలనేనుడు తనకుమాళ్ళందఱుకును ఋషిపుంగవులచే సుపనయనములు చేయించి వేదాదివిద్యల సభ్యాపన చేయించెను. మఱియు వారి యందఱకును సకాలమున బ్రహ్మనిర్మిత లగు కన్యకలను దెచ్చి పెండి చేసెను. కాలనేను డెవ్వరిచే గొడుకుల కుపనయనసంస్కారము చేయించెనో అమన్వాదులు వారికి గూటను లయిరి. వారు మన్వాదులగు ఋషుల గోత్రములయొక్క భద్రమునుబట్టి యొకరిదిట్ల కొకరు తమ విడ్డలను వివాహముల కీయ సరత గలపార్తె రి. కాలనేనుడు తన పెద్దకొడు కగురూపనేనుని గురువీరమున నుంచెను. అతడు గురువీరమును బాలించుచు దమ్ములు దానును వత్త్రములు నేసి యందఱకు నిచ్చుచుండెను. ఇట్లు చిరకాలము పుత్రులతో గూడి కాలనేను డామోదపురమును బాలించుచు నందఱకును వత్త్రము లిప్పించుచు సుఖముగా నుండెను. ఇట్లుండగా

బరిరాణమును పట్టణమందు శాలివాహనుని కుమారుడు శక్తియనువాడు మహాబలవంతుడు ప్రజలను పాలించుచుండెను. ఆపట్టణమందు సోమశర్మ యనుబ్రాహ్మణుడు వేదపాఠగుడు గలడు. అతడు సంతతి లేక కులసేదపటమునుగూర్చి పోయి యచ్చటివారిచే బాజీపజనుచు జండ్రహాశిశ్వరుడను వేదవ్రతో నందఱకును వరముల నిచ్చుచు శివుఁడుండుటను విని యచ్చటనే భిక్షాశనుడై సంతతికొనికాదేవుని నిత్యమును నేమించుచునుండెను. మఱియు నతఁ డెప్పుడును జండ్రహాశిశ్వరునియాలయములో నుండి యా శివుని బూజించుచు రాత్రి యందే నిదురించుచుండెను. ఇట్లుండగా భసపాలుఁ డనువైశ్యుఁ డొకడు సంతతికై సిద్ధపటమునకువచ్చి యనేకరత్నములచే జండ్రహాశిశ్వరుని బూజించెను. రత్నాలపూజకు శివుఁడు సంతోషించి వైశ్యరత్నమా! నీకుఁ గుమారు నిచ్చితి ననియెను. అమాట విని యావైశ్యుఁ డంతయు సంతసించి యాశీవాలయములోనే పాడుచు నాట్య మొంది ఖించెను. ఆచప్పుడు విని నిద్రలో నున్న సోమశర్మ మెలుకొని యానందపరపక్షుడై సృత్యము చేయుచున్న కొమటిని జూచి మధుగముగా నిట్లనియె. అయ్యా! నీ కేమి యిట్లు నాట్యము చేయుచున్నావు? నీ సంతోషమునకుఁ గారణ మేమి? నాతో జెప్పుము. అని యాబ్రాహ్మణుఁ డడుగగా వైశ్యుఁ డిట్లనియె. అయ్యా! నేను సంతతికై యీ చండ్రహాశిశ్వరుని రత్నములచే బూజించితిని. ఆయన సంతోషించి నాకు బుత్తు నొసంగెను. అందుచే సంతోషించి నాట్యము చేయుచుంటినును. ఇట్లా బ్రాహ్మణునితో జెప్పి యా వైశ్యుడు శివునకు నమస్కరించి యచ్చటినుండి బయలుదేలి పోయెను. సోమశర్మ వైశ్యునికి శివుఁ డిచ్చిన వరదానమునంగతి విని స్పృహని దుఃఖించి శివునిగూర్చి మొట్టపెట్టెను. ఆహ! చండ్రహాశిశ్వా! నీచే యింత పక్షపాతము చేయుచున్నావుగదా! నేను జరకాలమునుండి నిన్ను భక్తిశ్రద్ధాతాత్పర్యములతో బూజించుచుండగా నాకు సంతతి నీయక వైశ్యుని కొక్క నాడే సంతోషించి పుత్రుడు కలుగునట్లు వరమిచ్చితివిగా! ఇట్లు చేయుట నీకుఁ దగునా? నీ వింత నిర్దయుడవును గృతఘ్నుడవును నని నే ననుకోలేదు. ఇప్పుడు నీపక్షపాతము దెలిసినది, నే నింతగా బాపు

లవే, బూజించుచున్న నీకు, సంతోషము గలుగక పోయినది. నైశ్యుడు; చేసిన రాళ్ళపూజకు వెంటనే సంతోషము గలిగినది. సరే దీనిని బట్టిచూడగా, నీకు, రాళ్ళపూజ యిష్టమని తెలిసినది. నీకొఱకుఁ బూవులు, నిత్యమును గోయచుండుటచే నాచేతులు కాయలు కాచినవి. నీపూజకు పత్తిమోసికొని వచ్చుచుండుటచే నాశిరస్సు బట్టలెల యి పోయినది. నే నింతకవపడుచున్న సంతోషింపక నైశ్యుడుచేసిన రాళ్ళపూజకు సంతోషించితివి. అట్లని నేను నీకు రాళ్ళతోనే నీసంతోషమునకే పూజచేసెదను. చిన్నచిన్న రాళ్ళచే జేసిన పూజకే నీకు, సంతోషము గలిగినదిగనుక నేను నీకుఁ జెడపెడ రాళ్ళతోఁ బూజ చేసెదను జూడు మని యొకగొప్పబుడరాయి తెచ్చి దుర్బతి యగు నాసోమశర్మ “మఱిసంతోషించుము” అని యా శివునినెత్తిమీఁదను బడవె చెను. ఆరాయి పడినతోడనే లింగము. బ్రదత్తే పోయినది. అపుడు దేవుడు కోపించి యగవడకుండనే యా బ్రాహ్మణుని గూర్చి యిట్లనియెను. ఓరీ! దుర్బుద్ధీ! నీసాహసము వలన నీకే హాని గలిగినదిరా! నీవిట్టి చపలాత్ముడవై చేసినవని నీ నేను సంతోషింతు ననుకొంటివిగా! నీకోపము నిన్నే భక్షింపఁ గలదు. నిస్సంశయము. అయినను నీవు మొదట నాకుఁ జేసినపూజకు సంతోషించితిని గావున నీకుఁ బుత్రునిచ్చెదను. అతఁడు గొప్పవాఁడు గాఁగలడు. నీవు పడవె చినరాయితో నాశిరస్సు బ్రదలయినయట్లే నీకు నొకకుపుట్టగానే శిరస్సు బ్రదతే పోవును. ఇట్టి మహాపాతక చరించితివి గనుక నీకుఁ బుత్రుఁ బోవు కొడుకు మీనవదనుడు గాఁగలడు. ఇట్లని యాచంద్రహాశ్యుఁడై డురకుండెను. సోమశర్మ తదనంతను జింతానందములతోఁ గూడినవాఁడై పరితాపపట్టణమునకు వచ్చి జరిగినవృత్తాంతమంతయు భార్యతోఁ జెప్పెను. శీలసంపన్నురా. లగనోమశర్మ భార్యనశీల యతునామె గర్భవతి యయి పదియవనెలను. గుమారుని గన్నది. అతఁడు పుట్టగానే సోమశర్మశిరస్సు బ్రదలయినది. శివునిశాప మమోఘముగదా! పత్తివ్రతయగు నతనిభార్యయు మృతి నొందినది. తిరిదండ్రులు లేనియాబాలుని మేనమామ యగుయజ్జశర్మ తనయింట్రికిఁ గొనిపోయి భార్య కప్పగించి పోషించుచుండెను. అతనికి ద్రుమ

కుండని నామకరణము చేసిరి. అతఁడుపశుతుండై విద్య లభ్యసించుచుండెను. ఇట్లుండగా నొకనాఁడొద్రుమగుడు మేనమామయాజ్ఞను శిరసావహించి నటుధలు దెచ్చుటకై యొక్కఁడే యడవికిఁ బోయెను. అతఁడచ్చటఁ గుక్కతోఁ గ్రీడించుచున్న సింహమును జూచి యాశ్చర్యపడెను. ఆయాఁడుకుక్క గ్రామములో నుండునది గనుకఁ దిన్నగా బరితాపపురుషుఁ బ్రవేశించి శక్తియను రాజమందిరములోనికిఁ బోయి నది. ద్రుమశుడును దానిపొటనే వచ్చెను. కుక్క రాజమందిరములోనికిఁ బోవుట చూచి యతఁడు తనయింట్రికిఁ బోయెను. అకుక్కకు సింహావరముగల రెండుమీలు పుట్టినవి. ఆ రెండును నీధులలో నెరిగితిన్ననుఁ జెరుగు చుండెను. ఇట్లుండగా శక్తిరా జొకప్పుడు తనయు ద్వానవనములోఁ బ్రవేశించి యనేకశత్రుములను గుఱిగొట్టుచుండెను. అంత నారా జొకతాటిచెట్టును గుఱి చేసి దానితలను గ్రొదఁ బడునట్లు గొట్టెను. అతనియద్భుతకర్మమునకుఁ జారు లండఱును సాధువాదములు పలికిరి. అపుడు ద్రుమశుఁ డారాజునకుఁ గలిగినగొప్పను జూచి సహింపనివానివలె రాజుతో నిట్లనియె. రాజా! నీవీ చెట్టుమొదలొక్క బాణముచే నఱికివేసి గొనియాడఁ దగినవాడవే కాని తలనఱికినంత మాత్రమున మెచ్చఁదగవు. అనియిట్లు ద్రుమశుఁ డనుబ్రాహ్మణుడు చెప్పిన మాటలు విని కోపించి ధనుర్భాణములు చేబూని యిట్లనియె. ఓయీ! ఊహకమాటలు చెప్పి పోవనెంచినవో! నిన్నుడుగె నను గదల నీయను. ఇదిగో ధనుర్భాణములు. నీవంత నేర్పరివి బలముగలవాడవును నగుదువేని యీతాటి చెట్టుమొదలు నఱుగుము చూత మనెను. ఇట్లు శక్తి చెప్పగానే ద్రుమశుడు ధనుర్భాణములు గైకొని యందఱును జూచుచుండగానే పెక్కు తాటిచెట్లమొదళ్ళు తెగి క్రిందఁ బడువలెవున నొకే బాణమును బ్రయోగించెను. తరువాత నాశక్తి మహారా జాయద్యుత కర్మమును జూచి చాలసంతోషించి యిష్టయినది కోరు మనెను. రాజునకుఁ దనయెడఁ గలిగిన దయకు సంతోషించి యారెండుకుక్కమీలలను దన కిమ్మని యాచించెను. రాజు చాల సంతోషించి సింహమునకుఁ బుట్టిన యారెండుకుక్కమీలలనే కాక మఱియు నెన్నో గ్రామములను భూషణములను ద్రుమశునికిఁ దయచేసెను. ఇట్లు ద్రుమశుడు రాజుతో

స్వప్నము గలిగియుండెను. మహాబలపరాక్రమములు గల యాయుధులు నొక శరీరముగా నుండిరి. ద్రుమగుండ్రములను దనయింటికిఁ దీసికొనిపోయి పెంచుచుండెను. తానేగినిననో వానికిని నడే పెట్టుచుండెను. ఆరెండుపిల్లలకును జన్మనిచ్చుకల్పల సిదముచేసి తనవంతు హిమ వానిని బ్రహ్మజ్ఞులనుచుండెను. మఱియు నారెంటికిని పట్టునప్రములతోఁ గగుకములు కుట్టించి తొడుగుచుండెను. మహాతపశ్శాలియగు నాతనిమహిమ యజ్ఞశర్మ యనునతడు తనమేనల్లుడగుద్రుమగుండ్రుఁ జూచుకొనినను దెలిసి కోపముతోఁ గూడినవాడై శూద్రుకా! నీ విటువయిని నూయింటికి రావలదని నిందించెను. ఇట్లు మేవహూమ చెప్పగానే యాద్రుమగుండ్రు బ్రాహ్మణమేమును విడిచి శూద్రుఁడయిపోయెను. అది మొదల తనిగి శూద్రులకుడయే పేరు ప్రసిద్ధమయినది. ఆశూద్రులకు శాలివాహనుని కుమారుఁడగు శక్తిమహారాజుతో నానాటికి స్నేహము వృద్ధి నొందించుకొనుచునే యుండెను. ఇట్లుండగానే పాశురేశ్వరీరుఁడును పౌడమతనుఁడును సగునుదారుకుఁడగు నతఁడు శక్తిరాజును నేవించుటకై పరితాపపురమునకు వచ్చెను. అతఁడు శూద్రులని యింటికి భోయి యతనిచే గౌరవంపఁబడి యతని కిటు శకునము చెప్పెను. శూద్రుకా! నీవు శక్తిమహారాజునకుఁ బ్రియమిత్తోడవు గదా! ఇట్టి మియ్యదితర నాటుమానములలోఁగాఁ బ్రబలవిరోధము రాగలదు. అప్పుడు నీవు మామైజయంతీపురమునకు రమ్ము. నేను జెప్పిన ప్రశ్న యెన్నటికిని వ్యర్థముగాఁబోను. అటు మీ యిరువురుకును విరోధము సుఖవిచారమునపుడు నీవు మఱియే యితర పట్టణమునకును భాగ తప్పక మాపట్టణమునకే రమ్ము. అని యుత్తర డిట్లు చెప్పగానే శూద్రులకుఁడు మంచిదేయనెను. తరువాత నా పౌడమ శూద్రులని సమ్మతింపఁజేసి తనపురము చేరెను. మఱికొన్న శక్తి రాజు పై న్యమతోడను శూద్రులతోడను నేటకై యడవికి భోయి యందఁడుఁ దిరిగి యాయామృగములను జెక్కింటిని బ్రపి రాజు శూద్రులకుఁ దొక్కతోఁ గూడిరి. బలమంతయు నెనకను జక్కియండగానే వారిజ్ఞులును మృగములను గొట్టుచు సంచరించుచుండిరి. తరువాతను మహాధ్వనిచేయుచు లోంగకయింపనింహము నొకదానిని శూద్రులకుడు

గత్తితోఁ గొట్టి పడవె చెను. అట్లు పడవెచి తనచేత నున్న కత్తితో గ్రుచ్చి యెత్తి యాదరముగా రాజున కిచ్చెను. అంత నాశక్తి సూతపు త్రులను బిలిచి యాసింహమును దానే చంపినట్లు చాటించుఁ డనిచెప్పి వారిని బురికి బంపెను. పౌరులు తమరాజుపరాక్రమమునకు సంతోషించి పట్టణమంతయు సలంకరించి రాజున కెదురుగా వచ్చిరి. ఆరాజుభార్య కేశినియననామె భర్త కెదురుగాఁ బోవనుద్యుక్తురాలై నగల సలంకరించుకొని పూవుల నిచ్చుదానికై యెదురు చూచుచుండగా నది వచ్చి యనేకవిధములయినపూలదండల నామె కిచ్చినది. ఆలస్యముగా వుచ్చులు దెచ్చి యిచ్చినందుకై యామె దానిని జెడరించుచు నిట్లనియె. ఓసీ! నేను వేగముగాఁ బూవులు దెచ్చి యిమ్ముని వర్తమానము పంపినను నీ వింతనేపెచ్చట నుంటివి? సింహమును జంపి వచ్చుచున్న నాభర్త కెదురుగాఁ బోవలెనని సంగతి యెఱుగవా! అని కోపవర్షారు రాలయి యున్న రాజభువిపిని బాచి పూవులిచ్చునది వేళాకోళముగా నిట్లనియె. అమ్మా! ఎందులకా తొందర? కొంచెము శాంతింపుము. నాకుఁ దెలియనిసంగతియే. లేదు. నిజముగా నీభర్తయే సింహమును జంపినయెడల నేనెవ్వడునునీకుఁ నెలపుచ్చుకోకయే పుష్పములదెచ్చియిచ్చుచుండును. అడవిలో జరిగిన సింహపక్షపకార మంతయునిజముగాఁ జెప్పెదనువినుము. శూద్రులకుఁ జాసింహమును జంపి కత్తికి గ్రుచ్చి నీభర్తచేతి కిచ్చెనట! నామగఁడు పూవులకై యడవికిఁ బోయి యావృత్తాంత మంతయు నా కాదరముతోఁ జెప్పియున్నాడు. కావుననే నేఁడింతయాలస్యముగా నేను బూవులు దేవలసి వచ్చినది. అని చెప్పి పువ్వులది తన యింటికిఁ బోయినది. అది చెప్పినమాటలు విని రాజుభార్య భర్త కెదురుగాఁ బోక స్నానమందిరమునకుఁ బోయినది. తరువాతను రాజు పౌరులచే నెదుర్కోఁబడియుండ నెదురుగా భార్య రాకుంట కేమి హేతువని యాలోచించి భార్య సడిగెను. సింహము నొకఁడెవఁడో చుంపగా నీవే చంపినట్లు ద్రగల్బములు చెప్పకొనుచున్న నిన్నెదురో కున్న నేమి తె యని నిందాపూర్వకముగా బదులు చెప్పినది. భార్యమాటలు విని రాజు చాల సిగ్గుపడి నెంటునే శూద్రులని బిలిపించి విచారణ చేయకుండనే యిట్లనియె. ఓరీ! శూద్రుకా! కృతఘ్న! నిన్ను నేను నిజ

ముగా మిత్తుండి వని నమ్మియుంటిని. పితరు నాభార్యకును నేడో సంబంధము లేకపోలేదు. సింహమును సంహరించినసంగతి నీవే దానితో జెప్పితివి. అట్లు నీవే చెప్పనిదాని కావ్యత్వంతో మంతయు నెట్లు తెలియును? నిన్నటిదిని నీవు నాభార్యతో నీవృత్తాంతమంతయు జెప్పినన్నండటలోను సిగ్గుపుచ్చితివి. దీనిని బట్టి చూడగా మీ యిదటకును దప్పకుండ సంబంధమున్నదని తేటపడుచున్నది. నిన్ను నేను నేమి తుండ వని తలంచుచున్నాడను గనుక నిన్ను జంపరాదు. కావున వెంటనే నాపురమునుండి పోమ్ము. అని చెప్పి తనకింక రులచే నిర్దోషుడగు శూద్రుని గెంటించెను. మహాశూరుడగు నా శూద్రుడు కోపపూర్ణుడయి నై జయంతిపురమునకుఁ బోయెను. ను దారకమహారాజు తనని బ్రతిపూర్వముగా నెదుర్కొని కౌరవిం చెను. శక్తి రాజు తనకుఁ జేసిన యవమానమును స్మరించుకొనుచు సుదారకునితో నాలోచించి శుశ్రువంగలమును వెంటఁబెట్టుకొని శక్తిరాజుతో యుద్ధముచేయుటకై వచ్చి యాతని పట్టణమును ముట్టడించెను. తరువాతను శక్తిరాజు మంత్రులతో నాలోచించి శూద్రునితో యుద్ధముచేయఁ దగిన శక్తిలేనివాడై మిక్కిలి బుద్ధిమంతుఁ డగుకాలసేనుఁ డినుమంత్రిని బిలిపించెను. అతఁడును జతురంగబలముతో పరితాణపురమునకు వచ్చెను. కాలసేనునిరాక విని శూద్రుఁడు భయపడినవాడై సుదారకునితో నిట్లాలోచించెను. 'మనము మహాబలశాలి యగు కాలసేనునితో నెట్లు యుద్ధము చేయఁగలము? పుత్రులతోఁ గూడివచ్చిన కాలసేనుని మన మెఱుదిరింపఁజాలుదుము? అని యిట్లాలోచించుచుండగా నపు డాకాశవాణి యిట్లునియె. 'మీరు కాలసేనునకు భయపడ నననము లేదు. నామూట వినుడు. నహ్యపర్యంతముపైని పంచపుటా డను బాగుడు గలఁడు. అతఁడు బలవంతుఁడు, మాంత్రికుఁడు, మాయావియును గనుకఁ గాలసేనుని జయించును. మీరు వెంటనే యతనియొద్దకుఁ బోయి తీసికొనిరండు. మీకుఁ దప్పక యతనివలన జయము గలుగును. అను నాకాశవాణివలకులు విని శూద్రుఁడు సంతోషపూర్ణుఁ డయి వెంటనే సహ్యపర్వతమునకుఁ పోయి వివరముగా నతనిని బ్రతిమాలి యతనితోఁ గూడ పరితాణపట్టణమునకు వచ్చెను. తరువాతను మా

మావియగు పంచపుటాడు కాలసేనునికి శివుఁ డిచ్చినయాయధములను రాత్రి యవహరించెను. అందువలన శూద్రుడికాదు లందఱును సంతోషించిరి. తరువాతను శక్తికిని శూద్రుకునకును యుద్ధము జరిగినది. కాలసేనుఁడును పంచపుటాడును యుద్ధము చేయుచుండిరి. కూపసేనుఁడును సుదారకుఁడును మఱియొకఁడో యుద్ధము చేయుచుండిరి. ఇట్లా యాఱుగురకును ధైర్యముగా యుద్ధము జరిగినది. జయమును గోరుమండు యోధులు పెక్కుమంది చచ్చిరి. దివ్యాయుధము లన్నియుఁబోవుచే గాళసేనుఁడు విక్రమించి పంచపుటానితో యుద్ధము చేసివేసి యనేకులను జంపి తుదకు యుద్ధములో శరీరమును విడిచెను. అతనికుమారుఁడు రూపసేనుఁడు శ్రోత్రకోధములతోఁ గూడి నవాడై పంచపుటా నెదుర్కొని యిట్లనియె. 'హీ! ధురాత్మా! దొంగతనముచేతనటరా యుద్ధములో జయముపొందుట! మాతండ్రియగు కాళసేనునియాయుధముల నన్నింటిని నీ వపహరించితివి. ఇంక నెక్కడికిరా పోగలవు? నాచేతఁ జిక్కితివే.క్షణమాత్రము నాయెదుట నిలువఁ బడుము. పిడుగులవంటి నాభాణములచే నీమర్కసాసములను ధ్వంసించి యిప్పుడే నీన్న యమపట్టణమునకుఁ బరిమించెదను జూడుము. అని యిట్లు రూపసేనుఁడు చెప్పగానే పంచపుటాడు కోపించి యాతనిపై బాణవర్షము గురిపించెను. రూపసేనుఁ డాభాణములచే నాచ్ఛాదింపఁబడిన వాడై క్షణమాత్రముననే యాభాణముల నన్నింటిని పోలించి పంచపుటాని విధ్వంజింపి వాడియగు బాణములచే గుండలములతోఁ గూడ నాభాణునిశిరమును శరీరమునుండి క్రిందఁబడ నెచ్చెను. ఇట్లు రూపసేనుఁడు తనతండ్రిని జంపిన పంచపుటాని జంపి వానిసేనును బరువై తిరించెను. శూద్రుఁడు శక్తికిని జంపి యతనిపై న్యమును బరువై తిరించెను. ఇట్లు శూద్రుఁడు శక్తికిని జంపి యతనికూమారుని చిత్రవర్మయనువానిని తదాసనమం దభిషిక్తునిజేసి రూపసేనుని కప్పించి నై జయంతిపురమునకుఁ పోయెను. రూపసేనుఁడు చిత్రవర్మనికొఱ కాపరితాణపురములోనే యుండి నాట్లు గడవినవెనుకఁ దనయామోదపురమునకుఁ బోయెను. తరువాత పంచపుటాడు మిక్కిలిమగ్గు సింహాసన మధిష్ఠించి తమ్ములతో గూడ సహ్యపర్వతమునకుఁ బయ్య మేలుచుండెను. దేవాంగునివంశమువారగు

కాళసేనునికుమారులు సముద్రతరంగములవలె వృద్ధి నొందుచుండిరి. ఋషులచే సంస్కరింపఁబడిన యాకాళసేనుని శ్లోశుకుల గోత్రములు మొదట నూటలెండుగా లెక్క పెట్టఁబడినవి. తరువాత నవి క్రమముగాఁ బరునేనువంద లయినవి. మూడులక్షల యేబదివేల యింద్రవారగు నీ కాళసేనునివలన జన్మించిన దేవాంగవంశమువారిలో నారద్రోపదేశము ను బొందినవారు వైష్ణవులును దక్కినవారు పరిశుద్ధులగు శైవులును సయి యుందురు. మునిపుంగవులారా ! పవిత్రమును, పాపనాశకమును నగు దేవాంగునిచరిత్ర మంతయు మీకుఁ జెప్పితిని. ఎవరు దీనిని జదువునురో, యితరులకు వినిపితురో తాము విందురో వారికి సర్వకార్యములును సిద్ధించును. మతియగ్ దీర్ఘాయురారోగ్యపుత్ర పౌత్ర భనకకవస్తావాహనమృద్ధి గలిగి యుందురు. ఈదేవాంగచరిత్రను మూడుగాఁ శౌరాశీకు నర్పించి మతియు వినవలయును. అట్టివారికి మహాదేవునియన్త్రహమువలన నెల్లమనోరథములును నీడేరును. ఈదేవాంగచరిత్రపు నక్షమనకుఁ బుట్టుదారము నిచ్చువారు నిర్మలమయైన జ్ఞానము గలిగి బ్రహ్మలోకములోఁ బూజింపఁ బడుచుందురు. పరిశుద్ధమయిన యీదేవాంగచరిత్రమును వినువారు పాశ్చాతీయన్త్రహమునకుఁ శాస్త్రులయి తమతమకోరికలను బొందుచుందురు. అని యిట్లు వ్యాసశిష్యుఁడగు సూతుఁడు చెప్పిన బ్రహ్మాండపురాణోత్తరఖండములోని దేవలహరి వృత్తమును పుణ్యప్రదమయినదానిని విని శౌనకాదిమునీంద్రు లందఱును బరమానందమును బొందిరి.

శాశ్రీదేవీచరణాబద్ధంగ మయి సుత్రీ మీఱఁగా నెంతయు నైదువృత్తమును గాంచి మీచిన పు. సూ. సా. తీర్థ. లన్వానిచే నీదేవాంగచరిత్ర మీఁపగిది ప్రాయుపింది ముద్రించెఁ దా నాదేవాంగకులోద్భవుండు తులసింగాఘ్యండు ప్రఖ్యాతిగన్.

ఇటు శ్రీబ్రహ్మాండపురాణములోని దేవాంగచరిత్రమున నూతనశౌనకాది సంవాదరూప మయినదాన దేవాంగవంశ కథన మన్నది.

యరువదితొమ్మిదవ యధ్యాయము.

దేవాంగపురాణము సమాప్తము.

ముగా మిత్తుండ వని నమ్మియుంటిని. నీకును నాభార్యకును నేడో సంబంధము. లేకపోలేదు. సింహమును సంహరించినపాపము నీవే దానితో జెప్పితివి. అట్లు నీవే చెప్పనిదో దాని కావ్యత్వము మంతయు నెట్లు తెలియును? నిన్నటిదినము నీవు నాభార్యతో నీవృత్తాంత మంతయు జెప్పినప్పుడెంతో నీవును నీవును బట్టి చూడగా మీ యిద్దఱకును దప్పకుండ సంబంధ మున్నదని తేటపడుచున్నది. నిన్ను నేను నేమీతుండ వని తలంచుచున్నాడను గనుక నిన్ను జంపరాదు. కావున వెంటనే నాపురమునుండి పోము. అని చెప్పి తనకింక దులచే నిర్దోషుడగు శూద్రుని గెంటించెను. మహాశూరుడగు నా శూద్రుడు కోపపూర్ణుడయి నై జయతీపురమునకుఁ బోయెను. సుదారకమహారాజుని బ్రతిపూర్వముగా నెదుర్కొని గౌరవించెను. శక్తి రాజు తనకుఁ జేసిన యనమానమును స్మరించుచు సుదారకునితో నాలోచించి పుత్రురంగబలమును వెంటఁబెట్టుకొని శక్తిరాజుతో యుద్ధము చేయుటకై వచ్చి యాతని పట్టణమును ముట్టడించెను. తరువాతను శక్తిరాజు మంత్రులతో నాలోచించి శూద్రునితో యుద్ధముచేయు దగిన శక్తిలేనివాడై మిక్కిలి బుద్ధిమంతుఁ డగుకాలసేనుఁ డనుమంత్రిని బిలిపించెను. అతఁడును జతురంగబలముతో పరితాపపురమునకు వచ్చెను. కాలసేనునిరాక విని శూద్రుడు భయపడినవాడై సుదారకునితో నిట్లాలోచించెను. మనము మహాభిలషాలి యగు కాలసేనునితో నెట్లు యుద్ధము చేయగలము? పుత్రులతోఁ గూడివచ్చిన కాలసేనుని మన మెట్లెదిరింపజూలుదుము? అని యిట్లాలోచించు చుండగా వపు డాకాశవాళి యిట్లునియె. మీరు కాలసేనునకు భయపడ నననము లేదు. నామాట వినుడు. సహ్యాపర్వముపైని పంచపుటఁ డను జూనుడు గలఁడు. అతఁడు బలవంతుఁడు, మాంత్రికుఁడు, మాయావియును గనుకఁ గాలసేనుని జయించును. మీరు వెంటనే యతనియొద్దకుఁ జూచి తీసికొనిరండు. మీరు దృష్ట్యక యతనివలన జయము గలుగును. అను నాకాశవాణిపలుకులు విని శూద్రుడు సంతోషపూర్ణుడయి వెంటనే సహ్యాపర్వమునకుఁ జూచి నియముగా నతనిని బ్రతిమాలి యతనితోఁ గూడ పరితాపపుటఁగమునకు వచ్చెను. తరువాతను మా